

Městská knihovna v Praze

DLOUHÝ LOVEC

Alberto Vojtěch Frič

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Dlouhý lovec

Alberto Vojtěch Frič

Znění tohoto textu vychází z díla [Dlouhý lovec](#) tak, jak bylo vydáno v Praze Státním nakladatelstvím dětské knihy v roce 1955. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Alberto Vojtěch Frič: Dlouhý lovec), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 18. 12. 2018.

OBSAH

Kapitola první ETIKETA DIVOČINY	6
Kapitola druh GENTLEMAN	16
Kapitola třetí NÁZOR NA ČLOVĚKA	31
Kapitola čtvrtá DVĚ STOPY	39
Kapitola pátá TAKÉ ALONZO NĚCO UMÍ	49
Kapitola šestá ANGLIČAN LORD X	57
Kapitola sedmá PAPOUŠČÍ SVATBA	69
Kapitola osmá NA RIACHO SALADO	79
Kapitola deváta VANILKA	86
Kapitola desátá PRVNÍ SRÁŽKA	100
Kapitola jedenáctá PORADA	112
Kapitola dvanáctá SÍDELNÍ MĚSTO HLADOVÍ	118
Kapitola třináctá VÁLEČNÁ PORADA	130
Kapitola čtrnáctá SOUBOJ VE VERŠÍCH	136
Kapitola patnáct ZBRANĚ	150
Kapitola šestnáctá LYNČ NEBO VÝPRASK	159
Kapitola sedmnáctá PODLOUDNÍK	165
Kapitola osmnáctá INDIÁNSKÝ ZVĚD	187
Kapitola devatenáctá JEN ZBABĚLEC PROMÍJÍ ZLO	193
Kapitola dvacátá BITVA O FAZENDU	197
Závěr	203
Ediční poznámka	204

Kapitola první

ETIKETA DIVOČINY

„Povězte, Karáí¹, pročpak stále nosíte ty své červené košile? Vypadáte v tom jako kat na těch obrázcích v knížce o starověkých mučírňách. Je to náramně krásná knížka, ale člověku se ježí vlasy, když to čte. A když vás vidím v té rudé košili, běhá mi po zádech mráz.“ Tak se uštěpačně ptal švýcarský lovec Rodolfo Voelker v tábořišti lovců jaguárů.

Každý lovec měl svůj pelech zvlášť, každý podle svých zvyků a podle svého vkusu, každý měl své ohniště, na kterém si pro sebe hospodařil. Některý měl spací pytel, Voelker si jen nahrabal listí, do toho se zahrabal, a když přšelo, přikrčil se ke kmeni stromu a dal si sedlo na hlavu. Jiní měli moskytí síť z tak hustého plátna, že jím pronikly jen první kapky deště, dokud se nenapilo, ale pak bylo nepromokavé. Jen Angličan Jules a lovec Karáí měli své stany. Opodál bydleli domorodí lovci, skromní, tiší lidé, kteří měli malé nebo nedobře cvičené psy. Když se vrátili z lovu, když každý upekl a uvařil, co ulovil, a když zapudili hlad, scházeli se všichni k ohništi před stanem lovce Karáiho na nějaké to slovo, aby vyhnali únavu z těl po celodenní námaze a mohli pak usnout a nabrat nové síly k zítřejšímu lovu. Nikdy se nescházeli jinde. Snad proto, že právě to ohniště bylo vždy pohostinné, že na ohni stále vřela voda a že tykev byla vždy naplněna čerstvým maté, že kol ohně byly vždy zabodnuty pruty s opékající se zvěřinou. Každý byl u toho ohně vítán, ať to byl kdokoli, každý mohl bez pozvání přisednout a najíst se, měl-li hlad, a maté vždy kolovalo a každý si mohl přisypat čerstvého čaje, zdálo-li se mu příliš vyplavené.

1 Pán.

Stávalo se často, že se některý lovec vrátil bez jediného úlovku. Bud' mu nic nepřišlo na ránu – měl toho dne loveckou smůlu – nebo měl velké lovecké štěstí a byl tak zaměstnán stahováním kůže jaguára, že mu na lov zvěřiny nezbyl čas. Ale Karaí měl vždy jídla dost. Nevěnoval se příliš lovu koček a spíše odstřelil nějakého jelena nebo kance. Tentokrát ho netěšil lov na dravou zvěř. A také se mu nemohl dobře věnovat. Měl jen dva psy. Dobré, dokonalé psy, pravé maestros, kteří mu zbyli z jeho kdysi slavné smečky. Jen proto zbyli, že je tehdy neměl s sebou na lovu lidožravého tygra, a on si je teď šetřil a štvál je na kočky, jen když měl jistotu, že se jim nic nestane.

Na Barranco Branco se sešli nejlepší lovci z dalekého okolí. Starý fazendeirio² Malheiros měl sice pověst velikého boháče, ale byl ještě větší skrbník, který nedovolil žádnému lovcovi přístup na své pozemky. Jaguáři se na jeho fazendě tak rozmohli a dělali mu takové škody na divokém dobytku, že chtěj nechtěj musel vypsát odměnu na odstřel. Tak to alespoň dal rozhlásit. Vypsal velikou odměnu, větší, než bylo v kraji zvykem, a tím přilákal lovce z daleka. Ale když přijeli a zvěděli podmínky, měli kyselé tváře. Podmínky byly takové, že se Malheiros měl nejen zbavit škodné, ale měl na tom vydělat ještě hezké peníze. Byl ochoten platit dvě libry šterlinků za kus, ale vyžadoval dobře staženou kůži s drápy a s vypreparovanou lebkou, za niž nahoře v Corumbá nebo dole v Asunciónu dostal lovec mnohem víc. Chatéři, potulní obchodníci, kteří měli své sklady všeho potřebného na plochých lodích, chatas, tažených malým parníčkem, s nímž objížděli břehy Paraguaye, platili mnohem méně a ještě k tomu výměnou za zboží, než lovci přece jen v těch podmínkách viděli omezování. Raději by byli přijali jen jednu libru odstřelného a kůži prodali za půl libry, ale prodali by ji, kde a komu by chtěli. Lovec nerad dovolí, aby byla omezována svoboda jeho jednání.

2 Majitel fazendy, dobytkařské usedlosti v Brazílii.

Jen Karaí a Jules měli spojení a možnost prodat kůže za plnou cenu v městech. Proto Jules podmínku nepřijal a také pro něho jediného neplatila. Měl vůbec výjimečné postavení, a to nejen u fazendeiria, nýbrž i u jeho ženy. Byl také jediný, kdo v době nedostatku měl právo odstřelit pro svou potřebu nějaký kus hovězího dobytka.

Karaí se vyhnul nechutným podmínkám poznámkou, že se lovu věnuje jen příležitostně, ne pro odstřelné, nýbrž pro zábavu a pro vzrušení. Bloumal na svém koni a se svými dvěma psy po rozsáhlých pampách a lesích, zajížděl hodně daleko od tábořiště, někdy na několik dní, zajel do Orlich hor i k předhoří Bodokeny, jako by něco hledal. O tom, co hledal, nevyprávěl, a nikdo se ho na to neodvážil optat. Divočina má svou etiketu a svou diskrétnost. Každý dobře věděl, že kdyby ji porušil, nedostalo by se mu odpovědi, ale ztratil by přístup k pohostinnému ohništi.

Ostatní lovci reptali, avšak nakonec podmínky přijali. Nezbyvalo jim nic jiného. Mnozí přijeli z daleka, někteří šli pěšky několik měsíců a cestou spotřebovali náboje, i šaty měli potrhané, a Malheiros dával oboje jako zálohu. Kromě toho také doufali, že Malheirosa nějak napálí, že mu dodají jen nejhorsí kůže a dobré kůže že nějak propašují. Nevěděli sice jak, protože fazenda Barranco Branco hraničila na jihu s neznámou divočinou, na východě s horami, o nichž se myslelo, že nemají přechodů, a kdyby, tak za nimi byl těžko dostupný a málo obydlený kraj, na sever bylo území indiánů Kaduvejů a s těmi žádný z lovců nechtěl nic mít, protože indiáni poslední dobou nežili v míru s Malheirosem; říkali o něm, že je připravil o polovinu jejich území a nakradl si jejich dobytek. Na západě tekla řeka Paraguay. Byla to sice hlavní obchodní cesta, ale nemohlo se po ní plout bez člunu. Mimo to byla řeka pod statkářovou kontrolou a jeho parníček stále po ní křižoval. Lovci však spoléhali, že starého Harpagona nějak napálí.

Starý Voelker, který se v chamtivosti rovnal Malheirosovi, prohlásil hned v prvním tábořišti:

„Ode mne nedostane ani chlup, ani dráp. Ten starý vyděrač se spoléhá, že budeme závodit, kdo z nás víc uloví, a že z toho bude mít větší zisk. Ale já kašlu na loveckou slávu. Může si o mně rozhlášovat, že jsem nejhorší zelenáč v povodí Paraguaye, který neuloví ani žaguatiriku³, může naříkat, že jsem mu zůstal dlužen za prach a olovo – a to mu také dlužen zůstanu už proto, že nám dodal nejhorší prach; olovo dodal dobré jen proto, že je nedovede zfalšovat, ale já mu kůže nepřinesu. Kdo ví, jaké vady by na nich našel a kolik by srazil, až by došlo k účtování. Tady Jules, ten se bude vytahovat, aby udělal dojem na Malheirosovu negru, a odkoupí nám všechny kůže a ještě bude přeplácet.“

Bylo to hodně silné porušení etikety divočiny a všichni se už těšili, že prostořeký Švýcar dostane od siláka Julese konečně jednou důkladně napráskáno. Domorodí lovci přisedli blíže k ohni, ale neodvážili se vmísit do hovoru. Angličan, který měl pověst rváče, sebou trhl, vyrušen ze svého klidu, ale hned se uklidnil a jen se pousmál.

„Poslyšte, Rodolfo, jste drzý jako štěnice a nesnesitelný jako zemní klíště, ale člověk vás nemůže ani plácnout, protože by z vás nic nezbylo. Zneužíváte toho, že jste slabý a napolo slepý, takže kdyby vám někdo napráskal, bude z toho mít jen ostudu. Ta vaše myšlenka však není špatná. Rozmyslím si to a je možné, že vám pěkné kůže odkoupím a dám o půl libry víc. Ale musí to být nejlepší z nejlepších.“

Hádka byla zažehnána a Voelker, který se už krčil před očekávanou ranou, pookřál a pokračoval ve svých uštěpačných drzostech.

„Vy, Julesi, koupíte všechno, co střelím já a co budou ostatní chtít ze svých úlovků prodat. Jste ješitný jako hocco⁴ nad hnízdem a žijete jen ze své pověsti nejlepšího tygrobijce paraguayského povodí, majitele nejlepší smečky a největšího znalce divočiny. Ale – mezi námi – my přece dobře víme, že ta vaše pověst je založena z deva-

3 Druh velké kočkovité šelmy.

4 Plachý brazilský pták.

desáti procent na nakoupených kůžích. A kupoval jste je za groš od všelijakých ubožáků a těžce jste vydělával na jejich krvi. Budete brát všechno, co přineseme, a budete platit, dobře platit! Podaří-li se nám ulovit něco zvlášť pěkného, tu budete platit hodně a moc, protože zde nejste jediný, kdo by kupoval, jako tam v Bolívii, kde každý musí vzít, co nabídnete.“

Jules klidně pokuřoval ze své lulky, jako by poznámky Voelkerovy patřily někomu jinému. Při posledních slovech si odplivl do ohně, ale pak mu nedala zvědavost, aby neprozkoumal, kam Švýcar míří.

„Koho tím myslíte,“ ptal se, „kdo by vám zde kůže odkoupil? Myslíte, že by je někdo koupil, aby si z nich postavil stan na Bodokeně? Jak by odtud kůže dostal na volnou řeku? A kdo zde široko daleko má nějaké peníze, aby vám mohl zaplatiti? Myslíte, že vám zajede chatero se svou bárkou až někam do hor?“

„To je trochu mnoho otázek najednou,“ odpovídal pomalu Voelker, „ale je tady přece Karaí, nemyslíte? Nevidím mu do kapsy a nevím, zda má právě teď peníze ve svém opasku, ale má úvěr! A všichni víte, jak se bratříčkuje s těmi divochy. Ti mu přenesou přes indiánské území až k Rio Nabileke, co bude chtít. Má své čluny a každý parník, který pluje po řece, mu zastaví na znamení a vezme ho na palubu. Malheiros se na to může ze svého parníčku jen dívat, a to ještě hezky z dálky. Nemám pravdu, Karaí? Koupíte, podaří-li se mi ulovit něco zvlášť velkého?“

Znělo to tak pravdivě, že o tom začal Jules přemýšlet jako o vážném nebezpečí. „Vaše mazanost, Voelkere, vždycky najde nějakou možnost, jde-li o to, někoho ošidit. A vy, Karaí, budete mi opravdu dělat konkurenci?“ obrátil se na Dlouhého lovce.

Karaí srkal maté z tykve, kterou mu právě podal jeho indiánský přítel Otonte. Díval se do ohně a zdálo se, že přeslechl Julesovu otázku. Odpovídal mu nepřímou tím, že se obrátil na Švýcara:

„Nemáte správné výpočty, Voelkere. Asi by se vám nehodilo, kdybych vám já odkoupil kůže. Kdybych vám tak spočítal, kolik

už jste mi dlužen za ta léta, co se známe, vyšel byste naprázdno, i kdybyste měl zvlášť velké štěstí na lovu. Myslím, že si odstřelím nějakého tygra sám, a bude-li to něco zvlášť pěkného, tak si to odnesu na sedle. Nehodlám se vrátit přes Barranco Branco. Za měsíc budou žně ve vesnici Churavadě pod Bodokenou a náčelník Baidžokigi mě pozval na velké slavnosti obžínek. Pojedu odtud přes indiánské území. Můj a Otontův kůň už nějakou tu tíži unesou až na hranice indiánského území. A tam mě už bude můj kompadre čekat, když mu dám kouřový signál.“

„Nemusíte, Karaí, ani počítat se svým koněm. To, co vy zde ulovíte se svými ubohými dvěma psy, snadno unese kůň vašeho sluhy a váš indián může běžet pěšky. Však mu to neuškodí. Je to vlastně ostuda, že ho necháte jezdit na lepším koni, než má kdokoli z nás.“

„Jules měl pravdu, když řekl, že jste drzý jak smradlavá štěnice,“ ozval se Don Pablo. „Jak se můžete opovážit tak mluvit o příteli Karaího? A při tom máte tolik nestydatosti, že se jím dáváte hostit, když je Karaí na lovu nebo když se toulá po horách a Otonte hlídá jeho stan.“

„Však mě nehostí ze svého, ale ze zásob Karaího. To je nějakých okolků! Indián je indián – divoch je divoch, a kdo slouží, je sluha. Jakýpak přítel? A ještě k tomu taková šilhavá ohyzda!“

Indián se jen dobrácky usmíval a díval se po očku, co na to řeknou ostatní. Don Pablo vyskočil, ale Karaí převzal slovo: „Sluha je, Voelkere, ten, kdo slouží za plat. Pokud se pamatuji, vy jste si dal ode mne každou maličkost zaplatit. Kdo kamarádovi pomáhá z přátelství, není sluha, nýbrž přítel.“

„Hm. Tedy podle vás jsem byl sluha já,“ durdil se stařík. „Byl jsem váš sluha, a ne přítel, zatím co s takovým divochem se dovedete kamarádit. To jste běloch?“

„Ano, Voelkere, byl jste vždycky mým sluhou, když jste si dal za práci platit, a nic na tom nemění barva vaší kůže. Myslíte, že je v barvě pleti tak velký rozdíl?“

Všichni se dali do hlučného smíchu, když se podívali na lesknoucí se hnědou kůži čamakokského indiána a srovnali ji se svráštělou, umazanou kůží staříkovou. V barvě jistě nebyl žádný rozdíl. A právě ta pravda Švýcara rozčertila. Než mohl něco říci, pokusil se Don Pablo převést hovor jinam. Byl to zamklý dobrák a neměl rád hádky – zejména takové, které by mohly špatně dopadnout. Vzal to však za špatný konec.

„Pomlouváte každého, Voelkere, ale o psech Karaího byste neměl mluvit – hlavně vy ne. Když se podívám na vaše psy, tu je jich člověku líto.“

„Ba,“ vmísil se do hovoru maličký Ital Nené Fiori, který dosud poslouchal jen zpozzdáli a čekal na příležitost, aby se svezl po starochovi, kterého nikdo neměl rád: „Vždyť to nejsou psi, co Voelker vodí za sebou. Jsou to jen duše psů, protože už dávno nemají žádné svaly. Štve je do vyčerpání za každou kožišinou, ale škludlí prachem a olovem a ani mu nenapadne zastřelit psům nějakého jelena, aby se trochu nažrali.“ A potutelně ještě dodal: „Když vaši psi, Voelkere, vyjít na měsíc, tu se vždy musí opřít o nějaký strom, aby nepadli slabostí.“

„Já sice indiány v lásce nemám,“ přiložil polínko Paraguayec Alonzo, „ale Otonte...“

Voelker ho nenechal domluvit. Vztekem zapomněl, jak je neoblíben a že se ho sotva někdo zastane, dostane-li se do boje se zákeřným míšencem. Ale když naň doráželi se všech stran, když mu říkali samé nepříjemné pravdy, nezdržel se a vyrazil také svou pravdu:

„Ty nemáš indiány rád, protože sám máš devět desetin indiánské krve! Máš se za co stydět, protože jsi z těch nejhorších indiánů, kteří vždy nabízeli své ženy bělochům. Jak se vůbec můžeš opovážit sedět u ohně a mísit se do našeho hovoru, ty indiánský bastarde! Jdi si do vnějšího kruhu mezi své!“

Všecko ztichlo. V divočině není radno říkat podobné pravdy, a říká-li je kdo, udělá dobře, připraví-li se na obranu. Ale Voelker

na ni nepomýšlel. Mnoho toho již prošlo jeho nevymáchané hubě a stále spoléhal na svou krátkozrakost a neschopnost bránit se. Skoro si již zvykl na to, že se ho žádný poctivý lovec divočiny neodvážil ztrestat. Zapomínal však, že každý lovec nemusí být čestným mužem, že jsou mezi nimi i takoví, jimž nezáleží na tom, zabijí-li bezbranného a stanou-li se psanci i v divočině. Vždyť i z divočiny možno utéci a ztratit se v městě, kde snáze projde všelijaké padoušství.

Voelker byl sice skoro slepý, ale co mu chybělo na zraku, to mu nahradil nevyrovnatelný sluch. Alonzo centimetr po centimetru posouval ruku blíže k své pušce, opřené o strom po jeho boku. Všichni ztichli, aby umožnili Voelkerovi poznat nebezpečí, do něhož se vrátil. Zdálo se, že Voelker neslyší, že se o nic nestará. Slyšel však dobře. A sotvaže se Paraguayec dotkl pažby své pušky, řekl jako mimochodem:

„Jsem u ohniště Karaí Pukú, a pokud vím, nestal se případ, aby byl v jeho přítomnosti někdo zákeřně zabit.“

Všichni se podívali na Dlouhého lovce. Zdálo se jim nepochopitelné, s jakou rychlostí a docela bez hluku se otevřela dřevěná pažba a z ní vyklouzla jeho opakovací rychlopalná pistole mauserovka. Nikdo nevěděl, jak a kdy se to stalo, ale teď viděli, že její hlaveň je zaměřena na pušku opřenou o strom a že má natažený kohoutek. Přitom seděl Karaí příkrčen zdánlivě nevšímavě. Jako by se bylo hovořilo o nejvšednějších věcech a jako by nepozoroval všeobecné rozčilení a pokračoval v klidném hovoru, řekl Karaí:

„Také se ještě nestalo, aby někdo odháněl někoho od mého ohniště. Voelker je, jak říká Jules, vskutku drzejší než martin catingudo⁵, než všechny druhy moskytů v lesích a střechci na campu. Ale také on je u mého ohniště a je proto můj host, i když se nechová, jak by měl. Má-li někdo chuť sáhnout u mého ohně po zbrani, měl by být alespoň rychlejší než já.“

5 Odporně páchnoucí štěnice.

Alonzo se v té chvíli tvářil, jako by hleděl do tmy lesa a jako by tam viděl něco velmi zajímavého, ale koutkem oka pozoroval tmavě kalenou hlaveň, namířenou směrem k němu. Centimetr po centimetru odsunoval svou ruku od pažby pušky. I když nikdo neslyšel, jak Karaí vytáhl pistoli z dřevěného pouzdra, slyšel to dobře Voelker, právě jako slyšel každý pohyb míšencovy ruky. Ve své domýšlivosti myslel, že má už vyhráno. Ale Karaí pokračoval:

„Matto Grosso je tak veliká zem, že není třeba vyrovnávat své spory zrovna na těch několika metrech, kde je mé ohniště. A také bych vám radil, Alonzo, abyste si k tomu vybral jinou dobu a jiné místo, než kde nyní lovíme. Máme příliš práce s lovem, se stahováním a se sušením kůží, takže by jistě nikdo neměl chuť kopat hrob ani pro Voelkera, ani pro vás.“

Napětí povolilo, a přece nikdo neporušil ticho. Jen silné kmeny praskaly na ohni a pára syčela z pavy, z konvice, v níž se vařila voda na maté. A právě tuto chvíli si vybral Voelker k své neomalené otázce o lovcově červené košili. Alonzo se tiše zachechtal. Myslel, že se teď Karaí rozzlobí a on že bude mít příležitost provést pomstu. Ale Dlouhý lovec odpovídal klidně:

„Červená košile má své výhody a nosí ji ten, kdo je dovede ocenit. Napoleon ji prý nosil proto, aby nevznikla panika mezi jeho vojskem, kdyby byl raněn, aby nebylo vidět jeho krev. Garibaldi ji nosil snad jen z tradice, jako symbol svobody, nebo proto, že znal její výhody.“

„Ale jaké to může mít výhody pro vás?“ dotazoval se dál Voelker. „Ve vašem mužstvu, které se skládá ze dvou koní, dvou psů a jednoho indiána, žádná panika ani vzniknout nemůže.“

„Chcete-li to vědět, tedy červená barva ve dne nejlépe chrání před sálavým horkem slunce. Chrání mnohem víc než bílá. V noci ji není vidět, zdá se tmavá a chrání před zvědavýma očima více než černá. Je-li člověk v divočině, nikdy neví, co ho čeká v nejbližší chvíli, neví, nebude-li potřebovat stát se neviditelným v houštině.“

Už několikrát se mi červená košile osvědčila a člověk si zvykne na užitečné věci. Zde ji snad nebudu potřebovat, ale kdož ví?“

„Hm. Ale přece jen vypadáte jako ten kat v té knížce. Mráz mi jde po zádech, když vás vidím.“

„Jenom býku nebo krocanu pavo, který je považován za nejhluopějšího tvora, vadí červená barva – a vy se býku zrovna nepodobáte,“ řekl Karaí.

„Máte takový strach před katem, Voelkere?“ ptal se uštěpačně Jules. „Bude to asi zlé svědomí, nemyslíte?“

„Zlé svědomí byste mohl mít spíš vy, Julesi. Když si vzpomenu na toho čiriguánského lovce, jemuž první tygří kůže, které jste přinesl do Puerto Suarez, říkaly ‚pane‘, tu se mi nezdá o katovi, nýbrž spíše o smyčce lasa. Posledně jste, Julesi, říkal, jak by bylo krásné, kdyby člověk uměl létat jako pták, jak byste se vznášel a ani se nedotýkal země. Jen se o tom zmiňte veliteli v Suarez a požádejte ho, aby vyšetřil ten případ, a hned poznáte, jaký je to pocit, nedotýkat se patami matičky země.“

„Myslím, že ta vaše krásná knížka o katech,“ hleděl zase Don Pablo zachránit situaci, „byla jediná kniha, kterou jste v životě četl. O ničem jiném nedovedete vyprávět.“

„Četl jsem ji zato mnohokrát, a ne jako vy, hloupý analfabete, který sotva písmenka rozluštíte. Však to Karaímu dalo několik měsíců práce, než vás naučil jen načmárat podpis!“

Kapitola druhá

GENTLEMAN

Don Pablo sklonil hlavu do dlaní mezi kolena. Ramena se mu otřásala. Všichni myslili, že se směje, a věru bylo směšné v divočině vyčítat lovcem něco tak zbytečného, jako je čtení a psaní. A hlavně tak dokonalému lovcem, jako byl Pablo.

Španěl Pablo byl odvážný, vytrvalý, zamlklý, ale i když výsledky jeho lovu byly lepší než kohokoli jiného a jeho požadavky nejskromnější, byl jen chudým lovcem. Měl jenom několik psů, dobře živěných a ještě lépe cvičených. Všichni jeho psi měli na zadních nohách šest prstů; to je známka, která se vyskytuje pouze u kříženců psů s vlky aguará guazú. Také to prozrazoval jejich zvláštní zápach. Ale co bylo nejpodivnější, Pablovi psi se nikdy neprali se psy jiné smečky. Jejich pán v nich vypěstoval stejnou povahu, jakou měl sám. Kdysi v dětství zaslechl přísloví: „Kdo seje vítr, sklízí bouři“, a to se mu tak zakořenilo v mysli, že si podle něho zařídil celý život. Předělal si je jen poněkud pro svou potřebu: „Kdo seje dobro, sklízí přátelství.“ Ulovil mnoho, pouštěl se se svou kanoí do odlehlých bažin a vracíval se zpravidla do pevnosti s člunem plným sušeného jeleního masa, a když byla doba volavek, přinášel v šátku na krku pečlivě zabalený téměř kilogram egretů⁶. Byl posledním z oněch trpělivých lovců, kteří veslovali třeba celý den za maličkou garza real⁷, tu po proudu, tu zase proti proudu, a sledovali ji do potoků i do bažin tak dlouho, až ji dostali do rány a zmocnili se několika vzácných natočených peříček.

A přece byl Pablo chudý. Šidili ho všichni, když prodával své úlovky, zvláště nebyl-li přítomen některý jiný lovec. Stalo-li se to,

6 Bílé peří z jihoamerických volavek, dříve nesmírně vzácné.

7 Volavka královská.

tu bolichero, krčmář, raději nalil všem přítomným zdarma sklenku kořalky a seskupil je u druhého konce pultu, aby odvedl jejich pozornost od účtování. Don Pablo nepil kořalku. Věděl, že ho všichni šidí, ale jen se usmíval. Zato nemohl zapomenout, jak ho Karaí jednou našel v bezvědomí, zmořeného zimnicí, a přivedl ho k vědomí jen tím, že mu násilím nalil mezi zaťaté zuby kořalku.

Ale Pablo byl chudý i proto, že vždycky našel ještě někoho chudšího, než byl sám, někoho, kdo potřeboval jeho pomoci. Nejvíce jeho dobroty zneužíval Voelker, který se dlužil od každého, s kým se potkal. Vyjížděl na lov skoro bez prachu a bez nábojů – o zásobách ani nemluvě – protože spoléhal na to, že se vždycky u někoho přizíví. I svou pušku rozebral a vyčistil pouze tehdy, když zbraň čistil někdo jiný a Voelker mohl použít jeho oleje.

Zevnějšek Dona Pabla nebyl nijak hezký: staré plátěné šaty měly více záplat než původní látky, svůj propálený klobouk před lety vylovil z řeky, kam jej vítr strhl nějakému cestujícímu, ale svou winchestrovku a své dvě dvojky předovky rozebíral a čistil skoro každý večer po návratu z lovu. Když kupoval zásoby, málo se staral, dal-li mu krčmář ztuhlé fazole nebo zplesnivělé suchary, ale náboje, prach a olej musely být nejlepší a nejdražší značky.

Jeho život byl klidný, bez vzrušení. Všude měl přátele, všude ho rádi viděli a všude byl vítán. Zdálo se, že lovec je při svých nepatrných potřebách šťasten. Ale nebyl. Trápilo ho, že neuměl číst, psát a počítat – ani ne proto, že by ho pak nemohli šidit, ale proto, že by měl více možností pomáhat potřebným, kdyby ho nešidili. Proto Voelkerova nešetrná poznámka Pabla tak nesmírně zabořila, že se až rozplakal.

Pláč dítěte mívá často tak malicherné příčiny, že působí jen na precitlivělé duše. A přece někdy i ta nepatrná příčina má pro malého člověka nezměrnou důležitost. Pláč žen je příliš častý, a tím ztrácí působivost na lidi zkušené, ale lovci měli většinou málo příležitosti jej poznat, takže by snad na ně zapůsobil, i kdyby příčina

byla sebemalichernější, a pak by byli schopni jakékoli donquijotiády; ale pláč starého, otrlého muže, kdyby si ho byli povšimli, byl by je nesmírně rozzuřil proti tomu, kdo jej zavinil. Avšak Voelkera nikdo nebral vážně, a proto mysli, že se Don Pablo pouze směje. Nikdo o něm nevěděl, že neumí psát, v divočině nebylo příležitosti se o tom přesvědčit; ostatně většina lovců ovládala toto umění jen nepatrně. Lovec čte ve stopách mnohem jasněji než v knihách a rozumí všelijakým zásekům v kůře nebo jiným jednoduchým znamením mnohem lépe než nejdelšímu a nejpodrobnějšímu dopisu. Také žádný z lovců netoužil po literárních znalostech a nebyla by se jich Švýcarova posměšná poznámka dotkla ani v nejmenším.

Karaí vzpomínal a přehraboval se v paměti, zda už někdy viděl lovce plakat, a promýšlel, jak těžce byl asi raněn. Zdálo se mu jisté, že Voelker věděl o této jeho slabosti a že ho proto tak bezohledně ranil úmyslně. A to zasloužilo stejně těžkého trestu, ne-li těžšího, než kdyby ho byl zákeřně přepadl a zranil zbraní. Kdyby si to ostatní lovci uvědomili, dopadlo by to s Voelkerem špatně, ale Karaí věděl, že kdyby jednou začali své účty vyrovnávat zbraněmi, nebralo by to konce. Celý lov by byl pokažen a to se Karaímu nehodilo. Všichni sice už dobře pozorovali, že loví jen tak mimochodem, ale přece i lovecký podnik mu přišel velmi vhod, aby kryl jeho pravé zájmy. A ty zájmy neprohlédl dosud ani mazaný Malheiros. Ted' bylo třeba Voelkera potrestat, ovšem nějak jinak než výpraskem nebo zbraněmi.

O tom přemýšlel Karaí, když se Don Pablo, aniž pozvedl hlavu, chtěl zeptat:

„Poslyšte, senhore – –“ ale hned umkl, neboť nevěděl, jak dál, a zakoktával se. „Poslyšte, Done, Karaí...“

Dál se nedostal, protože Voelker vyrazil skřek a hlasitě se zachechtal: „Senhor, Don, Karaí, senhor, Don, Karaí – to se opravdu povedlo, Španěle Pablo!“

Tvář Dlouhého lovce ztvrdla.

„Ted' už je toho dost, Voelkere,“ řekl zostra. „Vezměte na vědomí, že pojmenujete-li ještě jednou našeho přítele ‚Pablo Španěl‘, zpráskám vás bez ohledu na to, že z toho budu mít nadosmrti ostudu. Pamatujte si, že je to Don Pablo. Nechci, abyste se mu omlouval, ale vezměte si hořící dřevo z mého ohniště a jděte okamžitě k svému pelechů!“

„Nehoňte mě tak, Karaí, vždyť jsem se ještě nenapil dost maté. Ještě tak na dvě, tři tykve bych měl místo.“

„Doufám, že vám to nebudu muset opakovat po druhé, Voelkere, nebo zahrabu dřevo do ohně a pak si to s vámi vyrovnají všichni, které jste dnes urazil!“

Ta hrozba zapůsobila. Každý v divočině ví, že zahrabe-li hostitel hořící dřeva do popela, znamená to, že končí hovor a chce jít spát; znamená to však také, že přítomní ztrácejí ochranu ohniště, kterou pokládají v divočině za stejně posvátnou jako rodinný krb.

Voelker uchopil hořící poleno a spěšně se ztratil v lese. Neodpustil si, aby ještě z dálky nezavolal:

„Vyháníte mě jako tehdy na Riacho Salado a já vám to nezapomenou! Jste nevděčný člověk, Karaí!“

„Tehdy jste si to dal zaplatit a byl jste sluha,“ křičel za ním Otonte a dokončil táhlým „huíííí“, indiánským projevem výsměchu a radosti. Protahoval své „ííí“ do nekonečna a tremoloval tím, že si dlaní klepal na pysky.

Výsměch indiánův působil tak dětsky přirozeně, že se všichni dali do smíchu. Zdálo se, že byly zapomenuty všechny urážky a hořkosti. Se starým Švýcarem zmizelo všechno napětí a u ohně se rozproudila veselá nálada. Působila na Španěla tak, že se osmělil a vmísil se do rozhovoru. Ale jeho hloubavé duši to nedalo pokoje a nevydržel, aby nevyzvěděl důvod Voelkerova výsměchu.

„Karaí,“ řekl prosebně, „vysvětlete mi, proč se mi to scvrklé, nenapité garapato⁸ vysmívalo. Řekl jsem opravdu zase nějakou

8 Klíště.

hloupost? Celý život skoro nemluví, řeknu jen to nejnужnější, aby nikdo nepoznal, jak málo jsem se v dětství naučil, a přece mi něco uklouzne. Čemu se vlastně smál?”

Také ostatní začali vzpomínat, ale nic směšného jim nemohlo napadnout. Jen Nené Fiori začal chápat. Nikoli sice důvod Voelkerova smíchu, ale bolest, kterou Voelker způsobil Donu Pablovi, a hleděl ho za to pohladit přátelskými slovy:

„Čemu by se byl smál? Leda své vlastní hlouposti. Vždyť ho znáte, jízlivce špinavého.“

„Ještě nikdy jsem od vás neslyšel tak dlouhou řeč, Done Pablo,“ odpověděl s úsměvem Dlouhý lovec. „Ale nebyla to hloupost, byl to jen trochu přehnaný projev úcty. Řekl jste ‚Senhor – Don – Karaí‘ a to je třikrát totéž. Všechna tři slova mají týž význam. Voelker se vám smál, protože jsem mu to náhodou před nedávnem vysvětlil, když se zajímal o to, co znamená indiánské slovo Karaí. Ale to se nestalo jenom vám, stane se to i v Evropě, kde každý umí číst a každý mnoho čte. Ano, často se to stane i lidem vzdělaným, jsou-li v rozpacích.“

„Vypravujte nám něco o tom, ať víme, jak se chovat, až se někdy podíváme do Evropy,“ škemral mestic⁹ Alonzo.

„Ty se tak dostaneš nejdál do Asunciónu a budeš rád, když tě policie hned nepošle šupem kácet dříví do Chaca.“

„To se neví – já už byl daleko. Až na sever od Cuyabá na pramenech Rio Arinos. Šel jsem na sever na volavky; říkali, že tam nejsou hnízdiště tak probraná jako tady, a víte, musel jsem utéci, protože jsem se tam zapletl do revoluce...“

„Ty a – revoluce? S kterými jsi byl? S Colorados?“ vzali si na mušku Paraguayce. „Jak je to dávno, co jsi tam byl?“

„No, přesně jedenáct let...“

„To jsem si myslil. A rok jsi už zase zpátky, a tak ses vrátil právě v desetileté lhůtě, kdy se promlčuje i zabití. Brachu, teď už nemáš

9 Míšenec.

žádný důvod, aby ses vymlouval na revoluci. Nikdo ti nic nemůže vyčítat. Máš to promlčené, ať to bylo cokoli. A teď povídej dál, jak jsi lovil volavky na Arinos.“

„Nu – ony tam ty volavky nebyly, jako jsou tady u nás. Jen vysoko kroužily a nedaly se zlákat ani na vycpané ptáky, aby usedly nebo aby se snesly na dostřel. Čert ví, kde a jaká mají hnízdiště. Ostatně tam nejsou žádné bažiny, nýbrž jen horské potoky, a tak si snad představíte, jaký to byl lov. Byly tam jen maličké garza real – tam jim říkají mirasol a je to správné jméno, protože se k nim dostaneš, jen když se dívají do slunce a zapomenou na opatrnost. Bylo jich tam víc než zde, ale to by byla země pro Dona Pabla, a ne pro mne. Platí tam za úlovek sice mnohem více než zdejší bolicheros, ale po těch potocích nemůžeš s pořádnou kanoí, jen pěšky za nimi po potoce nahoru, dolů. To nebylo pro mne, a tak když jsem nemohl na jih, do našich bažin, šel jsem na sever. To si, senhores, nedovedete představit, jaký to byl krásný pocit, když jsem zase jednou slyšel zpívat moskyty. Znamenalo to, že už jsem z těch kopců dole, že se blížím k pomaleji plynoucí vodě. A tam budou hnízdiště volavek blízko. Tak jsem si myslel, ale byly tam jen lesy a lesy a samí divocí indiáni, až z nich šel strach, a tak bych se byl málem dal naverbovat ke kaučérům¹⁰. Byl jsem v Cuyabá, právě když se kaučerové vrátili ze safry¹¹ a když přivezli kaučuk z lesů. Ani byste mi nevěřili, jaké hromady zlata za to dostali. A jak pili! Inu, to se mi začalo zamlouvat. Brzy jsem však viděl, že z toho vlastně nic neměli, protože neuměli pít. Já pít umím, zvláště když to bylo zadarmo, a tak jsem pil dost a hodně, ale přece ne tolik, abych nevěděl, co se kolem děje. Proto jsem viděl, jak mezi ně přišli jejich patroni – právě ti, kteří jim zaplatili tolik zlata – aby se od nich dali také hostit, a při tom jim stále přilévali. Byli totiž smluveni s krčmářem a s ním je zase o všechno obrali. Tady

10 Sběratelé divokého kaučuku.

11 Výprava za novými nalezišti.

se to také někdy stává, když se vrátíme z volavek, že nás bolichero opije a ošidí nás na váze, připočítá na útratě, nu, snad něco ukradne, ale dává pozor, aby nás neokradli jiní. Přece nám něco zbude. Tam nekrade jen nějaký špinavý bolichero v baráku z palmových kmenů, tam kradou i páni a velcí páni, kteří bydlí v krásných zděných domech a jejichž senhory chodí vyšňořené do kostela. A tak jsem viděl, že to není řemeslo pro našince, protože bych chtěl nechtěl musel někomu vrazit kudlu do zad. Co z toho ti kaučeři mají? Půl roku i déle se moří v pralesích, rvou se s indiány, vyvraždí celé vesnice, aby chlapce přinutili k otročení, a pak se zpíjí na den a noc a jsou holí. Potom zas žijí na dluh a zadluží se u patronů tak, že je někdy pošlou svázané do pralesů zpátky, aby si to nerozmyslili a nechtěli se věnovat jinému zaměstnání. Tam jim dají winchestrovku, náboje a zásoby na několik dní a co jim zbývá? Zpátky nemohou a přes lesy se nedostanou. O to se postarají indiáni Tapaňúma, kteří si dělají pěkné ozdoby z lidských lebek. A tak jdou zas vraždit! Musí si napřed nalovit otroky, protože by sami nestačili na sbírání kaučukového mléka. Ne, to není život pro volného lovce, to je horší otroctví než v quebrachových dřevorubnách nebo v matezalech¹². Z těch obou jsem už utekl a nechal tam za sebou velké dluhy, ale z cauchalů¹³ není kam utéci. A tak když jsem viděl, jak kradou velcí senhores, přiživil jsem se též. To vám byla švanda, když se ti páni nemohli dopočítat a když jim chybělo hodně liber z toho, co ožralům vytahali z opasků. Pohádali se a podezřívali krčmáře. I mne prohlédli, ale nic nenašli, a když mě druhého dne vyslýchali na policii, tak jim povídám: „Nic nemám, jak vidíte, a jsem tady cizí, nemám, u koho bych to schoval. Ale slyšel jsem, že tady máte takové hezké přísloví: Quen roba un ladron, tem cen años de perdon¹⁴, a proto je mi líto,

12 Lesy keřů, z jejichž listů se připravuje maté.

13 Lesy, kde jsou nejčastěji stromy, ze kterých se čerpá kaučuková šťáva.

14 Kdo okrade zloděje, má sto let odpustků.

že jsem si toho zlata také trochu nevzal, protože bych přišel rovnou do nebe.' Ten důstojník, který to vyšetřoval, se na mne rozeřval: 'Protože jsi nic neukradl, tak tedy přijdeš rovnou do pekla,' ale pak se začal smát a smál se, až se rozesmáli všichni kaučeři, kteří tam byli jako svědci, a smál se krčmář, smáli se vojáci a pak se ti hlaváči začali stydět a raději mě nechali běžet. Všichni věděli, že jsem to kaučerům vybral já, neměli mi to však za zlé a sami řekli, že by z toho nebyli měli stejně nic, a tak jsem jim z toho polovičku po částkách vrátil. A pěkně jsme z toho žili a hlaváči se divili, že k nim už kaučeři nechodí dělat dluhy, a měli strach, že jim uklouznou. Ale jednak těch peněz nebylo tolik, aby to vydrželo nadlouho, a pak jim udělali novou hostinu, aby je znovu prohlédali, a když nic nenašli, tak si mě dal zavolat policejní důstojník, že prý kazím pracující lid a že by bylo moudřejší, abych změnil podnebí, že se hlaváči na mne zlobí a kdesi cosi. Domlouval mi, a já jsem uznal, že má pravdu a slíbil jsem mu, že do tří dnů opustím hlavní město Guyabá. On sám osobně dával na mne po ty tři dny pozor. Byl jsem velice důležitou osobou, která ohrožovala ordem e progresso, nebo jak tam říkají, pořádek a pokrok. Nepůjčil jsem už okradeným kaučerům z jejich peněz ani peso, když na to policie dohlížela – aspoň pro mne víc zbylo – a jim nezbylo, než zase nadělat honem nějaké dluhy a prodat svou svobodu. Ale já už měl školu v podobných věcech od nás z jihu v Chacu, a tak jsem si pěkně a svobodně nakupoval ,za své', kupoval jsem, u koho jsem chtěl, a policie ještě dbala, aby mě krčmáři neošidili. Říkala jim: 'Toho fregueza¹⁵ si važte, ten platí odpustky!' A pak jsem šel dál na sever a pořád na sever. A tam jsem se s ním potkal: pořád les a samý les, a kdybych nebyl sledoval potok, tak bych si byl myslil, že jsem už ztracen. Ale do potoka se stékaly jiné potoky, a i když jsem lízoval stromy, abych trefil zpátky, měl jsem strach, že už asi nenajdu cestu. Jsou to docela jiné lesy než u nás. Takový kaučer by se jistě

15 Zákazník.

ztratil v lesích v Chacu, ale v Chacu se vyznám zase já. Najednou slyším ránu a zase ránu a zase, rychle za sebou, a napočítám jich jedenáct. Tak si myslím: ‚Ten chlapík musí být asi v úzkých, buď ho dostali, nebo je to moc opatrný člověk a nechal si poslední patronu v pušce a zatím rychle nabíjí.‘ A zase zaslechnu rány, bylo jich šest, a zase ticho, pak už jen tři a ticho – to asi jak stačil nabíjet – a pak jen ojedinělé výstřely. Hrome, tomu musí být horko! To už jsem věděl, že se neocitl jen mezi houfem pekari¹⁶ a že si nechce jen prostrřílet cestu. Ale pořád to bouchala jen jedna puška a žádná neodpovídala. Jinak nebylo v lese slyšet ani hlásku. Do čeho ten chlap vlastně střílí, že tak plýtvá náboji? Tady si přece nemůže dojít do nejbližšího boliche pro novou zásobu. A pak mi najednou něco napadlo a jako by mi mravenčí začali běhat po zádech: že ho dostali indiáni! Už jsem si myslil, že by bylo nejlepší se vytrazit, ale kam? Vlastně jsem nevěděl, kde jsem a jak se z lesa dostat, a nemohlo by mi být nic vítanějšího než se potkat s někým, kdo les zná. S těmi kompadres tam ovšem nejsou snadné řeči, i kdyby jim člověk rozuměl. Zde však byl v úzkých jistě nějaký cristiano¹⁷, a i když to není člověk zrovna nejlepšího druhu, je to přece jen cristiano a má winchestrovku jako já. To už je jakési takové ‚bratrství zbraně‘, které sblížuje a vyžaduje pomoci. A tak jsem se prodíral lesem podle těch stále pomalejších výstřelů, až najednou mezi křovím zahlédnu klobouk. A co byste řekli? Byl to kaučukový klobouk, takový slaměný, namočený v kaučukovém mléku a uzžený nad ohněm. A já, poctivý lovec, jsem měl pomáhat nějakému kaučerskému vrahu? Už jsem si tak zamířil, jako že si pod ten klobouk střelím, ale pak jsem si to rozmyslil. Slušný lovec má sice střelit každého kaučera na potkání, protože kaučero vraždí indiány a my je hájíme – i když se jich bojíme – už proto, že takový řád u nás zavedl Karaí Pukú, a od těch dob nás indiáni nechají klidně lovit alespoň na

16 Jihoamerický divoký vepř.

17 Křesťan.

pokraji svého území – ale to byli docela jiní indiáni a kdo ví, zdali by je byl sám Karáí hájil. A pak – vždyť ještě nezačala safra a opravdový kaučer tu vlastně ani neměl co dělat. Dost možná, že je to nějaký maskovaný lovec. A pak jsem ho potřeboval, protože jsem se sám začal bát indiánů. Rozhodl jsem se tedy, že mu pomohu a také si trochu zastrhám. Ale nebylo do čeho střílet, nikoho nebylo vidět, jen občas něco proletělo listím a já nevěděl, co to bylo. Ale kaučer střílel a nabíjel, střílel vždycky v jinou stranu a ani nemířil. A tak jsem nechal také svou bouchačku zazpívat. Dal jsem tři rány rychle za sebou do vzduchu, a jak jsem byl v ráži, tak jsem začal rvát a ani jsem nevěděl, že vlastně křičím ve své řeči:

„Aňamembüréééé!“¹⁸

Vy, kteří jste z Brazílie, tomu nerozumíte, ale je to nejhorší nadávka a znamená to ‚synu čerta‘ nebo spíše ‚synu ducha bloudícího‘.

A jako by utál, přestalo to šustění v listech stromu. Jako by tomu ti divoši rozuměli a jako by to bylo pro ně nějaké zaklínadlo. Zůstali jsme sedět, každý u svého stromu s puškou v ruce, a nic se nepohnulo. Pak ten kaučer přišel ke mně a podával mi ruku. Byl to hromotluk, ale to bylo vidět teprve tehdy, když vstal a povídal:

„Pomohl jste mi z pěkné bryndy, Corrientinče.“

„Copak já jsem nějaký Corrientinec? Vždycky Paraguayec,“ povídám mu. A on, že prý je to jedno, že obojí jsou Guaraní – indiáni. A to mě dopálilo.

„Já že jsem nějaký indián? Já jsem dobrý cristiano. To si pamatujte, a řeknete-li mi tak ještě jednou, poznáte víc než písničku mé pušky.“

A on, jako by se ho to netýkalo:

„Ale vždyť jste křičel indiánsky a působilo to znamenitě, jak vidíte. To své zaříkadlo mě musíte naučit. Možná, že je budu někdy potřebovat.“

18 Nadávka, zaklení.

„To není zaříkadlo, to je nadávka,“ povídám mu na to.

„Možná, že u vás, ale zdejší vaši krajani – no, jen se za to nestyd'te a nechte tu bouchačku dole – tedy ti tam tomu jinak rozumějí a to vaše nadávání je jim asi posvátné. Alespoň nám prozatím dali pokoj. Pojd'te, snad se nám podaří vybrat si vhodnější místo, než se vrátí.“

Ale nevrátili se a opravdu nám dali pokoj. Ani jsme je neviděli. Kaučer se sice pustil hned do práce a kousek dál si postavil ochrannou stříšku ze stromové kůry, ale nebylo toho třeba. A tak jsme potom chodili po lese a sbírali takové pěkné ohlazené tříštičky, obalené na jedné straně bavlnou a na druhé straně nějakým lepem. A kaučer mě nestačil varovat, abych si dal pozor a nepomazal se tím lepem, že prý je to jedovaté, a kdybych se jen škrábl, že by mi nebylo pomoci, protože se mu rozbila injekční stříkačka. A vykládal mi, že to jsou šípy těch divochů, kteří ho přepadli, a on že střílel jen proto, aby se udržel z dostřelu jejich foukaček. A za ty šípy že prý dostaneme pěkné peníze, a hlavně za ten lep, a že prý je to dobré i pro lovce, protože se tím mohou otrávit koule docela malého kalibru a každé škrábnutí je pak smrtelné. A tak jsme se tam utábořili a hledali ty tříštičky a pak mě tamodtud vyvedl zase na otevřené campo. A co ten mi toho navypravoval! Vždycky za dva, za tři roky, když si našetří z kaučuku peníze, vypraví se do Evropy a zajede si do Paříže anebo do nějakých jiných velikých měst... Co ten mi toho navyprávěl! O nějakém Červeném mlýně...“

„Tak to byl jistě Vicente José de Mattos,“ přerušil ho Karáí. „To je jediný kaučer, který se nedá nikdy zotročit a myslí si o sobě, že umí užít života.“

„Vy ho také znáte? A je v Paříži nějaký takový Červený mlýn, kde lze užít tolik krás? Byl jste také v Paříži?“

„Byl jsem tam a mám tam mnoho přátel.“

„A je tam ten mlýn? Byl jste tam opravdu?“

„Ten mlýn tam je, ale není to mlýn, nýbrž krčma. Já v ní nebyl. Nezbýl mi v Paříži nikdy čas, abych se tam podíval, ani ze zvědavosti.“

V tom městě je hodně věcí mnohem krásnějších a zajímavějších a je tam mnoho dobrých lidí, ale s těmi bych se nikdy nesešel v krčmě. Na to jsem neměl nikdy čas ani peníze.“

„Tak vidíte! Jsou prý na světě ještě krásnější věci a lepší lidé než v Červeném mlýně. A co krásného mi ten capatao do matto¹⁹ jen o tom navyprávěl! Sjezdil prý kus světa, ale v Paříži prý to bylo nejkrásnější. A teď Karaí říká, že jsou ještě krásnější místa. Jak vy užijete života, vy lidé, kteří nesedíte na jednom místě a pustíte se do světa! Ale já se tam také jednou podívám – alespoň do toho Červeného mlýna.“

„Inu, lidé mají různé touhy,“ řekl pro sebe Karaí, „ale nesmíme zapomenout na Voelkera. Než půjdeme spát, rád bych vám ještě něco řekl. Nestrpím, abyste mu někdo něco nepěkného provedl, dokud jsem v ležení a dokud jsme na společném lovu. Byla by to hanba, kdybyste ublížili člověku tak málo schopnému obrany. Nemám pravdu, Don Pablo?“

„Ale kdo si má dát líbit jeho drzosti!“ namítali jeden přes druhého. „Jediný rozdíl mezi Voelkerem a hadem mboipévou²⁰ je, že ten Švýcar žije samotářsky a nechodí v páрку. Však by s ním také ani hadí samice nevydržela. Proč vlastně, Karaí, nad tím zorrinem²¹ držíte ochrannou ruku?“

„Ve všem, co proti němu máte, hoši, vám dávám za pravdu. Má mnohé chyby: je lakomý, zlý, špinavý, je schopen každé potouchlosti, ale přesto že je skoro slepý, je nejlepším střelcem nejen z nás, ale z celého povodí Paraguaye. Je skutečnou raritou a udělali byste dobře, kdybyste se od něho něčemu přiučili. To vše by ovšem nevadilo, aby dostal zasloužený výprask, ale teď se nehodí, aby na tomto lovu byly mezi námi rozbroje a aby se lov předčasně ukončil.“

19 Zálesák, znalec brazilské divočiny.

20 Jedovatý had.

21 Lišák nebo také tchoř.

Na Voelkera si vymyslete nějaký jiný způsob, jak mu splatíte jeho uštěpačnost, ale musí to být vtipné a nesmí mu to příliš ublížit. Však se už naskytne příležitost a mezi vámi ostatně nejsou hlupáci, kteří by nedovedli něco chytrého vymyslet. A teď – dobrou noc!“

Karaí zdvihl dřeva z ohniště a zaryl hořící konce do popela na znamení, že je konec hovoru. Jen žhavé uhlíky ještě svítily na cestu lovcům, kteří šli k svým pelechům.

„Boa noite!“

„Buenas noches!“

„Hasta mañana!“

„Kerá paná!“

Jen Don Pablo zůstal u ohniště, nahnul se nad uhlíky a znovu rozdmýchal oheň.

„S dovolením, Karaí Pukú – rád bych s vámi vypil ještě nějakou tykev maté. Nemohl bych usnout, kdybyste mi nevysvětlil, jak to bylo s těmi hloupými slovy. Voelkerovi jste to vysvětlil, ale mně ne.“

„Já bych to také rád věděl,“ ozval se Jules, který se vrátil ke stanu, „a pak bych se vás také rád na něco zeptal a dal se poučit o divné etiketě, kterou tady zavádíte. Podrobím se jí, protože vidím, že má dobré výsledky, ale rád bych věděl proč.“

Otonte přistrčil konvici na oheň a tři lovci se pohodlně usadili, zatím co Indián jen posedával na patách v dřepu.

„Začněme tedy po pořádku. Slovo senhor znamená tolik co pán, majitel a vládce. Je ještě z dob, kdy jedni vládli a druzí otročili, kdy pán měl právo na život poddaných. Don znamená dar a to slovo bylo přeneseno na člověka, který dával dary, dobré dary, a byl lidem milý. Ale potomci takových dobrých donů nezdělali vředy jejich dobré vlastnosti, zneužili zásluh svých předků a stali se vládci, hidalgos, šlechtou – nebo jak vy ve Španělsku říkáte, caudillos. – A karaí pochází od slova kara a to slovo se podivným způsobem vyskytá skoro ve všech řečech na světě a všude má stejný význam: zlý, černý, vládnoucí. Slyšel jsem vás jednou pobroukávat starou španělskou

baladu o Kara Mustafovi, ale to nebyl Maur, jak balada zpívá, byl to krutý pán jak svému lidu, tak těm, proti nimž bojoval. Karaibové jsou nejbojovnější indiáni a jejich jméno také značí krutost. Ale u indiánů změnilo slovo význam a bylo dáváno dobrým náčelníkům, kterých si lid vážil a které měl rád. A proto je název Karaí, který mi Paraguayci dávají, větší poctou než senhor nebo don, i když to vlastně značí totéž. Alespoň to nezavání zotročováním jiných lidí. Rozumíte tomu teď?”

„To bych chápal, ale říkal jste, že ve vzdělané Evropě lidé také říkají takové poštilosti.“

„Ano, ale také nevědomky. Vždyť na všech dopisech píší – chtějí-li být zvláště slušní – Senhor Don... a v které řeči pro to nemají různé výrazy, píší: Velectěný pán, pan...“

„Ale říkal jste, když jsou v rozpacích a chtějí zvláště projevit úctu... a to by byl asi nejspíše můj případ.“

„To už budu moci stěžít vysvětlit. Jen tak jsem si na to vzpomněl, ale pokusím se. Když já přijdu mezi své, tak ke mně přichází mnoho lidí. Myslí si, že když jsem viděl tolik světa a měl příležitost nasbírat tolik zkušeností, že bych jim mohl poradit. A chodí na mne se vším možným. A aby se mi nějak zalichotili, dávají mi všelijaké tituly, které mi nepatří, a já je nestačím odmítat. Tak některým napadlo říkat mi ‚Mistře‘, a to je svobodný titul, na který má právo každý, kdo jen trochu víc ví a myslí než jiní. Stalo se zvykem mi tak říkat, ale často se to některým lidem nezdá dosti uctivé, a pak mi řeknou: ‚pane mistře‘ a já se musím přemáhat, abych se jim nesmál, protože tak se u nás říká vyučeným řemeslníkům, k nimž Evropané ve své hlouposti mají méně úcty než k všelijakým doktorům a jiným lidem, kteří se neživí prací svých rukou. To víte, přátelé, jiná zem má jiné zvyky.“

„Tak to je dobře,“ řekl spokojeně Don Pablo, „vy se jim nesmějete a nezlobíte se pro to na ně. Já jen měl strach, že jsem vás nějak urazil.“

„Ale kdež, Done Pablo. K urážce je třeba mít zlý úmysl, a toho u vás není. Zato Voelker dovede urazit, i když říká zdánlivě něco příjemného. A co vy máte na srdci, Julesi?“

„Chtěl jsem se vás zeptat, Karaí, proč mně říkáte jen Julesi, jen křestním jménem, proč Voelkera jmenujete příjmením, Alonzovi tykáte a jen Fiorimu říkáte Nené Fiori?“

„Inu, Nené Fiori je dobrý kamarád a poslední dobou se z něho stal dobrý člověk. Alonzovi se snad ani nemůže jinak než tykat, ne snad z nějaké přichylnosti, ale prostě tak, že jinak nelze. Voelkera si držím od těla tím, že užívám jen příjmení, a na vás jsem nikdy nemyslel a ani nevím, proč vám říkám Jules. Snad proto, že ani já, ani jiný neví, jak se vlastně jmenujete, a snad ani netoužím to zvědět. Snad to přišlo samo sebou.“

„Ale vždycky řeknete Don Pablo a nikdy jinak.“

„Přece jsem vám už vysvětlil, že slovo don znamená tolik co dobrý, dávající – asi tolik, co u vás Angličanů znamená slovo gentleman.“

„A Don Pablo?“

„Je gentleman v pravém slova smyslu.“

„A proč mně nikdy neřeknete Don Jules?“

„Protože vy gentleman nejste – a vy přece dobře víte, že jím nejste.“

Jules povyskočil:

„To myslíte proto, že žiji s tou Malheirosovou černoškou? Máte snad ohledy na toho portugalského zloděje, který okradl vaše kompadres, indiány, o polovici území a teď se je chystá okrást o zbytek jejich dobytka?“

„Ne proto, Julesi, ale proto, že žijete s ženou jiného, třeba to byla žena zloděje...“

„Quen roba un ladron...“ začal citovat Jules, když nevrle vstával.

„A že s ní žijete proto, že z toho máte prospěch,“ dodal Karaí.

„Dejte si na sebe pozor, Karaí! To je má poslední výstraha!“

Kapitola třetí NÁZOR NA ČLOVĚKA

Karaí zůstal s Otontem u ohně a pomalu srkal z tykve maté.

„Pojedeš ráno na lov, Alberto?“

Když byli sami, oslovoval indián svého přítele důvěrně jménem.

„Měl by sis jít lehnout, Alberto, a já budu na stráž. Nelíbil se mi Julesův pohled.“

„Asi si už nelehnu. Vyjedu před svítáním, a tedy to už nestojí za to. Musím nalovit zásoby masa, protože pobudu pak venku několik dnů. Ty zůstaneš zde, a kdyby se něco stalo, dej mi znamení buď zrcadlem, nebo ohněm. Pojedu až na Bodokenu a dobře sem dohlédnu. Připrav mi všechno na cestu.“

„Alespoň by sis mohl sednout dál od ohně. Jsi příliš dobrý terč.“

„Neboj se. Ostatně Jules se sem ještě vrátí. Schne zvědavostí, proč tu vlastně lovím, musí si zjednat jasno. Kdyby po mně zákeřně střelil, nic by se nedověděl.“

Sotva to Karaí dořekl, ozvalo se ze tmy zatlesknutí a žádost o dovolení přístupu k ohništi. Byl to Jules a tvářil se, jako by se nebylo nic stalo.

„Nějak se mi nechce spát, a když vy také ještě vysedáváte, myslím, že mi dovolíte u vás posedět, i když mě nepokládáte za gentlemana.“

„Jen se posaďte!“ řekl Karaí a podal mu čerstvě naplněnou tykev. Oba se odmlčeli. Jen Jules rušil ticho srkáním maté a Otonte ve stanu harašil, jak naplňoval sedlové brašny různými zásobami. Konečně to Jules nemohl vydržet. „Vyjedete ráno?“

„Vyjedu.“

A zas bylo ticho.

„Našel jste nějakou stopu?“

„Je jich plno v těchto lesích.“

„Poslyšte, Karaí, řekněte mi pravdu, co tady vlastně hledáte? Kvůli lovu zde nejste, to je jisté.“

„Zrovna tak jako vy, Julesi, jste sem nepřišel za lovem. Každý asi máme svůj důvod. Já se na váš důvod neptám, a to proto, že jej dobře znám. Ovšem ne od vás. Vy sice chcete upřímnost, ale sám upřímný nejste.“

„Co můžete vědět o mých důvodech a o tom, proč se zde potuluji?“

„Myslím, že o tom vím všechno, a snad i víc, než vy sám. Vy jen tušíte, že se něco děje, a rád byste si při tom ohřál svou polívčičku. A myslíte, že jdete za velkou věcí. A zatím jiný si myslí, že mu můžete dobře posloužit a že odejdete s prázdnem. Mně by mohlo, Julesi, stačit, abych obě strany pozoroval a bavil se tím. Nemám prázdný důvod vás varovat, ani vás, ani druhou stranu, protože vy i druhá strana hrajete špatnou hru. Možná však, že se vyvarujete špatného kousku, budete-li do toho lépe vidět, a proto jsem vás varoval zmínkou o Malheirosově ženě. Snad to postačí.“

„Karaí! Mluvíte, jako byste věděl i to, co si myslím. Ale já vám nerozumím. Mluvíte v hádankách.“

„Snad by to byly hádanky pro jiného, ale vy dobře chápete. Co byste řekl o psu, který by opustil jaguáří stopu a pustil se po stopě kvatího nebo po stopě malé opičky?“

„Řekl bych, že je to špatně cvičený pes a že daleko nedojde. Nejdále k nějakému kořání, do kterého zvířátko vleze, a když po něm pes bude číchat, překousne mu krk nebo sval na noze a on vykrvácí.“

„Hm. Tak se mi zdá, Julesi, že i vy jdete po takové mývalí stopě. A nejen že vám nekyne kořist, ale můžete ještě přijít o krk. Při nejmenším se zapletete do mrzutostí a po nějakých deset let se sem nebudete moci vrátit.“

„Kdyby mi tak mluvil někdo jiný, vysmál bych se mu nebo bych ho donutil, aby mluvil srozumitelněji. Ale ti vaši kompadres mají

zaklínače jasnovidce a od těch jste se asi dověděl i mé nejtajnější myšlenky. A tak mi nezbude než vás pěkně poprosit, abyste mi to vysvětlil. Možná, že máte pravdu a že jsem vskutku na cestě provést nějakou hloupost.“

„To už je jiná řeč. Ale na to, co vím, není třeba být jasnovidcem. Moji přátelé indiáni mají dobré zvědy a já zase mám všeliká dobrá spojení. Vy se staráte jen o to, co je a co slyšíte, já se zajímám také o to, co bylo dřív a co se dělo třeba už hezky dávno. A proto se na věc díváme každý jinak. Vy vidíte starého Malheirose jako bohatého lakomce, který má krásnou, velikou fazendu a na svých pastvinách několik desetitisíců kusů dobytka. Nu, a Malheiros je už kolem osmdesáti, mohl by umřít a vy byste se jednou pěkně mohl stát majitelem fazendy, což? A kdyby neumřel dost brzy, mohl by se osud nějak popostrčit, k čemuž by se třeba hodily ty tříštičky, o kterých vyprávěl Alonzo.

Nu, jen se nerozčilujte. Všiml jsem si dobře, jak jste spolu šuškali, a vím, že je Paraguayec nosí s sebou a hledá někoho, kdo by mu je odkoupil. Nu dobrá. Ale já jsem se snažil zvědět, jaký Malheiros kdysi byl, a vám by prospělo také o tom něco vědět. Malheiros totiž nebyl vždy takový, jak jste ho poznal, taková zdánlivě bezmocná pápěrka. Je tomu už hezky dávno, co přijel z Portugal, snad padesát, snad víc let. A přestože byl cizinec, stal se vládním úředníkem a byl jmenován *direitorem dos Indios*. Chápete, že to asi nebylo tak snadné. A v tom úřadě si počínal tak obratně, že si dal zaknihovat menší sice, ale lepší polovici indiánské rezervace na své jméno a že se zmocnil více než polovice jejich dobytka. Znáte zdejší poměry a pochopíte, že k tomu bylo třeba důkladné dávký, řekněme obratnosti, aby si zdejší hlaváči dali ujít takové tučné sousto. A proti prostředkům, kterých on používal, jsou Alonzovy tříštičky dětskou hračkou. Nezapomeňte, že když indiáni chtěli bránit své území, on dokázal, že mu vláda poslala vojenskou pomoc, a toho dosáhl on, cizinec, jen proto, že se ho báli. Ano, ano, Julesi, co se člověk v mlá-

dí naučí, může také někdy výjimečně v stáří potřebovat. Je velice poučné prohlédnout si staré policejní archivy – ne, nebudu vám to vyprávět, je to všechno dávno promlčené – ale Malheiros na to jistě nezapomněl. Nezdá se vám, že je celý ten lov pěkná past na vás? Nemožné to není a odpovídalo by to jeho starým zvykům. Je vám trochu nevolno, což? Ale jděme dále. Pochopíte, že mu mnoho lidí ‚úspěch‘ nepřálo, že měli v jeho činech mnoho zbraní, kterými ho mohli zničit, že mezi těmi kořistníky byli lidé, kteří měli moc ho zničit. A přece to neudělali. Je velice pravděpodobné, že to nebylo zadarmo, a tak přesto, že Barranco Branco mělo ovšem mnoho dobytka, a i když se ho za těch padesát let mnoho urodilo a ještě více nakradlo nebo řekněme přeběhlo z indiánského území, přece se o starém Portugalci vyprávělo, že je mamonář a že má někde haldy zlata.

Myslil bych, že tomu i vy věříte a že jste s tím počítal. Ale já jsem se informoval, že si Malheiros každoročně vypůjčoval veliké částky na lichvářské úroky a že sám žije nuzně, protože mu na lepší život nestačí. V posledních letech převzala jeho dluhy banka a ta žádá zaplacení, a proto se Malheiros chystá uloupit indiánům ještě zbytek jejich území, aby alespoň nějaké jmění zachránil vašim mulatům, o kterých myslil, že to jsou jeho děti. A protože už jeho politický vliv poklesl a protože se už nikdo nebojí vetchého stařečka, vidí jedinou možnost, jak se zmocnit země Kad'uvejů, v tom, že chce dát celý kmen vyvraždit. Ztratí-li se při tom nějaký Jules, bude to maličkost. Nezdá se vám? A ještě něco: Před půl rokem ztroskotala ve státě Rio Grande revoluce. Byla to hrůzná, krvavá a bratrovražedná revoluce a houfy lidí musely odtamtud zmizet. Nepopírám, že jsou mezi nimi slušní lidé, kteří si zde hledají klidnou a poctivou existenci, ale většinou je to sebranka zdivočelých hrdlořezů. Říkají si Rapaziada pura lanza²² a hodlají se pustit na koních a s kopím v ruce proti

22 Chlapci s kopím.

nic netušícím vesnicím. A vy jste tady proto, abyste zjistil neznámá území fazendy a dodával zprávy o pohybech indiánů. Je tomu tak, Julesi?“

„Jak to, proboha, můžete všechno vědět, vždyť se o tom všem jednalo v největší tajnosti?“

„To by tedy bylo přiznání. Ale vy jste se zatím zdržel příliš dlouho a na Barranco Branco se stalo mnoho věcí, o nichž nevíte. Nevíte na příklad, že Barranco je plno jezdců a zbraní, nevíte, že se ti dobrodruzi dověděli to, co věděl každý kromě starého Malheirose. A chlapi s kopím už nebudou čekat na vaše zprávy, ale vyrazí v nejbližších dnech!“

„A proto jste zde vy? Ale od koho to všechno víte? Což jste vševědouce, že víte, co se děje na padesát mil odtud?“

„Inu, vím to od indiánů a ti mají své zvědy i v Barranco.“

„Pak to však indiáni vědí také!“

„To jistě.“

„Nuže, pak lidé na Barranco jsou tedy ztraceni, i když je tam šedesát nejlepších kopiníků z Rio Grande.“

„Myslím, že ti utečou první, až k něčemu dojde. Pozoroval jsem jejich cvičení dalekohledem z Orlich hor.“

„A nepošlete výstrahu lidem na fazendě? Indiáni budou krvelační a neušetří ani žen, ani dětí.“

„Myslím, že něco podobného měl Malheiros v úmyslu také a že nehodlal šetřit ani žen, ani dětí indiánů.“

„To je možné, ale na fazendě jsou jiné děti, černouškové. Ne, ne – to není možné. Pojedu tam hned teď, v noci, odvezu je třeba násilím do pevnosti, Olimpo. Tam se jim nemůže nic stát.“

„Jen klidně sed'te. Myslím, že byste nic nepořídil mezi těmi šedesáti hrdlořezy. Malheiros na vás vypsals dosti vysokou cenu a oni věří, že by ji vyplatil. Prozatím nehrozí fazendě žádné nebezpečí. Tak vy je tedy máte přece rád ty černoušky? Jste vskutku schopni nastavit pro ně svou kůži?“

„Všechno udělám, abych je zachránil. Pojedu, i kdybych si měl cestu prostrřílet.“

„Nikam nepojedete! A byl byste tím nejposlednějším člověkem, který by je mohl zachránit. Opakuji, že prozatím nehrozí fazendě nebezpečí. Indiáni se spokojí s potřením té sebranky, a proto je vy-
lákají na své území. Teprve kdyby se to nezdařilo, podniknou útok na fazendu a tamodtud pak nevyleze ani živá myš. Z paraguayské pevnosti jim nemohou přijít na pomoc, i když je to na dohled – vojsko přes hranice nesmí a z civilistů nikdo Malheirosovi na pomoc nepůjde. Brazilská pevnost Qoimbra je daleko, jak víte, a pomoc odtamtud by přišla pozdě.“

„Ale slyšel jsem, že Kad’uvejové mají dva náčelníky a ti že si dělají všechno navzdory. Když jeden zakáže útok na fazendu, druhý jej jistě se svými lidmi podnikne. A starý náčelník Nauviljo je hrozně krvelačný. Říká se o něm, že dobyl pevnosti Qoimbry, kde bylo čtyři sta vojáků, a to jen s několika málo svými lidmi. S kterým z náčelníků jste vy ve spojení?“

„S oběma. Náčelník Baidžokigi chce potřít jen najaté vrahy a Nauviljo slíbil, že nic nepodnikne, dokud se nepodaří prvý pokus.“

„Ale může se mu věřit? Je prý hrozně lstivý. Já nemohu nechat své děti v nejistotě.“

„Začínám o vás, Julesi, mít lepší mínění. Ale nemějte starosti. Na kopci ve Forte Olimpo hlídá ve dne v noci váš ‚švagr‘ černochoch Manoel Wenceslao nebo některý z jeho synů a dává pozor na mé kouřové nebo světelné signály. S ním jsem všechno smluvil. Jen jemu mohu věřit, že nikomu nic neřekne, a jen on může vše dobře provést. Kdyby hrozilo nebezpečí, odveze hned svou sestru i s vašimi dětmi do pevnosti přes řeku.“

„V tom případě jdu s vámi a má puška pomůže bránit indiány přesto, že mé děti budou žebráky, prohraje-li Malheiros svou hru.“

„Myslím, že jinou cestu nemáte, a proto jsem s vámi tak otevřeně mluvil. Vaše děti sice nebudou mít zadluženou fazendu, ale Malhei-

ros dal pro každé dítě každoročně značkovat telata. Každé z nich má zaregistrovanou značku a na ten dobytek nemá ani banka právo. I váš nejmenší bude mít hezké stádečko a u vaší nejstarší je to už hezké věno.“

„Ale pak musí jít na pomoc všichni lovci, všichni, kteří jsou zde – snad jen Voelker se tomu vyhne.“

„Ne, nic takového. Indiáni by naši pomoc nepřijali a považovali by ji spíše za urážku. Myslili by, že jim dáváme najevo, že sami na obranu své země nestačí. Raději by padli, než aby přijali pomoc. Ani já, ač jsem s mnohými sbratřen, se nesmím zúčastnit boje. Ale podívat se na to chci. Jsem zde proto, abych studoval jejich zvyky. Podle jejich názorů bych se směl zúčastnit boje teprve tehdy, kdyby byl raněn některý z mých pobratimů. Teprve pak by to byla má věc. Ale vám nebo komukoli jinému z lovců by nikdy neodpustili, kdybyste se do věci pletli. A pak nechci, aby o tom někdo jiný z lovců něco věděl. Ať myslí, že jsme zde na lovu. Hlavně Voelkerovi bych nedůvěřoval. Ten by hned běžel se zprávou tam, kde by čekal, že mu ji zaplatí.“

„A ke mně jste měl důvěru, i když jste věděl, že jsem zde jako špeh? I když mě nepovažujete za gentlemana?“

„K vám jsem mohl mít důvěru, protože šlo o vaši kůži, a teď k vám důvěru opravdu mám, protože se mi zdá, že o vás musím změnit svůj názor. Chcete-li, dejte své psy do ošetřování Otontovi a připravte si koně. Vyjedu dnes nalovit nějaké zásoby a zítra si vyjedeme asi na tři dny a snad něco uvidíme.“

„Proč nemám vzít své psy s sebou? Mohli by ulovit nějakou kočku.“

„Vezmu své dva psy pro případ, že narazíme na stopu – ti postačí. Možná, že se potkám s Kad'uveji. Vaši psi na ně nejsou zvyklí, mohli by nás rušit.“

„Nemyslíte,“ Jules se ohlédl, „že nás mohl někdo vyslechnout?“

„Nemějte starost. Tam ve tmě leží Otonte hned od té chvíle, kdy jsme o tom začali mluvit. A tomu by neušel žádný slídič, ani kdyby se plížil sebetišeji.“

„Ten váš Čamokok je do všeho zasvěcen? A z nás lovců o tom neměl nikdo ani ponětí?“ Jules kroutil hlavou, když odcházel, aby se také vypravil na lov a nachystal zásoby potravy pro své psy, kteří měli po několik dnů zůstat v táboře lovců.

Kapitola čtvrtá

DVĚ STOPY

Ještě před svítáním vyjel Karaí z tábořiště lovců. Bylo třeba nalovit zásoby masa na několik dnů. Jindy by to byl obstaral Otonte sám a stan by byl zůstal bez dozoru, uzavřen pouze na knoflíky. Nikdo v divočině by se nedotkl cizího majetku – ne snad z poctivosti, nýbrž spíše proto, že divočina takové činy trestá a že nebývá skoro možné trestu ujít. V divočině není soudců, není tam psaných zákonů, ale ani zdlouhavých a drahých soudních řízení, advokátských klíčků a knifů. Zato každý, kdo zjistí krádež, považuje za svou povinnost jít po zloději, stejně jako jde po škodné.

Ale v ležení lovců nebyly tentokrát obvyklé poměry – ve stanu bylo mnohé, co stálo za riziko, a všichni lovci nebyli zaručeně poctiví. Proto zůstal Otonte jako hlídka ve stanu, aby zabránil každé nemístné zvědavosti.

Ležení lovců bylo v hustém lesíku na pokraji otevřeného campu. Karaí vyjel zamyšlen. Nevšímal si štěkotu svých dvou psů, když ho upozorňovali na různé stopy zvěře. Rozuměl dobře jejich řeči a podle štěkotu poznal, kterému zvířeti zkřížili stopu a které by chtěli sledovat. Nanejvýš je okřikl a zavolal zpět. A psi poslechli, opustili vždy stopu a dali se směrem, kterým vyjel napříč campem. Na lov bylo času dost. Karaí znal místa, kde zastihne jeleny, znal bažinaté lesíky, kde s jistotou mohl narazit na kance kešáda. Mnohem přednější bylo poohlédnout se po činnosti riograndských jezdců. Ti tu byli novým živlem, s novými zvyky, které se nijak nehodily do zákonů divočiny. Nerespektovali je, protože jich bylo mnoho, a měli pověst, že nesnesou odpor. Lovec dobře nechápal jejich způsob myšlení, ale tolik věděl, že jejich řádění nutno udělat konec. V své zemi to byli kdysi hodní, pracovití lidé, obratní jezdci, odvážní

bojovníci. Ale dlouhými boji za revolucí zvlčeli; bratrovražedné války otupěly jejich cit tak, že ztratili pojem počestnosti. A přece byla tak krásná a bohatá jejich vlast, z níž museli odejít. Krásné podnebí, bohatá a úrodná půda, všude stejnoměrně rozdělená voda. Jak krásně a spokojeně bylo by tu možno žít – kdyby... kdyby všechna ta bohatství byla spravedlivě rozdělena těm, kteří na nich pracovali. Ale to nebylo v Rio Grande od dávných dob. Několik starých rodin se zmocnilo všeho bohatství země a většina půdy ležela ladem – několik politických skupin se zmocnilo veškeré moci a všech státních příjmů a bohatlo z nich, zatím co lid třel bídu. V zemi, kde žil tak temperamentní lid, nemohlo tomu tak být věčně. Vždy se našli nadšenci, kteří v čele utlačených hodlali revolucí dosíci práva pro všechny.

Ale když zvítězili – a dovedli bojovat velice udatně – zůstalo vše při starém, jen osoby se změnily. Vyhnali sice boháče a politiky, ale hned si vše rozebrali mezi sebou hlaváči a nespokojenost se jen zvětšila. K nespokojené chudině se připojili ožebračení bývalí boháči, kteří čekali jen na novou příležitost. Tak se v těch dobách krvavá revoluce střídala s revolucí ještě krvavější. A když prohráli, pak mohli poražení čekat jen pomstu stejně krvavou a bezohlednou. Tu jim nezbylo než se vystěhovat. Co jim zbývalo? Měli na vybranou jen tři možnosti: buď třít bídu a pracovat na své bohaté vítěze – a to se jim nelíbilo; nebo dosáhnout, třeba násilím, aby bohatší země byla spravedlivě rozdělena tak, aby jedl jen ten, kdo pracuje – ale to se nikdy nepovedlo; anebo se vystěhovat a prací si zajistit blahobyť jinde. – Ale práci se buď nikdy nenaučili, nebo pracovat zapomněli. Většina z nich se rozhodla zotročit si lid sousedních zemí a žít na jeho útraty. Místo aby v nové zemi využili svých schopností a hleděli si poctivou prací vydobýt nové existence, zdálo se jim pohodlnější dát se do služeb bohatých v nové zemi a v jejich službách potlačovat a vraždit právě ty, pro jejichž osvobození doma kdysi bojovali – nebo alespoň to tak hlásali. Později se obrátili proti těm, kteří si je najali, zmocnili se majetku těch krátkozrakých,

kteří mysleli, že jich mohou zneužít jako nástroje, a doufali, že budou žít vesele a bez práce na útraty lidí zotročených terorem. Dlouholeté, po generace trvající boje učinily je už neschopnými poctivě pracovat. Takové lidi nebývá možno zařadit znovu do práce a do života. Jejich řádění bylo by z ráje divočiny udělalo peklo.

Byl to právě malý nárůdek kaďuvejských indiánů, který byl předurčen, aby porušil jejich pověst a zlomil teror, z něhož žili. Vyrovnal se jim v bojovnosti, odvaze i obratnosti. Byl slabší počtem, ale znal dobře území, v němž mělo dojít k boji. Lovec znal to území také, ale ne tak dobře jako oni. Na fazendě Barranco Branco byly kouty, kam se ještě nikdy nedostal, protože Malheiros nemiloval hosty, o nichž bylo známo, že hájí práva indiánů. Ted' byla příležitost prohlédnout si trochu blíže vnitrozemí. Proto jel lovec přímo k vycházejícímu slunci, a jel rychle. Campo bylo stále méně přehledné, stále častější byly capony, lesíky s hustým, skoro neprostupným a stále rozsáhlejším porostem. A čím více stoupala půda, tím více se menšila travnatá údolí, až se začala měnit v široké ulice mezi lesy.

„Srazí-li se zde, budou jezdcí s kopími ve veliké nevýhodě,“ vyprávěl lovec svému koni. „Hlavně neznají-li, kam ta otevřená místa vedou, a mají-li spojení s jinými průseky. Snadno mohou být zahnáni nebo zavedeni úmyslně zanechanou stopou do slepé uličky.“

Ale stop po jízdách koní tam nebylo. Stopy volných neokovaných koní často křížily cestu, stále častější byly stopy divokého nebo zdivočelého dobytka. Lovec je pozorně prohlížel a nevěnoval pozornost svým psům. Pojednou však zbystřil sluch. Jeho psi byli už hodně daleko, kdesi vpředu, a jejich štěkot říkal, že jdou po stopě „velké“ zvěře. Hlasité štěknutí, pak dvě slabší, rychle po sobě následující, ale v tom posledním bylo znát něco, co lovec u svých psů málokdy zaslechl: byl to strach. To nebyl jen obyčejný jaguár, s jakým se psi potkali už často, to musel být velký, starý kus nebo něco podobného. Z takové stopy není možno dobrého psa odvolat – neposlechl by, ani kdyby mohl slyšet pána. Propadne nadšení lovu, lovecké vášni, a nic

ho nezadrží. Lovci nezbude než sledovat své psy a chránit je v nebezpečí. Zde platí věrnost až na smrt – právě tak u psa jako u člověka.

Karáí, i když se mu nehodila změna cesty, brzy podlehl lovecké vášni. Ostatně štěkot se ozýval z míst, kam původně směřoval. Přiklonil se ke koni až na hřívu pro případ, že by bylo nutno projet lesem, a dal mu volnost. Kůň se rozběhl plným tryskem.

Brzy byl štěkot silnější. Psi zvolnili běh. Také štěkali jinak, méně nadšeně. Ale běželi přece a stále týmž směrem. Karáí tentokrát svým psům nerozuměl. Něco se asi změnilo a on nechápal co. Pak se mu začalo jasnit. Zaslechl z veliké dálky ještě jiný štěkot. Zastavil koně a naslouchal. Štěkot se ozýval z jednoho místa. Jaguár byl už tedy zahrán na strom.

„Už nás někdo předešel,“ hovořil lovec se svým koněm, „není třeba spěchat,“ a vyjel krokem. Také jeho psi přestali štěkat a po chvilce cesty se s nimi potkal. Byli naučeni neplést se do cizího lovu a nemíchat se mezi cizí smečky. Ale v jejich očích byl neklid. Obraceli se po lovcích, jako by se ptali, zda je přece nepošle znovu po stopě.

„Snad byste se, darebníci, nechtěli hádat o cizí kořist? Styďte se! Hned dozadu za koně!“

Psi však nechtěli dnes poslouchat a běželi před koněm, jako by se báli, že odbočí od stopy. „Kdo by nás to byl mohl předejít? Přece byli večer všichni v ležení a my vyjeli ještě za tmy! Kromě Julese nemá nikdo tak dobré koně, aby nás předjel.“ Ale pak si lovec vzpomněl, že Voelker odešel první od ohně. On jediný byl schopen hnát své hladové psy za noci a dojít sem pěšky. „Bude lépe se mu vyhnout.“

Ale lovci to přece nedalo. Bylo mu divné to nezvyklé chování psů a nemohl si srovnat v mysli, z čeho asi měli psi takový strach. Namlouval si, že Švýcar by mohl být v nebezpečí, ale vpravdě to byla přece jen zvědavost, jak asi poloslepý stařík se svými hladovými psy dovede ulovit jaguára. Stařík je nedůtklivý, je podezřavý a odešel tajně. Není radno se do toho plést. Však mu lovci již všichni předhazují, že se plete do věcí, do kterých mu nic není...

Ale což kdyby byl stařík v nebezpečí? Karaí se již skoro rozhodoval, že zajede směrem štěkotu, když zazněla rána. Bylo to daleko, lovec však přece poznal zvuk dlouhé Švýcarovy předovky. Jistě se nechybil cíle.

Lovec zatáhl uzdou a zabočil jiným směrem k horám. Ale psi tam v dálce štěkali dál a další rána se již neozvala. Voelkerova předovka byla dvojka a mimo to nosil winchestrovku. Podivné!

Karaí pustil koně opět do trysku. Čím více se blížil, tím zřetelněji rozeznával štěkot a byl si jist, že psi štěkají směrem vzhůru, na strom. Jistě se tam dalo něco neobyčejného.

Konečně dojel k lesíku, z něhož se ozýval štěkot. Seskočil, povolil koni sedlo a poručil psům, aby zůstali u koně. Pak nabil svou opakovačku výbušnými kulemi a opatrně se pustil do houštiny se zbraní připravenou k výstřelu.

Pomalou se proplétal houštinou, dávaje pozor, aby nezpůsobil hluk. Proto také nepoužil mačety a neprosekával si cestu, i když se postup spletitými liánami s ostnatými listy zdál skoro nemožný.

Štěkot neustával a lovec podle něho řídil směr svého postupu. Konečně v lese prosvítalo a blížil se k světlině. Naskytl se mu podivný pohled.

Před obrovským stromem klečel Voelker na jednom koleně a pozorně stahoval kůži velikého jaguářího kocoura. Svě troje brejle měl vysunuty na čele, a proto přibližoval oči k své práci tak, že se dotýkal zvířete nosem, který byl již celý pomazán krví. Nevšímal si štěkotu psů, ale po každé straně měl připravenou jednu ze svých ručnic. Kdyby psi nebyli dělali takový pekelný rámus, byl by svým jemným sluchem jistě zvěděl o přítomnosti lovce, byl by už jistě dávno postřehl příjezd jeho koně; zdálo se však, že neví o ničem, že nic nevnímá a věnuje se jen a jen krásné kožišině.

I na dálku lovec viděl, že je to krásný kus, který by dovedl uvést v nadšení i člověka méně chamtivého. Lovec si byl jist, že nebýt štěkotu, byl by slyšel, jak si stařík pobroukává a jak se chystá smlouvat

s Julesem, jak se již teď hádá o cenu kůže. Byl tak zabrán do svých myšlenek, že si nevšímal podivného chování psů. Věru, ani tak chytrý a nedůvěřivý člověk, jako byl Voelker, si neuvědomoval, že se v okolí děje něco podivného a nezvyklého, když jeho hladoví a po dlouhém honu vyčerpaní psi nedají si pokoj, a místo aby se po vykonaném úkolu svalili do trávy a klidně odpočívali nebo aby mu z hladu kradli odřezky masa ulovené zvěře, podrážděně dorážejí na strom. Karaí neznal zvyky Voelkerových psů, ale Švýcar musel rozumět jejich štěkotu a musel vědět, proč štěkají. Stařík však nedbal ničeho, a zabrán do své práce, jen se zlobně hádal se smyšleným kupcem.

Vše, co lovec viděl, bylo tak nepřirozené a tak nemožné. Padne-li vládce pralesů po dlouhém honu, bývá celé okolí tak vyplašené, že hned po ráně nastane ticho, všechno zaleze do úkrytu a trvá hodně dlouho, než se les znovu rozezvučí svými nesčetnými zvuky. A zde byl hluk jako na počátku lovu.

Karaí odtrhl svůj pohled od starce, zabraného do práce, a začal si všímat psů. Doráželi na strom v pozadí; jeden se opíral předními tlapami o kmen, ostatní vyskakovali a padali únavou, ale znovu se vzchopili a chraplavě štěkali. Z toho stromu Voelker jistě sestřelil dravce, takže padl právě tam, kde nyní ležel. Stařík jistě neměl tolik síly, aby odtáhl těžké zvíře jinam – i jen obrátit je bez cizí pomoci bylo mu jistě za těžko. Ale Voelker by takovou pomoc nepřijal ze strachu, že by se musel dělit o zisk. Už z toho, že měl obě ručnice těsně po ruce, dalo se tušit, že i zde v divočině má obavy, aby mu někdo neuloupil výsledek lovu, a že je ochoten a vždy připraven jej bránit.

Lovec sledoval kmen stromu až k husté koruně, ale nemohl nic objevit. Pojednou se pohnulo listí a přímo nad Voelkerem se objevila hlava veliké jaguáří samice. Vlastně jen otevřená tlama. Mezi bílými tesáky vinul se nahoru stočený rudý jazyk. Lovec měl dojem, že slyší sykot, i když jej pro hluk nemohl slyšet. Tygřice o něm tedy věděla; věděla, že má co dělat s dvěma nepřáteli, a hleděla druhého zastrašit sykotem. Také ona byla zdivočelá vášní. Ztráta

druha ji uvedla v zuřivost. Jindy plachý jaguár, který se dá zaplašit psy na strom a udrží se tam po několik hodin, dokud ho štěkot tak nepodráždí, že zoufale přeskočí obléhající psy a hledá spásu v útěku – a to tím spíše v těch krajích, kde dlouhá léta nikdo nesměl lovit a kde jaguáři nebyli na lovce a na jejich psy zvyklí – byl nyní tak zoufalý, že se odhodlával skočit mezi psy na nenáviděného člověka. Tak jedná jen jaguár, který už okusil lidské maso, nebo ten, kterému zoufalství vyžene z těla všechnen strach.

Voelker byl ztracen. Jaguářice byla přímo nad ním. Už jen váha jejího těla ve skoku mohla mu zlomit vaz.

Karaí nemohl nečinně přihlížet. Stoupl si za strom a opřel o něj svou opakovačku, aby měl jistou ránu, zamířil a čekal, až se hlava znovu ukáže. Mířil pozorně – musil střelit tak, aby dravec byl okamžitě mrtev, aby byl mrtev dříve, než dopadne na zem.

Jaguářice znovu vystrčila hlavu, znovu zasyčela směrem k němu – a on vystřelil přímo mezi spodní tesáky. Pudově, aniž si sám uvědomil proč, skočil za strom, o který byl opřen, ale v tom okamžiku se ozvala druhá rána a kulka winchestrovky proletěla místem, kde Karaí dříve stál.

Jak neobyčejně rychlé jsou kombinační schopnosti chamtivého nedůvěřivce! Jakmile Voelker zaslechl ránu, okamžitě si uvědomil možnost, že kdosi po něm střílí, aby mu uloupil vzácnou kožišinu. Jeho mozek pracoval s neuvěřitelnou rychlostí. Dříve než dozněla rána, odpověděl po sluchu dobře mířenou kulkou. A kdyby byl Karaí neuskočil za strom, byla by ho přesně zasáhla.

Dříve však než Voelker měl kdy vyhodit vystřelenou patronu a vystřelit po druhé, zaslechl stařec bystrým uchem hlmoz nad sebou. Mrtvá jaguářice padala z větve na větev a pak už mu nezbyl ani čas, aby se vzpřímil a uskočil. Těžké tělo dravce dopadlo na Voelkera a přitisklo ho k zemi.

Karaí vyhlédl na druhé straně stromu a viděl, že teď mu již nehrozí nebezpečí ani od dravce, ani od blázna posedlého nedůvěrou.

Jediný pohled mu stačil, aby viděl, že hlava šelmy byla výbušnou kulí docela roztržena a že karabina se přitiskla k zemi pod staříkovo tělo. Že se Voelkerovi nestalo nic vážného, dokazoval proud nadávek v několika řečích a nářečích, které se teď jasně rozléhaly lesem, protože psi již přestali štěkat a vysílení se svalili na zem.

Karáí již chtěl jít staříkovi na pomoc, když jeho pozornost upoutal jiný zvuk. Byl to ryk jeho koně, kterého nechal na prérii, a kňučení psů, kteří neposlechli rozkazu a prodírali se křovím. V prvním okamžiku myslel, že Švýcarova kule zasáhla jeho koně, ale pak si uvědomoval, že od toho výstřelu uběhla hezká chvilka a že se ryk stále zesiloval. Kůň se tedy bál nějakého nebezpečí, trvalého nebezpečí, které ho stále ohrožovalo, a volal o pomoc.

„Však on si už Voelker nějak pomůže sám – ať si tam nějakou chvilku poleží, než se vrátím,“ pomyslel si lovec a spěchal na pomoc svému věrnému zvířeti, ohroženému neznámým nebezpečím. S vypětím všech sil se prodíral houštinou, jeho mačeta přesekávala trnité křoviny, a pak v pravém slova smyslu bez dechu vyrazil z houštiny.

Co viděl, zavalilo jej hrůzou. Kůň se vzpínal na zadních nohách a snažil se zbavit uvolněného sedla, jehož popruhy a třmeny se mu zaplétaly mezi nohy. Při tom se trásl po celém těle. A ze strany, na kterou se zvíře ohlíželo, blížilo se za nepopsatelného hluku mračno prachu. Lovec doposud nikdy nic takového neprožil, ale přece si uvědomil nebezpečí, před kterým ho indiáni varovali: bylo to stádo divokého dobytka. Baidžokigi mu vyprávěl, že v horách je několik takových stád, a radil mu, aby setká-li se s nimi, opustil koně a honem vylezl na nějaký silný strom. Raději ztratit koně i výzbroj, raději jít třeba několik dnů pěšky než se nechat rozdupat stádem. Ani tak dobří jezdcí s tak výbornými koni, jaké měli Kađuvejové, nejednali jinak a vysvětlovali mu, že kůň podléhá panickému strachu a v nejhorší chvíli vypovídá službu.

To vše si lovec v okamžiku připomněl. Stejně rychle pochopil, že by se mu nepodařilo před příchodem stáda dostat poplašeného

koně do lesního houští, a nevěděl také, zda by to byla dostatečná ochrana. Zbýval mu jen útek. Útek na koni, neboť svého věrného koně by nebyl dovedl obětovat.

Stádo bylo vzdáleno už jen několik set metrů. Lovec přiskočil ke zmítajícímu se koni, vrazil mačetu pod popruh, aby přesekl řemeny – sedlo spadlo – a než se kůň vzpamatoval, vyhoupl se lovec na jeho holý hřbet a hnal se před stádem. Spíše leže než sedě na koni, pozoroval, jak z blížícího se mračna prachu na všech stranách vyrazejí páry rohů, skloněné až k zemi.

Vše záleželo na tom, aby se mu podařilo sebrat povolenou uzdu. Kdyby kůň v běhu šlápl na řemen nebo kdyby klopýtl, byli by oba ztraceni.

Lovec se chytil hřívý a sklonil se hluboko až k předním nohám koně. Ano, podařilo se to. Pak už letěli uličkami prairie mezi lesíky bez ohledu na směr; nezbylo než spoléhat na náhodu, že ho kůň nezavede do nějaké slepé uličky. Ani lovec, ani kůň neznali krajinu a inteligence koně byla tu stejně málo platná jako inteligence člověka. Slepých uliček bylo všude plno.

V takových chvílích člověk přestane myslet nebo myslí na věci docela vzdálené a v tom okamžiku nepotřebné. Vzpomíná na své dětství, na malicherné, bezvýznamné příhody se všemi nejnepatrnějšími podrobnostmi. Ale pomalu si přece jen lovec začal uvědomovat přítomnost, začal chápat, že hluk stáda se vzdaluje, že mu začínají unikat. Hluk slábl, umlkal, až konečně úplně ztichl. Ale kůň se přece jen hnal dál nejrychlejším tryskem a lovec si uvědomil, že nebezpečí minulo, teprve tehdy, když kůň pojednou prudce zastavil a jezdec spadl do měkké trávy několik kroků od ležení lovců.

Probudil se v svém stanu až pozdě večer. Vedle něho seděl Jules a omýval mu čelo a prsa kořalkou. Lovec přišel k vědomí, ale třásl se po celém těle. Byl to nervový otřes – třesavka. „Kde je Otonte?“ vypravil ze sebe.

„Provádí už několik hodin vašeho koně. Byl celý zpěněný a třese se po celém těle tak jako vy. Pochybuji, že bude ještě k něčemu. Uštvál jste ho dokonale. Který čert vás tak vyplašil?“

Lovec neodpovídal. Sám si ještě nedovedl plně uvědomit přítomnost, tím méně minulost. Jen stěží chápal, co mu Jules vypráví. A ten pokračoval: „Nikdo z nás nevěděl, co se stalo, a tak jsem dal pro všechny případy rozestavit strážce. Všichni lovci se rozlezli po stromech a dávají pozor na všechny strany. Ale nikde není nic vidět. Ani kouř, ani světelné signály. Co vás vlastně tak polekalo, Karaí, vás i vašeho koně?“

„Dejte svolat strážce, není jich třeba. Pak zavolejte Otonta, ať mi vyhledá lékárničku. Za chvíli budu v pořádku a pak zařídíme, co bude třeba.“

Kapitola pátá TAKÉ ALONZO NĚCO UMÍ

Karaí si namíchal několik kapek valeriány, chininu a digitalisu, rozředil směs kořalkou a odpornou tekutinu vypil. Je to lék, který chutná hanebně a páchne ještě hůře, ale rychle pomáhá. Veliká čarodějka příroda dala rostlinám široké listy, aby jimi zachycovaly sluneční energii a za její pomoci ze vzduchu a z vody vytvářely v alchymistických kuchyních mikroskopických buněk nejen vše, z čeho je živo všechno tvorstvo, ale i mnoho zázračné šťávy stejně účinné jako pověstná „mrtvá a živá voda“ z pohádek. Jsou to zdánlivě nevinné cukry, glykosidy a bílkoviny, alkaloidy, jen nepatrně se v svém složení liší od naší denní potravy, a přece stačí několik kapek, aby zničily život nejsilnějšího tvora, právě tak jako několik tisícín jedné kapičky dovede vzkřísit vyčerpaného a napolo mrtvého člověka nebo v několika okamžicích uklidnit nervy a přivést do rovnováhy rozrušený organismus. Tehdy se ještě nevědělo, proč mají ty rostlinné látky takovou kouzelnou moc, nevědělo se nic o zvířecích a rostlinných hormonech, o podivných žlázách, které řídí nejen naše zdraví, ale i naše myšlení a jednání. Nevěděl o tom ani Karaí, ale mnohé z toho už tušil a šel po stopě neznámého a nepochopitelného se svým mikroskopem stejně důkladně, jako šel po stopách zvěře a lidí v divočině. Stávalo se, že ho jiný mnohdy předstihl, jindy on zase vystopoval tajemství přesněji a dál, ale už tehdy věděl o mnohých rostlinných látkách, které pomáhají. A užíval jich, i když se v městech vysmívali jeho snaze naučit se něčemu novému a užitečnému od nevzdělaných, ubohých divochů. Obyčejně odmítal posměšky slovy: „Divoši? Vždyť jsme se od nich naučili kouřit, naučili nás užívat chinin a kokain. Smávali jsme se indiánům z pamp, že léčí žaludeční potíže pštrosím žaludkem a že

jedí neprané dršťky jen opečené na ohni, ale přestali jsme se smát, když jsme zjistili, že v jednom pštrosím žaludku je tři čtvrtě kilogramu pepsinu a že z drštěk opíráním odstraníme nejdůležitější léčivé látky. Opovrhovali jsme indiány, že jedí syrová játra, a říkali jsme o nich, že jsou to barbaři, a teď děláme z jater výtažky a naši kouzelníci je za nekřesťanské peníze vpravují do krve těm lidem, kterým přecivilizovaný způsob života zničil zdraví.“

Karaí znal účinky těchto zázračných látek, protože je vyzkoušel na sobě a na mnohých druzích v divočině, kde nebyla po ruce lékařská pomoc a kde choří lidé by byli jinak ztraceni. Vděčil těm jedům za svou výkonnost. Varoval se jen těch, které zároveň s chvilkovou slabostí berou člověku vůli, takže se stává jejich otrokem. Lihoviny nepil jako nápoj, nýbrž jako lék, a pouze tehdy, kdy to bylo nutné. Jedinou jeho zbytečnou vášní byl tabák. Ale i bez toho se dovedl tehdy obejít, bylo-li třeba.

Než se do tábora vrátily rozestavené stráže, byl zas docela v pořádku u svého pohostinného ohně.

„Mé pohostinství bude dnes špatné, hoši, dnes jsem se vrátil z lovu beze zvěře. Musíte se spokojit matém a pojmít ze svých zásob. Sami jste dnes asi také nelovili.“

„Nebyl čas na lov,“ pravil Jules. „Přihnal jste se dřív, než jsme se vypravili. A pak jsem zakázal, aby se někdo vzdálil. Ale proto o hladu nebudeme. Využil jsem svého práva a odstřelil jsem jednu Malheirosovu krávu, která se k nám zatoulala. Otonte, dones z mého stanu žebra a nabodni je na rožeň!“ poroučel.

Indián se podíval na svého přítele, a když ten nic neřekl, zůstal sedět. Jules se už chtěl pro to zlobit, ale Karaí včas zakročil:

„Víte, Julesi, můj přítel Otonte není zvyklý přijímat rozkazy,“ a obrátiv se k indiánu, pokračoval: „Byl bys tak laskav a přinesl pro nás pro všechny maso z Julesova stanu?“

„Dobrá, Karaí. Ale senhor Jules by mohl jít se mnou.“

„Což neuneseš sám kravské žebro?“

„Není mým zvykem chodit do cizího stanu, není-li v něm jeho majitel, a zvláště není-li to můj přítel. A je také zvykem, pane, že chce-li kdo někoho pohostit, přinese všechno sám. Jen slabým a nemocným lze nabídnout pomoc a musí jim už být moc zle, když to přiznají a pomoc přijmou!“

„Hrome, nikdy bych nebyl věřil, že mně divoch bude dávat lekce slušného chování,“ zabručel Jules. „Snad jsem mu také neměl tykat, když zdůrazňuje, že není mým přítelem. Ale máte pravdu, senhore Otonte, přinesu maso sám.“

Když odešel, dívali se všichni zvědavě a mlčky za ním. Jen Alonzo to nevydržel:

„Vy opravdu přijmete od Julese maso, Karaí? Myslil jsem, že jste se nějak nepohodli, že ho nepovažujete za dobrého člověka.“

„Zdá se, že jsem se mýlil. Vysvětlili jsme si leccos. Myslím, že se s ním i Otonte spřátelí, až si to lépe rozmyslí.“

„Možná,“ řekl indián, „ale ještě to bude nějaký čas trvat. Vy cizinci dáte příliš mnoho na slova. Snad je to proto, že lépe rozumíte řeči. Já slovům tak dobře nerozumím, a proto se raději dám přesvědčit činy. Prosím tě, Karaí, přelož jim to, já se španělsky nedovedu tak vyjádřit, aby tomu rozuměli,“ dodal indián, když si uvědomil, že poslední větu pronesl ve své mateřštině.

Ale Jules se vracel a překvapilo ho, že všichni k němu byli hned pozornější a přátelštější. Již tu byly zahrocené pruty, na něž nabodli kusy hovězích žeber a pak je zabodali kolem ohně do země tak, aby na ně sálal žár rozhořelé vatry. Někteří přitáhli z lesa suché kmeny a nakladli je na oheň. Brzy začal žár z ohně sálat tak, že bylo třeba rozšířit kruh a usednout dál.

„Jsme tu všichni?“ ptal se Karaí a díval se po přítomných. Teď si teprve uvědomili, že chybí Švýcar.

„Don Rodolfo zde není,“ poznamenal Don Pablo. „Už od večera jsem ho neviděl. Kdepak se asi zdržel?“

Karaí se tiše zasmál:

„Říkal jsem vám, že ho bude třeba vytrestat za jeho zlolajnou hubu. Nu, netrvalo to dlouho a jeho chamtivost ho vytrestala sama. A věřte, že důkladně.“

I vyprávěl pak, čeho byl svědkem:

„Byl jsem v nepříjemném postavení, ale musil jsem se smát a byl bych se mu důkladně vysmál a vyposlouchal všechny jeho nadávky, kdybych nebyl měl tak naspěch. Nedovedete si představit, jak byl směšný, když mu zpod jaguáříce koukala jen hlava s nosem pomazaným krví, s trojími brejlemi na čele a s vyboulenýma mžourajícíma očima. A pušku měl tak přimáčknutou k tělu, že jí nemohl ani pohnout. A největším trestem pro něho asi bude, že jsem ho tam musil nechat ležet bez pomoci. Byl jistě přesvědčen, že čím více bude zlořečit a nadávat, tím spíše mu každý přispěje na pomoc. Tentokrát však se mu jeho stará praktika neosvědčila. Měl už jistě dost času si promyslet, jak to s tou ranou bylo a že všechno, co přichází shůry, nebývá dobré, ale trvalo mu asi dlouho, než se rozhodl pomoci si sám. Jestliže se mu to nepodařilo, tu si počká do rána, než mu přijdeme na pomoc.“

„A vy jste ho tam vskutku nechal ležet, Karáí? Nemohl jste nám včas říci, co se přihodilo, abychom mu pomohli my? Co vás vlastně tak vyplašilo?“

„Ani kdybych vám to byl mohl říci hned, jakmile jsem dojel, nebylo by to nic platné. Nikdo by se tam nebyl odvážil. Vyplašilo mě divoké stádo. Bude asi kroužit v místech, kde mě ztratilo, a snad až v noci se pustí jinam.“

„Divoké stádo!“ vykřikl Alonzo. „Našel jste jeho stopu?“

„Ne, stádo našlo mou stopu a já z toho neměl radost, to mi věřte!“

„Ale mohli bychom je schytat! Bylo v něm hodně kusů?“

„To vám nemohu přesně říci. Neměl jsem věru kdy je počítat, ba ani jsem je dobře neviděl. Viděl jsem jen mračno prachu a špičky rohů. Hnali se v klínu a zabírali několik set metrů do šířky. A jistě jich nebyla jen jedna řada.“

„To jistě ne. V první řadě jsou jen nejstarší býci, za nimi mladší a pak se teprve ženou krávy a telata. To by bylo něco pro mne, kdyby za ně Malheiros dobře zaplatil. Bylo to na jeho území nebo na indiánském? A jakou asi měl dobytek značku? To vy ovšem nevíte.“

„Ne, to nevím, ale myslím, že bude bez značky, protože už zde několik desítek let nikdo divoký dobytek neznačkoval. Patří asi indiánům, protože jejich bylo celé území se vším divokým dobytkem – tak jim je alespoň darovala brazilská vláda za vojenskou pomoc v paraguayské válce proti tyranu Lopezovi. Podle práva, není-li dobytek značkován, patří indiánům, ale Malheiros by se o to asi málo staral, i kdyby měl dobytek vypálenou značku číkoli. Nabídku na schytání stáda by jistě přijal a přislíbil by odměnu, ovšem otázka je, zda bys ji pak opravdu dostal.“

„Od indiánů bych toho asi dostal ještě méně. Ti nemají čím platit.“

„Leda podílem na chyceném dobytku.“

„A pak by mi zaplatili kalibrem 44, ne?“ zasmál se Alonzo. „Ale rád bych vám ukázal, co jsem se naučil od Corrientinců. Kdyby pro nic jiného, alespoň pro to bych se o to pokusil.“

„Nu, pokud já vím, neumějí zdejší indiáni schytat divoké stádo a dosud se o to marně pokoušeli. Když jsem jim vykládal, jaké výhody by pro ně mělo, kdyby zvětšili svůj stav krotkého dobytka, Baidžokigi mi říkal, že nemohou dělat nic jiného, než tu a tam odstřelit nějaký zatoulaný kus, aby získali maso k jídlu a kůži na prodej. Kdyby ti indiáni slíbili odměnu, jistě bys ji dostal. Ještě by sis mohl s nimi vyjednat, aby ti pomohli zahrnat tvůj podíl do Porto Braga nebo do Forte Quimbra, kde bys jej mohl dobře zpeněžit. Co vlastně k takovému chytání stáda potřebuješ?“

„Když je stádo velké, bude především potřeba alespoň sto kusů krotkého dobytka, nejlépe volů.“

„Hm. Tolik volů asi indiáni mít nebudou. Pokud vím, nemají víc než padesát jízdnicích volů a býků, a to ještě oba jejich klany dohromady. Vždyť rudoši vlastně k práci voly nepotřebují. A dojných

krav nebudou snad mít ani tucet. Mléko nepijí, protože je to podle jejich názoru potrava jen pro děti, a sýry dělají na Chuvaradě jen občas.“

„Jsou-li to jízdní voli, tu by jich stačilo míň, zvláště kdyby na každém seděl jezdec. Ale ani toho by nebylo třeba. Snad by vám Carlito půjčil svůj krotký dobytek?“

„Mohl by však o něj přijít. Zeptat se ho můžeme. A co bys dál potřeboval?“

„Na každých sto kusů jednoho honáka. V tom se snad indiáni vyznají, ale hlavní je hodně veliká ohrada, a musela by být tak blízko, abychom tam dohnali stádo ještě týž den, kdy je chytím.“

„A kolik lidí potřebuješ na schytání?“

„To si už obstarám sám,“ řekl pyšně Alonzo, „leđa že bych narazil na stádo příliš daleko od ohrady; pak by bylo třeba několika dobrých jezdců a několika rezervních koní, aby je zlákali do blízkosti ohrad. Na to by se hodili ti hoši z Rio Grande, o nichž se vypráví, že přišli Malheirosovi na pomoc.“

„Ty už o tom také víš, Alonzo?“ zeptal se udiveně Jules. „Myslil jsem, že je to největší tajemství, a on už o tom ví kdekdo.“

„Ti by se nám k tomu nehodili,“ poznamenal Karaí, „ale jsou zde ještě jiní Riograndští, dobří jezdci a poctiví lidé, kteří se tu hodlají usadit. Jejich hlaváčem je coronel Feijó. Mluvil jsem s ním v Olimpo a mám se tu s ním někde sejít. Jeho syn Alvaro je jedním z nejlepších jezdců a krotitelů koní a jejich lidé prý nejsou o nic horší. Vesnice náčelníka Nauvilja není dál než půl dne rychlé jízdy a tam je veliká ohrada ještě ze starých dob, kdy měli indiáni pěkná hospodářství. Ohrada by sice potřebovala leccjakou opravu, ale podaří-li se pro to nadchnout náčelníka, bude opravena v několika dnech. Nauviljo byl vždycky proti plantážím, které zavedl Baidžokigi na Chuvaradě, a proto se vlastně kmen rozštěpil, ale dobytkaření vždycky chválil.“

„A co má vlastně proti tomu, aby se jeho lid usadil a založil plantáže? To jim přece může být jen na prospěch?“

„Inu, Nauviljo je starý bojovník a lpí na starých tradicích. Říká, že sedlačení vzbuzuje u lidí chamtivost a že změkčuje povahu. Stávají se prý nehybnými a zpohodlnější, mají-li zajištěnu obživu. Jsou závislí na krajině. V případě války lze odehnat stáda a schovat je do lesů. I když se pak část dobytka ztratí a zdivočí, přece něco zbude. Ale pole nepřítel zpustoší a pak lidé zvyklí pravidelné obživě trpí a jsou neschopni odporu, přijdou-li o zásoby. Často jsem se s ním o to přel. Ale v něčem má pravdu. Říká, že se jeho lidé nehodí k sedlačení, protože neznají v ničem míry. Když jsou žně a je všeho nadbytek, přejídají se a nemyslí na nic jiného než na tanec a na zpěvy. Kdyby je v té době někdo přepadl, všechny je pobije bez jakéhokoli odporu.“

„Proto tedy Malheiros tak spěchal na příchod Riograndských,“ vmísil se do hovoru Jules. „Blíží se doba žní a on právě hodlal útočit na Chuvaradu, i když je to nejuvdálenější vesnice až v horách.“

„Což Malheiros chce přepadnout indiány?“ ptal se Alonzo. „To je pro mne novinka. Co by si na nich vzal? Na to si tedy pozval ty mládence?“

„Zase jsem něco prozradil. Ale kdo by se v tom vyznal! Co jsme považovali za tajemství, to si už povídají papoušci po lesích, a o čem myslím, že každý ví, to je každému novinkou,“ posteskl si Jules.

„Nevadí. Alonzo beztoho zítra pojede s námi, a setkáme-li se s náčelníkem, můžeme se s ním domluvit o lovu na stádo. Ostatní půjdou na pomoc Voelkerovi, a než se vrátíme, budou zde lovit. Ostatně bude lépe, nebudete-li příliš zvědaví. Don Pablo zde bude vše řídit.“

„Však my víme, že si zde jen hraje na lovce,“ dostal se k slovu také Fiori, „ale nechtěl jsem se vás ptát na věci, po nichž mi nic není. Dojde-li však k nějaké zábavě, počítáme s tím, že nás vezmete do spolku. Neradi bychom o něco přišli.“

„Z naší ‚zábavy‘ nekouká žádný zisk ani pro mne, ani pro vás.“

„Nic nevadí, Karaí! Myslím, že mluvím za všechny, řeknu-li, že i pouhá zábava také za něco stojí. Ostatně se mi zdá, že zde všichni

lovíme jen tak levou rukou. Teprve dnes jsme se domluvili. Nevěděli jsme jeden o druhém a každý z nás myslil, kdovíjak je obratný. Nikoho z nás nenapadlo se zeptat, proč nám vlastně dal Malheiros tak veliké zálohy ve zboží, v municí i v penězích. Věru měli bychom co dělat, abychom vše zaplatili kůžemi, i když jich tu hodně běhá. A přítel Jules jistě za námi nezůstal pozadu, pokud jde o zálohy. Za to se už přimluvila jeho černá Mariquinha.“

„O tom se tu už nebude mluvit,“ zakročil Karaí. „A vy, Julesi, zůstaňte sedět!“

Nahnuv se k němu, řekl šeptem:

„Neříd'te se pravidlem, že se lidé pro pravdu nejmíc hněvají.“

Těch několik slov stačilo. Aby zavedl řeč jinam, snažil se Jules mluvit co možná klidně:

„Povězte nám raději, Karaí, jak to bylo s Voelkerem tehdy na Riacho Salado?“

Kapitola šestá

ANGLIČAN LORD X

„Nerad na tu cestu vzpomínám. Samé nepříjemnosti mě tehdy potkaly; mám na ni jen málo pěkných vzpomínek. Snad jen to, že jsem se setkal s Donem Pablem a že jsme si zajeli na ‚papouščí svatbu‘. Nepodařilo se mi nic z toho, co jsem měl v plánu. Co jsem tam hledal? Inu, tomu byste nerozuměli. Měl jsem jistě důvod, proč tam jet, a jednou se tam ještě znovu podívám, jenže sám a až si budu jist, že se tam s nikým nepotkám.“

„Před námi nemusíte dělat takové tajnosti. My nebudeme pátrat po Lopezových pokladech.“

„Blázni! A přece čenicháte vždycky, když se vypravím do Chaca, a potkám se tam vždy s některým z vás, ne-li v sertão²³, tedy jistě někde na pokraji divočiny, kam vám strach před indiány Tumrahy dovolí zajít. Ó vy hrdinové! Hlouběji na jejich území se neodvážíte, ale už svou přítomností na pokraji mi je pobouříte, že se rojí jako vosy l’hičiguany²⁴ a není s nimi žádná řeč. Musil bych tam zůstat několik měsíců, abych je přesvědčil, že je nikdo nebude znepokojovat, že jste už dávno utekli, jakmile jste spatřili první pérovou ozdobu nebo zaslechli šíp, který vám pro výstrahu letí hodně vysoko nad hlavami. Vy hrdinové!“

„Však se ti indiáni nadarmo nejmenují Čamakoko bravo – divocí Čamakokové,“ namítal Jules. „Zajel jsem tam tehdy, hned jak jsem se dověděl, že jste se vrátil s nepořízenou, ale že by byli zvlášť pohostinným národem, to bych zrovna netvrdil. Dojel jsem až k prvním přejeím – víte snad, které myslím. Prales tam roste na

23 Prales, les.

24 Druh velké bojovné vosy.

samém břehu, tyčí se jako dvě zdi kolmo nahoru a voda hučí mezi tufovými balvany, jako by to byla kdovíjaká řeka. Po souši kanoi přenést nemůžete, všude je neprostupný les, samá liána plná trní a na zemi neprostupná houšť divokých ananasů karaguatá. Nezbyvá než se pořádně opřít o veslo a proplétat se s kanoi křivým korytem. Právě když jsem byl uprostřed peřejí, začaly mi lítat šípy nad hlavou. Člověka nebylo vidět, nebylo do čeho střelit, ale šípy lítaly zprava i zleva. Kanoi jsem obrátit nemohl, a tak jsem musel couvat po zádi a jen dávat pozor, abych někde nenarazil.

Dodnes se divím, že mi kanoie zůstala celá. Když jsem sjel do širší vody, obrátil jsem příď po proudu. Povídám, v životě jsem tak rychle nevesloval! Zastavil jsem se až tam, kde potok ústí do Paraguaye, a uklidnil jsem se teprve pak, když jsem zahlédl brazilskou torpederu²⁵. Požádal jsem důstojníka, aby jim tam poslal pozdrav svým kanonkem a postrašil je tak, jako oni mne, ale přes to, že je to můj dobrý přítel, nechtěl mi vyhovět, že prý je to paraguayské území a že by z toho mohly být diplomatické opletačky. A přece nebyl nikdo nablízku a ani čert by se to byl nedověděl. Indiáni to nemají komu povídat, leda vám, Karaí.“

„A myslíte, že by to nestačilo? Jistě bych se byl postaral, aby už takový důstojník nikdy nevelel žádnému říčnímu parníčku. Pokud jde o indiány, to si s vámi Tumrahové dovolili jen takový malý žertík. Z toho jste si neměl nic dělat. Však mne také kdysi podobně přivítali a nestříleli mi jen nad hlavou. Když viděli, že se nebudou moci zasmát tomu, že prchám pozpátku peřejemi – ostatně jsem měl tehdy příliš chatrnou kanoi, která by to nebyla vydržela – když jsem vesloval klidně dál a blížil se pomalu vrcholku peřejí, začali střílet do výše, ale tak, že se padající šípy nejprve zabodávaly do příde mé kanoie a pak stále blíže ke mně. Z té příhody pochází skoro celá má sbírka jejich šípů. Víte, že si dělám sbírku všech zbraní, kterých

25 Dělový člun.

kdy kdo proti mně použil. A když jsem vyjel nad peřeje a když mé přátelské volání nebylo nic platné, pověsil jsem na větve stromů několik přadének skleněných korálek, nějaký barevný šátek, trochu tabáku, jel jsem kousek dál a tam jsem se utábořil.“

„A to jste jim to dal všechno zadarmo?“

„Inu, zadarmo zrovna ne. Jednak jsem jim to dal jako uznávací poplatek za to, že jsem vjel na jejich území, a pak nezapomeňte, že jsem měl kanoi plnou šípů, takže vypadala jako plovoucí dikobraz.“

„Za trochu dříví jste jim dal tolik výměnného zboží? Pak chápu, že nevědí, co chtějí za své věci, když někdy přijdou do osad a nabízejí výměnu. Vy je rozmazlujete, Karaí.“

„Nejde o kousky dříví, nýbrž o práci. Pochopte, že jim to dá měsíc pilné práce, aby z tvrdého dřeva jacarandá zhotovili svými primitivními nástroji špici šípů, že ji musí ohladit hranou říční škeble, že ji musí vyrovnat nad ohněm a dlouho zkoušet a přibrušovat, než se jim podaří udělat dokonalý šíp, na který je spolehnutí. To jsou docela jiné šípy než ty, které přinášejí někteří mazanější indiáni do přístavu na prodej. Obojí jsou pravé, obojí dělali indiáni, ale jedny jsou vyrobeny pro obchod a těmi druhými se dá střílet. Dobrý šíp se dědí z otce na syna.“

„Teď chápu, proč se mi nikdy nepodařilo šípem něco trefit. Chtěl jsem se tomu naučit, mnohokrát jsem to zkoušel, ale vždycky mi šíp letěl několik metrů napravo nebo nalevo, buď nadnášel nebo podnášel. Nikdy jsem nemohl pochopit, jak je možno s takovou zbraní se uživit.“

„To proto, že jste zkoušel obchodní artikl, a ne zbraně. Ty indián nikdy nenabízí na prodej. Však mi dalo hodně práce vysvětlit jim, když jsem se s nimi spřátelil, že šípy vystřelené po mé kanoi jsou mým majetkem. Každý si chtěl vytáhnout svůj a musel jsem za něj každému majiteli ještě nějakou maličkost přidat.“

„Já bych jim přidal trochu olova!“

„Ano, a pak byste nestačil utíkat a nikdy byste se tam už nesměl ukázat. Když tam dnes jedu, tedy se napřed pěkně a slušně ohlásím

kouřovým signálem a pak jsem pěkně přijat. Obyčejně mi ovšem indiány poplaší nějaký čmucha, který mě předejde, jakmile se dozví, že se chystám do Chaca, a já pak nestačím rudochy uklidňovat. Nemohu je dostat od peřejí, protože s jistotou čekají, že někdo za mnou pojede, a oni nechtějí přijít o zábavičku. Rozumíte? Chtějí vidět, jak chlapík pozpátku utíká. Když se vracíme, jede jich polovička napřed, protože prý vždycky na mne někdo čeká u ústí řeky a oni se báječně pobaví tím, že ho vyplaší. Jsou to veselí hoši. Inu, nikdy jsem tam nikoho nezastihl, když jsem se vracel, ale vždycky jsem našel zbytky ležení, které dokazovalo, že bylo hodně dlouho obýváno. A vždycky bylo vyhlédnuto tak hloupě, že by jen slepý zelenáč mohl nepřipraven padnout do takové nástrahy.“

Lovci se rozpačitě dívali jeden na druhého. Jen Jules poznamenal:

„Slyšel jsem, Karaí, že jste po každé uklouzl těm, kteří na vás čekali, a nikdo se nikdy nedověděl, co jste z Chaca odvezl. Nuže, raději nám vyprávějte, jak to tehdy bylo s Voelkerem a s tím mým krajanem, naporáděným anglickým turistou. Utíkali z Chaca, jako by jim v hlavách hořelo. Angličan nepromluvil ani slovo a s veslařem, kterého vám nějak podivně vyfoukl, si jen ukazoval. Veslař říkal, že prý jste ho vyhnal. Potkal jsem je...“

„Asi náhodou, což, Julesi?“

„Nu – opravdu jen náhodou jsem se plavil kolem ústí potoka, a když jsem je viděl tak rychle vyjet, ani jsem nečekal, až za nimi vyjedou Tumrahové, a raději jsme se hned klidili na brazilský břeh. Když jsme si trochu odpočinuli a zjistili, že řeka je jako vymetená – nikde nebylo vidět žádný parníček, ani slyšet nějakou sirénu – mazali jsme si to po proudu až do úplného setmění. Nenašli jsme po tmě místo k přenocování, a proto jsme strávili noc na kanoích, bez ohně a bez sítí mezi miliony moskytů. Za celou tu dobu jsem z krajana nedostal ani slovo. Tak jsem se od nich raději oddělil a pomalu jsem se vracel proti proudu. Po indiánech nebylo ani stopy.“

Počítal jsem, že se za nějaké dva týdny vrátíte a že se vás pak na to zeptám. Čekal jsem tam zatím na volavky.“

„Kolik kilogramů peří jste nalovil, co? Já jsem v těch místech neviděl ani šedivou volavku, což teprve ptáka, který by měl v zadku egrety.“

„Nu, nestřelil jsem tam nic, ale v lese na kopci jsem slyšel hudrovat krocany hocco. Jsou to však tak plaché potvory, že jsem nedostal na mušku ani jednoho.“

Karají a Don Pablo se na sebe významně podívali. Lovec zašel do stanu a vrátil se s indiánskou čelenkou, na jejímž vrcholu byly tři černé ptačí hlavy se žlutými chocholkami z krásně zatočených per.

„To je opravdu krásné!“ zvolal nadšeně Jules. „Nikdy jsem si pérových ozdob mnoho nevyšimal, ale když to teď podrobně prohlížím, vidím, že to musí dát ohromnou práci! Vida! Každé to malé peříčko má svůj provázek a z toho je teprve čelenka tkána. A jak se ty barvy k sobě hodí! Dovedete také dělat takové věci, Karají? Nebo to dělal Otonte?“

„Ani Otonte, ani já bychom nic takového nedovedli. To umějí pouze staří Čamakokové, a z těch ještě málokterý. Tuhle čelenku zhotovil pro mne náčelník Láry. Udělal ji opravdu mistrně.“

„Nechtěl byste mi ji prodat? Taková vzácnost! Tři hlavy hocco. Dobře bych vám ji zaplatil.“

„A vy byste se, Julesi, opravdu chtěl chlubit, že jste ty plaché ptáky sám zastřelil?“ ptal se udiveně Don Pablo, ale už mu skočil do řeči Nené:

„Vy Angličané nedovedete opravdu nic jiného než: ‚To bych koupil.‘ Proč si jich neodstřelíte několik sám a nepoprosíte Láryho, aby vám něco takového udělal?“

„Pochybuji, že by vám ji Láry upletl, kdybyste mu řekl, že ji zaplatíte,“ řekl vážně Dlouhý lovec. „Mně ji udělal zadarmo a byl to vlastně jeho nápad, když jsem hlavy napouštěl jedem a sušil je na slunci. Ale na prodej není. S tou budu tančit na obžínkové slavnosti

na Chuvaradě. Ale měl jste jistě hodně trpělivosti, Julesi, když jste čekal v místech, kde není možno nic jiného ulovit než čupřinu hocco. Tyhle tři kohouty jsem tehdy sestřelil a nechal jsem tam čtvrtého, aby něco zbylo na potomstvo. Slyšel jste asi naříkat zbylé slepice. A kvůli tomu poslednímu kohoutu jsem se pohádal s vaším krajanem, tím anglickým lordem. Pořád ho chtěl střílet, když se dověděl, že je to vzácnější lovecká trofej než kůže jaguára, a rozhodl se, že mi ukradne veslaře a svěřil se zkušenostem Voelkerovým. Nu, měl na čase, že ujel! Byl jsem tomu vlastně rád, protože by to bylo jinak špatně dopadlo. Ale Tumrahů jste se tehda nemuseli bát. Ani neodpověděli na mé kouřové signály a z toho jsem poznal, že jsou někde daleko ve vnitrozemí. Bez nich bych byl nic nepořídil, a proto jsem se také vrátil.“

„Pak jsem se vás měl dočkat!“ zvolal Jules. „Když mne čekání po dvou týdnech omrzelo, vypravil jsem se do Forte Olimpo a tam jsem se dověděl, že jste už dávno tudy projel a nalodil se na parník plující do Corumbá. Jen vaše kanoe a Otonte tam byli, ale od těch kanoí bych se byl věru mohl dovědět víc než od vašeho indiána. Ten jen seděl ve stanu, neodložil pušku a jen hlídal několik železných sudů, které jste s sebou přivezl. Říkali, že jste je dostal z Asunciónu a že je v nich čistý líh. Proč to, prosím vás, Karaí, s sebou vozíte? Snad to nedáváte indiánům?“

„Bud'te ujištěn, že ne. Naopak musím takovou nebezpečnou tekutinu před indiány hlídat, právě tak jako před bělochy. Líh je tu nebezpečnější než bedna dynamitu a dovedu si dobře představit, jak by se vedlo mně i mým průvodcům, kdyby se indiáni jen dověděli, co v těch sudech je. A což teprve kdyby to některý z nich ochutnal. Ale musel jsem to s sebou vozit, protože jsem tam jel sbírat rybu ponce.“

„Mluvte jako cristiano, Karaí! Kdopak má rozumět těm indiánským názvům.“

„Vědecky se to jmenuje Lepidosirena paradoxa, chcete-li to vědět, ale myslím, že z toho nebudete o mnoho moudřejší. Žijete tu

všichni mnoho let, ale jsem si jist, že jste tu rybu ještě nikdo neviděl. A v Chacu je jich hodně. Je to podivná dvojdyšná, obojživelná ryba, která dýchá jak žábrami, tak plícemi, a žije se jí právě tak dobře ve vodách bařin, jako v tvrdé suché zemi, když bařiny vyschnou. Ale bez indiánů bych ji ani já nedovedl najít. Nachytali jsme jich hodně v laguně Osiutě, ale bylo to příliš daleko ve vnitrozemí a bylo třeba přejít hrozně širokou slanou poušť, kde nebylo nic živého, kde nebyla ani kapka pitné vody a nic k jídlu. Tak jsme velkou část našich ryb snědli a jen málo jsme jich přinesli do mého tábora v Puerto Esperanza. Stálo to život jednoho z mých Čamaků a ostatní měli chodidla rozedraná o solné krystaly tak, že se museli několik měsíců léčit. Pochopíte, co mě to stálo. Tak jsem se už několikrát pokoušel prorazit tak hluboko do vnitrozemí kolem Riacho Salado územím Tumrahů. Po každé byla divočina silnější než já a vždy mne odrazila. Ale jednou se tam přece dostanu, až se mi podaří vyhnat vám z hlavy ty hloupé pověry o zakopaných pokladech. Ale teď už pojďme spát. Je pozdě!“

„A o Voelkerovi nám nepovíte nic? Na spaní je přece ještě brzy.“

„Tak se mi zdá, že budeme povídat zase až do rána, ale budiž! Zítرا beztoho nebude z lovu nic. Budeme muset jít hledat Voelkera a podívat se, co se s ním stalo. Můžeme vyrazit, teprve až sejde rosa, protože by psi nenašli stopu. Já sám bych nepoznal, kde se to stalo, a my tři ostatně máme jinou práci.“

„Kdopak by za ním chodil? Však on se neztratí a dovede si pomoci sám. Kdož ví, zda ho nějaká kočka už nesežrala?“

„Kdo nechce jít, nemusí, ale ať si uvědomí, že nikdo z těch, kteří půjdou, nepřijde mu na pomoc, až on bude v úzkých. Nuže, kdo půjde?“

„Když se na to díváte tak, tedy musíme všichni. A teď vypravujte. Vydeme-li, až spadne rosa, máme dost času na vyspání.“

„Dobrá. Začnu od začátku. Bydlel jsem u dobrých přátel na Marsalově vápenici. Měl jsem tři kanoe a dosti těžký náklad. Na

svou lehkou kanoi jsem stačil sám, na druhé měl jet Mitapirú, indián kmene Angaité. Bohužel nestačil na to, byl příliš slabý na tak dlouhou cestu. Na třetí kanoi vesloval Otonte a ten byl nemocen. V poslední chvíli se mi přihlásil mladý Corrientinec. K míšencům z Corrientes je všeobecná nedůvěra – nezlobte se, Alonzo, je tomu tak – ale ten chlapík se mi líbil. Byl rychlý, ochotný a měl rád vnitrozemí. Říkal, že se nebojí indiánů. Poslal jsem ho přes řeku do vesnice náčelníka Kürá pro nějaké maličkosti a on dokázal, že s rudochy dovede vyjít a že také umí mistrně řídit kanoie mezi víry. Trochu mě znepokojovala jeho vášeň pro zbraně a touha po střeleckém umění. Na štěstí jsou mé zbraně pro takového chlapíka bezcenné. I kdyby se s nimi naučil zacházet, ví, že do pušek nesežene náboje. Ostatně své předovky jsem nechal na Caleře, a tak ho snad mohl zlákat jen můj malý revolver a nůž. Ale ty dvě věci nikdy neodkládám a nevěřím v možnost, že by mi je kdo mohl vyfouknout z pasu, i když spím. Nuže – určil jsem Corrientince k tomu, aby vystřídával veslaře na obou nákladních kanoích, když budou unaveni. Zavolaal jsem si Otonta a Mitapirú stranou a přikázal jsem jim, aby dávali dobře pozor, není-li mladík nenechavý. Nebylo toho vlastně ani třeba. Mitapirú měl jen svůj luk a šípy a Otonte, ač je velice nedůvěřivý, nemusel hlídat své zbraně, protože měl jen sekyru na dříví.

Už jsme se chystali na výlet, když siréna ohlásila parník. První chyba byla, že jsem odložil odjezd a rozhodl se počkat, zda mi neveze dopisy. Za hodinu parník přijel, ale nezakotvil, jen zvolnil chod a spustil na vodu podivné plavidlo. Sám jsem nic takového ještě neviděl. Byla to lehoučká sportovní kanoie tovární výroby. Vypadala hezky, ale byla velice vratká, a v ní seděl typický Angličan. Tropická bílá přilba, bílé plátěné šaty. Odlepil svou kanoi od parníku a parník zabral hned na plnou páru. Bylo zřejmé, že jde o jeden žertík Vierchiho, kterým chce cizince důkladně pohoupat.

Kanoi to nevadilo – Angličan zatočil napříč vlnám, správně vyrovnal, a když byl z dosahu vln, namířil přímo k přístavišti. Byl asi

přesně informován a prořízl víry, aniž změnil směr. Všichni jsme s napětím pozorovali každý jeho pohyb a s každým pohybem stoupaly naše sympatie k němu. Jen mně se nelíbilo – ani nevím proč. Cítil jsem nějak, že mi pro toho chlapíka vznikne nějaká nepříjemnost.

Přivázal kanoi a stoupal nahoru. Zastavil se a prohlížel si nás jednoho po druhém. Pozoroval jsem, jak jednoho po druhém přivádí do rozpaků. Jen Otonte, když se na něho podíval, zašilhal víc než obvykle a dal se do smíchu. To byla také předzvěst nepříjemností, ale myslil jsem si: ‚Chlapíku, ty s námi mnoho soli nesníš. Za chvíli odjedu a brzy na tebe zapomeneme.‘ Ostatně mě nezajímalo, co tam hledá, ale nešlo mi to jaksi odjet bez seznámení s ním. Odložil jsem tedy odjezd a sedl si na hamaku, na síťové lůžko, abych vyčkal, co bude dál. Milý Angličan usedl na bednu proti mně, pomalu vyňal z kapsy lulku a plechovku capstanu a klidně si nácpával. Pak si ještě pomaleji zapálil a dýmal. To všecko za všeobecného ticha a beze slov. Jen kruhy mé hamaky vrzaly. Otonte se už začínal smát docela hlasitě.

Pak konečně Angličan začal: ‚Chystáte se na lov?‘ ptal se.

Kývl jsem mlčky hlavou.

‚Máte dobré lovecké psy?‘

Kývl jsem znovu.

‚Chci je vidět.‘

Podal jsem mu dalekohled a ukázal na druhý břeh, kde moje smečka, přivázaná ve vesnici náčelníka Kürá, dělala takový rámus, že doléhal až sem.

‚Chci je vidět zblízka!‘

Ukázal jsem mu na jeho kanoi.

‚Pojeďte se mnou.‘

‚Ne.‘

Vstal, obrátil se, sešel k přístavu a začal vykládat ze své kanoe zavazadla. Nikdy bych nebyl věřil, co všechno tam bylo. Pak vsedl do kanoe a zamířil k druhému břehu. Ale teď, když kanoe byla zbavena

nákladu, už ho nějak nechtěla poslouchat. Trvalo hezkou chvilku, než se vytočila z vírů, ale pak zase jela přímo a rychle. Angličan byl jistě vytrénovaný sportovec s ocelovými svaly a jistě i odvážný, ale to všechno nestačí k životu v divočině. Divočina vyžaduje správné chování, družnost a přátelství, ale tento cizinec hned při svém vstupu dokázal, že to vše postrádá. Zřejmě si o sobě myslel, že je víc než druzí, že je nadčlověk, a takoví lidé musí dříve nebo později narazit a ztroskotat.

Když jsem viděl, kam chlapík pluje, rozhodl jsem se, že mu seznámení s indiány usnadním, a řekl jsem, aby Mitapirú signalizoval, že mají návštěvníka přijmout. Pozoroval jsem Angličana dalekohledem. Indiánů, kteří mu v přístavišti pomohli přitáhnout kanoi, ani si nevšiml, nepozdravil náčelníka, který mu vyšel vstříc, a šel rovnou ke smečce.

Psi se k němu chovali kupodivu přívětivě. Prohlížel si je dlouho se všech stran a některé dokonce pohládl. To by si nebyl dovolil žádný z indiánů a ani psi by si to nebyli nechali líbit. Jeho podivné chování je přímo omračovalo právě tak jako lidi. Pomyslel jsem si, že odložím svůj odjezd o den.

Pozoroval jsem, že Angličan náhle sáhl za pás tak podivným způsobem, že se indiáni nějak poplašili, pak hodil něco náčelníkovi Kürá, který přes svou tloušťku hbitě uskočil, ale hned se pro to shýbl a jevil velikou radost – byl to věru pěkný dárek: revolver. Odlesk slunce na perleťové rukověti bylo vidět i na tu dálku pouhým okem. Ale cizinec si nevšiml projevů radosti, cestou uhodil hrubě indiána, který mu dost rychle neuhnul z cesty, vstoupil do kanoe a vesloval zpět. Jsem si jist, že za celou tu dobu neřekl ani slovo, ba neodpověděl ani na pozdrav. Jeho chování všem imponovalo, ale já věděl, že je vypočítaný a že mělo imponovat hlavně mně. Když se vrátil do přístaviště, vybalil ze zavazadel skládací židli, přinesl ji s sebou, a usadiv se proti mé hamace, začal znovu stručný rozhovor: „Chci lovit jaguáry.“

„Nemám nic proti tomu.“
„Potřebuji dobré psy.“
„To už je horší.“
„Koupím je.“
„Nevím o žádných, kteří by byli na prodej.“
„Koupím vaše.“
„Neprodám.“

Zapálil si lulku, přitáhl k své židli bednu a začal na ni narovnávat libry šterlinků. Šest sloupečků mělo asi znamenat šest psů.

„Mister,“ řekl jsem mu, „pro člověka, který chce lovit na pokraji divočiny, není rozumné nosit zlato, a ještě méně rozumné je zlato ukazovat.“

„Vaše zlato a moji psi.“ Vyfoukl kotouč parfémovaného, nasládlého kouře. Při tom vytáhl z kapsy vizitku a vysvětloval: „Jmenuji se...“ Vidíte, Julesi, vy Angličané musíte dát své jméno napsané a říci, jak se to vyslovuje. Píšete „kaučuk“ a čtete to „gutaperča“.

Ale já ho nenechal domluvit a vysvětlil jsem mu, že nijak netoužím zvědět, jak se jmenuje. Don José se ke mně přitočil a šeptal mi: „Nepřijde vám to, Karaí, vhod? Za ty peníze byste mohl dát své nejlepší,“ ale já už byl rozhodnut: Vstal jsem a řekl lordovi:

„Vaše zlato, sir, by se vám mohlo rozkutálet, seberte si je,“ a jako náhodou jsem zakopl o bednu, takže se některé zlatáky opravdu zakutálely. Ale už tu byl Don José a jeho děti a rovnali každý zakutálený peníz na bednu.

„Snad byste přece mohl,“ šeptal mi Don José, „alespoň ty horší.“

„Ne! Nedovolím, aby psy nechal potrhávat od jaguárů. To si ode mne má smečka nezasloužit. Ke kanoím, hoši! Je už dost pozdě, ale vyjedeme přece.“ Mluvil jsem s nimi jazykem guaraní, aby tomu Angličan nerozuměl, ale on asi přece pochopil, neboť řekl:

„Pojeďte s vámi.“
„Nepojedete.“
„Pojeďte!“

„S námi ne!“

„Tedy vedle vás.“

„Inu, řeka je volná.“

A tak jsme vyjeli. Až do večera se držel těsně vedle nás. Vybral jsem úmyslně nejhorší místo k nocování: zajeli jsme kanoemi do camalotů, do plovoucí vegetace, a tam jsme mezi komáry přespali bez ohně na kanoích. Moji hoši chápali, proč to dělám, a jenom Corrientinec nebyl spokojen, že prý je ještě světlo, abychom se dostali k lepšímu tábořišti, někam, kde je suchý břeh a kde možno rozdělat oheň a napnout moskytí sítě, ale když viděl, že nedbáme jeho řečí, přetáhl si poncho přes hlavu a usnul také.

Druhý den jely naše kanoe pomalu. Byly příliš naloženy a veslaři špatní. Tam, kde pomáhal Corrientinec veslovat, byla kanoe o jeho váhu těžší. Já mohl jet rychleji, ale jel jsem oklikami těsně podle břehu a prohlížel si stopy různých zvířat, chodících k napajedlům. Angličan se mne z počátku držel jako klíště, ale pak se přidal k druhým kanoím a ještě je předjel, aby ukázal, jak rychle dovede jezdit jeho štíhlá lodice. A tak se stalo, že když jsem se potkal s Donem Pablem, byly všechny tři kanoe daleko vpředu a veslaři si ani nepovšimli, že jsem změnil směr. Mé přítomnosti nebylo třeba. Otonte věděl, kam má jet, a já věděl, že je snadno dohoním před ústím Riacha Salada, i kdybych se zdržel třeba celý den. A zdržel jsem se. Bylo to tehdy krásné, vidíte, Done Pablo?“

Kapitola sedmá PAPOUŠČÍ SVATBA

„Baže to bylo krásné! Však si tam každý rok zajedu, i kdybych měl jet ze sebevětší dálky. Ale v době, kdy začne kvést quebracho blanco²⁶, putuji vždy na papouščí svatbu, i kdybych měl týden nebo dva čekat na úpatí Pão de Azucar. A mnohdy jsem tam čekal třeba o hladu a živil se jenom rybami, protože vše živé, co leze nebo lítá, tamodtud uteče. Měli jsme tehdy štěstí, že jsme přijeli právě do nejlepšího, jako pozvaní hosté. Však jsem už myslil, že jsem zmeškal. Žluté květy začaly již opadávat, když jsem byl ještě daleko.“

„O čem to vlastně mluvíte?“ ptal se Nené.

„Slyšíte přece, že o papouščí svatbě.“

„A co je na tom divného? Papoušci se páří jako jiní ptáci, každé ráno a večer létají v párcích přes campa do lesů nebo z lesů, dělají si hnízda v dutých stromech. Ale to přece vidíme každý den a není to nic zvláštního.“

„Mýlíte se, Nené. Jste už tolik let v divočině a nevíte o tom nic. Ale nemusíte se stydět. Já zde žiji také už dlouhá léta a pozorování zvířat – i takových, která nelze jíst, nebo která ani nemají kožišiny – je moje záliba a snad i mé povolání, a přece jsem o tom nic nevěděl a nebyl bych věděl dodnes, kdyby mě nebyl Don Pablo pozval.“

Ani ostatním lovcům nebylo nic známo, že by se papoušci ve svých zvycích nějak lišili od jiných ptáků, a dávali najevo pochybnosti.

„Kolik papoušků jste viděli v přírodě pohromadě? Nemyslím na polích, když zraje kukuřice a když se sletí z celého okolí – tu je ovšem nestačí nikdo zaplašit – myslím v přírodě, v divočině?“

26 Strom s bílými květy, který obsahuje mnoho třísla.

„Přijde na to, jaké papoušky myslíte. Malí periquitos létají v hejnech, velcí arara bývají pohromadě nejvýše po deseti a zelené amazonky létají jen v páрку. To je přece každému známo.“

„Právě zelené amazonky myslím a o jejich svatbě mluvíme.“

„Co na těch může být zajímavého a proč za nimi jet až pod Homoli cukru²⁷? Zelené amazonky jsou přece všude po obou stranách řeky. Víím, že by mohly sloužit jako symbol věrnosti a lásky. Žijí spolu vždy jen dva, stále se jen obletují a jeden druhého škrábe zobákem po hlavičce.“

„A viděl jste už někdy, že by se pářili?“

Nené se udiveně podíval z jednoho na druhého a začal se škrábat ve vlasech. Také ostatní se zamyslili. Vzpomínali, leč marně. Ale ještě se nechtěli přiznat, že si nevšímají přírody. Lovci s přírodou srostlí – a že by jim ušla taková zvláštnost?

„Kdopak by si něčeho takového všimal! Vždyť to není k žádnému užitku.“

„Snad se páří v svém hnízdě v dutém stromě,“ vylouval Alonzo.

„Snad – to není odpověď hodná lovce. Lovec buď řekne, že něco pozoroval, nebo řekne, že to neví.“

„Tak tedy asi nevíme. Ale nebyl bych si myslil, že neznám něco ze života ptáků v Chacu.“

„Jistě jste viděli mnoho zelených papoušků v zajetí. Není snad jednoho obydlí v povodí Paraguaye a Parany, kde by neměli papouška, a mnohde jich mají několik, ba i několik tuctů. A slyšeli jste někdy, že by v zajetí měli mladé?“

„Hm, to je pravda! V zajetí se nemnoží a je nutno vybrat mladé z hnízda v lese. Vyberou-li se tak malá mláďata, že se ještě nenaučila řeči starých, tu se naučí mluvit všecko, co slyší od lidí i od zvířat, naučí se napodobit každý hluk, třeba i hluk strojů. Ale něco na tom bude. Proč se nemnoží v zajetí jako jiní ptáci – proč se nemazlí, jako

27 Myslí se Pão de Azucar, hora v Paraguayi.

to dělají v divočině? Teď si teprve vzpomínám, že v zajetí se mezi sebou jen perou a hádají, i když spolu od malička vyrostli.“

„Vidíte: proč je papouščí svatba. Všichni ti od malička vypiplaní papoušci jsou předráždění, nenormální, protože nikdy nebyli na východní straně Homole cukru nebo na některém z jiných svatebních míst na americké pevnině.“

Jules se probral z myšlenek:

„Jednou jsem tam byl,“ řekl, „ale je to divná krajina. Není tam ani pořádný les, jen samé pokroucené stromy jako kleče v našich severských horách. A jsou tam stromy bez listů a bez větví, jen samé pahýly, jako by byl les na celém kopci vyhořel – ale nejsou tam ohořelé kmeny a ani stopy po ohni. Nedovedl jsem si ten zjev vysvětlit. A ani stopy po nějakém zvířeti tam nebylo, docela pustá a mrtvá krajina.“

„To proto, že jste tam asi přišel brzy po papouščí svatbě. Dovedete si představit sto papoušků pohromadě?“

„Dovedu a také si umím představit, jaký je to asi rámus.“

„A teď si představte těch papoušků ne sto, ale tisíce, snad desetitisíce, všechny na jednom kopci a v jednom lese.“

„To už bych si sotva představil a myslím, že kdybych to měl vidět zblízka, mohli by mě převézt hned do města do nějakého blázince. To musí být hrozné.“

„Je to hrozné, ale je to také krásné a velebné. Je to tak velebné jako bouře na moři, jako cyklon na prériích, jako vše, kde příroda ukazuje svou moc, jako vše, kde se život ukazuje v plné síle. Jen člověk silných nervů to dovede pozorovat, aniž si zacpal uši a zavřel oči, ale i pak se vám zdá, že se třese celá hora, že se chvěje vzduch, že se vám zem otáčí pod nohama. Představte si, že v době, kdy rozkvétá bílé quebracho, přesně v jeden den se sletí papoušci z okruhu set mil na jedno určité místo, že visí na stromech v rojích jako včely, že křičí, laškují, vztekají se, že zpřelámou všecko, co jim přijde pod zobák, že z hustého listnatého lesa, z větví, které rostly celý rok,

zbudou v několika minutách jen pahýly a silné kmeny, že kousky všeho, co je možno rozštípat, prší dolů, ale že sta jiných v letu chytají padající větve, aby je vynesli do výše, rozštíпали na kousky ještě menší a házeli je po sobě, že ve všech jejich pohybech je veselí, radost, největší vypětí života. A takového životního projevu se bojí vše, co je živé. I jaguár zděšeně prchá nebo se tomu místu zdaleka vyhne a ani opice, které se vždy s papouškem kamarádí, se neodvážejí blížit. To je papouščí svatba.

Teprve když je po svatbě, rozdělí se po párcích a odlétají do svých dalekých lesů, aby si vyhledali hnízda v dutých stromech. Od toho okamžiku se od sebe neodddělí, nepřestanou se hladit, laškovat a mohou být symbolem manželské věrnosti.“

„To je skoro jako u některých lidí,“ poznamenal Alonzo.

„A na takové podívané vy maříte čas?“ odrazil Jules narážku Paraguaycovu a hleděl to zamluvit. „Jen to bych rád věděl, jak si to ta zvířata uvědomí. Že pro ně přijde doba páření, to chápu, ale jak vědí jedni, že mají letět na sever, druzí na jih, na východ nebo na západ, aby se sešli zrovna na tom kopci, to mi nejde do hlavy.“

„To vám mohu vysvětlit,“ řekl Nené Fiori, „to je instinkt hereditario, zděděný pud.“

„Kdepak jste vy, Nené, přišel k téhle moudrosti oficiální vědy?“ ptal se Karaí.

„Nejen tohle, ale mnoho jiných vědomostí jsem získal od těch dob, co jsme se neviděli, Karaí. Hlava mi z toho jde kolem a všemu ještě dobře nerozumím, ale chápu vás, Karaí, že podniknete dlouhou cestu, abyste něco podobného viděl. Příští jaro budu také na papouščí svatbě, i kdybych měl pod Homolí cukru čekat třeba měsíc. A vezmete-li mě s sebou na vydří slavnost, budu vám vděčen. Jindy bych byl kolem takových věcí chodil nevšímavě, ale teď vidím, že v tom je smysl života, hlavně pro nás lovce. Chodíme lesem, lovíme zvěř a všímáme si trochu jejích zvyků, abychom na ni vyžráli, ale nikdy jsem si nevšiml a nikdy jsem nepřemýšlel o tom, proč

zvěř ty zvyky má. Smál jsem se Karaímu proto, že se celé hodiny vydrží dívat lupou na komáry, kteří mu cucají krev, ale teď vidím, že i v tom je smysl života.“

„Čím to, že se s vámi stala taková změna, Nené?“

„Začalo to tím, že se mi rozmočil cigaretový papír. Ale to je dlouhá historie. Inu, když chcete, tedy vám ji povím. Našel jsem si v Chacu takovou hezoučkou lagunu a střelil jsem tam dvě volavky. Líbilo se mi tam, proto jsem volavky vycpal, postavil je do rákosí, udělal si z rákosí boudu a čekal jsem tam, až volavky přivolají své kamarádky. Ještě jsem nebyl hotov, když začaly kroužit, a já sestřeloval jednu po druhé. Pobyl jsem tam měsíc a nasbíral přes půl druhého kilogramu egretů. Jednou si chci stočit cigaretu; komáři byli trochu drzí už před večerem, bylo horko a do sítě se mi nechtělo, krátce – chtěl jsem je trochu zahnat. Hledám kabát, a ne ho najít. Spadl mi do bažiny a já měl v kapse celou svou zásobu papírků. Kabát ležel v bažině už od rána a z papírků bylo těsto. Ale v druhé kapse jsem měl ještě trochu kukuřičných listů a ty to vydržely. Vysušil jsem je, uhladil je a kouřilo se mi dobře. Víte, nejsem velký kuřák, ale nikdy se mi tak dobře nekouřilo, jako když jsem balil do posledního listu. Když došly, byl bych kouřil, až mi bylo do pláče. Pak jsem si vzpomněl, že mi chatero zabalil plechovky prachu do nějakých novin. Celou stránku novin z Asunciónu jsem si pěkně urovnal a opatrně skládal na čtvrtičky. Nikdy by mi nebylo napadlo číst v novinách ty politické moudrosti nebo se starat o to, co se před několika měsíci stalo ve světě. Ale jak tak skládám jednu čtvrtičku, zastavily se mi oči na jednom místě a vidím tam vytištěno: ‚Nené Fiori, lovec.‘ Rozbalím opatrně papír a opravdu, bylo tam mé tištěné jméno. Skoro jsem se polekal a nechtěl jsem to ani číst. Přemýšlel jsem, co jsem to asi provedl, že mě shánějí novinami, ale pak mi to přece nedalo, kouknu níž a vidím tam Real consulado italiano²⁸. Prý se hledá lovec Fiori,

28 Královský italský konzulát.

pravděpodobně v Chacu, v dědické věci. Řezal jsem si dál čtvrtičky, ale tu s tím inzerátem jsem si přece schoval. Přemýšlel jsem, po kom bych asi mohl dědit. Moji příbuzní byli samá rybářská chudina. Abych tak zdědil starý člun – takový bachratý na moře – nějakou rybářskou síť a několik košů. Smál jsem se, až se volavky poděsily a začaly kroužit ve větších kruzích mimo dostřel. Vždyť bych ani nedovedl takovou síť vyspravit, kdyby se mi potrhala, a jak by se hezky vyjímal lovec Nené Fiori se dvěma košíky smradlavých ryb na ulicích Palerma, smlouvající o půl solda. Celou noc se mi zdálo, jak se hádám a zapřísahám při Madoně, že mé ryby jsou nejčerstvější, skoro ještě živé, a jak hladově sahám po liře, kterou jsem usmlouval. Až mi z toho bylo špatně. Pak jsem si začal vzpomínat, že se u nás vyprávělo o nějakém prastrýci, který byl velice bohatý, ale to víte, jací boháči jsou na Sicílii. Když se našinec vrátí z volavek, má větší jmění, než co takový stařík za celý život nalichvaří. Tam v něm vidí velkého boháče, ale našinci to stačí sotva na nějaký týden života v městě a člověk je ještě rád, že to ve zdraví utratil a že se zase vrátí do klidné divočiny. Jen ať si pan konsul hledá nějakého jiného dědice, mne na to nenachytá.

Byl bych na tu věc časem docela zapomněl, kdybych byl za několik dnů neprokouřil celé noviny. A kouřit se chtělo. Nakonec jsem vykouřil i tu poslední čtvrtičku s tím inzerátem. Všecko se proti mně spiklo: volavky také přestaly létat. Měl jsem už hodně peří, a tak jsem se přece jen vypravil k řece. Na lodi jsem zaplatil hrstkou egretů a ani mě mnoho neokradli. A už jsem v tom lítal, jako když chytají v Africe opice. Bylo to se mnou jako s takovou opicí...”

„Vy jste byl v Africe, Nené?“

„Nebyl, ale potkal jsem jednoho dlouhého inženýra a ten mi o tom vyprávěl. Je to moc dobrý způsob a poučný i pro cristiana. To se vezme velká tykev s úzkým hrdlem. Do ní se dá banán a položí se pod strom, na kterém sedí opice. Opice sleze, vstrčí ruku do tykve a chňapne banán. Ale banán se vzepře a opice nemůže vytáhnout

ruku. Než by pustila banán, dá se raději chytit nebo utlouci. S lidmi to máte zrovna tak. K čemu by mi bylo dědictví? Ale držel jsem se ho.

Šel jsem rovnou na konsulát. Měli jste vidět zděšení těch panáků, když jsem tam přišel. Zdálo se jim, že jsem celý otrhaný, neholený a že prý se do úřadoven nechodí s puškou a mačetou. Povídám jim: ‚Když voláte lovce, tak přišel lovec.‘ Prý jestli mám dokumenty. ‚To mám, ale jsou v plechovce v jednom dutém quebrachu.‘ Tak abych prý je přinesl. Kdy s nimi jako mohu přijít? Nechtěli věřit, že při největším spěchu tak za tři měsíce. A mám-li pas. Každý slušný člověk prý musí mít pas! Víte, že já s každým rád vyjdu, ale copak si mám nechat říkat, že nejsem slušný člověk? Bylo by to bývalo skoro špatně dopadlo. Ale jak jsem si trochu přitáhl svou bouchačku, hned byli všichni pod stoly a spustili takový rámus, že vyšel sám pan konsul. A začal mě chlácholit, že mi pas vystaví, jak jen přinesu své dokumenty, a hned mi říkal, co to bude stát. Inu, krajani, povídám, abyste z toho dědictví nechtěli hned něco vydělat.

‚Aha! To je ta dědická věc Fiori z Palerma!‘ zaradoval se pan konsul a už byl přívětivější, ‚ale to jste se měl přihlásit už dávno, už před půl rokem jsme listiny poslali zpět na vyslanectví. Kolik to dědictví dělá, to nevím, ale když to tam hned oznámím, že jsme vás jako našli, a když hned odešlou odpověď, tedy to můžeme za dva týdny vědět. Tu chvíli snad můžete počkat.‘

Pak připustil, že to může trvat také měsíc a třeba déle. Řekl jsem mu, že budou-li dobré volavky, že se sem za rok nebo za dva vrátím, tak aby mi to připravil, a pěkně jsem se poroučel. Ještě jsem nebyl u dveří, už mě volal zpět, že by měl pro mne dobré zaměstnání. Já a zaměstnání! Že prý bych mohl dělat sluhu nebo průvodce jednomu učenému krajanovi, profesorovi, který přijel sbírat broučky a všelijaká zvířátka a který by rád prorazil až za pruh solných pouští, kde jsou ještě jiní brouci než u břehu. Pan konsul nevěděl, o jakou poušť jde, ale já mu dobře rozuměl. Jen mi nešlo do hlavy, jak o ní ví ten můj učený krajan. Dělal mi švandu, že bych měl být sluhou,

ale zvědavost mi nedala. Co jsem znal své krajany, byli to jen chudí lidé; kdo z nich uměl číst, byl učený, a teď jsem měl poznat krajana učence. Nebudu vám vyprávět, jaká s ním byla potíž. Mohl jsem si to pomyslet, když jsem viděl Giovaniho, jak se vrátil z výletu s Karaím, ale přece jen jsem s ním prožil více než měsíc. Přes solnou poušť jsme se nedostali, jen k ní, docela z kraje, ale dál už mu nestačila kuráž. Ale sbírali jsme broučky a všelijaké štěnice, stahovali jsme kůže a mne samého to popadlo, když mi po celé dlouhé večery vyprávěl věci, které jsem mohl lépe znát než on, kdybych si jich byl všímal. Od těch dob se dívám na divočinu docela jinak a vydržím stejně jako Karaí ležet několik dní u mraveniště a čekat, až se začnou mravenci rojit, nebo stopovat a pozorovat zvířata, i když nemá cenu ani jejich maso, ani jejich kůže. A také již zbytečně nezabiji žádné zvíře, ani je nepoplaším, nevystraším jako dříve jen tak pro zábavu. Už nezpívám a nehulákám v divočině; ztratil jsem své veselí, ale vidím za to všude kolem sebe samý život.“

„A jak to dopadlo s vaším dědictvím?“ vpadl mu do řeči Jules.

„Nádherně! Ani to líp dopadnout nemohlo. Když jsme se vrátili, uvítal mě konsul zprávou, že celá pozůstalost byla zatím projednána a že jsem byl prohlášen univerzálním dědicem.“

„A kolik jste zdědil?“

„To už ani dobře nevím. Byla s tím všelijaká vydání, jako za inzeráty, kterými mě hledali, za kolky, poplatky, práce úředníků na konsulátě a na vyslanectví, legalizace na ministerstvu a kdovíco všecho. Konsul mi to všechno pěkně spočítal, a protože na to dědictví nestačilo, měl jsem několik set pesos doplatit. Ale odpustili mi to za to, že jsem provázal svého krajana po Chacu. Zbavil jsem se obav, že budu rybářem, stal jsem se univerzálním dědicem, nemusel jsem za to nic platit a mnoho jsem se naučil.“

S chytáním opic je to také takové: banán v tykvi nesmí být přezrálý. To by jej opice rozmáčkla rukou a přece by se zachránila. Já nechal

ten svůj banán uzrát a byl jsem zase volný. Něco dobrého mi z toho přece zůstalo, když ne na prstech, tedy alespoň v hlavě.

Nu, a teď vám povím, co mi ten učenec vykládal. Povídal, jak se zvířata vyvíjela jedno z druhého, jak byla stále chytřejší a dokonalejší, až dosáhla největší dokonalosti v člověku. Ale jen člověk má rozum, protože má mozek a vyvinutou nervovou soustavu, kdežto zvířata nemyslí – mají jen pudy, reflexy a zděděné instinkty, i když mají tak dokonalá zřízení, jako na příklad včely nebo jako mravenci.“

Všichni lovci s údivem sledovali Italovu přednášku, jen Karaí se trochu usmíval.

„Nemluvím pravdu, Karaí?“ ptal se Nené trochu dotčen nedostatkem obdivu.

„Mluvíte pravdu, Nené, ale to, co vám ten váš učený krajan povídal, je nesmysl, i když tomu učí ve školách a i když to všichni lidé považují za svatou pravdu.“

„Jak to tedy ta zvířata vědí, co mají dělat? Nemají přece řeč, nemají školy ani písmo. Jak se mohou dorozumívat?“

„To prozatím nevíme,“ řekl Karaí, „ale nebylo by správné tvrdit, že někdo neumí mluvit jen proto, že já mu nerozumím. Říkal jste, že se zvířata vyvíjela z nižších, primitivnějších zvířat. To tedy předkové takových včel byli méně chytří, primitivnější a neměli tak moudrý a inteligentní způsob života. Je to tak? Ano? Proč jste se tedy svého učence nezeptal, po kom zdědily včely svůj instinkt inteligentního životního systému?“

„Caracoles²⁹! To je pravda. Proč mi to nenapadlo a proč jsem se ho na to nezeptal? A je to tak jednoduché. Obdivujeme se zvířecí chytrosti – já mu uvěřím, že se chytrá zvířata časem vyvinula z hloupých – a pak si dám namluvit, že tu chytrost od hloupých zdědila. A on to říkal tak vážně a při tom si jistě ze mne dělal posměch. Tak ho dostat ještě jednou do Chaca – darebáka!“

29 Nadávka, doslovně „slimáci“.

„Nic si z toho nedělejte, Nené, vždyť mnozí ještě vážnější a učenější lidé tomu věří a vyučují ještě větším hloupostem.“

„A jak to tedy, Karaí, vlastně je? Vždyť on mi ukazoval obrázky, že zvířata nemají docela vyvinutý mozek.“

„Jak to je, to vám nepovím, protože to nevím, ale alespoň nezakrývám nedostatky svých vědomostí vymyšlením všelijakých nesmyslných teorií. Dříve lidé věřili, že zvířata byla stvořena už tak, jak jsou. Protože tomu všichni věřili, dalo dost práce přesvědčit lidstvo o tom, co každý mohl vidět, že se totiž v přírodě vše mění a zdokonaluje. Tak jako váš učený krajan mohl bych vám vykládat o hmyzu, to že jsou velice stará zvířátka, že už před dvěma sty miliony let byla taková, jaká jsou dnes, přestože nevíme, jaká byla dávno předtím...“

To máte jako s tím vaším dědictvím. Od té doby, co jsem vás přiměl, abyste si otevřel účet v bance, máte tam skoro sto tisíc pesos – a měl jste dědit po chudých rybářích. Vy jste poznal jen kancelář konsulátu. Co kdybyste měl příležitost pozorovat lidi ve velkých úřadech, kde každý má přidělenou jedinou práci, kterou dělá po celý život. Tak byste zoufal nad osudem, který čeká lidstvo. Ale našinec se musí spokojit s pozorováním přírody a být přesvědčen jen o tom, co může dokázat. Kdož ví, nemají-li ta zvířata nějakou řeč, kterou my neslyšíme, nedorozumívají-li se čichem nebo přímým přenosem myšlenek, který my nedovedeme chápat. Ale to my nerozluštíme a snad ještě dlouho po nás nebude tato otázka zodpověděna.“

„Máte pravdu, Karaí. Raději nám povězte, jak to bylo s Voelkerem,“ přimlouval se nedočkavě Jules.

Kapitola osmá

NA RIACHO SALADO

„Nuže, rozloučil jsem se s Donem Pablem. Jel na jih, aby viděl, jak jsou vydry daleko s přípravami k svému každoročnímu náboženskému obřadu. Slíbil mi dát zprávu a ujišťoval mě, že takovou podívanou nesmím propást. Já jel za svými lidmi.

Znáte to všichni. Ústí Riacha Salado není ani brazilskou míli severně od Pão de Azucar. Tam mě měli očekávat, a také jsem je tam našel i s naším Angličanem. Utábořil se několik kroků dál, ale Corrientinec už mu pomáhal při snášení dříví a v jiných tábořových pracích. Když jsem přijel, stmívalo se a musel jsem čekat na ráno.

Dříve než vyšlo slunce, prosekal jsem si cestu houštinou na malý pahorek jižně od ústí potoka. Kdo jste tam byl, víte, že ten vrchol je holý. Jen veliké balvany tam jsou, jako bys je nasypal, a jen místy se po nich vinou krásně zelené pruty sarsaparilly³⁰. Byl jsem tam několikrát a nasbíral jsem tam několik arroba³¹ jejích kořenů, když jsem potřeboval peníze. Dřív je lékárny dobře platily, dokud nebyl znám lepší léčivý prostředek proti jedné kožní chorobě. Ale tamodtud je také pěkný přehled vnitrozemí a je to ideální místo pro kouřové signály. Neradil bych ovšem nikomu, aby signálů zneužíval. Mám je už léta s Tumrahy smluvené, a když zapálím, sejdou se z veliké dálky. Nebyli by spokojeni, kdyby se pak místo mne objevil někdo jiný, kdo jim nenese žádné dárky. Při nejmenším by mu ten žert přišel hodně draho. A pak – jak víte – jsou různé signály, a kdo by je neuměl, mohl by si poštvat indiány na krk.

30 Rostlina obsahující léčivou látku.

31 Stará španělská jednotka váhy, asi 11,5 kg.

Nanosil jsem si tedy dříví a hodně zetlelého listí, udělal jsem pěknou vatru, a když se rozhořela, přihazoval jsem listí v určitých přestávkách, takže do vzduchu vyrážely kotouče dýmu, dlouhé, krátké, jako když se telegrafuje. Raději vám neřeknu, jaká je má značka a jaké značky mají náčelníci, které jsem volal, ani jakým způsobem se naznačí, kolik lidí mají vzít s sebou a že ženy a děti mají nechat ve vnitrozemí. To lze kouřem povědět, stejně jako na příklad to, že s sebou nemusí brát zbraně nebo že je s sebou musí vzít. Chápete, že by si nedali líbit, kdyby je někdo napálil a oni šli nadarmo mnoho denních pochodů a zanedbali zásobování svých rodin.

Pak jsem čekal na odpověď nebo alespoň na znamení, že mé kouře byly pozorovány. Ale odpověď nepřicházela kromě jednoho slabého kouře daleko na obzoru, dobrých čtrnáct denních pochodů. Snad to ani nebyl signál, snad to byl jen lovecký požár – na tu dálku nebylo to možno dobře rozeznat. Znovu jsem signalizoval, že se nezdržím déle než týden, aby se hlásil někdo, kdo je blíž. Musil jsem čekat. Možná, že mě viděl nějaký indián na lovu a odpoví, až se sejde s náčelníkem anebo až zapálí oheň. Sirky indiáni nemají a rozdělat oheň vrtáním dřeva chvilku trvá. Ostatně dole v nížině bylo jistě všecko promočené rosou.

Tak mi nezbylo než čekat. A při tom čekání jsem zjistil, že jsou v lese hocco. Hocco je nejchytřejší pták a lovec se nesmí ani pohnout, chce-li, aby čekaná měla úspěch. Já se nemusil hýbat: komáři tam nahoře nebyli a na mušky polvorines bylo ještě brzo. A tak jsem ulovil tři hocco. První dva šípem, bez hluku, a třetího jsem střelil. Slyšel jsem ještě čtvrtého, ale toho jsem už chtěl ranou vyplašit, aby nějaký kohout zbyl vdovičkám. A podle té rány mě našel Angličan, a když uviděl můj úlovek, chtěl se také pokusit o své štěstí. Marně však ztrácel čas. Plížil se za ptákem, kdykoli zaslechl jeho hudrování, ale brzo poznal, že je to marné, a zkusil to s čekanou. Dovedl stejně nepohnutě sedět, přestože se už začaly objevovat

polvorines a nemilosrdně bodaly. Začínal se mi líbit, ale brzy to pokazil. Střelil po slepici, aby se alespoň něčím odškodnil.

Když jsem viděl, že se už nedočkám odpovědi na své kouře a že indiáni jsou asi příliš daleko, měl jsem chuť celého podniku nechat. Ale když už jsem dopravil až sem sudy s lihem, chtěl jsem se přece jen pokusit, zda bych sám nenašel ryby ponce s přispěním Otonovým. A myslil jsem, že se zároveň zbavím Angličana.

Hned po obědě jsme vyjeli proti proudu potoka. Angličan nás však dohonil, právě když jsme se blížili k peřejím. Myslil jsem, že ještě před nocí vyjedeme nahoru a utáboříme se tam. Když jsem se chystal vjet se svou kanoí do peřejí, slyším shora křik: ‚Volnou vodu – jedu po proudu.‘ Na začátku peřejí se objevil Voelker na své kanoi a pustil se do proudu. Rychle jsem se uklidil stranou, protože v proudech se kanoe nemohly vyhnout, ale Angličan jel dál.

Voelker svým křikem vyplašil dva bažanty jacutingy, kteří přeletěli s velkým hlukem přes řeku, a tu jsem viděl něco, čemu bych nevěřil, kdyby mi to někdo vyprávěl a kdybych to nebyl viděl vlastníma očima. Voelker měl jako obyčejně všechny troje brýle na čele. Když zaslechl jacutingy – byl už na konci peřejí – vzal pádlo do levé ruky, do pravé popadl pušku a střelil z obou hlavní. My, kdo jsme ho znali, věděli jsme, že střílí po sluchu, že z ptáků vidí jen míhající se stín a na hlavni že nevidí ‚mušku‘. Trefil oběma ranami a co víc: natočil v plné jízdě kanoi tak, že mu střelení bažanti padli do kanoe. Jen tím natočením kanoe zabránil srážce s Angličanem. Když si to uvědomil, začal pustě zlořečit. Nasadil si napřed jedny brýle a koukal se na Angličana jako stepní sova. Poznal v něm bělocha, a proto mu lál německy. Když Angličan nejevil porozumění, pokračoval francouzsky a pak ve všech řečech, v kterých umí nadávat. A to věru umí, jak víte. Na pozdrav ovšem zapomněl.

Rozhodl jsem se, že se utábořím před peřejemi. Nevěděl jsem, v jakém stavu bude tábořiště nahoře, a počasí se začínalo měnit. Víte, že v dobách, kdy kvete bílé quebracho, přichází první

deště a ty bývají důkladné. Proto bylo záhodno postavit dobře stan a opatřit kanoe.

Zatím co Otonte a Mitapirú stavěli stan a Corrientinec měl snášet dříví, okukoval již Voelker naše zásoby a radil, co máme uvařit k večeři. Ukázalo se, že za Voelkerem přiběhli po břehu jeho psi, hubení a hladoví jako vždycky, a hned hledali něco k snědku. Moji dva psi tomu nechtěli rozumět a Voelker si to odnesl roztrženou kalhotou, protože je rozháněl tím způsobem, že chtěl moje psy mlátit. A moji psi nemají takové věci rádi. Sotva se voda začala vařit, sedl si k ohni a sám si nasypal z našeho maté.

„Udělal byste dobře, Voelkere, kdybyste se postaral o své tábořiště, než bude tma, a nanosil si dříví,“ řekl jsem mu.

Zavěťřil nosem ve vzduchu jako kvatí³² a povídá:

„Bude pršet a já nemám stan. Přespím ve vašem stanu.“

Řekl to, jako by se to rozumělo samo sebou. Ale v mém stanu bylo místo pro dva a moji hoši měli druhý menší stan už postaven. Jakmile se však Corrientinec dověděl, že Voelker je skoro slepý, a uvědomil si jeho mistrovské rány, jeho obdiv k němu stoupl tak, že nechal nošení dříví a usedl vedle Voelkera. Angličan si postavil stan o několik kroků dál v křoví, a sotva rozdělal oheň, přestěhovali se k němu. Mitapirú mě upozorňoval, že Corrientinec s Angličanem se nějak dorozuměli – nechápal jsem sice v jaké řeči, protože znalosti španělštiny měli oba velice skrovné a jeden neuměl anglicky a druhý neznal řeč guaraní – ale celé ráno prý spolu šuškali. Bylo by mi bývalo vhod, kdyby mi byl Angličan Corrientince přebral, ale uznal jsem, že bude nejlépe nechat věci, až se vyvinou samy.

A tu se stala druhá podivná příhoda.

Angličan se opřel o strom a začal si nACPávat lulku. Chtěl si ji zapálit, ale zjistil, že se nějak ucpala. Rozhlížel se kolem po něčem, čím by ji pročistil, a když nic nablízku neviděl, vytáhl z opasku revolver

32 Drobný jihoamerický masožravec.

a střelil do koruny stromu. K nohám mu spadl maličký rozstřelený ptáček tångara. Přistrčil si ho nohou, vytrhl z křidélka brk, pročistil si jím troubel a hodil ptáčka do ohně. To měla být odpověď na Voelkerův střelecký výkon. U Voelkera a hlavně u Corrientince to vyvolalo nadšení, zato moji dva indiáni se na sebe podívali a já z jejich pohledu poznal, že se jim tenhle vtip nijak nezamlouvá a že jeho autoru něco nepěkného provedou. Proto jsem raději zakročil sám:

„Poslyšte, mister!“ křikl jsem od svého ohně. „Já bych asi něco podobného s takovou jistotou a za takového přitmní nedovedl, ale najdu-li vás zítra po východu slunce tady nablízku, rozstřelím vám koleno. Bud'te ujištěn, že je nechybím!“

„All right,“ zněla odpověď a pak dali ti tři hlavy dohromady a šepetem se domlouvali.

Navečeřeli jsme se a po několika tykvích maté šli jsme spát. Ale ne nadlouho. Jak jsem očekával, hned po západu slunce přišel déšť. A byl to důkladný „šňůrkový plavák“. Hned po prvních kapkách vlezl do mého stanu Voelker. Upravil si lože a nic mu nevadilo, že mě ruší v spaní. Roztáhl se tak, že jsem musil se svým lůžkem uhnout, a při tom se mu chtělo také do řeči. Okřikl jsem ho, aby mě nechal spát. Ale nenechal. Za chvíli začal:

„Nemohu usnout – ti vaši psi mají blechy a pořád si je drbou.“

„Neměli by je, kdyby je nebyli dostali od vašich psů. Na dobře krmených psech se blechy dlouho nedrží.“

„Každý pes má blechy.“

„Zítra je v peřejích ztratí.“

„Ale já nemohu spát pro jejich drbání.“

„A já zase pro vaše žvanění. Bud'te zticha!“

„Tak vyžeňte ty bestie ven!“

„V tom počasí? Ani mi nenapadne. Mne jejich drbání neruší.“

„Ale mě ruší! A moji psi jsou také venku.“

To už mi bylo trochu příliš. Možná, že jsem byl toho dne trochu rozmrzelý, už proto, že jsem tušil, že celou cestu podnikám nadarmo.

A dodalo mi, když Voelker kopl jednoho psa. Pes mu natrhl nohavici, a to Voelkera ještě víc rozvzteklilo:

„Ty potvory neposlechnou a – vida, teď už jste mi dlužen druhou nohavici. Vyženete je nebo ne?“

„Myslíte-li, že je nevyženu, tedy jste uhodl. Ale vyženu vás. Seberte si své věci a už ať jste venku!“

Vypadal jsem asi v té chvíli hodně divoce, protože Voelker okamžitě poslechl. Před stanem si pobroukával:

„Psa do takového počasí nevyžene, ale bělocha, lovce a přítele vyžene.“

Chápete, moji psi mě živili a ten běloch mě jen vyžíral. Ani nevím, kde tehdy Voelker přespal. Do Angličanova stanu by se byl nevešel. Ale ráno, když přestalo pršet a vstali jsme, nenašli jsme ani Voelkera, ani Angličana a k mé radosti ani Corrientince. Vyjeli jsme nad peřeje, až tam, kam byl potok splavný. Marne jsme hledali po několik dnů ryby. Vrátil jsem se do Olimpo, abych uskladnil alkohol, a poslal jsem Mitapirú s jednou kanoí zpět na jih. Ani o Angličanu, ani o Corrientinci jsem od těch dob neslyšel. Škoda, že se stejně nestalo s Voelkerem.“

„Toho se tak brzo nezbavíte.“

„To vím a bude mě věčně upomínat, že jsem mu dlužen za správkou dvou nohavic.“

„A za jednu krásnou jaguáří kůži,“ ozvalo se z pokraje lesa.

Voelker se vhrnul do ležení. Přes záda měl své dvě pušky a na nich kůži jaguára. Kůži měl v ruce a hodil ji Karaímu pod nohy.

„Jste mi dlužen nejméně tři libry. A ostudu máte k lepšímu. Co? Tak se chová lovec? Rozstřílet takovou nádhernou kožišinu? To jste musel střílet zrovna expresní kulí a roztrádit celou hlavu? A byla to moje jaguáříce, rozumíte – moji psi ji uštvali na strom a já stál pod stromem. To je vyslovená krádež, co jste provedl. A ke všemu ještě uteče jako kluk a nechá mě pod metrákovým nákladem, nechá mne, starého člověka, stahovat i druhou kůži. To mi, Karaí, zaplatíte! Jak říkám, nejméně tři libry od vás dostanu.“

Lovci se dívali udiveně, ale pak se začali smát, až se váleli smíchem po zemi. „A moje sedlo jste nepřinesl?“

„Ani mě nenapadlo. Budu se s ním tahat. Jen si pro ně jed'te sám. Máte koně!“

„Já jen myslil, že byste si byl vydělal o jednu libru víc, kdybyste je byl přinesl. Takhle musím jet na Otontově sedle a vy, Nené, budete tak laskav a poohlédnete se po mém sedle, zatím co budu pryč. Tři libry jste říkal za kůži. Dobrá, kupuji ji. Beztoho je čabraka na mém sedle už hodně opotřebovaná a tahle kůže má nejkrásnější kresbu, jakou jsem kdy viděl. Otonte! Vypni tu kůži na dřeva a za tři dny, než se vrátím, můžeš ji vysovírovat.³³“

„A ty tři libry mi zaplatíte hned teď, nebo až se vrátíme na Barranco?“

„To máte, Voelkere, stejné. Třeba hned – to víte, já jsem nerad někomu dlužen. Můžete si je odpočíst od toho, co jste dlužen mně. O mnoho se můj dobropis asi nezmenší.“

Nevšímaje si dlouhého obličej Švýcarova, obrátil se lovec k Julesovi a k Paraguayci a vyzval je, aby si připravili koně:

„Dospíme, co jsme zanedbali, v sedle. Nějakou hodinu pojedeme známou krajinou.“

33 Vydělávání kůže mnutím za sucha v soli a kamenci.

Kapitola deváta

VANILKA

Ještě za tmy vyjeli lovci na odpočínutých koních. Hlavně Otontův kůň, který už dlouho nebyl osedlán a jen se potuloval v divoké trávě kolem ležení, snažil se dát najevo radost a bujnost tím, že chodil více po zadních než po všech čtyřech. Proto Karaí ostatní předjel a převzal vedení:

„Vyspěte se zatím, a až můj kůň přestane trojčit, povede někdo z vás. Zatím nepojedeme daleko, jen k pramenům Riacho Barroso, a tam počkáme na východ slunce.“

„Proč nejedeme dál za tmy? Je to příjemnější než za denního horka.“

„Mám pro to několik důvodů. U pramenů potoka je vyvýšenina, odkud lze vidět na všechny strany po otevřeném campu. Uvidíme tamodtud, zda nás někdo nesleduje. Dál vede cesta do vrchu a je samý balvan; potmě by si tam koně zpřeráželi nohy. Jsou místa, kde bude nutno sesednout, a na dvou místech musíme pomoci koním na vysoký kamenný schod. A za třetí bude přece jen dobré, vyspíme-li se alespoň hodinu. Nevíme, co nás čeká. Snad moji psi najdou stopu nějakého masa a to bude přece jen lepší snídaně než vaše včerejší nasolené hovězí.“

„Musel jsem je nasolit. Kráva dlouho utíkala, než jsem ji dostal na ránu, a měla zpěněnou krev. Maso by se bylo zkazilo, než bych s ním dojel do tábora.“

„Nic vám nevyčítám, a neulovíme-li čerstvé maso, bude solené také dobré. Ale ještě lepší by bylo schovat je na příští dny, kdy možná nebude na lov čas.“

„A proč vlastně děláme takovou zajížd'ku až k pramenům?“

„Nejen k pramenům na úpatí Orlich hor, vylezeme skoro až na vrcholek. Nebuďte tak zvědavý, Julesi. Chcete-li to vědět, tedy vám

chci ukázat tři krásné jaguáří kůže. Mám je tam vypnuté. A pak uvidíte krásný rozhled.“

„Nebyl jsem nikdy nadšen krásnými vyhlídkami. Ani už proto ne, že je třeba škrábat se do kopce pěšky. Taková námaha stojí za to jen tehdy, když vás tam vyvede jaguár a jdete si nahoru pro kůži. Jinak je pro mne nejkrásnější pohled na kopec zdola.“

„Však mne tam nahoru také po prvé vyvedl jaguár. A je tam tak hezky, že jsem tam nechal jeho kůži a přidal později ještě dvě, které jsem ulovil v rovině. Bývám tam poslední dobou často, a abych tam neměl dlouhou chvíli, mohu si zahrát s kůžemi a dobře je vypracovat. Dvě jsou už tak vypracované, že jsou měkké, jako byste je čerstvě stáhl.“

„Býváte tam často,“ bručel si Jules pro sebe „a vždycky jste za východu slunce u pramene potoka – hm – a lezete nahoru po mizerné cestě a pak musíte zahánět dlouhou chvíli – zdá se mi, že začínám chápat, proč jsme nemohli vypátrat, kde vlastně lovíte. Proč mě tam vedete? Jistě...“

„Ale vždyť vám to říkám, že vás tam vedu proto, že je tam krásně – že, jak říká Alonzo o Serra Parecí, kdyby měl člověk docela dobrý zrak a ještě lepší hlas, mohl by si odtamtud popovídat se svatým Petrem.“

„A budete si s ním něco povídat?“ zeptal se Alonzo.

„Nemám tak dobrý zrak, ale přece mé oči a můj dalekohled postačí, abych viděl až na paraguayskou stranu na hory Tres Hermanos. Na jednom z těch kopců je pevnost Olimpo a na druhém sedává náš dobrý černý přítel, Julesi, a i když nemám tak dobrý hlas, mohu si s ním někdy pohovořit.“

„Vždyť jsem si to myslil. Tamodtud dáváte kouřové signály a tam dostáváte všecky zprávy.“

„Kouřové signály jsou dobré, ale může je vidět každý ze všech stran. Zrcadlové signály lze vidět pouze z jedné strany, a to ještě jen v úzkém úhlu. Tak je vidí Wenceslao, ale neuvidí je už ani z Barranco Branco.“

„A můj švagr se vyzná v telegrafii?“

„Myslím, že ne, ale vyzná se ve smluvených signálech. Ted' však už nechte řeči a hleďte se vyspat.“

„Se spaním už nebude nic. Kdo by mohl spát, když se můžeme dovědět, co jsme dosud neznali.“

„Dočkáte se, až uvidíte. Zavedu vás do míst, kde sotva kdo byl před námi, ovšem nepočítaje indiány. Ale ted' bych byl rád, kdybychom jeli pokud možno tiše. Vypněte třmeny a všechny přezky na sedlech, které by mohly dělat hluk. Myslím, že by indiánům nebylo dvakrát vhod, kdybych vás zavedl na jejich posvátná místa, a snad by ani rádi neviděli, že jsem se tam usadil já. Ale oni sami tam málokdy přijdou a snad o tom dosud nevědí. Dovedete-li jet hezky zticha, uvidíte věci, o nichž budete moci vypravovat ještě svým vnukům. Ani od vás nežádám slib, že se na ta místa nevrátíte. Co uvidíte, stejně vám k tomu vezme chuť. Ale jedno mi musíte slíbit, a to jest, že se žádný z vás nedotkne ničeho, co tam najdeme, ani ze zvědavosti. Ten slib od vás žádám ve vašem vlastním zájmu.“

„Co by tam mohlo být cenného na takovém kopci? Je tam zlato, stříbro nebo snad drahé kamení?“

„Najdete tam zlato i stříbro, i když ne příliš cenné na váhu. Ostatně uvidíte sami. Ted' se neptejte – a jak jsem už řekl, jedme hezky zticha.“

Tím se rozhovor ukončil. Neokované koně nebylo skoro slyšet v jemné trávě promočené rosou. Také koně se už uklidnili a šli pravidelným krokem. Karaí, vztyčený v třmenech, pozorně naslouchal, ale nezpozoroval přítomnost žádného člověka. Alespoň myslil, že malá výprava není nikým sledována, tím méně pozorována. Usedl tedy pohodlně, přehodil pravou nohu koni přes šíji, přiklonil se nízko k ní a začal klímat. Kůň znal cestu, protože Otonte několikrát provázel lovce až k pramenům potoka, kde na něho obyčejně čekal a dával pozor, není-li lovec sledován. Kůň v divočině vyrostlý – a takový byl kůň, kterého dostal Karaí darem od Kad'uvejů – pozná

cestu, kterou šel třeba jen jednou. Není-li veden, pozná podle počátečního směru, kam má jít, a nezastaví dříve, dokud není na místě. Zdálo by se to směšné, ale lovec byl přesvědčen, že kůň, kterého si sám ochočil, dovede číst jeho myšlenky, aniž na něho promluví.

A také tentokrát kůň pojednou zastavil na pokraji křoviska tak náhle, že by oba další koně byli hnedle na něho najeli. Lovec se hned probudil, a aniž se rozhlédl, seskočil z koně, zatím co se jeho průvodci pomalu ještě probírali z polospánku. Křovisko se zdálo potmě neprostupné, a přece v něm lovec zmizel. Kůň ho následoval.

„Kam jste se propadl, Karaí?“

„Jen jděte za mým koněm. Nevidíte-li ho, tedy ho slyšíte, a nevidíte-li cestu, počkejte chvíli. Hned vám posvítím.“

Marně hledali cestu houštinou, ale žádný se k tomu nechtěl přiznat, a tak ani neškrtli zápalku, aby se podívali po stopách. Ale nebylo toho také třeba, protože ve chvílce se v křovinách rozsvítilo a vesele zapraskal oheň ze suchého dříví. Před nimi se klikatila úzká cesta lesem.

„To už jste měl připravenou hranici?“

„Než odjedu, připravím si vše, hlavně vím-li, že se musím brzy vrátit. Nebylo by příjemné sbírat v tom ostnatém křoví potmě suché dříví ani teď, a oč by to bylo obtížnější, kdyby přšelo a vše bylo promočené!“

Přišli na světlinu, ozářenou ohněm. To, co se jim potmě zdálo houštinou, byl vysoký les s hustým podrostem. Na ohništi už byla přistavena pava s vodou a nad ní byly na drátech zavěšeny dvě volské kůže jako střecha. Sotvaže vstoupili na světlinu, Karaí spustil jednu kůži, takže kolkolem byla opět tma, a ani kdyby byl někdo jel docela těsně podél lesa, nebyl by tušil, že tu někdo táboří. Kouř z ohniště stoupal přímo mezi vysoké koruny stromů.

„Než se nám uvaří voda, zavedeme koně kousek dál. Je tam větší travnatá světlina, kterou lze uzavřít, a tam můžeme koně pustit volně, aby netrpěli hladem, kdybychom se zdrželi déle. Také teprve

tam můžeme odsedlat. Sedla pověsíme na dráty, aby se nám na ně nedostali termiti.“

„Kde jste však, Karaí, nabral tak rychle vodu? A bude tu i voda pro koně?“

„Vždyť stojíte na břehu potoka. Dejte pozor, abyste do něho nespádli, protože ne nadarmo se jmenuje Barroso, a to nám také zabezpečuje koně, aby se nám nerozutekli. Vidíte, zde tvoří potok záhyb ve velikém kruhu a jen několik metrů pevné země se uzavře několika kládami. Ted' odsedlejte – tady máte háky na pověšení sedla – a vrátíme se k ohni.“

„Mně se zdá,“ řekl Alonzo, „že je to trochu přemrštěné opatření. Kolikrát jsem nechal sedlo na prérii nebo v lese pod stromem a nikdy se mi nestalo, že by mi je termiti sežrali.“

„To jsem si také myslel. Když jsem zde po prvé nocoval, dal jsem si sedlo pod hlavu, prostřel jsem carones³⁴, čabraky a přikryl se pokrývkou – krásnou tkanou indiánskou prací z barevných bavlněných vláken a klidně jsem usnul. Ale k ránu mě probudila zima, a když jsem se rozhlédl, viděl jsem, že jsem nahý a že mi ze sedla zbylo jen to, co bylo kovové. Pokrývka, šaty, vše zmizelo. Jen v zemi jsem našel několik děr. Jsou tady zvláštní termiti. Prohrabali se pod mnou a těmi dírami všecko odnosili. A co horšího, probudil jsem se docela vysílen, a příčina byla také v zemi. Ale tu jsem našel brzy. Byla to zemní klíšata a tak se na mé krvi nacucala, že se nemohla dostat zpátky do svých děr a trčela napolo ze země.“

„A po drátě termiti nelezou? Myslel jsem, že lezou všude.“

„Po mém drátě nelezou ani stromoví termiti, protože mám dráty provléknuty kousky kůže mravenečnicka a natřeny jeho sádlem. A tomu se každý hmyz, který mravenečnick žere, z daleka vyhne.“

„Inu, právě nejlepší tedy ten náš tábor není. Je uprostřed bažiny a ještě je pln takové havěti.“

34 Část sedla, pod kterou se upevňuje přikrývka nebo čabraka.

„Má také své výhody. Někdy je špatná pověst místa lepší než opevnění. A největší výhoda je ta, že zde netáboří ani indiáni, protože znají jeho nevýhody. A kdo by je neznal, pozná je po jednom nocování a víckrát se sem nevrátí. A protože jsme blízko míst, která jsou indiánům posvátná, je dobře si vyhledat útulek, kterému se oni vyhýbají.“

Za řeči se lovci vrátili k ohni. Nabodali na pruty kusy masa, a zatím co se peklo, kolovala tykev maté.

„A proč vlastně necháte koně zde? Říkáte, že se možná zdržíme déle, a to myslíte, že máme jít pěšky a nosit své věci na zádech? Říkal jste něco o cestě obtížné pro koně.“

„Cestou jsem si všiml vašich koní, a tak se mi zdá, že by bylo lépe, kdybyste šli pěšky. Vaše koně nejsou cvičeni na hory a dají vám velkou práci. Já ovšem pojedu na koni, ale ten je tomu zvyklý.“

„Můj kůň je dobře cvičený. Proto pojedu také,“ řekl Alonzo.

„A mého koně cvičil nejlepší krotitel koní ve východní Bolívii. Jinak bych si ho nebyl přivezl s sebou parníkem. Jeho dovoz mě stál víc, než zač bych zde koupil jiného koně, a stejně tolik mě bude stát návrat. Ale já se od koně neodloučím. Jak trpěl, chudák, strachem na lodi a jak znervózněl stálým klapotem kol a pískáním sirény! Kdybych znal cestu přes hory, kudy bych objel velké bažiny kolem řeky, raději bych se vrátil po souši.“

„To bych udělal jistě také, i kdybych místo tří dnů potřeboval tři týdny. Gesta však vede přes indiánské území, a pak nevím, jak by se váš kůň dostal přes Serru Bodokenu. Je to ještě těžší cesta než ta, která nás čeká zítra. Chcete-li, jed'te tedy také koňmo. Alespoň vaše koně udělají zkoušku. Budete-li mít zítra ještě chuť, promluví s Baidžokigim a on by vás převedl do Mirandy. Tamodtud už pojedete po suchém hřebenu až do Corumbá. Jednou tam tudy povede železnice. Ted' se však doopravdy trochu vyspěme. Už bude brzy svítat.“

Pojedli, popili maté, rozložili se kolem ohně a usnuli uprostřed divočiny mnohem klidněji a bezpečněji než v městě v hotelovém

pokoji. Takový Alonzo, narozený v divočině, by asi sotva v městském pokoji usnul.

Slunce bylo už dost vysoko, když Karaí byl probuzen svými psy. Otonte je pustil teprve několik hodin po jejich odjezdu a oni šli po stopě svého pána. Tím lovec dosáhl toho, že přešli tiše, bez štěkotu, a nezdržovali se lovem. Jejich štěkot by se byl lovcovi nijak nehodil. Bylo by třeba je okřikovat, protože v noci by neviděli pokynů svého pána.

Oba druzí lovci byli již vzhůru. Alonzo šel dohlédnout na koně a Jules rozdělával oheň.

„Nechali jsme vás spát, Karaí, potřeboval jste to po tom svém útěku před stádem. Kde se tu však vzali vaši psi? Už cestou jsem se vás chtěl zeptat, proč jste je nevezl s sebou. Přišli jako duchové a ani nezaštěkali. Moje smečka by byla už v noci vzbouřila celé okolí, zvláště zde, kde je plno jaguářích stop.“

„Inu, každý máme jiný způsob cestování se psy. Proto jsem nechtěl, abyste bral svou smečku s sebou. Ted' mám alespoň jistotu, že se Voelker za námi nepustil, a můžeme říci skoro bezpečně, že v okolí nejsou indiáni. I kdyby byli ušli naší pozornosti, byli by je zvětřili psi.“

„Vyjedeme hned?“

„Máme dost času. Nepotřebujeme k výstupu více než dvě, s vašimi koňmi snad tři hodiny. To by slunce nebylo ještě tak vysoko, abychom je na obou stranách zachytili zrcadlem. A ted' se nasnídáme. Nepřevařenou vodu bych zde nepil. Napijeme se pramenité nahoře.“

„Tam na kopci je voda?“

„Však uvidíte.“

Slunce již začalo hřát, když osedlali a nasedli. Karaí je vedl klikatými stezičkami lesem stále hustším a zdánlivě neprostupným. Ale cesta byla vysekána mačetou a udržována v dobrém stavu.

Začali stoupat a tím se cesta více klikatila, protože bylo nutno vyhýbat se velikým omšelým balvanům. Pojednou se les otevřel

a před nimi se objevila pláň posetá drobnou kamennou sutí. Tam Karaí zastavil a nechal své společníky předjet.

„Jed'te přímo k té vysoké palmě a hleďte udržet směr,“ pravil.

„Proč nás nevedete?“

„Protože pojedu za vámi a můj kůň bude zametat stopu. Pod palmou vyjedete na kamenitou půdu a tam už stopa bosých koní nebude viditelná. Ostatně by nevadila, protože tam je cesta, na které je mnoho stop. Není však třeba, aby někdo věděl, kudy jsme na tu cestu přišli.“

Kdežto oba jeli přímo, šel lovcův kůň bokem o něco nad nimi. Pod jeho kopyty se řítila spousta drobných kaménků. Když pře-jel, nebyl by nikdo poznal, že se nesely samy. Cesta, kterou pak jeli, vypadala jako umělý park. Les zřídil, ale stromy byly mnohem mohutnější. Na kamenité půdě zmizel podrost, takže bylo lesem vidět na všechny strany.

Přesto se cesta stávala stále obtížnější. Karaí seskočil a kůň ho sledoval z balvanu na balvan. Místy se zdálo, že cesta přestává, ale Karaí šel klidně dál po balvanu na pokraji hluboké propasti a v záhybu cesta pokračovala. Jules brzy poznal, že je výhodnější jít pěšky, ale Alonzo chtěl dokázat své jezdecké umění. A bylo ho věru třeba, chtěl-li se jezdec za krkolomných skoků udržet v sedle. Ale pak bylo Alonzovi přece líto koně a vedl ho také za sebou. Oba měli se zvířaty velké potíže. Vzpírala se, mnohdy se nechtěla odvážit skoku. Karaí se o svého koně vůbec nestaral a zajímal se víc o své průvodce. Na takové cestě se podle jednání s koňmi nejlépe pozná povaha člověka. Alonzo se svým koněm stále hovořil, domlouval mu a povzbuzoval ho na nejhorsích místech. Jules stále více ztrácel trpělivost, křičel a hartusil. Dokonce zastavil a uřízl si prut, ale pak si to přece rozmyslil a zahodil jej. Karaí spokojeně pokývl hlavou.

„Mé mínění o vás se pořád lepší, Julesi. Nezlobte se na koně, neumí-li něco, čemu jste ho nenaučil. Křikem ho jen zmatete. Však se sám budete muset ještě mnohému naučit, jako se denně učíme

všichni. Za chvílku poznáte, zda bude možno vzít vaše koně dál s sebou.“

„Bude cesta ještě horší?“

„Není to tak zlé. Jen dva schody musíme přejít. Podívejte se před sebe.“

Skutečně: cesta tam končila a byla zatarasena velkým balvanem.

„Tudy přece kůň nemůže vylézt.“

„A přece vyleze. Kousek dál najdeme ještě vyšší překážku. Alonzo, vylezte nahoru a vezměte uzdu mého koně. On ukáže druhým, jak se tam leze.“

Karáí přivedl koně těsně k balvanu a vyhodil Alonzovi uzdu. Kůň, který už věděl, co má dělat, postavil se na zadní nohy a předníma se opřel o horní hranu kamene. Lovec ještě prohlédl a dotáhl popruhy na sedle, pak se nakrčil koňovi pod břicho a nadzdvihl ho. Kůň měl ještě čas se odrazit od země, Karáí mu ve skoku podepřel nohu, která marně hledala oporu, a kůň se dostal nahoru.

„Ted' vašeho koně a pak si s Alonzem vyměníte místa. Bude to obtížnější, ale půjde to přece. Nadhodit musí koně jeho pán, na kterého je zvyklý. Nevím, zda by se mu to ode mne líbilo, ale já jim pak podepřu nohy.“

Po několika pokusech se to podařilo.

„Horší to bude s návratem. Budeme muset spustit koně lasem.“

„Měli jsme vás přece poslechnout a jít pěšky. Chudáci koně!“ bědoval Alonzo. „Já toho nelituji,“ řekl Jules. „Naučili jsme se přejít překážku, před kterou bychom se byli jistě vrátili. A naši koně se také něčemu naučili. Jak to však uděláte, Karáí, když jste sám a nemáte nikoho, kdo by vám táhl koně za uzdu?“

„To vám nejlépe ukáži až u příští překážky. Ted' máme před sebou nejhorší kus cesty. Než vjedeme do úzké průrvy, namočte si šátky vodou, i trochou kořalky, máte-li ji s sebou, a ovažte si je kolem úst.“

„Kořalku bych měl, leč kde tady vezmeme vodu?“ ptal se Jules. Ale když zahruli za záhyb cesty, uvítalo je zurčení nepatrného

praménku, dopadajícího z veliké výšky. Voda se rozbíjela o kameny, měnila se v roztráštěné kapky a v mlhu, ale o něco níže se zase spojovala a znova rozbíjela. V ní se lámaly sluneční paprsky a všelijak se promítající duhy. I na lovce, zvyklé přírodním krásám, mezi nimiž žili, působil ten obraz mocným dojmem. Usedli u pramene, aby si trochu odpočinuli. Karaí je upozornil:

„Nepijte teď mnoho.“

„Proč? Není to dobrá voda?“

„Nemůžete si přát lepší, ale máme před sebou nejtěžší přechod a potili byste se víc, než by vám bylo milé.“

Odpočinuli si, omyli se a pokračovali v cestě. Cesta stoupala, ale zdála se pohodlnější než předtím. Zase se podobala umělému parku, ale ústila do soutěsky velikých skal a před nimi byl vchod uzavřen velikým balvanem.

„Tudy přece nemůže vylézt ani člověk, neřku-li kůň,“ tvrdil Jules. Ale Karaí přivolal svého koně a odepínal se sedla laso.

„Teď vám ukáži, jak může člověk vyvést koně bez pomoci, je-li docela sám.“

Teprve teď si všimli, že nad balvanem je silný pařez useknutého stromu. Karaí naň hodil smyčku a pomocí lasa se vyšplhal snadno po skoro kolmém srázu. Pak odepjal smyčku z pařezu, přehodil laso dvojité a s oběma volnými konci se spustil dolů. K jednomu konci přivázal koňovu ohlávku a za druhou táhl, až se laso napjalo. Pak pobídl koně, nasadil mu rameno pod břicho a vzepřel. Kůň vyskočil, ale špatně se zachytil předními kopyty kamene a sjel zpět. Jen rychlým odskokem vyhnul se Karaí tomu, že nepadl pod koně, ale hned zase znovu přitáhl laso. Po druhé se to povedlo a kůň vesele zařehotal na hřebenu balvanu, jako by se chtěl chlubit svým kouskem.

„To naše koně nikdy nedokážou,“ mínil Jules. „Zde je nemůžeme nechat a vrátit se s nimi se mi také nechce.“

„Sám bych si s nimi také nevěděl rady, ale jsme zde tři a máme každý své laso. Vytáhneme je nahoru stejně, jako se nakládají na lod.“

Obrovité stromy posloužily jako jeřáb a po delší námaze dostali nahoru Julesova koně. Alonzo přece jen chtěl naučit svého koně podobným výstupům, a když oba lovci pomáhali shora a Alonzo napodobil Karaího podepřením koně, podařilo se to.

„Jak se však dostaneme dolů? To bude jistě horší?“

„Vaše koně půjdou po lasech. Můj sjede sám, jen ho trochu přibrzdím. Kdybyste byl, Julesi, svého koně sám vycvičil, aby k vám měl důvěru a věděl, že od něho nechcete nic nemožného, dovedl by to také. Brání mu v tom jen strach. Ted' však máme ještě kousek velkého stoupání. Radím vám, abyste si ovázali nosy a ústa a hleděli dýchat jen nosem!“

Karaí si při tom sám ovazoval na obličej namočený šátek.

„Jaká je to divná vůně?“ ptal se Jules. „Je mi nějak známá, ale přece nevím, co to je. Tak těžce se zde dýchá.“

Karaí odhrnul trochu šátek a pravil:

„Až budeme nahoře, tak vám to řeknu. Ted' jen rychle za mnou. Uděláte dobře, nebudete-li mnoho mluvit.“

Vešli do hustšího lesa. Cesta stoupala příkře, ale nebylo tu překážek, přestože místy vedla těsně podél hlubokých propastí. Z hloubky vystupovaly několik desítek metrů vysoké palmy wauguasú, jejichž hladké kmeny, právě tak jako dlouhé, až šestimetrové listy, byly obtočeny předivem popínavé rostliny s nazelenalými květy. Tisíce kolibříků se honilo kolem nich. Byl to nádherný, nepopsatelný pohled, ale vzduch byl stále těžší, naplněný vůní, která omamovala. Hlava bolela a na všech bylo znát, že podléhají závratí. Také na koně to působilo, ale ti postřehli nebezpečí a pustili se bez pobízení vpřed. Karaí kráčel se svěšenou hlavou mlčky a pravidelně, krok za krokem vystupoval z kamene na kámen. Alonzo se chvilkami rozběhl, předběhl ostatní, ale pak usedl na kámen a těžce oddychoval. Když ho Karaí pravidelným krokem došel a povzbudil, vyběhl zase vpřed, ale byl už na konci svých sil, když před sebou zaslechli řehot svých koní. To Alonza tak povzbudilo, že vyběhl na hřeben. Tam strhl

šátek a nadýchal se čerstvého vzduchu. Také Karaí dýchal plnými plicemi, jako do zásoby, ale po chvílce již odpoutával laso se sedla a ovazoval si kolem obličeje znovu šátek, který namočil v praménku.

„Musíme se vrátit pro Julese. Slyšel jsem ho ještě před chvílí, jak něco volal – bláhovec! Musíme mu jít naproti, a to hned. Kdyby ztratil vědomí, dal by nám mnohem větší práci. Vezměte s sebou také své laso, Alonzo.“

A již lovec spěchal dolů. Nešel daleko. Jules napolo ležel opřen o kámen, ale tak příhodně, že bylo snadno zavázat mu smyčku lasa pod paží. Karaí vyběhl kousek výše, přehodil laso kolem stromu, a vrátiv se s druhým koncem, stejnoměrně přitahoval laso, podpíraje Julese, jako dříve vytahoval svého koně na balvan.

Alonzo se neodvážil příliš hluboko. Zato shodil dolů konec svého lasa, a když Karaí obě lasa navázal, šlo to již líp. Stačilo omýt Julesovi obličej a nechat ho nadýchat čerstvého vzduchu, aby přišel k sobě. Jen silné bolení hlavy trápilo všechny tři.

„Co to k čertu bylo? Čím jsme to prolezli?“

„Což jste to neviděl všude na palmách? Vždyť i ti kolibříci byli opilí a každou chvílku padali, aby se nadýchali čerstvého vzduchu. Ale přece se zase vrátí zpět. Mají víc rozumu než vy, Julesi. Otvírají sice zobáky, ale mohl jste si všimnout, že ani nepípnou, kdežto na jiných květech nepřestanou cvrlikat. Jinde a na jiných květech se naštěbetají až hanba. Však vy tudy také po druhé půjdete se zavřeným zobákem. Což to opravdu nepoznáváte? Vždyť je to vanilka, kterou od vás z Bolívie vozí tropeiros³⁵ do Puerta Suarez.“

„Opravdu, teď to poznávám. Ale tak silnou vůni, Karaí, jsem ještě nikdy necítil.“

„To proto, že bolivijští baunilleros³⁶ ji sbírají nezralou a ještě jen se spodních větví křovin.“

35 Honci mezků.

36 Sběrači vanilky.

„Ale vždyť je to celé jmění, co tady roste na dosah ruky a jen nějakých dvacet mil od řeky. V Bolívii to vozí od pramenů amazonských přítoků kolik měsíců na mezcích a ještě se jim to vyplácí.“

„Jen si poslužte, Julesi, a zaveďte si tu export vanilky,“ posmíval se Karaí. „Ano, je to na dosah ruky. Ale rád bych vás viděl, jak byste na ty palmy vylezl. A jak by se vám to v té vůni sbíralo.“

„Nu, nějak by se to dalo zařídit. Ale vysvětlete mi jednu věc! Kdysi jsem si chtěl zařídit pohodlný život a chtěl jsem obchodovat s bolivijskými plodinami. Dopsal jsem několika známým; slyšel jsem, že se nejvíce vanilky prodává v Paříži – tak jsem tam dopsal, kolik by platili. Poslali mi z Paříže vzorky, jak ji tam prodávají na ulicích v takových trubičkách, ale když jsem to propočítal, zdálo se mi, že to tam v drobném a v krásném balení prodávají levněji, než se v Suarez platí ve velkém při patnácti kilech. A s jinými věcmi to bylo podobně. Tomu opravdu nerozumím.“

„Nu, to jsou obchodní záhady, které my lovci nikdy nepochopíme. Hlavní důvod bude asi ten, že překupník v Suarez neplatí penězi, nýbrž zbožím, a při tom již vydělá svých sto procent. Ale u vanilky to má ještě jiný důvod. Vanilka nepřijde do obchodu, nýbrž do továren. Tam z ní vyextrahují pravý vanilin – na co jej potřebují, nikdy jsem se nedověděl – a pak ty prázdné, vyčichlé lusky, hodící se jen na smetišť, napustí umělým vanilinem, který dělají z dehtu. Obecenstvo má radost, že má pravou vanilku, a kazí tím své pokrmy. Našinci, který zná pravou vanilku, to smrdí. Také byste na to nenalákal žádného motýla – hmyz je totiž chytřejší než zjemnělý Evropan a nedá se tak snadno napálit všelijakou náhražkou. Já v Evropě jídla s vanilkovou příchutí nejím. Teď se můžeme dosyta napít té nejlepší vody na světě. Já už jsem si naplnil čturu, hned jak jsme přijeli, aby trochu zteplala, protože při pití přímo z pramene trnou zuby.“

Jules se sklonil k prameni a chtěl se napít, ale hned po prvním pokusu toho nechal.

„To opravdu není možné pít. Kde se tu bere tak ledová voda?“

„Ledová zrovna není. V Evropě byste se v tom koupal a ještě byste si liboval, jak je teploučká. Právě jsem měřil teplotu – má 22 stupně – ale vzduch tady ve stínu je přes čtyřicet, a proto vám trnou zuby, když pijete. Teď vyjedeme z lesní úžlabiny na volné prostranství a tam už bude příjemněji. Jen si naberte zásobu vody na celý den.“

Kapitola desátá

PRVNÍ SRÁŽKA

Když vyjeli z lesa, vedla je cesta podél hluboké strže, porostlé nízkým křovím. Z počátku jim křoví bránilo v rozhledu, ale když vyjeli na holá místa, viděli, že jedou těsně na pokraji propasti, jejíž stěny spadají dolů skoro kolmo. Proto věnovali všechnu pozornost cestě. Nebylo kdy rozhlížet se, protože jeden koňův chybný krok znamenal smrt. Ale když se cesta trochu rozšířila, zarazil Alonzo koně, aby se rozhlédl po protějším břehu kaňonu.

„Kam nás to, Karaí, vedete? Vždyť je tam na druhé straně veliká kadujejská ves. V takovém obrovském domě musí bydlet aspoň sto lidí.“

„Možná, že ještě víc. Objedeme strž a pojedeme kolem domu. Budete si je moci spočítat. Já jsem se k tomu ještě nedostal.“

„A neudělají nám nic?“ Také Jules zastavil koně a škrábal se rozpačitě ve vlasech. „Kdyby vzniklo nějaké nedorozumění, tedy jsme na těch holých místech vystaveni palbě a neprojde ani myš živá. Z protějščího břehu je možno každého odstřelit i obyčejnou předovkou, nabitou sekaným olovem. A slyšel jsem, že někteří Kadúvejové mají winchestrovky.“³⁷

„Proč hned myslíte na nějaká nedorozumění?“

„U indiánů není o nedorozumění nouze. Nebylo by snad lépe, kdybychom svůj příchod ohlásili – třeba výstřelem – a zeptali se, zda nás chtějí přijmout?“

37 Karaí neměl tušení, že mu právě v těchto místech indiáni sestřelí čtyři naložené mezky a že zachrání jen to, co měl na svém koni a co nesl v ruce. Co přivezl, je uloženo v Muzeu Petra Velikého v Leningradě (dnes Petrohrad).

„Zde toho není třeba a jinde teprve ne, protože by indiáni věděli o vaší přítomnosti dřív, než byste vy zahlédli jejich tolda. I když snad Kaďuvejům nebude naše návštěva vhod, nemusíte se ničeho obávat, jestliže splníte mou podmínku a ničeho se v jejich domě nedotknete. A teď se nezdržujeme a jedme.“

„Počkejte, Karaí! Než někam vlezu, rád se dobře informuji. Z čeho může být zde na té skále tolik lidí živo? Vodu tam jistě nemají, protože jste nám radil, abychom se jí zásobili. A jak tam dopraví potraviny? Nemají nějakou pohodlnější cestu, než byla ta, po které jste nás přivedl? Víte, pro případ, že bychom museli zmizet trochu rychleji.“

„Pokud vím, není sem lepší cesty. Prohledal jsem to zde důkladně, to si můžete myslit. Ostatně pojedeme jen okolo a nemůžeme se dlouho zdržovat.“

„A kam vlastně jedeme?“

„Tam – na mou rozhlednu,“ řekl Karaí a ukázal na vrcholek strmé skály, která se vypínala vysoko nad protějším okrajem strže. Dál už neodpovídal na otázky a vjel na cestu, která se klikatila hustším lesíkem. Oběma lovcům nezbylo než ho následovat, třebaže by se byli raději vrátili, nebýt obtížných sestupů a vanilkového lesa. Jsou místa, o nichž člověk myslí, že by se jimi neodvážil projít po druhé, i když jimi po prvé prošel. Projde-li několikrát, zdá se mu to již velice snadné. Orlí hory byly takovým místem a oba lovci se zapřísahali, že dostanou-li se odtud, nikdy se sem již nevrátí, i kdyby zde byly jakékoli poklady. Prozatím měli pouze starost, zda se odtud dostanou, a proklínali chvílku, kdy se dali Karaím zlákat k podivnému dobrodružství.

Na konci strže byl porost vyšší a hustší, takže si ani neuvědomili, jak se cesta zatočila a že jsou již na protějším břehu. Karaí zastavil na rozcestí a seskočil z koně.

„Zde necháme koně a půjdeme pěšky. Povolte jim sedla a přivažte ohlávky na lasa, aby se koně mohli napást bambusu. Chcete-li, můžeme se podívat do ‚vesnice‘, ale jen nakrátko, spěchám.“

Po několika krocích se lesík otevřel a na velikém palouku stál před nimi veliký dům, krytý částečně palmovými prejzy, částečně došky z trávy. Stěny byly otevřené a bylo vidět lůžka potažená vypjatými kožemi. V hlavách lůžek byly zaraženy vyřezávané totemové kůly a v jejich vidlicích ze dřeva řezané figurky lidské podoby. U nohou lůžek byly opřeny krásné ornamentové hliněné nádoby, talíře, veliké chladiče na vodu, hrnky všech druhů a tvarů. V nohách stály nejrůznější zbraně: kopí, šípy, luky, staré pušky na křesací kámen i moderní opakovačky. Když přišli blíže, viděli na postelích ozdoby tepané ze stříbrného a zlatého plechu.

Jules chtěl sáhnout po některých ozdobách, ale Karaí ho okřikl: „Dívejte se laskavě očima, a ne rukama. Slíbil jste, že zde na nic nesáhnete.“

„Ale to je opravdové zlato! Kde to indiáni sebrali? Copak je zde zlaté ložisko?“

„Pokud vím, není. Propíral jsem písek všech zdejších potoků a zjistil jsem, že po těžkých kovech zde není ani stopy. Ale Kaďuvejové dělají své šperky z brazilských stříbrňáků a z anglických liber, které roztepají na plech. Proto nepřijímají za hovězí kůže nic než kovové peníze. Ale i kůží prodají málo, protože je sami potřebují. Vidíte, jaké mají pohodlné postele; všimněte si, jak jsou na nich vypjaté kůže hladce vypracované a jak jsou pomalovány krásnými, droboučkými ornamenty. Stěží zde najdete nějaký předmět, který by nebyl zdoben a pomalován. Každý předmět, kterého užívá Kaďuvej, je umělecký kousek. Indián si dovede zkrášlit své okolí.“

„Ale proč je tu takové ticho? Copak všichni obyvatelé vesnice utekli? Vše je uspořádáno, jako by byli odešli před chvilkou. Alespoň ženy, děti a starci by zde měli být, i když odtáhli lovci a bojovníci.“

„Jsou tu všichni, jak děti, tak starci a největší a nejslavnější bojovníci kmene. Chcete-li je vidět, podívejte se pod lůžka.“

Jules se nedůvěřivě podíval na Dlouhého lovce, který si obkresloval droboučký ornament z bambusové schránky a byl tak zabrán

do práce, že si nevšímal svých průvodců. Alonzovi nedala zvědavost a poodhrnul poncho visící z jednoho lože. Zděšeně vykřikl, odhodil poncho a utíkal zpět ke koním.

Karaí a Jules se podívali, co ho tak vyděsilo. Pod postelí ležela očištěná a sluncem vybělená kostra. Na čele lebky byl připevněn veliký stříbrný kotouč a na něm přinýtován krásně ze zlatého plechu vyřezávaný kůň. Celá lebka byla pomalována droboučkými uměleckými arabeskami. Také kosti skrčeného těla byly pomalovány a svázány tkanými, zdobenými pásy. Na ramenou byly pérové ozdoby zřejmě cizího původu. Asi válečná kořist z bojů proti „pánům pérových ozdob“ – indiánům z druhého břehu, Čamakokům a Tumrahům. Karaí urovnal poncho, jak bylo dřív, a prohlížel si totemovou hůl.

„To byl náčelník Itakaduana, Tenká Jehla, který kdysi s osmnácti bojovníky a s čtyřiceti otrokyněmi dobyl pevnosti Qoimbry a pobil více než čtyři sta vojáků. Už tehdy byl více než sto let stár a zemřel zákeřně otráven, když jel do Corumbá vyjednávat s úřady. Bylo mu tehdy sto osmnáct roků. Náčelník Nauviljo si dojel se svými lidmi pro jeho mrtvolu do Corumbá a tím se stal hrdinou a vládcem celého kmene. Všechny slavné činy Itakaduanovy se připisují jemu.“

„To jste všechno vyčetl z těch kresbiček?“

„Možná, že je to vše v nich napsáno, já však to neumím všechno číst. Jen Itakaduanovu značku jsem poznal na totemovém dřevě. Ostatní vím odjinud. Itakaduana byl se svým otcem při zasvěcení chrámu v Asunciónu. Počítám-li, že by musel být alespoň čtyřletým chlapcem, když jel několik měsíců koňmo a když bylo zaznamenáno, že to byl čilý a chytrý chlapec, bylo mu v době jeho smrti sto osmnáct roků. U jiných indiánů není možno ani tak přibližně zjistit stáří. O Nauviljovi jen hádám, že mu nebude chybět mnoho do stovky. Snad je mladší a jen těžká nemoc ho dělá starým.“

„Můžete mu tak důvěřovat, že nepodnikne útok na Barranco Branco? Je převelice věrolomný.“

„Mně daný slib nezruší a nepodnikne nic, dokud se se mnou neporadí, protože ho léčím – nebo vlastně uměle ho udržuji při životě. Jeho nemoc by mu nevadila, aby nepodnikl přepadení, tím spíš, že by raději zemřel v boji než v posteli. Dojde-li k tomu, uvidíme nějaký odvážný a chytrý kousek indiánského válečného umění.“

„Proč si s ním, Karaí, dáváte takovou práci? Nebylo by lépe, kdybyste ho nechal umřít? Je to přece zlý člověk. Vypravují se o něm hrozné věci. Prý umučil ukrutným způsobem čaroděje svého kmene.“

„Inu, beránek to zrovna není. Ale každý národ má své zvyky, a co vy jmenujete ukrutností, to on nazývá spravedlností. Nynější čaroděj Apočangra se odstěhoval k odbojným mladíkům na Chuvaradu ze strachu, aby ho nepotkal osud jeho kolegy, a to už je co říci, protože čarodějové jsou vždycky na straně konservativních živlů a zřídka kdy jdou s pokrokem. Jeho žena ho k tomu přiměla. Ani mi nechtěl vyprávět, jak to bylo, a zeptal jsem se tedy samého Nauvilji.“

Za řeči došli k místu, kde nechali koně a psy a stoupali do kopce. Alonzo šel těsně vedle nich a stále se ustrašeně ohlížel, jako by se bál, že se některý z nebožtíků pustí za nimi. A ke všemu teď slyšel o čarodějích, což nijak nepřispělo k jeho lepší náladě.

„Co vám řekl Nauviljo? Vždyť indiáni se bojí svých čarodějů, a hlavně kaďuvejší čarodějové mají pověst jasnovidců. Jak to, že se Nauviljo něčeho proti němu odvážil?“

„Také jsem se ho na to ptal, abych věděl, jak dalece věří. Nepopíral, že onen čaroděj uměl všeliké kejkle a že se ho sám bál, ale řekl mi, že pouze živý čaroděj je nebezpečný, a proto bylo třeba ho odpravit.“

„Ale on zabil také jeho ženu a dcerku, jak jsem slyšel.“

„Prý i toho bylo třeba, říkal mi Nauviljo, a když jsem poslouchal a pozoroval jeho vážnou tvář, vzpomněl jsem si na naše evropské soudce, kteří vynášejí rozsudek trestu smrti i tehdy, kdy šlo o justiční omyl, a dali popravít docela nevinného člověka – třeba jen proto, že měl jiný názor. Podle Nauviljových názorů to bylo zcela

správné a spravedlivé. Přišla nákaza neštovic. V takovém případě se indiáni zpravidla rozběhnou, rozejdou se i rodiny a každý žije osamoceně. Kdo ještě nebyl nakažen, přežije a po čase se vrátí. Děti však obyčejně pomřou. Těžko proti tomu něco dělat. Nemají-li léky a nechtějí-li vymřít všichni, nemohli vymyslet nic rozumnějšího. Ale čaroděj měl příliš mnoho sebedůvěry, věřil asi sám v své talismany nebo počítal s náhodou a s tím, že vyléčí-li se někdo, bude on ještě slavnější a obávanější. Radil, aby všichni zůstali v hlavním sídle Nalike, on že nemoc zažene. Tančil a zpíval celé noci, ale lidé umírali a nákaza se šířila. Umíralo jich každý den několik. Nauviljo mlčel. Když se však roznemohla jeho krásná dcerka – věřte, že to bylo dojemné, jak mi ji stařík popisoval a jaké o ní zpíval písně – přivázal čaroděje, jeho ženu a jeho dcerku a mačetou jim usekával kus těla po kuse, až vykrváceli. A nemoc zmizela. Od toho dne už nikdo neumřel. Tak hraje náhoda v osudech lidstva. Kdyby byl s popravou počkal jen jeden den, byl by získal čaroděj slávu, že zmoohl nemoc, na kterou tehdy nestačili ani naši lékaři, a byl by se stal nebezpečnějším, protože by byl jistě zneužíval své moci. Tak však byla na něho svalena vina, že on přivolal nemoc na svůj lid. Ani on, ani jeho rodina nebyli pohřbeni a supi ohlodali jejich kosti. Nauviljo se stal vrchním náčelníkem a zůstal jím, i když dorostl náčelník Chřestýš, vnuk Itakaduanův. Nepomohl mu ani diplom kapitána brazilské Národní gardy, ani jmenování náčelníkem, které mu Malheiros obstaral u vlády. Má sice diplom v pouzdře a o slavnostních dnech oblékne zlatem premovanou uniformu, ale musil se vystěhovat s několika starci a chlapci a žije v bažinách u Nabileke.“

„Proč mu vy, Karaí, nepomůžete k jeho právu a udržujete vraha Nauvilja při životě? To je přece proti vašim zvykům a zásadám!“

„Protože by to bylo neštěstí pro celý kmen. O Nauviljovi se říká, že je zlý, protože chrání svůj lid. Slíbil, že zabije každého obchodníka, který jeho lidem přiveze kořalku. Také jich několik zabil. Nepomohlo to. Touha po zisku byla větší než strach před smrtí.“

Jeden obchodník se smluvil s náčelníkem Chřestýšem, že přes jeho tábor budou pašovat kořalku výměnou za dobytek. Ale nezůstalo při dobytku. Obíral opilé indiány o koně, o šperky a o vše, co měli. Nauviljo byl tehdy těžce nemocen, ale přece se dal vysadit na koně a přivázat na sedlo, přepadl tábor a opilý indiány dal naházet do bažinaté řeky. Několik se jich utopilo. Obchodníka tehdy nezabil, ale dal ho přivázat ke kůlu, zmučil ho a zmrzačeného posadil do kanoe a pustil po proudu. To mu udělalo zlou pověst a zvětšilo ji ještě to, že rozbil sudy kořalky a sebral nejen všechno zboží, ale i vše, čím indiáni za kořalku zaplatili. Proto se o něm říká, že obírá i lidi svého kmene. Můžete mu to mít za zlé?“

„Ale vaše zásady?“

„Čert vezmi zásady! Jsou činy, za které je indiánské mučení malým trestem. Nechají-li se bez trestu, rozrůstají se. Najde se mnoho těch, kteří obětují svůj lid pro svůj osobní prospěch. Ale už jsme na místě. Teď se vám pochlubím třemi krásnými kůžemi. Tak krásně vybarvené jste sotva viděli. Takové má jen horský jaguár.“

Před sotva metr velkým otvorem tmavé jeskyně stála fotografická třínožka, na které bylo připevněno vypouklé zrcadlo. Od zrcadla vedl provázek do vnitra jeskyně. Karaí se sehnul a po čtyřech vlezl dovnitř.

„Musíte se trochu shýbnout, ale zde už se zas narovnáte.“

Jeskyně byla prostorná a vysoká. Byl v ní krásný chládek. Karaí hledal chvíli v pozadí a něco si pobručoval, potom však toho nechal. Ukázal svým společníkům, kam mají usednout.

„Něco není v pořádku. Myslím, že ty kůže nevidíte, Julesi, ale na to je dost času. Nejprve se podíváme, co je nového v pevnosti.“

„Ukradl vám někdo ty kůže? Pak by to mohli být jen indiáni. Kdo jiný by se sem odvážil? A jsou-li tady, pak nás mají v pasti. Odtud se nedostaneme – a voda tu není.“

Karaí se zabýval provázkem. Pohodlně si lehl a několikrát zatahal. Skoro současně, jako by se jeskyně osvětlila, všem se zablýsklo v očích.

„Už na nás jdou. Kam jste nás to zavedl?“ skuhral Alonzo, zatím co si Jules prohlížel ústí hlavně své opakovačky, aby se přesvědčil, zda se mu cestou neucpala zemí.

„Nechte svou bouchačku, Julesi. Tady ji nepotřebujete.“

„Ale – to světlo?“

„Tam byste nedostřelil. Posílá je váš švagr z pevnosti. A teď dávejte pozor! Vidíte: třepotavý signál a šest krátkých. Inu, váš švagr nezapře, že je Brazilec. To asi znamená jezdců. Když Brazilci chtějí říci sto jezdců, tak řeknou šest set noh kavalerie. Počítají nohy jezdců i koní, jen aby vyšlo větší číslo. Bude-li tak pokračovat, nedozvíme se konec do západu slunce – ale ne, dostal rozum: čtyři dlouhé signály a pět krátkých a zase galop a šest noh. Signály vašeho švagra se musí jen hádat. Nikdy se nedrží přesně smlouveného kódu. Víme tedy, že čtyřicet pět jezdců vyjelo. Ted' mu řekneme, že rozumíme, ale zeptáme se, odkud a kam. Můžeme si to domyslet, že vyjeli Riograndští, ale bude lépe, budeme-li to mít potvrzeno. Ano, vyjeli z Barranco, a to už ráno, a směrem na Chuvaradu. Tak přece chce Malheiros začít vraždění při obžínkové slavnosti. Přepočítal se o čtyři dny. Slavnost začne, teprve až se objeví nad obzorem Plejady. To by mu mohlo špatně... buďte zticha!“

„Co je? To je přece zpěv slavička sabiá,“ šeptal Alonzo. Ale Karaí jen mávl rukou. Pak vyňal z pasu kulatý plíšek, zasadil si jej mezi rty a opakoval zpěv. Nebylo to tak dokonalé a každý by byl poznal, že to není zpěv ptáka, ale muselo to stačit.

„To vím také, Alonzo, ale slyšel jste už zpívat v tuhle hodinu sabiá? Jen se nelekejte! Brzy budeme mít vysvětlení, proč jaguáří kůže nejsou tam, kde jsem je nechal. Samozřejmě, že to jsou indiáni. Alespoň jeden z nich. Ted' jen odpovíme Wenceslauovi, že jsem mu rozuměl, a pak se podíváme ven.“

Karaí ještě chvilku potahoval provázkem a rozkmitával zrcadlo a v odpověď mu přicházela „zlatá prasátka“ od vchodu jeskyně.

Najednou se vchod zatemnil docela. Byl zastíněn někým, kdo lezl dovnitř.

Když se narovnal, bylo vidět siluetu evropsky oděného muže: vysoké boty, poodhrnuté, široké kalhoty bombachas, světlá košile, šátek a malý černý měkký klobouk kryl jen zčásti zakudrnacené vlasy.

„To přece není indián?“ šeptal Jules.

„Je, ale nemluvte o tom. Baidžokigi má trochu černošské krve, je synem otrokyně, ale nerad o tom mluví,“ šeptem mu odpovídal Karaí. Ale příchozí už se sám ozval:

„Proč sem vodiš cizince, Alberto? Moje lidi by to netěšilo, kdyby se o tom dověděli.“

„Nemusí se to dovědět, když jim to neřekneš, kompadre. Víím, že jsi tu sám. Neviděl jsem cestou jinou čerstvou stopu.“

„A přece jsme tu byli dva. Apakam – Pštros – šel pěšky a pěšky se vrátil. Nesměl unavit koně. Nezlobíš se, že jsme si vypůjčili tvé kůže? Ani nevím, vrátíme-li ti je v dobrém stavu.“

„Myslíl jsem si to. Ale od kdy lidé, Toho, který dá jíst pocestnému³⁸, nestáhnou sami kůže z jaguárů a dávají přednost dobře vysušeným a vyvalchovaným?“

„Od těch dob, co nemají sami kdy je vyvalchovat, a přece je potřebují hned.“ Místo aby podal vysvětlení, pokračoval indián jakoby v zábavě: „Vy si zde hovíte v chládku, posíláte si světélka navzájem s pevností. Od kdy se ty, Alberto, spoléháš víc na cizí oči než na svoje? Od kdy chceš vidět, co je daleko, a nevšímáš si, co je blízko?“

Indián domluvil a soukal se otvorem ven. Lovci sledovali jeho příklad. Když vylezli, našli náčelníka opřeného o skálu s rukama zkříženými na prsou. Díval se upřeně do hlubiny pod sebou. Karaí zamířil tím směrem své kukátko. Alonzo viděl i bez dalekohledu a hned upozornil, že dole jedou tři jezdcí. Karaí viděl víc. Poznal,

38 Překlad jména Baidžokigi.

že to jsou tři indiáni, úplně nazí, na neosedlaných koních; každý nesl něco, co vypadalo jako silná roura. Jejich pohyby byly podivné.

„To je Apakam, kompadre, s tvými lidmi. Co tam hledají?“

„Něco, co neztratili,“ usmál se náčelník. „Tam těm to začíná být také divné, jako tobě,“ a bradou ukázal k jihu.

Karáí neviděl nic, jen okraj lesa. Také Alonzo marně zbystrňoval zrak. Ale indiáni se dole pod nimi toulali dál, zdánlivě bezúčelně sem a tam.

Alonzo zasyčel a ukazoval směrem k lesu. To už i Jules viděl pouhým okem, jak z lesa vyrazila řada jezdců a jak roztaženi v dlouhý řetěz blížili se plným tryskem. Lesklé špice kopí, skloněných skoro až k zemi, se blýskaly v paprscích slunce, blížícího se k západu. Ale tři indiáni byli tak zabráni do svého pozorování, ležíce sehnuti na koních, jako by si neuvědomovali nebezpečí nebo jako by ho nedbali. A přece se zdálo, jako by až sem doléhaly výkřiky útočníků.

„Takhle asi na vás zaútočilo včera stádo divokého dobytka,“ poznamenal Alonzo. „Což jsou ti indiáni hluší nebo slepí?“

„Asi nemají naspěch,“ usmál se náčelník. „Počítám s tím, že Rio-grandští jsou pyšní na svá kopí a nebudou střílet. Nevidím, že by měli karabiny, ale zato mají už teď pěkně zpěněné koně. Jednají jako malé děti. Tolik lidí s takovým hlukem na tři bezbranné indiány! Nemyslil jsem, že to bude tak snadné.“

Jules už byl tak rozčilen, že chtěl indiány upozornit výstřelem na nebezpečí, a už si chystal pušku, když mu náčelník vložil ruku na natažený kohoutek. „Není třeba, aby o nás někdo věděl, alespoň teď ještě ne. A vy se, cizinče, do naší věci nepleťte. Vyřídíme si to sami!“

Mezitím už indiáni, jako by si byli teprve teď uvědomili přítomnost nepřátel, vyrazili výkřik, že ho bylo slyšet až nahoru. Přitiskli se ještě víc k svým koním a rozjeli se třemi směry. Také jejich pronásledovatelé roztáhli hned řadu, ale indiáni na to odpověděli, že jeli dál rovnoběžně. Tím dosáhli toho, že se pronásledovatelé rozdělili na tři skoro stejné oddíly, z nichž se každý hnal za jedním

z pronásledovaných. Tak projeli pod skálou a vjeli do vysoké trávy. Útočníkům zmizeli z očí, takže jen podle vlnění trávy mohli sledovat směr prchajících. Ale lovci shora dobře viděli, že koně uhánějí dál bez jezdců. Kde a jak z nich indiáni v plném trysku seskočili, nikdo nepostřehl. Jen náčelník to jistě dobře pozoroval.

A pak se to najednou stalo. Sotva vjeli pronásledovatelé ve třech hloučcích do vysoké trávy, koně předních se zarazili a vše se podivně zamíchalo do tří klubek. Koně se vzpínali, shazovali jezdce, šlapali po nich a v každém z lidských a koňských klubek se míhala skvrnitá kůže jaguára. Až na skálu doléhal řev šelem. Kde se ještě někdo držel v sedle, tam se mihla v blízkosti skvrnitá kůže, jezdec byl hned dole a jeho kůň po něm šlapal.

„Koukejte!“ křičel Alonzo, který vytřeštěným zrakem sledoval tu nepopsatelnou porážku. „Jejich koně se vracejí!“

Skutečně: indiánské koně se vraceli k svým pánům. Každý k jednomu chumlu zmítajících se těl koní a jezdců. Z chumlu se vypletli tři bojovníci, vyskočili na hřbety svých koní, zatočili jaguářími kůžemi nad hlavou a volným cvałem odjížděli k východním horám.

„Myslím, že ti vrátím kůže nepoškozené a ještě lépe vyvalchované, než byly předtím,“ řekl Baidžokigi. „Nejvýše bude některá pomazaná krví... a přece ne...“

Z jednoho hloučku se ozval výstřel a jeden z indiánů se nahnul na hřbetě svého koně, chvíli se kolébal, ale pak se přiklonil ke koňovu krku, a zrychliv cval, zmizel v trávě.

„Jedna kůže je prostřelena a zdá se mi, že hoch pod ní také.“ Jen jako by si pohrával, nadhodil Baidžokigi svou winchestrovku a bez míření zazněla rána. Střelec, který poslal kulku za odjíždějícím indiánem, se převalil. Teprve pak náčelník přiložil pažbu k rameni a zamířil. Dvakrát vyměnil patronu a dvakrát sestřelil dva jiné, kteří se zvedli a stříleli za odjíždějícími indiány z pistolí. To stačilo, aby všichni, i ti, kteří nebyli zraněni, zůstali nehybně ležet, přitisknutí k zemi.

„Ted' si už ani nebudeš smět vystřelit do některého z těch darebáků, Alberto, i když je postřelen tvůj iločóček³⁹. Zůstanou tam ležet, dokud k nim nesjedeme dolů.“

„Myslím, že zde musíme vyčkat dne. Koně mých průvodců nejsou cvičení, abychom mohli jet přes balvany potmě. Za dne se tam už nedostaneme.“

„Právě za noci vás svedu jinou cestou. Ve dne bych ji neukázal ani tobě, Alberto, když sem vodiš cizince. Ale povedu-li tě potmě, nenajdeš ji ani ve dne. Kde hodláš nocovat?“

„V lesíku zemních klíšťat.“

Na tváři náčelníka bylo znát překvapení, ale neřekl nic. Zatím co se vraceli k svým koním, zapadlo slunce, a než utáhli popruhy sedel, byla docela tma. Husím pochodem jeli za náčelníkem po klikaté cestě. Točila se ve velikých zákrutech, a když vyšel měsíc, octli se pojednou uprostřed pole sypkých kamenů nedaleko tábořiště.

39 Mladší bratr.

Kapitola jedenáctá

PORADA

Byla-li cesta překvapením pro lovce, bylo tábořiště a jeho zařízení překvapením pro náčelníka. Byla tedy na jeho území místa, která neznal a jichž nedovedl použít, právě jako byly cesty, které neznal Karaí, i když po nich dlouhou dobu pátral. Baidžokigi si hned všiml výhod, které skýtalo ležení, a vyslovil svůj podiv nad důvěřivostí přítele.

„Od kdy, Alberto, každému ukazuješ své skrýše? Dříve jsi to nedělal a jistě jsi dobře smazával své stopy, že jsme tě tu nikdy nenašli.“

„Ti dva je mohou znát.“ Karaí ukázal na své společníky. „Ti se sem už nikdy nevrátí – a tys mi ukázal cestu na pohřebiště, proto nemohu mít tajnosti ani k tobě.“

„Mou cestu jsi viděl potmě a nikdy ji nenajdeš za dne.“

„Tem rason, máš pravdu,“ řekl Karaí portugalsky, ale dál pokračoval ve zpívané kaduvejštině. „Ilídgra, itoáta ne – kénigo – apolikána – džogroko natekgridi.“⁴⁰

Náčelník se zamyslel. Uvědomoval si, že prozradil velké tajemství. Cvičený kůň a chytří psi najdou vždy cestu, po které šli třeba v noci. Věděl také, že lovec se hned druhého dne po ní poohlédne. Ale jen mávl rukou. Byl vděčen lovcovi, že ho na to upozornil, aby druzí nerozuměli. A ti druzí byli vychováni divočinou, proto neprojevíli zvědavost a nezeptali se ani teď, ani později. Věděli, že to nebylo určeno pro jejich uši.

Pozornost všech byla odvedena nepokojem psů. Oba leželi, čumáky přiložené na zemi mezi předními prackami, a ježili hřbet. Ale

40 Můj starší bratr zapomíná na mé psy a koně.

nevydali žádný zvuk. Všichni čtyři přiložili ucho k zemi a všichni chápali. Karaí spustil ještě níže kůže kryjící světlo ohně a všichni se opatrně plížili křovím ke campu. Na zemi bylo slyšet, že se blíží dva jezdci plným tryskem, ale bylo slyšet ještě jiný zvuk, slabší, který zvěstoval, že ve větší dálce jede víc jezdců, avšak pouze krokem. První dva jezdci přešli rychle kolem. Ostatní byli ještě daleko.

„Myslím, že bude lépe, nebudeme-li se o ně starat a neukážeme-li se jim vůbec,“ řekl Karaí. „Ti dva chytili nezraněné koně a jedou pro pomoc. Do rána přijedou s čerstvými koni a pochyťají své poplašené a před polednem přijedou s károu a odvezou zraněné. Nemáme ani léky, ani obvazy a nebyli bychom jim nic platni. Nemusí vědět, že někdo kromě indiánů viděl jejich porážku. Bude zajímavé, jak budou tu bitvu popisovat a přiznají-li se, že se srazili jen s třemi bezbrannými chlapci.“

„Ale vodu bychom jim přece jen mohli přinést,“ mýnil Jules.

Náčelník zavrtěl hlavou:

„Zdejší voda z bažiny není dobrá pro raněné. Oni jistě vodu našli sami. Než vjeli do trávy, přešli potůček s horskou vodou.“

„Ale přece zde ještě počkáme na druhou část těch ‚hrdinů‘.“

S tímto Alonzovým návrhem souhlasili všichni, i když na pokraji campa nebyl pobyt právě příjemný. Čím déle tam leželi, tím víc se hromadili moskyti, jako by jeden druhého přivolával na dobrou večeri. Ale dočkali se přece a byl to smutný průvod. Koně byli vesměs zranění, vysílení ztrátou krve a klopýtali. Každý nesl dva, ba i tři jezdce a ti do nich mlátili vším, co měli v ruce, jen aby je udrželi na nohou a nemuseli jít pěšky.

„Na bezbranné chlapce a na raněné koně mají kuráž,“ vrčel Alonzo. „Měli bychom je donutit, aby slezli, a koně bychom měli pustit.“

„Ty už nezachrániš. Lépe, když koně uštvou dnes, než aby zvířata pomalu umírala a viděla supy, jak čekají, až se o ně podělí. Raději počítejme, kolik jich je. Zdá se, že více než polovina jich tam zůstala neschopna cesty.“

„Nejméně tři jsou mrtvi,“ řekl náčelník a všichni rozuměli, co tím myslí, ale kolik se jich pobodalo navzájem a kolik jich ušlapali koně, to nevěděli. O tři bylo jistě méně, snad o dvacet. „Ostatní také nebudou mít hned tak chuť do boje a nějaký čas bude pokoj. Pojedeš, Alberto, se mnou na Chuvaradu na obžínkovou slavnost?“

To už byli zase všichni kolem ohně, na kterém se dopékaly kusy soleného masa.

„Nevím, jak rozdělíme čas. Tady Alonzo si chce s tebou pohovořit a požádat váš kmen, abyste mu pomohli chytit stádo divokého dobytka.“

„Které stádo myslí? Je jich zde v horách několik a některá jsou velká.“

„Myslí stádo, které mě prohnalo až do našeho ležení.“

„Všiml jsem si, že nemáš ani svého koně, ani své sedlo, ale nechťel jsem se na to ptát. Přišel jsi tedy o svého vraníka?“

„Koně jsem zachránil, nebo spíše můj kůň zachránil mne, ale jel jsem na jeho holé kůži. Ani se sedlem se nehodlám rozloučit a doufám, že je už lovci donesli do ležení.“

„Málokterý z našich koní by se toho odvážil. Proto také nechytáme divoký dobytek a střílíme jen zaběhlé kusy. To stádo známe, ale každý se mu vyhne. Vedou ho staří, příliš mazaní býci. Slyšel jsem, že někde umějí taková stáda chytit a zkrotit, ale my to neumíme. Ty to umíš, Paraguayče?“

„Alonzo mi říkají, senhor Bai... vaše jméno neumím vyslovit.“

„Mé brazilské jméno je João Apolinario. Naši mě jmenují No-tiko. Nové jméno mám teprve od těch dob, co jsem přemluvil své lidi k založení plantáží. Převzal jsem je po dávno zemřelém náčelníkovi, který chtěl náš lid také naučit sázet kukuřici. Ale hlavní je, umíš-li chytit divoké stádo. My to neumíme. Pokusili jsme se o to několikrát a ztratili jsme nejen několik koní s jezdci, ale i všechen krotký dobytek. Stádo nám jej vzalo s sebou a trvalo dlouho, než jsme jej pochytali. I při tom přišlo o život několik koní a lidí.“

„Ale já se v tom vyznám.“

„Ty to říkáš. A což není-li to pravda? Nehorši se, ale už mnoho lidí nám říkalo, že něco umějí, a neuměli to a pak to s nimi špatně dopadlo. Možná, že i když to dobře umíš, přece se ti to nepovede. Rozšlape tě stádo, a kolik to bude stát našich lidí, koní, dobytka?“

„Nebudete mít žádné riziko. Provedu všechno sám a vy jen namícháte krotký dobytek a poženete, teprve až uvidíte, že není nebezpečí. Jen aby byly v pořádku ohrady, do nichž nutno stádo zahnat. Postarejte se o to, a já zatím budu stádo dráždit, abych je přilákal co nejlíže.“

„Myslím, že byste mu mohli pomoci jeho podíl zahnat k řece, dohodnete-li se a podaří-li se lov,“ poznamenal vážně Karaí, aby přivedl jednání na pevnější půdu.

„A jaký by byl podíl?“

„Myslím, že by bylo nejspravedlivější, aby čtvrtinu dostal Alonzo, druhou čtvrtinu ves Nalike, která půjčí a vyspraví ohrady, a dvě čtvrtiny aby se rozdělily podle toho, kdo půjčí krotký dobytek a jak bude pomáhat.“

„Dobrý návrh a dobré rozdělení. Jistě se bude Nauviljovi líbit. Moji lidé o tom nemohou rozhodovat. Máme jen malé ohrady a ty jsou daleko. Moji lidé také nemají rádi mnoho nezkroceného dobytka. Prorazí ohrady a zpusťší pole. Myslím, že bych se také zúčastnil s dvaceti jízdými voly a jezci. Koně na to neobětují. Sám bych však pomáhal na svém koni, abych ho tomu naučil a abych to sám viděl. Nauviljo přijme jistě rád, i kdyby nepřípadl podíl jeho vsi. Jen když bude mít důvod přemluvit své lidi, aby spravili ohrady.“

Jako by se zapomněl, pokračoval náčelník v své rodné řeči:

„Nauviljo přijme za každých podmínek. Potřebuje nutně peníze. Promluvíme si o tom, až budeme sami. Pojedu s tebou na Nalike a poradíme se s Nauviljou.“

„Nebylo by lépe, kdybych jel sám nebo vzal Alonza s sebou? Nevím, jakou bude mít Nauviljo radost z návštěvy člověka, který mu odvedl třetinu lidí a vypověděl mu poslušnost?“

„Včera bych si to byl ještě rozmyslil. Už několik roků s ním jednám jen prostřednictvím poslá a s těmi nejednal vždycky dobře. Ale dnes jsme odrazili první útok. Tak starý válečník dovede ocenit dobrou práci a nedá na sobě znát, že mi ji závidí. Také se musím poohlédnout po těch chlapcích. S raněným nemohli jet daleko do hor.“

„Nebylo by vhodnější, kdybys přeložil obžínkovou slavnost na jindy?“

„To by nešlo. Slavnosti začnou, když se Plejady objeví nad obzorem.“

„Myslíš, že by se hvězdy hněvaly, kdyby se slavnost o týden odložila? Uškodilo by to nějak hvězdám nebo tvému lidu?“ vyzvídal lovec. Chtěl vědět, jak hluboko je zakořeněno staré náboženství a jak dalece se je podařilo rozleptat.

„Já tomu nevěřím, ale věří tomu moji lidé. Dokud se hvězda neukáže, nikdo se neodváží utrhnout nějaký plod z plantáže, ale jakmile je jednou na obzoru, nemá nikdo moc jim zakázat, aby nesnědli, co nasázeli. Za týden, za deset dní by už nebylo co nabídnout hostům, ani co jíst při slavnosti...“

Lovec ho přerušil smíchem – smíchem tak nakažlivým, že se všichni rozesmáli. Nevěděli, čemu se směje, on se však smál, až se zajíkal. Vzpomněl si na slavnou Voltairovu větu: „Já v čerta nevěřím, ale jsem rád, že v něj věří můj krejčí – tak mi alespoň neukradne kus látky.“ Lovec se smál tomu, jak se mohla táž myšlenka vynořit v hlavě švýcarského filozofa i v hlavě brazilského indiána.

„Snad by se to dalo udělat nějak jinak,“ rozpačitě promlouval náčelník. „Mohl bych dát kouřem rozkaz, aby se letos slavily obžínky v Nalike. Tam asi nemají co jíst, a tak nemůžeme přijít s prázdnem. Také si tam nemůžeme dát přivézt jídlo jen pro sebe a pro raněného. To by Nauviljo těžce nesl. Moji lidé také touží po Nalike a rádi se pochlubí svou prací.“

„Tím by bylo vše nejlépe vyřešeno. Rozjedeme se tedy každý za svou prací. Vy se, Julesi, vraťte do ležení a lovte klidně dál. Nic sebou

necukejte. Vyřídíte jen Otontovi, aby předal hlídku v mém stanu Nenému a sám aby jel na zvědy na Barranco. Od něho se dovíte vše, co zjistí, i to, co bude signalizováno mně i ode mne.“

„Myslíte, že mi něco poví? A bude mi věřit?“

Lovec usekl mačetou kousek větve a vyřezal do kůry několik značek. „Tady máte doporučující dopis a ostatní se už dozví kouřem ode mne přímo.“

„A co mu tady píšete?“

„Neměli jsme pro vás smlouvenou značku. Z toho dřeva pochopí, že mluvím o vás. Vy, Alonzo, pojedete s Julesem?“

„Jen kousek cesty. Využiji času, abych vystopoval všechny cesty stáda a zjistil jeho zvyky. Snad se mi podaří je podráždit a vylákat kousek blíž k hranici. Nepodaří-li se to dnes, podaří se to zítra a pak každý den to půjde snadněji. Za dva, za tři dny si už tak na mne zvyknou, že budou čekat, aby mě prohnali. Ani nevíte, jak jsou ta hovada žertovná a jaký mají smysl pro zábavu. Na štěstí mám s sebou své modré poncho s červenou podšívku. Napoprvé je podráždí jen červená barva – a tu budu mít co dělat, abych se jim ztratil. Za několik dnů pochopí, že to má být jen nějaká švanda, a pak mě budou pronásledovat jen tak dlouho, dokud nezakryji červenou barvu. A budou se zdržovat u míst, kde jsem se jim ztratil. Tak je každý den dostanu o něco blíž. Teprve poslední den, až bude vše připraveno, vylákám je na volné campo. A tam je chytíme.“

Oba lovci nasedli a odjeli. Karaí s náčelníkem jeli v opačnou stranu, ale také oni se brzy rozešli. Baidžokigi jel vyslat kouřové signály, kdežto lovec se chtěl poohlédnout po raněných, mohl-li by některým přispět.

„Lépe by bylo, kdyby ses jim ani neukázal,“ doporučoval náčelník.

„Pojedeme obloukem vysokou trávou. Na břehu pantanalů, bažiny, se sejdeme. Kdo přijde dříve, počká.“

Kapitola dvanáctá

SÍDELNÍ MĚSTO HLADOVÍ

Na vysokém pahorku, podobném našemu Řípu, z jehož boku vytéká pramen, bylo hlavní sídlo kaduvejských indiánů. Ještě v nedávných dobách to bylo místo velice důležité. Zde proslavení náčelníci bojovného kmene přijímali vyslance generálů triple-aliance⁴¹, kteří prosili „divochy“ o pomoc, když jejich armády sklízely jednu porážku za druhou. Byly to veliké armády, ale jak vedení, tak zásobování bylo prolezlé korupcí – mnoho vojska, ale málo chuti bít se za čachráře, kteří vydělávali víc na jejich porážkách než na jejich vítězstvích. Tři veliké, bohaté národy válčily s nepatrnou Paraguají, kde tyran Lopez dovedl vycvičit a zfanatizovat svůj lid, že hravě vítězil nad mnohonásobnou přesilou. Malí poloindiáni, míšenci kmene Guaraní, se nebáli umírat, protože jim Lopez slíbil, že padnou-li ve válce, vstanou z mrtvých v Asunciónu a po válce tam budou blaženě žít. Věřili mu všechno a on ujišťoval, že splní své sliby, ovšem až po válce.

Plné čtyři roky trvala válka, až se Kaduvejové rozhodli vystoupit ze své neutrality. Nepotřebovali žádné sliby, neboť nebyli závislí na dodavatelích – jim byla válka zábavou a zbraně i výstroj, pokud si je nezhotovili sami, dovedli si vzít od svých protivníků. Neimponovalo jim zmilitarizování Paraguayců, nevadila jim jejich disciplinovanost – uradili se, že budou bojovat každý na svůj vrub, nejvýše v malých hloučcích. Paraguayská vojska padala z jedné zálohy do druhé, ustupovala a zanechávala za sebou nejen své zásoby, ale i svou kořist, až se jejich ústup proměnil v panický útěk. Pak na

41 Trojspolek, spolčení Argentiny, Uruguaye a Brazílie proti paraguayskému diktátorovi Lopezovi.

přechodu bažin na Rio Apa probodl Corrientinec Chico Diablo⁴² Lopeza kopím; připíchl ho do vozu, v kterém prchal se svou rodinou. Sám byl zastřelen sotva čtyřletým synkem tyranovým, který držel pistoli oběma rukama. Tak se rozplynuly všechny Lopezovy plány o dobytí a ovládnutí celé Jižní Ameriky. Paraguayci věřili, že jenom proto nebyli vzkříšeni jejich mrtví v hlavním městě a že z mužského obyvatelstva zbyli jen chlapci pod deset let a starci přes osmdesát let. Na indiány, kteří rozhodli svými nájezdy výsledek války, se zapomnělo. Jim to bylo jedno. Ztratili málo lidí, ale přivezli do vesnic velikou kořist. Jejich slávu si přivlastnilo několik generálů, a aby si ji pojistili a prokázali svou vděčnost, dali Kađuvejům zaknihovat celé jimi obývané území se vším divokým dobytčím a s koňmi, kteří na něm byli. Ale i to bylo Kađuvejům jedno. Nikdy jim nenapadlo, že by se někdo odvážil upírat jim právo na jejich území. A přece vděčnost generálů byla jejich zkázou. Dříve měli indiáni pokoj, protože na jejich území nebyly ani diamanty, ani zlatonosné prameny a nebyl hlad po pozemcích. Ale po válce se odhadoval počet „jejich“ dobytka, který tam váleční dodavatelé zapomněli, na sto tisíc kusů. Už dříve bylo v horách mnoho zdivočelých koní. Po válce jich bylo nespočetně; koně desertovali stejně jako lidé, ale nevraceli se jako lidé do svých původních domovů. Zůstali tam, kde byla nejlepší pastva a kde byla svoboda. Pád Paraguaye uvolnil obchod na řece a o maso i o kůže byl velký zájem.

Přišli obchodníci a přinesli kořalku, která dávala největší zisk. Proti těm bylo možno se bránit. Když byli obchodníci pod ochranou velitele pevnosti, s kterým se dělili o zisky, dovedli Kađuvejové pevnosti dobýt a pobít celou posádku. Ale co bylo horší: přišli podnikatelé, kteří je pod rouškou pokroku naučili sázet cukrovou třtinu, prodali jim mlýny na lisování a destilační přístroje, a i když staří náčelníci stroje zničili, byl už národ nakažen. Ne nadarmo

42 Franta Ďábel.

to byl národ hrnčířů. Udělali si destilační nádoby z pálené hlíny a z hlavní pušek, založili tajné plantáže a palírny v lesích. Pak přišly neštovice a jiné nákazy.

Ves Nalike ztratila svou slávu. Dole pod kopcem byly velké, místy však rozpadlé ohrady pro dobytek. Jen v některých vyspravených koutech bylo několik krav. Byl tam zazděn měděný kotel na vaření cukru, ale už po léta nebyl v užívání. Málo koní, několik tuctů jízdních volů a býků se potulovalo po okolí.

Z celé vesnice zbyl jen jediný dům, ostatní ležely v troskách. Byl to veliký dům, asi třicet metrů dlouhý, se čtyřmi řadami lůžek, ale ani ta nebyla všechna obsazena. Se starým, nemocným náčelníkem zůstalo jen několik starců, jeho rodina a ti, kteří se do ní přiženili, a několik mladých hochů, bývalých otroků, uloupených ve válkách, kteří s ním zůstali z náklonnosti. Ostatní ho opustili, protože se nechtěli podrobit despotismu. Jedněm se nelíbila prohibice, a ty náčelník sám vyhnal, druzí nechápali jeho odpor k sedlačení a zákaz všech plantáží ze strachu před kořalkou. Náčelník nechtěl věřit, že se Baidžokigimu podařilo omezit třtinové plantáže pouze na potravu, na výrobu cukru a na výkrm dobytka. Podezíral ho z tajného pálení, když ne teď, tedy v budoucnosti.

Když náčelníka indiánů opustí jeho lidé, zchudne. Tím spíš, je-li nemocen. Ale i když byly v Nalike nouze, ba i hlad častými hosty, zůstal Nauviljo stále hrdým náčelníkem. I když byl starcem nad hrobem, neodvážil se nikdo nic podniknout bez jeho svolení. Opět přicházeli poslové z obou odbojných vesnic pro jeho rozkazy a rady, opět byla vážná jednání a jemu byla projevována obřadná úcta. Poslové však už nebyli vítáni celými voly pečenými na kůlech. Spíše sami přinášeli potraviny a potajmu je podstrčili zbylým obyvatelům.

Z Nalike bylo daleko k lesům, v nichž se skrýval divoký dobytek. Neměli dobré koně, aby alespoň některé zatoulané oddělili od stáda a přihnali, nebylo munice, aby odstřelili nějaký kus, který za noci vycházel z lesů na pastvu. A tak byla nouze, ba i hlad.

Uprostřed domu ležel Nauviljo na lůžku ohrazeném se tří stran pomalovanými býčými kůžemi. Bylo horko, a přece byl zabalen do tkaných pokrývek – zbytků staré slávy – jen hlavu měl pozdviženu a opřenu o sedlo, aby viděl na rozlehlou krajinu pod paloukem. Tak ležel nepohnutě dlouhé dny a vyhlížel do kraje. Čekal, stále trpělivě čekal na zprávy. Slíbil lovcí, že nedá rozkaz k válce. Slíbil – dodrží. Ale i kdyby nechtěl dodržet, komu by dal rozkaz? Těm ženám a starcům? Po kom by poslal vzkaz do odbojných vesnic? A poslechli by tam jeho rozkazů? Chápal své postavení. Věděl, že už je konec jeho slávy, a jistě to vědí všichni. Už dávno přestal věřit úctě, kterou mu prokazovali. Snad se jen tak staví, aby se mu vysmívali. Snad jen tak ze zvyku. A ten Baidžokigi? Syn jeho otrokyně z kmene Tereno, a kdo ví, jakého otce s černošskou krví. Je pravda, žil dlouho mezi Brazilci, mnoho se tam přiučil, mluví dobře jejich řečí, ale nikdo nedbá, že byl otrokem, všichni ho mají rádi, všichni ho poslouchají. Kdyby chtěl, mohl by ho dávno sesadit z náčelnictví. Vždyť i jeho lidé tajně jezdí na Chuvaradu. Ted' je tu tak opuštěn. Řekli, že jedou sehnat nějaké maso, a zatím jsou asi na obžínkové slavnosti, dosyta se najedí kukuřičných klasů, dýní, melounů. Žvýkají cukrovou třtinu, jedí džapaye – až se mu při těch vzpomínkách sbíhaly sliny v ústech. Jemu, který po celý život tvrdil, že jediná strava vhodná pro muže je maso. A Baidžokigi dá každému výslužku – a pak to tajně snědí a on si nesmí říci ani o kus mandioky⁴³ – a má na ni takovou chuť! – nesmí vidět, že všichni jedí. Baidžokigi nikomu neporoučí, s každým, i s malým chlapcem, jedná jako s rovným, každému jen radí, a přece jeho rady jsou zákonem. Ale jemu – Nauviljovi – prokazuje úctu, jaká příslušela nejslavnějším náčelníkům. Proč? A proč lovec tolik naléhal na jeho slib, proč svolal všechny, aby jeho slib slyšeli? Musí přece vědět, že ho nemůže porušit, ani kdyby chtěl. Prokazují mu úctu, váží ho sliby a pak si dělají, co chtějí. Tam v dálce za těmi lesy,

43 Jedlá hlíza jihoamerické rostliny.

pod těmi horami se něco děje – jistě se děje něco velikého, a on o tom nic neví. Nepřijíždí posel na zpěněném koni... Snad všichni jeho lidé se bijí a nemají, kdo by jim moudře radil, kdo by vymýšlel úskoky – bez něho se obejdou. Snad uvedou všechny v záhubu. A přece mu projevují úctu. I ten lovec. Nauviljo se zamračil. Že by to byla útrpnost s jeho stavem? Taková myšlenka mu přišla po prvé v životě. Někdo ho lituje. Jeho! Velikého náčelníka! Oči mu zvlhly a zamžily se. I to si musí dát líbit nemocný člověk. Je starý. Lovec říká, že je mu sto let. Sto. To je jako prstů na ruce deseti lidí, tolika lidí, jako má sám prstů na obou rukou. Těžko chápat. To je o-wuídi, mnoho, mnoho. Pro indiána je to málo – jeho předkové v takovém věku bojovali. Je tedy ještě mladý. Má přece ještě dobrý zrak. Méně let, než má prstů na ruce, je tomu, co se mu narodila poslední dcerka. Jen kdyby nebyly oči tak zamžené – ale přece dobře vidí – tam na obzoru, tam docela u lesa se něco hýbe. Dnes nerozeznává, co to je. Nikdo z jeho lidí ještě nic nepozoruje.

U nohou jeho lůžka seděly jeho dvě dcery, Epađaunamret a Žapotek. Vyšívaly ozdoby z drobných korálků. Občas vzhledly od práce a rozhlédly se. Zdá se, že neviděly nic. Nechtěl se ptát. Kdyby se mýlil, hanbil by se za svůj zrak, a je-li tam opravdu něco, pak by zahanbil je. Před jeho postelí si hraje jeho nejmladší dcerka Očopana – Svítání. Staví kosti za sebe do řady – to jsou jízdni volí. Na některé, nákladní, klade miniaturní síťkované brašny, na jiných sedí maličké kůstky z prstů, obalené ústřižky červené látky – to jsou jezdcí, bojovníci. A jiné kůstky, pomalované, to jsou ženy. Hraje si na stěhování vesnice, stěhování lidu. Jak se taková myšlenka zrodila v té malé hlavičce? Vždyť jeho rodina neopustila Nalike od těch dob, co on je nemocen, a to bylo krátce po tom, co se narodila. Je to předzvěst. Bude se stěhovat jeho lid ze svého starého, rozpadávajícího se sídla a bude hledat nové bydliště?

Ale děcko se rozmáchlo rukou, porazilo a pomíchalo všechny kůstky, rozhlédlo se po krajině a vykřiklo:

„Něco jede od Orlich hor. Jede to pomalu a má to moc nohou.“

Co sejde starci na válce a na nemoci, když má tak bystré dítě? Žádného syna neměl, jen dcery, ale ta jeho poslední je přece nejchytřejší. Adoptoval syna. Myslí, že pro něho Očopana vyroste. Ale nevydařil se. Obléká se po bělošsku, ba i jméno odložil a říká si José Fernandes. A teď je jistě na obžínkách a o něho, starce, se nestará. Snad najde někoho pro Očopanu. Někoho, kdo by si ji zasloužil. Tak chytré dítě nemůže dát komukoli.

Všichni se dívali do dálky, ale neviděli ani tolik, co děvče. „Tam zase někdo jede a teď změnil směr a jede k ‚tomu něčemu‘, teď zastavili – on obrátil a jede sem – jede rychle.“

„To je José Fernandes,“ řekla Zapotek, „to je jeho kůň.“

Všichni byli zvědavostí rozčileni, jen Nauviljo ležel nehybně. Ani slzu z oka si nevytřel. O všecko ztratil zájem a myslel jen na svou nejmladší dcerušku.

Trvalo dlouho, než José dojel v plném trysku, ale ani neslehl z koně a volal, aby mu podali tykev vody z chladiče. Měl jen čas sdělit, že to jsou lidé Baidžokigiho, kteří se vrací z boje, a jeden z nich že je raněn. Sám víc nevěděl. Jen z dálky zahlédl a domyslel si, že po dlouhém pochodu suchou plání bude třeba vody. Vyrazil jim naproti nejrychlejším tryskem, jakého byl jeho kůň schopen. To však už všichni viděli, že to mnohonohé zvíře jsou tři koně těsně k sobě upoutaní a že dva krajní jezdci udržují na koňově hřbetě prostředního. Proto jeli krokem.

Zatím se opět vrátil José, aby dohlédl, je-li pro raněného připraveno lůžko, aby byla svařena voda a vše připraveno k ošetření rány.

Když se jezdci blížili, bylo vidět, že všichni tři jsou nazí a jen přes ramena mají přehozeny jaguáří kůže. Když dojeli před dům, volal je José k svému lůžku, ale oni zastavili před ložem náčelníka. Prvý jezdec odpoutal svého koně a vzal raněného do náručí. Hned seskočil druhý, oba ho vzali pod rameny a nesli ho tak, že se sotva dotýkal země. Zdálo se, že je bez vědomí, ale jak ho postavili, otevřel oči, a opíraje se o své druhy, postavil se zpříma. Začal slabým hlasem:

„Když mluví chlapec s náčelníkem, musí stát. Mluví-li náčelník s bojovníkem, bývá zvykem, aby seděl na zkřížených nohách. Ty jsi, Nauviljo, nemocen, proto zůstaň ležet, ale dovol, abych si já sedl. Jsem trochu poraněn.“

Co se na počátku řeči zdálo náčelníkovi drzou, vychloubačnou řečí, bylo jejím závěrem změněno v projev úcty. Opět ta úcta, opět starý, dávno neužívaný ceremoniel z úst mladého, odbojného a jindy tak prostořekého chlapce. Jaké děti to poslal Baidžokigi do boje? Ale tolik pochopil starý válečník hned, že se něco stalo, něco velikého, co z chlapce udělalo muže. Jinak by se nebyl s ním odvážil tak mluvit. Svou řeč si cestou dobře promyslel. Nejenže uvolnil na svém lůžku místo, aby mohl raněný usednout, ale pokynul dcerám, aby ho podpíraly. Sám se s velikou námahou vzchopil, a opíraje se o sedlo, usadil se na zkřížené nohy. Chlapec zavřel oči a bezvládně sklonil hlavu na prsa. Snad ani nepozoroval, jakou poctu mu prokázal náčelník, že ho uznal za bojovníka. Při tom pohybu se mu svezly vlasy stranou a polovice tváře zůstala odhalena. Náčelník se na něho upřeně zadíval a zamračil se. Pak se zadíval i na druhé dva mladíky a zamračil se ještě víc.

„Máte divné zvyky na Chuvaradě, že si necháváte růst obočí a brvy. Ale nebylo slýcháno, aby tak šel indián do války, nebo dokonce aby tak předstoupil před náčelníka.“

Taková důtka raněného vzpružila. Zatím co druzí dva byli rozpačití a nevěděli, mají-li se stydět, zadíval se raněný náčelníkovi upřeně do očí:

„Od dob, kdy mi Alberto, můj ilídgra, starší bratr, vrátil život, přestal jsem si vytrhávat obočí a nebudu je vytrhávat už nikdy. Když mě můj starší bratr našel raněného v horách, když sešil mé rány a když mě po mnoho dnů ošetřoval, než mě mohl přenést do vesnice, mnoho jsme hovořili a mnoho jsem přemýšlel. Ptal se mne, proč si vytrháváme brvy...“

„Vždyť si Karaí Alberto také oholil obočí a ostříhal brvy, když byl naším hostem,“ přerušil ho Nauviljo.

„Oholil a ostříhal, aby je nemusil vytrhávat, ale mne se ptal, proč je trháme my. Řekl jsem mu, co říkají staří, že nechceme být jako pštrosi, kteří mají obočí. Ptal se mě, zda je lepší být jako žába nabi-ówi, gologolog⁴⁴.“

Náčelník zbledl. Tak rouhavou řeč ještě neslyšel.

„Mnoho jsem o tom přemýšlel,“ pokračoval mladík. „Pštros je sluhou Onoenrrodiho, našeho velkého náčelníka Slunce. Jsme děti slunce. Žába sedí na měsíci. Pro bojovníka je lepší podobat se pštrosovi než žábě.“

„Učí vás Alberto, že my všichni a všichni naši předkové byli kuňkavé žáby?“

„Ne, já sám na to přišel, že budeme lepší než naši předkové i než nejslavnější náčelníci.“

„Jaké máš jméno a jaké si dáš teď, když jsi byl raněn ve válce?“

„Mé jméno, které mi dala matka, odnesl tygr v horách zároveň s mou duší. Můj starší bratr s ním bojoval, vzal mu mou duši a vrátil mi ji. Tehdy jsem si dal nové jméno. Teď moje duše jen chvilkami ode mne odchází a sama se vrací. Alberto jistě za mnou přijde a upevní ji v mém těle. Nebudu měnit své jméno.“

„Jak se tedy jmenuješ?“

„Apakam – pštros je můj totem a nejím pštrosovo maso,“ vyrazil ze sebe mladík, ale to už byl konec jeho sil. Jeho „duše“ opustila tělo a on se zhroutil. Náčelník poručil své dceři Žapotek, aby šla vyhledat léčivé rostliny, a starší Epaďaunamret dal na starost, aby raněnému vymyla ránu a postarala se o hostovo pohodlí. Dal důraz na slovo host. Pak zavolal Očopanu a požádal ji, aby mu pomohla zase ulehnout, ale to bylo nad síly dítěte. Náčelník nezavolal svého adoptivního syna a přijal pomoc mladých bojovníků. Omluvil se jim nemocí a vyzval je, aby usedli a vypravovali mu, co se přihodilo. Poslal Očopanu, aby sehnala něco k jídlu. Chlapci měli velký hlad,

44 Kuňkat.

ale nedovolili, aby se stala zřejmou trapná chudoba vesnice. Odmítli pohoštění, vymluvili se únavou a poukazem na to, že Baidžokigi přijede jistě za nimi a přiveze zásoby. Také výzvu, aby vyprávěli průběh boje, skromně odmítli: „Není na nás, abychom mluvili o svých činech. Plnili jsme jen rozkazy Baidžokigiho.“ Nauviljo si dobře všiml, že vynechali název náčelník a že o něm mluvili jako o sobě rovném. A přece jen jemu chtěli dát příležitost, aby vypravoval o boji sám.

„Dobře, počkám. Jen řekněte, kolik je mrtvých.“

„Jen Apakam je raněn.“

„Myslím na straně Riograndských.“

„Tři jsou jistě mrtvi, protože Baidžokigi třikrát vystřelil. Tolik,“ a oba chlapci zvedli obě ruce a roztáhli všechny prsty, „jich zůstalo ležet, ale nevíme, zda jsou mrtví nebo ranění. Měli jsme rozkaz utéci a nesměli jsme se zdržovat počítáním ani sbíráním kořisti. Apakam byl střelen zezadu, když jsme odjížděli.“

„Kolik lidí poslal Baidžokigi do boje?“

„Nebyl to vlastně boj, jen několik ran jsme mohli dát nožem těm, kteří nechtěli dost rychle z koní. Jinak bojovali oni mezi sebou a se svými koňmi.“

Při vypravování bojovníci hladili měkce vypracované jaguáří kůže. Náčelník už počínal chápat, ale když dodali: „Byli jsme jen tři a Baidžokigi se třemi cizinci stál na Orlí skále,“ byl překvapen. „Ještě mi řekněte, kdo byli ti cizinci a odkud máte ty kůže?“

„Jedním byl Alberto. Druhé neznáme. Kůže si Apakam vypůjčil z Albertovy jeskyně, ale myslím, že bez jeho vědomí a svolení. Pohřešil je dřív, než jsme je mohli vrátit. Ale byl by to přece také poznal. Jsou zkrvavené a jedna je prostřelená.“

„Jděte si odpočinout. Provedli jste dobrou práci.“

Hoši poslechli, i když jim lahodila pocta a hovor se starým náčelníkem. Víc než únava je trápil hlad. Dohlédli jen na raněného druha, a když viděli, že je dobře ošetřen, hledali, kde by si vyprosili kousek sušeného masa, dobře schovaného pro nejhorší časy. Vědě-

li, kde je mají hledat. Zkušení stařáci vždycky měli nějakou tajnou zásobu, i když se s ní neradi loučili. Však jim mohli slíbit náhradu. Věděli, že jejich náčelník je nenechá o hladu a že brzy přijede.

Za poledního žáru vesnice ztichla. I mladá těla přemohla únava. Vždyť jeli krokem celou noc a celé dopoledne a podpírali svého druhu. Sotva dojedli několik soust a zapili spoustou vody, usnuli.

José Fernandes se vydal na lov. Měl málo naděje na úspěch se znaveným koněm, bez psů a s jediným nábojem, který vyškemral od jednoho staříka. Chtěl udělat vše, co bylo v jeho silách, aby se vesnice nemusela stydět za své pohostinství. Ostatní všichni spali siestu. Jen starý náčelník ležel nehybně a nespál. Díval se do prázdna a přemýšlel. Tak se přece Baidžokigimu podařilo vylákat nepřítele na jejich území a jako na posměch poslal proti nim jen tři hochy. A porazil je – ne zbraní, nýbrž lstí. Jaká je ta mládež! Nevěří starým zkazkám, nebojí se čarodějů, posvátná jména bere do úst jen ze zvyku. Onoenrrodi jim není bohem, ale velkým náčelníkem. A oni – chlapci – prý budou lepší než slavní předkové, lepší než i nejslavnější bojovníci. Byla to věru drzá slova, ale on, Nauviljo, z nich měl radost. Skutky dokazovaly, že to není dětské vychloubání. Chtějí být lepší a budou lepší. A on, Nauviljo, zkušený náčelník, chtěl svolat do boje všechny válečníky, chtěl podniknout útok a zároveň se ho bál, protože znal nerovnost zbraní. Ale byl by alespoň padl v boji a na koni. Kolik by bylo padlo jeho lidí? Byl by to asi konec jeho lidu. Malheiros by byl provedl svou a zmocnil by se jejich území. Přece jen ti mladí nejsou horší, i když jsou jiní, i když mají jiné zvyky a jiné názory. Jak hrdě s ním mluvil ten Apakam. Krásný hoch! Nestydí se za své tělo ani před ženami. Když se vrací z války, neobléká se po cizím zvyku jako jeho adoptivní syn, nevysmívá se starým tradicím, ale přemýšlí o nich a odkládá je, když je neuznává.

Neslyšně přišla k jeho lůžku Očopana. Dlouho nehybně stála a pozorovala, zda ho nevyruší z myšlenek. Pak skoro šeptem řekla: „Ja-táda – tatíčku!“, a když se na ni usmál, přitulila se k němu a pta-

la se: „Proč vlastně vytrháváme brvy a obočí?“ Ta dětská „proč?!“ Všechny děti všech národů se tak ptají a skoro vždy se ptají na věci, na které neumíme odpovědět.

„Protože tak dělali staří od nepamětných dob,“ odpověděl stařec.

„A proč to dělali staří?“

„Nevím.“

„A proč ses tedy zlobil na Apakama? Už se nezlobíš? Vid', že se nezlobíš? Vždyť je to krásné. Pštros je krásnější než žába.“

„Nezlobím se. Staří lidé se ani nesmějí zlobit, když svět kolem nich se mění. Ty tedy také chceš být pštroskem? A nebudeš už jíst pštrosí maso?“

„Ne – už nebudu nikdy jíst pštrosí maso,“ vykřikla vášnivě, pak se zadívala do prázdna a její krásná tvářička se začala barvit do ruda. V tom okamžiku přestala být dítětem a stala se ženou. Počala chápat smysl otcových slov. Po prvé v životě měla nový, neznámý pocit studu. Nevěděla proč. A udělala, co dělají všechny dívky všech národů v takové chvíli: utekla. Zalezla do křoví k prameni a tam si povídala s květinami a s broučky a najednou se jí zdálo, že jí všichni rozumějí. Od těch dob si už přestala hrát s kostičkami na stěhování, od těch dob ji netěšily její panenky, nerozuměly jí už. Zato ona rozuměla přírodě a vše živé rozumělo jí. Přijala totem pštrosa.

Okno starého náčelníka nebylo už zvlhlé, když se díval do dálky. Viděl, jak se vrací jeho adoptovaný syn, a poznal, že má přes sedlo naloženu zvěřinu. Bude tedy přece moci pohostit bojovníky. Radost z toho dlouho neměl. Brzy rozpoznával, jakou zvěřinu veze syn na sedle. Věru, bylo by lepší, kdyby byl přijel s prázdnem, i kdyby všichni byli měli hladovět. Právě dnes musel ulovit velkou pštrosici a koni na krku se třepetalo několik živých, za boky přivázaných pštrosat. To by nebyla vhodná hostina na oslavu vítězství, kdyby raněný nemohl ani okusit, a tím méně se to hodilo na slavnost zasnoubení nejmilejší náčelníkovy dcery, kdyby ženich i nevěsta museli zůstat hladem. Ale José dělal, co mohl. Chybil jedinou ránu,

promarnil jediný náboj, který měl, a byl rád, že mu pštrosice vběhla pod jeho boleadoru⁴⁵. Co jiného mohl ulovit s tak chabou zbraní a na špatném koni?

To však byla poslední nepříjemná novinka pro Nauvilja toho dne. Brzo rozeznal na obzoru jezdce, kteří před sebou hnali voly. Podle chomáče volavčího peří na klobouku poznal Dlouhého lovce, v jehož průvodu jel Baidžokigi. A z druhé strany od hor se pomalu blížila celá karavana nákladních volů. To asi přicházeli lidé z Chuvarady a s pozváním na obžínkovou slavnost přinášeli ukázky úrody svých polí. V staříkovi se lámal jeden předsudek za druhým. Začal chápat, že je třeba se přizpůsobit jiným časům. Dnes bude jíst s ostatními pečené kukuřičné klasy, pečené dýně, mandiok i šťavnaté džapaye – po dlouhých letech po prvé zas bude jíst, a to přede všemi, aby ukázal, že se dal přesvědčit.

Jen jedno mu chybělo ke štěstí. Proč už není bohatý, jako býval, aby mohl odkoupit ty dva tučné voly a aby je mohl dát upéci celé v kůži a udělat důstojnou slavnost zasnoubení své dcerky! A což kdyby mohl nakoupit zbraně pro své lidi, kdyby je mohl dobře vyzbrojit a sám kdyby je vedl na Barranco Branco a provedl ještě poslední slavný čin svého života! Ale o tom už se neodvažoval ani snít.

„Proč jenom přijíždí z Chuvarady tolik lidu? Jako by se sem stěhovali všichni její obyvatelé. Což byla poslední hra Očopany věštecká? Měla znamenat novou slávu Nalike?“

Karavana nebrala konce. Starý náčelník začal sám o sobě pochybovat a nevěděl, zda bdí nebo zda se mu to vše jen zdá.

45 Lovecká a válečná zbraň jihoamerických indiánů.

Kapitola třináctá VÁLEČNÁ PORADA

Nebyl to sen.

Hoši Baidžokigihho si už asi dost odpočinuli, neboť vyjeli vstříc svému náčelníku a převzali starost o voly. Lovec vyrazil rychleji a jel k náčelníkovu lůžku. José mu přišel v ústrety s tykví horkého maté, ale lovec odmítl.

„Až později!“ řekl. „Napřed se podívám na svého nemocného.“

Přistoupil k lůžku, spustil moskytí sítě a vybaloval z vaku svou lékárníčku. Požádal jen Epadaunamretu o vřelou vodu a o slepičí vejce. Měla už vše přichystáno a přinesla také čistě vyprané a horkými kameny vyžehlené obvazy.

Zatím co lovec roztíral v bílku krystalky „pekelného kamínku“⁴⁶ a dělal mast, která desinfikuje a vypaluje vředy, ale nepůsobí bolest, zpravil zběžně náčelníka o všem, co se zběhlo.

K vymývání smrdutých vředů bylo třeba velkého sebezapření. Tělo náčelníka se rozpadávalo, a hlavně v tom horkém podnebí vydávalo nesnesitelný puch, ale lovec měl velkou dávku sebeovládání i trpělivosti. Odřezal nahnilé maso, vymyl rány sublimátovým roztokem, namazal je mastí a přiložil nové obvazy. Dcery náčelníkovy sice denně převazovaly nemocného podle lovcova návodu, staraly se o něho pečlivě, ale přece ne tak dobře. Lovcova přítomnost působila – starci se hodně ulehčilo.

„Jotáda Alberto,“ náčelník jmenoval lovce „otcem“, kdykoli ho léčil, „kdy myslíš, že pojedou na koni? Kdy mi dovolíš podniknout útok na Malheirosa?“

46 Dusičnan stříbrný.

„Kdybys vyjel teď, nedojel bys. Z půl cesty by tě zavezli do pohřebního města na Orlích horách.“

„Nevíš, jak tvrdý život má indián. Co je bolest a co je únava? Nic není proti vůli.“

„To bylo dřív, za starých dob. Žili jste sami ve své zemi a znali jste léky proti nemocem své země. Nemoc neměla převahu nad vašimi těly. Převzali jste některé zvyky bílých lidí, zvyky, které se nehodí pro vaši zem. Víím, že ses jim bránil, ale přece jsi některé sám převzal. Neodložil jsi luk a šípy? Neodložil jsi kopí? Nestřílíš karabinou? Nemáš moskytí síť z tenkého plátna? Nenosíš šaty z přivezených látek? Jen si všimni, jak jiný je tvůj život teď a jak jiný byl za tvého mládí. A jak docela jiný byl život tvých předků, než je život tvůj. A jak jiný bude život tvých dětí. Se zvyky bílých lidí přišly jejich nemoci. Proti těm nedovedli bojovat ani vaši čarodějové, ani staré ženy, které znaly všechny léčivé rostliny. Sami bílí lidé nedovedou proti některým bojovat.“

„Proti mé nemoci dovedou tvoji lidé bojovat?“

„Poznal jsem tě příliš pozdě, Nauviljo. Neměl jsi ke mně dlouho důvěru. Kdybych tě byl poznal, dokud byla nemoc v počátcích, nebyl bych ji zdolal, ale byl bych opatřil léky, které by ji oslabily. Teď už ji nezdolám a léčím tě jen proto, abych zmenšil tvé bolesti.“

„Na bolestech nezáleží. Nikdy jsem si nestěžoval a nikdy jsi neslyšel ani vzdech. Ani když jsi odřezával maso. Za jak dlouho zdolá nemoc mne?“

„Budeš-li stále vymývat rány, můžeš se jí bránit ještě léta. Zanedbáš-li je, otráví nemoc tvou krev a zdolá tě za méně než týden. Při válečném tažení nebývá kdy na ošetření vředů. Proto chci, abys počkal, až se alespoň ty největší zavřou. Za tu dobu budeš také lépe jíst a nabudeš nové síly.“

„Můj lid nepotřebuje mou sílu, ale mou hlavu.“

„Ale ty potřebuješ sílu, abys vydržel v sedle.“

Náčelník změnil nepřijemný hovor:

„Ti voli, které jsi přihnal, jsou tvoji, nebo Baidžokigiho?“

„Jsou tvoji. Nevšiml sis jejich značek? Jeden má tvou značku a druhý značku tvé vnučky Obileky, dcery Žapoteky.“

„Jak jste k nim přišli?“

„Cestou sem. Zajel jsem kolem vysoké trávy, abych se vyhnul raněným Riograndským. Měli jsme se sejít u pantanalů, u bažin. Narazil jsem tam na stádo tlustých volů. Malheiros je tam dal zahnat do tučné trávy na bažině, aby se vykrmili. Všiml jsem si, že je mezi nimi dost kusů se značkami tvého lidu. Malheiros si byl tolik jist svou výhrou, že si nedal ani práci, aby je přeznačkoval, a dal je pást na tvých pozemcích. Ani je nedal hlídat. Teď po výprasku, který dostali od tvých lidí,“ v nehybné tváři indiánově bylo znát radost i překvapení, že lovec považuje lidi z Chuvarady stále za „jeho lid“, „se do těch krajů nikdo dlouho neodváží a můžeš si kdykoli pro ně poslat. Je to krotký a vykrmený dobytek. Když jsme to měli na cestě, vzali jsme dva s sebou pro případ, že by ti přišli vhod, když budeš mít tolik hostů a když bude v Nalike slavnost Plejad.“

„V Nalike, kde jsou plantáže zarostlé a neobdělané, bude špatná obžínková slavnost.“

„Vždyť tvůj lid má veliké plantáže na Chuvaradě, kde jim dobytek neškodí. A celé žně vezou sem. Jen masa budou mít zatím málo, než si dojedou na pantanal pro to, co jim Malheiros nakradl. Myslí jsem, že jim je zatím můžeš půjčit. Všechen tvůj lid se tu sejde. Přijel jsem, abych se s tebou poradil a udělal ti návrh: V noci se bude zpívat a tančit a ve dne budou všichni pracovat a spravovat ohrady.“

„Ohrady? Spravovat? A na co?“

„Jeden Paraguayec chce tvé ohrady najmout na zkrocení divokého stáda a Nalike má dostat za půjčení ohrad každý čtvrtý kus. Druhé dvě čtvrtiny se rozdělí těm, kteří budou pomáhat. Až prohlédnu raněného Apakama, vrátím se k tobě a pak mi řekni, co o tom soudíš.“

Lovec pozoroval, že Očopana stojí nedaleko a že by s ním ráda promluvila. Proto hleděl hovor ukončit.

Náčelník ožil. Nikdo by nevěřil, že je těžce nemocným mužem. Zavolal svého adoptivního syna a dával rozkazy:

„Připrav všechny domy pro hosty. Zbourejte jeden dům a tím vyspravte ostatní. A dříví, které zbude, přichystej pro ohně. Podřízni vola, který má mou značku, a dej ho péci na rožni. Celého v kůži tak, jak se dělávalo za starodávna. Ale ty to asi neumíš. Dej to na starost staříkům.“

José nevěřil svým uším. Zatím se prikradla Očopana a posadila se do nohou postele na zkřížené nohy. Lovec se k ní obrátil a chtěl ji pohladit po vlasech, ale dítě se jen bázlivě přikrčilo. Lovec neměl kdy přemýšlet o tak změněném chování. Vždyť ho všechny děti měly tak rády, a hlavně Očopana ho vždycky hlasitě vítala a k němu se tulila. Pozoroval však, že stařík má ještě něco na srdci, a tušil, co to asi bude. Podaří-li se lov, bude mít Nalike dost dobytka nejen pro vlastní potřebu, ale i na prodej.

„Dal jsem si tu schůzku s jedním přítelem, který ti obstará výměnu za zboží a neošidí tě,“ pravil lovec.

„Jaké zboží může obstarat?“

„Každé, které budeš potřebovat.“

„Můj lid potřebuje všechno, ale jak sem dodá to, co potřebuji já?“

Lovec se usmál. Věděl, co asi náčelník nejvíce potřebuje a jak bude obtížné to dodat, ale Očopana se už nemohla dočkat a přerušila jejich hovor:

„Apakam se probudil.“

Lovec se udiveně podíval na děcko. Nebylo myslitelné, aby dítě – i když to byla nejmilejší dcerka náčelníkova – rušilo hovor mužů. Ale náčelník se jen šelmovsky usmál a vysvětloval:

„Přijala dnes totem pštrosů. Bude to její slavnost. Nevěsta má práva bojovníků po celé tři dny slavnosti.“

Lovec hned nepochopil. Zdálo se mu, že náčelník žertuje, ale nemohl nepozorovat změnu v chování dítěte.

A Očopana tentokrát už neutekla, ale seděla vzpřímeně a dívala se vážně. Nauviljo ji také vážně pozoroval a pak zakýval spokojeně hlavou:

„Tedy jste se již domluvili a může se to říci každému,“ pravil.

Teprve teď lovec pochopil.

„Proto ses tedy nemohla ode mne už dát pohládit. Vždyť jsem starší bratr tvůj i Apakamův. Už k němu běžím.“

Neběžel, ale šel vážně a Očopana ho vedla za ruku. Opouštěl nemocného staříka, který měl jistě nejkrásnější den svého života, takže by v něm nikdo nebyl poznal nemocného, a přicházeli k lůžku raněného, z jehož očí zářilo štěstí. Rána byla vzorně ošetřena. To nebyla nemoc bílých lidí a v takovém léčení se indiáni vyznali lépe než Karaí. Ten jen zjistil, že kulka vyšla z těla a že okraje ran nebyly zanícené. Štěstí, že jaguáří kůže nebyla napuštěna arsenikem proti kozojedům a že ji pečlivě vyvalchoval kamencem. Chlapec jen ztratil mnoho krve a to mohlo být v několika dnech napraveno. Vždyť hosté z jeho vesnice přivezli tolik zásob a masa se nebude nedostávat. Přece však Apakam spustil moskytí síť a požádal lovce, aby vstoupil k němu a ohledal dobře ránu. Samé divné věci se dnes děly, samé věci, které lovec nečekal, i když si myslel, že dobře zná své přátele a způsob jejich myšlení.

Bylo mu ihned jasné, že se mu chce chlapec s něčím svěřit. Zadíval se do jeho očí a četl v nich kromě štěstí i nějakou obavu. Něco kalilo jeho radost.

„Očopana přijala totem pštrosa a nechá si růst obočí.“

„Slyšel jsem, že přijala totem slunce.“

„Nezlobí se můj starší bratr na mne?“

„Proč bych se měl zlobit na mladšího bratra?“

„Žapotek říkala, že čekáš, až Očopana doroste pro tebe. Já jsem jen obyčejný hoch – teď snad bojovník – Očopana je dcera náčelníka...“

Tak tedy také zde jsou ještě kasty – pomyslel si lovec. Ještě to nevymýtil Baidžokigi svým krásným příkladem, když se zrodil

z matky otrokyně, a přece se sám jmenoval náčelníkem. To byla tedy ta obava v očích chlapcůvých. Bylo třeba ho uklidnit.

„Žapotek je hloupá jako zelený papoušek. Vždyť já sám jsem jen obyčejný bojovník a nejsem z rodu náčelníků. Jsem z daleké cizí země.“

To nestačilo k vyhlazení smutku z očí chlapcůvých.

„Byl jsi u nás, odešel jsi a zase ses vrátil. Proč bys u nás nemohl zůstat? Proč bys zde nemohl postavit svůj dům a žít mezi námi?“

„Byl jsem u vás, vrátil jsem se a možná, že se ještě někdy vrátím, ale nemohu zde žít. Ani Očopana, ani jiná nedorůstá pro mne. Chceš vědět proč? Protože jsem sice jen obyčejný bojovník, ale jiného lidu, tak daleko v studené zemi. Mého lidu je mnoho, ale přece nesmí ani jeden bojovník chybět, až přijde doba, kdy ho bude třeba.“

Lovec se jen stěží bránil vzpomínkám na svou studenou zem. V daleké cizině takové vzpomínky těžce doléhají. Cítil potřebu být sám. Aby se uvolnil, vypomohl si vtipem:

„Neměj, hochu, starost. Očopana je má nejmladší ni-wálo, sestra, nebo spíš, jak Nauviljo říká, moje in-wáte, vnučka. Možná, že si Žapotek myslila, že bys byl vhodnější pro její Obileku. Řekni jí, že musí počkat, až se staneš náčelníkem, že si pak vezmeš obě – ovšem jestli ti to Očopana dovolí.“

Teprve teď zazářily chlapci oči plným žářem nezkaleného štěstí. Lovec si osedlal koně, zamával na pozdrav blížící se přední části karavany nákladních volů a rozjel se směrem k západu.

Kapitola čtrnáctá

SOUBOJ VE VERŠÍCH

Lovec si nevyjel pouze pro rozptýlení. Musel zařídít několik věcí, jejichž zanedbání by bylo mohlo způsobit mnoho nedorozumění a potíží. Měl smluveno s přítelem, že se sejdou v Nalike. Když si umlouval schůzku, počítal s tím, že Nalike bude poloopuštěnou vesnicí, a i kdyby přijel jeho přítel dříve než on, že nebude vystaven žádnému nebezpečí.

Ale teď se poměry změnilly. Nalike se hemžilo lidmi. Pravda, lidmi dobře naladěnými, chystajícími se na slavnosti. Ale lovec sám nevěděl, jakého rázu ty slavnosti budou. Bylo docela možné, že to za mimořádných poměrů budou slavnosti náboženské, při kterých domorodci nemohou potřebovat hosty cizince. On sám byl pozván a byl trpěn, ale nebyl si tak docela jist, že bude stejně vítán jeho přítel, i když měl důležitá jednání s Nauviljou. Ke všemu byla válka v proudu a očekávaný byl jedním z Riograndských. Snadno mohl být považován za špeha. Neměl sice nic se svými darebnými krajanly, naopak, přál dobro indiánům, Karaí byl o tom přesvědčen – ale sotva by mu to byli věřili za nových poměrů, tím spíše, že se už jednou pokusil o styk s Kadúveji, a to tak nešikovně, že musel utéci a přišel o velkou část zboží, které vezl na výměnu. A jaké už jsou náhody v divočině, stal se jeho nepodařený pokus o navázání styků s Kadúveji příležitostí k přátelství mezi lovcem a Baidžokigim. Lovec mu jel nyní naproti, chtěje ho přemluvit, aby se vrátil a aby přijel, až budou podmínky příznivější.

Ten, jemuž jel naproti, jmenoval se coronel Timoteo Feijó. Byl jedním z vedoucích osvobozovací revoluce v Rio Grande. Ale brzo poznal, že všichni neměli tak ideální důvody k boji jako on, a viděl, k čemu by to dospělo, kdyby měla zvítězit revoluce vedená nepo-

ctivými mamonáři. Přece však nechtěl bojovat proti svým druhům ve zbrani, ani když se přesvědčil, že za mnoho nestojí. Nechtěl přejít k druhé straně, která nebyla o nic lepší, a tak se znechucen vystěhoval mnohem dříve, než byla revoluce poražena.

Hodlal se usadit v novém kraji a živit se poctivou prací. Měl všelijaké nápady; jejich uskutečnění však povětšinou záviselo na dovození indiánů. Nejprve s nimi chtěl obchodovat, ale dopadlo to špatně; ještě štěstí, že se Nauviljo nikdy nedověděl, kdo byl poslední obchodník, který dovezl mezi jiným zbožím i soudek kořalky. Pak chtěl prorazit vozovou cestu, která by spojovala město Miranda s řekou, ale ta cesta mohla vést jen přes indiánské území, a proto potřeboval indiány, aby mu pomohli prozkoumat přechody přes Bodokenské hory. Při své první návštěvě prozkoumal půdu kolem říčky Nabileke, jež se mu zdála velice výhodná pro zemědělství – ovšem ne pro takové, jaké se v této krajině pěstovalo: nechtěl kácet a pálit lesy, aby získal pole, chtěl něco jiného, dosud neslýchaného; chtěl zorat campa, o nichž se mysli, že jsou neplodné. Proto si objednal několik pluhů a jiné zemědělské nářadí. Opět se mu k tomu nejlépe hodily pozemky na indiánském území. Všude jinde už byla půda zadána a obsazena dobytkaři. Podél Nabileke nebylo dobytka a nebylo by tudíž třeba dělat kolem polí ohrady. O tom všem bylo třeba porokovat s náčelníkem, a proto ho sem lovec pozval.

Lovec se s ním poznal už před několika roky, a to právě zde, na území indiánů. Oba byli stejně neznalí poměrů, oba se tehdy snažili navázat styk s indiány. Ale jeden nevěděl o druhém. Karaí byl tehdy chudý běželec. Měl jen to, co měl na sobě. Jeho jedinou chloubou byla dvojka, předovka s damascenskými hlavními a s krásnými rytými ozdobami na kovových částech. Koupil ji jako starožitnost za 10 zlatých u Novotného⁴⁷, ale v divočině budila senzací. Horší bylo, že měl jen půl plechovky prachu a olova jen na několik výstřelů.

47 Kdysi známý pražský puškař.

Pak měl dokonalou Collinsovu mačetu z nejlepší americké oceli. To bylo asi tak vše, co za něco stálo. Pravým opakem byl jeho oblek, popálený a potrhaný. Měl také jen půl moskytí sítě. Druhá půle mu shořela.

V jeho dobrodružném životě se často stávalo, že zůstal bez peněz. V takovém případě měl ve zvyku obrátit se o pohostinství k „divochům“. U těch nebylo třeba peněz. Ale na straně Chaca nebyl s nimi dobře možný styk. Celý břeh byl zamořen moskyty, kteří se toho roku objevili v takovém množství, že všichni indiáni utekli do vnitrozemí. Zdálo se nemožné prorazit tuto živou překážku, tím méně s tak špatnou výzbrojí. Mimo to lovec už dávno toužil poznat indiány Kadúveje. Jejich špatná pověst mu nevadila. Když byl před svým úmyslem varován, odpověděl brazilským příslovím: „O diabo nao e tan preto como a pintam,“⁴⁸ a rádcové jen pokrčili rameny.

Jak to provede, lovec nevěděl, když se svým člunem přirazil k pevnosti Olimpo. Přitáhl člun, přivázal jej ke kůlu a rozhlížel se. Měl sice v pevnosti známé, ale nemohl říci, že by tam měl přátele. Hlavně obchodníci ho neradi viděli, protože je před nedlouhou dobou donutil zaplatit lovcům plnou cenu – a to oni neměli rádi. Nikdo ho v přístavu neuvítal. Dělali, jako by nevěděli o jeho příjezdu.

Na kebračových kládách seděl přitloustlý černochoch a usmíval se na lovce. Měl dobrácké oči, milý pohled a byl lovcovi na prvý pohled sympatický. Ale celá sympatie neměla cenu, protože lovec měl v opasku jen několik paraguayských pesos, a i ty byly většinou potrhané a promočené, že by se je byl každý bolichero rozmýšlel přijmout. Jen jediná bankovka byla dobrá. Úlovky lovec také neměl – alespoň ne prodejné. Jeho člun byl sice naložen tak, že se potápěl skoro až k okrajům, ale pouze sbírkami indiánských předmětů. Ty byly v pevnosti bezcenné a byli by se mu jen vysmáli, kdyby je byl nabízel na prodej. Ale černochoch se tak pěkně usmíval, tak hezky

48 Čert není tak černý, jak ho malují.

kulil veliké oči a ohrnoval ohromné pysky, že na něho lovec zavolal a zeptal se ho, nechtěl-li by s ním vypít sklenku.

„Com muito gosto – s největší radostí!“ odpověděl černocho portugalsky.

Byl tedy Brazilec a tím byl lovcí ještě milejší, protože doufal, že od něho dostane zprávy o protějším břehu. Byl-li už na prvý pohled sympatický, stal se ještě sympatičtější, když se představil a řekl, že se jmenuje Manoel Wenceslau. Takové jméno uprostřed Jižní Ameriky a ke všemu ještě u tlustého černocho – kde se tu vzalo?

Vypili sklenku, lovec zaplatil svým posledním neroztrhaným pesem a černocho ho pozval na oběd. Lovec byl zvědav na jeho obydlí, ale byl překvapen prostorným domem z palmových kmenů, krytým palmovými prejzy. Ani velitel pevnosti nebydlil tak dobře. Jistě v žádném obydlí v Olimpo nebylo tak čisto. Lovec měl hlad a vděčně přijal pozvání k obědu. Ještě víc mu přišla vhod vařící, přeslazená káva po brazilském způsobu i posezení v hamakách na verandě po dobu poledního žáru. Pak se pilo maté a vyprávělo se; přišlo pozvání k večeři, a když se už skoro stmívalo, pomohly děti senhora Manoela přenést lovcova zavazadla z člunu do domu. Lovec v něm zůstal celý týden. Hostitel se nabídl, že v svém domě uschová lovcovy sbírky až do jeho návratu. Když mu lovec nabídl jako úhradu jediné, co mohl postrádat, totiž svůj člun, odmítl černocho jakoukoli náhradu za své pohostinství. Trvalo několik let, než se našla příležitost, aby se mu lovec za jeho laskavost mohl odvděčit. Ale hned od prvního dne se stali dobrými přáteli – přáteli, jak tomu slovu rozumí divočina.

Přátelství těchto dvou tak příliš odlišných lidí budilo jistě pohoršení mezi obyvateli pevnosti, ale lovec nemohl najít nikoho prospěšnějšího svým plánům. Senhor Manoel měl rád indiány, mluvil o nich s nadšením, i když se jich bál a nikdy se neodvážil na jejich území.

Když se ho lovec vyptával, zná-li statkáře Malheirose z druhého břehu řeky, zasmál se a odpověděl: „To bych řekl, že ho znám.“ A dodal dosti záhadně: „Je to tak skoro můj švagr.“ Lovec už leccos

zaslechl, že bývalý diretor dos Indios žije s černoškou, a proto hleděl zavést řeč jinam. Hostitel mu dal všechny potřebné informace a poradil mu, chce-li se spřátelit s Kađuveji, aby se vyhnul statku Barranco Branco. „Indiáni vědí všechno, co se tam děje. Nikdo neví jak, ale dovědí se, i co si tam myslí. Skoro bych řekl, že by bylo nejlepší, kdybyste Malheirose navštívil a hodně se s ním pohádal.“ Tato rada se nezdála špatná a lovec neměl nic proti tomu, protože věděl, že Malheiros je špatný člověk. Zajel si tam tedy jednoho dne se svým člunem a nedalo mu mnoho práce se staříkem se nepohodnout. Už tehdy si umínil, že se trochu poohlédne po jeho minulosti.

K indiánům se hodlal vypravit pěšky nebo v člunu, i když druhý způsob znamenal velikou zájžd'ku a těžkou práci s velkým člunem na klikaté řece Nabileke, kde nemohl použít plachty. Také to mu černoch vymluvil. Nabídl se, že mu na druhé straně řeky půjčí koně, s kterým pošle svého synka na smluvené místo na hranicích indiánského území. Měl tam jen špatného koně, ale i špatný kůň je lepší než žádný. A tak to provedli. Lovec dojel na člunu, převzal koně a chlapec se s člunem vrátil. Lovec se dobře vyptal na cestu, ale stalo se, že třetího dne, právě když došly poslední zásoby, které mu dal Manoel na cestu, zbloudil v hustém křoví. Hustým nízkým lesíkem se klikatil potok. Řeka byla vzedmutá a voda v potoce tak nehybná, že nebylo lze poznat, kterým směrem teče. Ani rozhled tu nebyl. Potůček se klikatil i ztrácel místy v bažinách.

Ať se lovec prodíral kterýmkoli směrem, vždy narazil na nějaký zákrut potoka. V takovém případě bývá nejrozumnější sednout si a dopřát odpočinku sobě i zvířeti. A lovec to udělal. Nacpal si dýmečku a kouřil, zatím co kůň okusoval sporé listy křovisek.

Tam se setkal s coronelem Feijó a s jeho lidmi. Už z dálky slyšel dusot jejich koní, ale bylo už k večeru, než dojeli na místo, na kterém seděl. Dověděl se od nich, že nedaleko je brod přes potok, který je hranicí indiánského území a že nedaleko za brodem je srub, v kterém hodlají přenocovat.

Domluvili se, že se k nim lovec připojí. Ale ještě před brodem vyplašili několik jacuting, bažantů. Lovec se za nimi pustil a zavolal jen, že přijede za ostatními. Však pozná brod, půjde-li po stopě.

Lovec neměl zásoby a nechtěl vyjítat nové známé. Někdy však se smůla už tak lepí na paty, zvláště v neznámé krajině. Nemohl dostat ptáky na ránu, zaváděli ho stále dál, a když konečně přece jednoho sestřelil, setmělo se. Nemělo smyslu hledat stopy. Lovec se sice pokusil jít podle potoka, ale nemohl-li poznat směr za dne, bylo nesmyslné pokoušet se o to za tmy. Odsedlal tedy koně, přivázal ho ke stromu, rozdělal oheň a chystal si večeři.

Byla to smutná večeře. Neměl konvici, neměl ani sůl, ale zato měl hudbu, i o kterou nebylo co stát – hudbu celých mračen moskytů. Nějakou dobu udržoval veliký oheň, aby je zahnal trochu dál, ale i to bylo málo platné. Moskytí síť měl propálenou, a tak si lehl do popela těsně vedle ohně, přikryl se celý, i hlavu, těžkým pláštěm, a protože byl dosti unaven a ještě více rozmrzen, usnul.

Nespal dlouho. Kůň sebou začal zmítat, vyhazoval v křoví a zděšeně říčel. Lovec se zdvihl a přiložil na oheň. Ještě než se oheň rozhořel, zahlédl ve tmě dvě svítící oči. „Nu, to bude pěkná noc!“ pomyslil si. Měl sice jednu hlaveň nabitou kulí, ale v druhé byly jen hrubší broky. V noci nebylo lze spoléhat jen na jedinou ránu.

Rozdělal tedy raději další dva ohně. Na chvíli to pomohlo, potom však začala kočka zase kroužit kolem. Tak probíhala noc za stálého příkládání na ohně. Sotva lovec začal trochu dřímat, budil ho nepokojný kůň. Byl tím stále více znaven a přitom se bál, že usne. Z opatrnosti se rozhodl vyjmout náboj broků a nabít kuli nebo sekané olovo. Když se k tomu chystal, zahlédl znovu svítící oči tak blízko, že neodolal a vypálil proti nim obě hlavně. Odpovědělo mu zařvání.

Nechybil tedy. Zařvání se opakovalo, pak znovu, ale již z větší dálky. Lovec nabil obě hlavně, a když se už nic neozývalo, stočil se zase do popela a usnul. Věděl, že by ho postrašený kůň vzbudil při prvním nebezpečí. Nebylo už daleko k svítání a potřeboval se vyspat.

Vzbudil ho kůň, ale nikoli kůň jeho. Byl to Alvaro, syn coronelův, který na něho skoro šlápl svým koněm a štouchal ho hlavní své pušky do pláště:

„Jste ještě živ?“ volal, a to zcela zbytečně i tehdy, když se lovec již pozvedl a začal se protahovat.

„To už je den?“ ptal se právě tak zbytečně lovec. „Měl jsem bídnou noc.“

„Ani my jsme neměli lepší. Když jsme slyšeli váš výstřel, myslili jsme, že je s vámi konec. Pak začal jaguár kroužit kolem srubu. Srub nemá dveře, a tak jsme vylezli na střechu. Před námi tam byli honáci a porazili krávu. Nechali viset dvě čtvrtě ve srubu. Měl byste vidět, jak byly oškrabané. Jaguár si vlezl do srubu a celou noc si pochutnával. Nikomu se nechtělo dolů, ani když k ránu odešel. Já jsem se však přece šel po vás podívat. Ostatní sedí ještě na střeše.“

Oba muži se vrátili ke srubu. Za dne bylo snadno jít po stopě, právě tak jako vyhledat brod. Našli opravdu všechny Alvarovy druhy na šikmé střeše se všemi zbraněmi připravenými k výstřelu.

„O doktor – ještě jste živ?“

Lovec si uvědomil, že je opět v Brazílii. Z počátku se tomu bránil, aby ho volali titulem, který mu nenáležel. Ale marně. Měl svou lékárníčku a musel tedy být doktor médico. Když je ujistil, že jím není, byl pro ně alespoň doktor ingenheiro, neboť měl měřické přístroje, a když i to vyvrátil, byl pro Brazilce doktor retratista, fotograf, protože měl stativ a kameru. Inu, každá zem má své obyčeje a Brazilci jmenují každého cizince doktorem. Alespoň v tehdejších dobách tomu tak bylo a lovec se už těm titulům ani nebránil...

„A s takovou spoustou železa jste utekli na střechu?“ ptal se lovec. „To jste nemohli po kočce střílet nebo mi alespoň odpovědět na mou ránu, abych vás mohl najít?“

„To jsme mohli, ale nikomu se do toho nechtělo. Víte, u nás v Rio Grande takové kočky nejsou a nemáme s nimi zkušenosti. Kdybyste

byl viděl, jak oškrabané jsme našli ty kravské čtvrtě, když jsme přišli do srubu, tu by se vám do toho také nebylo chtělo.“

„Inu, já jsem v tomto kraji také ještě zelenáč, ale tolik jste mohli vědět, že jaguár, který sem chodí na maso, není hladový. Byl by se dal zahnat i ranou na slepo. Vždyť jste mohli přijít o své koně.“

„Co byste dělal na našem místě vy?“

„Byl bych vyhodil ty kravské čtvrtě ze srubu, a to hodně daleko. Jednak proto, aby tu nesmrděly, a pak proto, aby se jimi jaguár pobavil a mně dal pokoj. A kdybych měl zbraně jako vy, dal bych je na takové místo, odkud bych si na jaguára mohl pěkně a pohodlně střelit. Ale lézt na šikmou střechu, kde se stěží udržíte, to by mě nenapadlo. Jedli jste vůbec večer?“

Všichni měli hlad. Nikomu se za tmy nechtělo pro dříví. Proto si to vynahradili a rozdělali velkou vatru. Lovec to uvítal hlavně proto, že měl velkou žízeň. Nechtělo se mu pít nepřevařenou vodu z bahnitého potůčku a byl by výskal radostí, když coronel vybalil tykev a zlatem kovanou bombillu⁴⁹ a nasypal maté.

Při maté se hovoří. Dorozuměli se brzy, že mají stejný cíl: navázat styky s indiány. Jenže coronel neměl tak naspěch.

„Naše setkání musíme oslavit. My jedeme do Porto Braga. Starý Portugalec Braga pořádá rodinnou slavnost a my jsme k němu pozváni. Musíte tam s námi.“

Lovec se zadíval na své šaty. Ačkoli je v Manuelově domě pokud možno vyspravil, utrpěly hodně noční cestou v křoví a spánek v popelu jim také zrovna nepřidal na kráse.

„Zbláznil jste se, coronele? Moje toaleta se tak zrovna hodí na domácí slavnost. Vy všichni jste vyšňořeni a ještě máte druhé šaty v tlumocích na sedlech. Všichni máte krásné koně. Jak bych však vypadal já, kdybych přijel na té vypůjčené herce? Mezi indiány tak přijít mohu, ale pořádná statkářská honoraci bych byl jen pro smích.“

49 Kovová rourka, která má na jednom konci sítko. Užívá se k pití maté.

Ostatně nejsem zván a ani Bragu neznám. Slyšel jsem jen o něm a nebylo to nic pěkného.“

„Musíte jet a nebojte se žádných nepříjemností. Já jsem zván a vy jste mým hostem. Vysvětlím to a v Brazílii není člověka, který by v svém domě urazil hosta.“

„Zapomínáte, že Braga není Brazilec, nýbrž Portugalec.“

„Od dětství však žije v Brazílii. Bude to veliká slavnost. Mají pozvaného nejlepšího payadora⁵⁰, kterému není daleko široko rovno. Zatoulal se sem z Argentiny a všude ho zvou. Toho musíte slyšet.“

Lovec se dal přemluvit a jeli. Přejeli úzký pruh pobřeží indiánského území a k večeru byli na Carlitově statku, na břehu Nabileke.

Na fazendě byly jen dvě staré služebné. Všichni odjeli na slavnost. Carlito byl Bragovým zetěm – oženil se nedávno s jeho nejmladší dcerou Luisou. Alvaro se přeplavil na koni přes řeku, aby ukázal své jezdecké umění. Přivezl z druhého břehu člun. Převezli sedla a přeplavili koně.

Do Porto Braga přijeli dosti pozdě. Přijeli vyhladovělí. Na statku byli už po obědě, a tak podle tamních zvyků museli čekat až na večeri, i kdyby umírali hladem.⁵¹

Zato o nápoje nebyla nouze a celá společnost byla už důkladně „veselá“.

„Coronele, neměl jsem přece sem jezdit, uvidíte, že to nedopadne dobře,“ poznamenal lovec.

„Jen to nechte na starost mně. Ostatně kdyby si něco začali, je nás dost, abychom je naučili způsobům.“

Lovec však věděl, že kdyby jich bylo ještě víc, není na ně spolehnutí. Byli vyhladovělí a už po prvních sklínkách kořalka způsobila,

50 Slavnostní zpěvák a recitátor.

51 Přijde-li k Brazílci host v době jídla, může přisednout bez pozvání; je-li však už sklizeno ze stolu, nedostane ani zbytky, kdyby platil zlatem.

že dohonili ostatní, kteří už dva dny pili. Lovec odmítl pít a usedl do tmavého kouta na verandě.

Není nic nudnějšího, než když střízlivý člověk má poslouchat blábolení opilců. Vyprávělo se tu o zpěvech slavného barda, jaké triumfy slavil včera, jaké vtipné verše zpíval, ale hosté je špatně reprodukovali, jednak proto, že zpíval španělsky, jednak proto, že si to v opilosti všechno popletli. Také neměl nikoho, kdo by mu odpovídal stejně vtipnými improvizovanými verši. Payador ostatně nechtěl zpívat opilé společnosti a vymýšlel si raději verše na večer, až hosté po jídle trochu vystřízlivějí a budou ho moci lépe ocenit.

Lovec zíval z hladu a z nudy. Ale nenudil se dlouho. Braga, vyzábělý, šedivý stařec, byl už dokonale opilý a jeho „opice“ byla výbojná. Jak lovec očekával, vzal si právě jeho za terč svých vtipů. Připotácel se se sklenicí v ruce a nabízel lovcí:

„Napij se s námi na naše zdraví!“

Nebylo možno odmítnout, aby si to všichni nevykládali jako smrtelnou urážku. Proto vzal lovec sklenici a trochu upil.

„Všecko musíš vypít. Nejsi přece senhorinha!“

Všichni se smáli tomu vtipu.

„Vypiji, Brago, vypiji víc než vy, ale až po jídle.“

„Pij hned! Nebo snad neumíš pít? Řekni tedy mým dcerkám, ať ti půjčí sukně. Nebo nám alespoň něco zahrej na kytaru.“

„Neumím hrát na kytaru.“

„Neumíš? Co tedy umíš? Jen to umění, že tě ta herka, na které jsi přijel, unesla. Coronel mi o tobě vyprávěl. Možná, že má pravdu, možná, že jsi učený člověk, ale jsi hrozně špinavý.“

Všichni ztichli a zdálo se, že vystřízlivěli. Zraky všech se svezly k lovcovu pasu, aby zjistily, že tam není žádná zbraň. Zdálo se, že sám Braga by byl rád, kdyby to nebyl býval řekl.

Do nastalého ticha odpověděl lovec zdánlivě klidně:

„Máte pravdu, senhore Brago. Neměl jsem sem jezdit a neměl jsem spoléhat na pohostinství Portugalce, ani když prožil skoro

celý život v Brazílii. Ale už tu jsem a musím nést následky. Máte také pravdu, že mám potřhané a špinavé šaty, ale zato mám čisté svědomí. Nezabil jsem nikdy svázaného člověka.“

Klidná slova působila. Všechny statkářovy dcery obklopily staříka a skoro násilím ho odvedly do vnitřní budovy. Cestou se k němu přitočil Carlito a vytáhl mu velice obratně revolver z pasu. Pak vběhl do domu a za chvíli se vrátil a nesl v náručí všechny střelné zbraně, které v domě našel, a běžel je schovat do stodoly. Pak se vrátil a posadil se vedle lovce.

„Bylo to trochu silné, co jste řekl mému tchánovi. Vlastně bych se měl na vás zlobit, protože se mne to týká nejvíc, ale...“

„Proč by se to mělo týkat vás? O tom nic nevím.“

„Když o tom nevíte, nemluvte o tom. Ale myslím, že vám to Braga nedaruje. Už proto, že to je pravda.“

„Nu, nějak to dopadne. Snad bude mít po druhé příležitost dokázat svou kuráž na bezbranném.“

Carlito měl pravdu v tom, že Braga se bude chtít pomstít, ale nikdo netušil jak. Lovce si jen všiml, že si dal zavolat dovnitř domu zpěváka a že pak vyšli oba jinými dveřmi. Na statkáři bylo vidět, že namočil své šediny do džberu vody, aby vystřízlivěl. Chodil mezi hosty, promlouval s nimi, ale už nikomu nevnucoval kořalku.

Zpěvák si přinesl židli doprostřed dvora a začal preludovat na svou kytaru. Po chvíli k němu přišli dva z hostí a snažili se doprovázet jeho melodii na svých nástrojích. Opakovali několikrát touž monotónní melodii, aby na sebe upoutali pozornost všech.

Pojednou se payador postavil přímo před lovce, zapreludoval a začal zpívat:

*„Señor payador de fama,
quero hacerle una pregunta,*

*cuantos buros se precisan,
para formar una junta.*⁵²

Všichni chápali, že to je jen začátek, který měl buď zesměšnit, nebo vyprovokovat lovce. Další verše byly by jen stupňovaly imper-
tinence. To vše pochopil lovec hned, jakmile zazněl první verš. Jediná
možnost, jak zamezit srážku, byla odpověď podobným způsobem.
Sotva dozněla poslední slova, dal znamení doprovázejícím, aby
hráli dál touž melodii, a vpadl:

*„Si la pregunta se me ha hecho,
la contestaré en un instante,
con Usted, que es un buro doble,
me parece, que hai bastante.”*⁵³

Chvilku bylo ticho, ale pak se rozlehl potlesk. Zpěvák se zadíval
překvapeně na lovce, trhl rukou směrem k pasu, ale pak ruku na-
přímil a podával ji lovcovi:

„Pane, vyhrál jste nade mnou a toho dvojitého mezka jsem si plně
zasloužil. Chtěl byste být mým přítelem?“

„Proč ne? Vážím si každého, kdo uzná chvilkový úspěch soupeře,
měl-li náhodou vtipný nápad.“

Podali si ruce.

52 Slavný barde, snad můžeš nám říci,
i když nejsi tak přespříliš stár,
kolik mezků potřebí je,
aby jich součet dal jeden pár.

53 Když už se mne na to ptáte,
tak vám odpověď hned dám:
vy, pane, který jste dvojité mezek,
myslím, že na to stačíte sám.

„Chtěl byste mi dokázat své přátelství tím, že byste mi splnil jedno přání?“

„Je-li to v mé moci...“

„Jste se mnou stejné postavy. Vyměňte si se mnou šaty. Až se vrátím domů a budu na pampách zpívat o této příhodě, budou mi připomínat mou porážku, ale budou mě inspirovat. Dal jste slovo a je to ve vaší moci.“

„Dobrá. Přijmu, ale až ráno. Chci, aby pochopili, že na šatech nezáleží. Vaše šaty výměnou za mé hadry budou mým prvním a také asi posledním honorářem za verše.“

Teprve pak se rozproudila upřímná a veselá zábava. Byl už čas k večeři a sám Braga se posadil vedle lovce. Pokoušel se všemožně se omlouvat. Z počátku jen šeptem, ale když ho lovec odbýval, vstal a omluvil se přede všemi veřejně.

„Dejte mi vědět, senhore Brago,“ pravil se smíchem lovec, „až budete mít příští slavnost. Já sice nepřijedu, ale napíši do Asunciónu, aby k vám poslali můj frak, a vy jej pak posad'te na čestné místo.“

„Raději přijed'te vy sám, třeba byste byl ještě otrhanější. Ale teď dokažte, že dovedete pít víc než já.“

„Máte doma citrony? Dejte nějaké přinést a naučím vás pít mexický grog. Až se to naučíte, budeme dělat závody.“

Hned bylo přineseno vše potřebné. Posadili se proti sobě a před každým stál plechový hrníček, pava horké vody a láhev silné cachacy⁵⁴.

Prvý grog namíchal lovec. Na horkou vodu dal kolečko citronu, na to nalil opatrně třtinovou kořalku tak, aby se nesmíchala, a zapálil ji. Do plamene kapal po lžičce v plameni pálený cukr. Zdánlivě nevinný nápoj, ale zrádný. Našel hned oblibu u všech. Sehnali kdejaký šálek a brzy vysvitly zelenavé plaménky jako bludičky po celém prostranství. I ženy okusily, ale poznaly brzy nebezpečnost

54 Kořalka z kvašené cukrové třtiny.

tekutiny. Netrvalo dlouho a tři mladíci odcházeli; ostatní zůstali na zemi – a zůstali tam až do svítání, kdy je probudil ranní chlad. Odešli lovec i zpěvák – oba uměli pít – a Alvaro, který zásadně nepil. Šli do zpěvákovy pokoje, aby si vyměnili šaty.

Kapitola patnáctá

ZBRANĚ

O všech těch příhodách přemýšlel lovec, když si vyjel z Nalike. Měl mnoho důvodů, aby přemluvil coronela k návratu. Jeho návštěva v nevhodný čas mohla překazit všechny jeho plány a to opět mohlo způsobit mnoho zla. Také však nechtěl, aby jeho přítel podnikal tak dalekou a namáhavou cestu nadarmo.

Ze zamyšlení ho vyrušil dusot koně. Ohlédl se v okamžiku, když už ho Baidžokigi dojížděl. Jeli spolu chvilku mlčky. Lovec právě přemýšlel, jak by měl do svých plánů zasvětit náčelníka, když on sám se ho zeptal:

„Jedeš naproti coronelu Feijóvi? Přijíždí se svým synem Alvarem. Přijeli Chřestýšovi lidé od Nabileke a viděli je cestou.“

„Jedu, abych je vrátil. Nezdá se mi příhodná doba pro jednání.“

„Myslil jsem si to. Snad nám přijdou vhod. Jen nenapadne-li tvého přítele zase nějaká bláznivá myšlenka a neveze-li s sebou – třeba tajně – nějakou láhev kořalky. Proto mu jedu naproti já s tebou. Veze-li něco, neprojede s tím. Sám bych rád vypil nějaký hlt, ale nesmí být z nás ani z nich cítit. Musí se dát prohledat, a veze-li něco, tedy to musí zničit. Ani zakopat to nesmí, jinak by to někdo našel a vše by bylo pokaženo.“

Cestou projednali všechny možnosti a rozdělili si práci. Když se setkali s očekávanými hosty, byli už smluveni do všech podrobností.

Náčelníkova prozíravost byla správná. Coronel měl s sebou dvě láhve a ještě jednu plochou lahvičku pro vlastní potřebu. Ale náčelník i tu vyčenichal. S velkou lítostí musel coronel dovolit, aby je rozbili.

„Ani jako lék nesmíte mít s sebou kořalku. Nauvilja musel dnes mnoho slevit svých zásad, ale toto by neslevil. Sám pít nesmí pro

svou nemoc. Chápete? Raději se mu hleďte zavděčit, budete-li řídit opravu ohrad.“

Alvaro byl nadšen plánem na chycení stáda. Zde měl příležitost prokázat svou odvahu a svou jezdeckou obratnost před nejpověstnějšími jezdci. Byl kaďuvejskými indiány tak nadšen, že se začal podpisovat Alvaro Guaykurú Feijó. K lovcovu překvapení nejevil coronel žádné obavy o podnik, do kterého se jeho syn hnál.

„Kdybych nebyl tak těžký, sám bych se toho honu zúčastnil,“ řekl, jako by se omlouval.

S ještě větším nadšením přijali návrh jak Nauviljo, tak všichni indiáni. Hned za svítání se skoro všichni vyrojili jako mravenci k ohradám, nosili kameny a klády, stavěli a spravovali. Jen několik chlapců si vyjelo k pantalanu, aby vyhledali dobytek, který měl indiánské značky. Karaímu se zdálo, že to nebrali tak přísně. Prohlédl sice všechny kusy, které přihnali do vesnice, a zjistil vypálené indiánské ornamenty na jejich kůži, i když některé byly už hodně zarostlé, ale dobře si všiml, že hnali stáda dvě. S jedním zahruli k východu ještě v místech, kde – jak mysli – nejsou v dohledu. Karaí by nebyl chtěl vzít jed na to, že ono druhé stádo nemělo na každém levém boku vypálenou Malheirosovu značku. Přimhouřil však nejen jedno, ale obě oči. Quen roba un ladron...

Snadno si představít, jaká to byla slavnost a jaké hody každou noc. Tolik masa, s kterým nikdo nepočítal, že se jim podaří se ho zmocnit, tolik ovoce a plodin, kterými se lidé z Chuvarady chlubili a všechny hostili. Stačilo jen několik hodin spánku a hned zase do práce.

Třetího dne jeli Alvaro a Karaí k ležení lovců a za týden hlásil Alonzo, že lov je připraven.

Toho dne vyjel Karaí k Orlím horám sám, provázen pouze svými dvěma psy. Jak předpokládal, pamatovali si jeho psi dobře tajnou cestu, kterou šli v noci. Právě v místech, kde lovec na sesutém kamení vždy tak pečlivě smazával stopu, oddělovala se tajná stezka.

Byla to pohodlná cesta bez překážek, dobře sjízdná. Vyhýbala se ve velkém oblouku vanilkovému údolí a bludným kamenům. Na některých místech se lovci zdálo, že byla upravena lidskou rukou, i když dobře nechápal, jakými nástroji mohli indiáni rozbít a odstranit několik velkých skal, které stály v cestě. Věděl, že nejlepšími indiánskými nástroji jsou trpělivost a vytrvalost. Ostatní nástroje už jen usnadňují provedení, ale nejsou nezbytné.

Lovec přijel z druhé strany ke hřbitovu a nechal tam svého koně hlídat psům. Sňal se sedla jaguáří kůže a šel k své rozhledně. Slunce nebylo ještě dost vysoko, aby mohl použít zrcadla. Z druhé strany však bylo možno odrážet sluneční paprsky. Rozdělal tedy oheň, a než se rozhořel, nasbíral si v okolí dostatek trávy a polozetlelého listí. Když je hodil na oheň, vznesl se hustý, tmavý dým. Přerušoval kouř pokrývkou. Skoro hned dostal odpověď zrcadlem. Nedověděl se nic, co by už byl nevěděl, jen přesný počet raněných a mrtvých. Znepokojila ho zpráva, že se chystá nový výpad, ale jisté to nebylo. Na svůj dotaz dostal odpověď, že to nijak nespěchá. Oznamil ještě, že brzy přijede do pevnosti, pak oheň uhasil. Chtěl se nerušeně dívat na napínavý velký lov. Byl zvědav, jak to Alonzo provede.

Byl už nejvyšší čas. Představení začalo.

Od jihu se blížil veliký mrak prachu. Nic víc nebylo vidět. Teprve když prašný mrak přeletěl suché campo a blížil se k vlhčí půdě, bylo možno rozeznat, že před mračnem letí jezdec. Lovec ho poznal. Byl to Baidžokigi. Seděl vzpřímen a mával červeným ponchem. Z výšky se zdálo, že ani příliš nenamáhá svého koně, ale jistě to bylo závodní tempo.

Za ním se vynořilo stádo. Na vlhké půdě se už mrak nezdvíhal a bylo vidět jasně. Teď si teprve lovec uvědomoval, v jakém byl nebezpečí, když sám utíkal před stádem.

Rozechvění se ho zmocňovalo stále víc. Měl strach o Baidžokigiho. Stačilo by klopýtnutí koně a nezbylo by nic ani z koně, ani z jezdce. Ale náčelník jel s jistotou a s důvěrou v svého koně, stále

vzpřímen. Pak se najednou sehnul a Karaímu se zdálo, že padá z koně, ale Baidžokigi jen obrátil poncho červenou látkou dovnitř, a skoro leže na koni, uhýbal stranou.

Stádo trochu zvolnilo běh. Přední býci zdvihli hlavy od země, jako by hledali, kam se jim pronásledovaný ztratil. O jezdce už nejevili tolik zájmu, když zmizela červená barva, kterou byli dráždění a lákáni už několik dnů.

Ale z druhé strany už vyjížděl nový jezdec, Alvaro.

Chvilku se rozmýšlel, než obrátil červené poncho, a hon začal znova. Už dávno přeběhlo stádo hranici indiánského území a hnalo se dál směrem k Nalike. Vběhlo do vysoké trávy v místech, kde byla první srážka. Jezdec zmizel – bylo vidět jen červené poncho vlající ve vzduchu a tráva se vlnila jako moře nad hřbety rozzuřeného dobytka.

Alvaro vyjel na pastviny porostlé nízkou trávou, ale to už také on ležel na koni a stácel červenou látku pod sebe. Přímo proti středu stáda jel krokem Alonzo. Stál v třmenech a rozhlížel se. Jak on, tak jeho kůň byli klidní, jako by jeli na procházku, jako by neviděli, že proti nim letí snad sto tun masa s rohy, sehnutými až k samé zemi.

Alonzo zastavil. Vypjal se v třmenech, přiložil pušku a vystřelil. Před hlavní jeho pušky se trochu zakouřilo. Střelec zůstal nepohnutě na místě, přestože stádo nebylo od něho dále než sto metrů. Byl si jist svou ranou.

Shora viděl Karaí dobře, jak se třetí býk ve špici klínu převalil. Hned se celý obraz změnil. Alonzo si přehodil karabinu na záda, roztočil boleadoru a hodil. Dopadla na nohy předního býka, zamotala se do nich a býk se převalil. Pak letěla ještě druhá boleadora s podobným účinkem. Alonzo obrátil koně a klidně odjížděl zvolna zpět.

Se stádem se stala veliká změna. Přední býci se zarazili předníma nohama a zdálo se, že sedí na zadku, jako když se kůň spouští se svahu. Na ně dopadla váha všech ostatních kusů, které se hnaly za nimi setrvačností rozběhu. Ale vydrželi náraz, i když se některý převalil a na něho se navalili druzí. Pak se celé stádo smíchalo, ale

brzy se za stálého krouživého pohybu začalo roztrídovat. Staří býci udělali kruh kolem tří padlých druhů. Další kruhy tvořila mladší zvířata až k vnějšímu kruhu, kde stály krávy a telata. Celé to ohromné stádo, skoro tisíc kusů, vyrazilo táhlý řev. Byl to ohlušující řev divoké zvěře, ale přece se tolik podobal – pláči. Před chvilkou to byl zvuk bouře a dunění hromu, když se všechna ta rozzuřená zvířata hnala slepě vpřed, teď lovci připadalo, jako by slyšel hrát nějakou podivnou, nepochopitelnou melodii na obrovské varhany. Před chvilkou dravá zvěř, teď melancholičtí, bezmocní a zkrušení tvorové. Ztratili svého náčelníka a oplakávali ho nepopsatelným nářkem.

Z lesíka na úpatí skály vyjížděli indiáni na koních i na jízdních volech a hnali před sebou krotký dobytek. Z počátku objížděli opatrně v kruhu kolem. Lovec je chápal. Což kdyby se stádo znova rozběsnilo! Nechtěli přijít o svůj pracně zkrocený dobyteček. Ale když se Alvaro a Alonzo vrátili a vjeli docela bez obav mezi bučící stádo, dostali odvalu i ostatní a přimíchali se do něho též. Počal opět krouživý pohyb, ale řízený tak, že se spirálovitě rozšiřoval, a pomaloučku se celé stádo pohybovalo k Nalike. Hoši, kteří byli na koních, sunuli se pozvolna na okraj, obklopujíce celé stádo. Ostatní na jízdních volech a na býcích, rozptýlení mezi celým stádem, začali postupovat umluveným směrem, jeden jezdec na velikém býku převzal vedení a celé stádo se dalo na pochod. Z počátku velice zvolna, pak stále rychleji, až přešli v plný běh. Ale už ne v útočném klínu. Jezdci je se stran zatlačovali, nejprve do čtverce, pak do obdélníku. Netrvalo dlouho a zdvihl se nad nimi znovu sloup prachu. To už přecházeli na suché palouky, už byli na dohled Nalike. Na místě zůstali jen tři býci, mrtvý náčelník a jeho dva pobočníci; ti se marně snažili vyprostit nohy z řemenů, které je omotávaly. Jednomu se to počínalo dařit, ale už se vracel Alonzo a zastřelil oba svou winchestrovkou. Už neměl takovou jistotu a vystřelil dosti zblízka půl tuctu ran do ležících zvířat. Podle toho, jak seděl na koni, bylo znát únavu, vyčerpání. Svezl se z koně a lehl si do trávy.

Karaí slezl se své rozhledny, přitáhl koni popruhy a sjížděl pomalu do údolí. Cestou se snažil představit si obavy a pak radost starého náčelníka, když se svého lůžka zahlédl mračno prachu, když začal rozeznávat vedoucí jezdce, když si uvědomoval, že jeho ves dostává bohatství, které mu snad přece umožní provedení jeho plánů. Byl to riskantní podnik. Vsadil všechno na příslib Paraguayce, kterého ani neznal, ani neviděl. Byla to jediná možnost, jak uskutečnit náčelníkovy plány. Jak snadno mohl jeho lid přijít o všechnen svůj ochočený dobytek, o všechny koně, a kolik lidí při tom mohlo přijít o život! Vždyť stádo se mohlo znovu rozdivočet a smést všechno, co bylo v cestě.

Když Karaí přijel dolů, našel Alonza ještě na zemi. Zdálo se, že spí, ale celé tělo se mu chvělo.

„Tedy to nepůsobí jenom na mne,“ řekl si lovec. „I takovému ‚indiánu‘ to dovede roztrást nervy.“

Karaí přinesl vodu a omýval Alonzovi čelo a srdeční krajinu. Pak ho položil na záda a pohyby rukou zavedl umělé dýchání. Když Alonzo přišel k sobě, odvázal z mrtvých zvířat své boleadory, nasedl a jeli spolu po cestě vyšlapané stádem.

„Pošleme sem ještě večer několik chlapců, aby rozčtvrtili ty tři býky. Bylo by škoda tolika masa. Také jsi mohl ty dva pustit za stádem a nemusels je střílet.“

„Kdybych je nebyl včas odstřelil, byl by to konec kad’uvejských indiánů. Byli by poplašili stádo a to by bylo smetlo vše. Maso těchto býků necháme supům. Nejvýše kůže bude možno zužitkovat.“

„Proč by se nespotřebovalo i jejich maso? Indiánům je třeba ukázat, že mají spořit, i když mají přebytek.“

„Maso by nebylo k potřebě. Jsou to uštvaná zvířata a měla zpěněnou krev. Než se sem hoši vrátí, bude už maso v rozkladu a bylo by jedovaté. Jen supům neuškodí.“

Ale ani kůže nebyly zužitkovány. Nezbyl k tomu čas. Když přijeli do Nalike, dověděli se, že malá část stáda přece jen unikla a unesla s sebou několik krotkých kusů. Ještě než se podařilo vehnat všechnen

dobytek do ohrad, probudila se část zvířat ze své letargie a nebylo možno je zadržet.

Celou noc trvalo, než se podařilo oddělit býky, krávy a telata do různých ohrad. Každý musel přiložit ruku k dílu. Jen Alonzo, Alvaro a Baidžokigi se nezúčastnili práce a nikdo je k tomu nepobízel. Provedli nejdůležitější díl práce a provedli jej dobře.

Také následující dny nemohl nikdo zahálet. Bylo třeba kastrovat býky a velké většině těch, kterým se nechtěla líbit ani ohrada, ani styk s lidmi, bylo třeba uřezat špičky rohů. Pak je musili nechat důkladně vyhladovět, než se mohlo pomýšlet na další transport.

K veliké Alonzově spokojenosti započalo se hned první den s vybíráním a oddělováním jeho podílu. Byl více než spokojen. Vybrali pro něho nejlepší kusy.

Teprve když byly nejdůležitější práce skončeny, pozval Nauviljo oba náčelníky a lovce na poradu. Později byl přibrán také coronel. Ale už předtím vyzval Baidžokigi lovce na vyjížd'ku.

„Nauviljo si asi nedá rozmluvit útok na Barranco,“ řekl, když odjeli z dohledu vesnice. „A chce ho vést sám. Připustíš to?“

„Nevím dobře, jak bych mu v tom mohl bránit? Ví, že brzy zemře. To jsem mu nezatajil. Nechce umřít na lůžku, nýbrž v boji. To dovedu chápat. Dříve nebo později budete muset útok podniknout. Ta najatá sebranka nebude se chtít spokojit s jednou porážkou. Jistě již vypravovali, jak se srazili s velikou přesilou a pobili mnoho nepřátel. Malheiros bude tím spíš naléhat, aby vyhubili zbytek a zmocnili se celého území pro něho. Za to jim slíbil plat, a nemůže platit, dokud nebude mít pozemky. Mám zprávy, že něco připravují. Proto pojedu na Barranco a pokusím se to zamezit. Nějaký Nauviljův manévr patří do mého plánu. Je možné, že Nauvilja při tom padne, ale s tím nutno počítat dříve nebo později. Myslím, že ty pak spojíš celý kmen a zavedeš pořádek.“ Baidžokigi zavrtěl hlavou.

„Nauviljova smrt je konec Kaďuvejů,“ pravil rozhodně. „Nauvilja nesvolával rady starších ani rady bojovníků po dlouhá léta a vládl

sám. Teď jen on sám je drží pohromadě. Nauvilja nesmí padnout. Také nesmíme dopustit, aby provedl útok, jak jej plánuje. To by nebyl manévr, ale vybití všech lidí na Barranco. Chce vzít s sebou jen osmnáct mužů, jako kdysi Itakaduana. Vybral si jen staré bojovníky – stále se s nimi radí a nepřipustí žádného z nás mladých. Budou bojovat po starodávnu – jen nožem. Nezamezíš-li to, padne jich většina, ale zatím pobijí všechny ženy i děti, vyloupí fazendu a zapálí ji, jak to dělali za starých dob.“

„To by se ti nelíbilo?“ ptal se Karaí, který se ze všeho nejvíce zajímal o to, jak působila „civilizace“ na „divochy“. „Jak se na to dívají tvoji lidé?“

„Některým by se to snad líbilo, hlavně těm starším, kteří prožili dřívější boje. Ale mladší vědí, že by Malheiros povolal vojsko, že by se proti nám postavili všichni, i ti, s kterými jsme dobře vycházeli, a to by byl náš konec.“

„Myslíš, že by Nauviljo mohl mít nějakou naději s noži proti puškám?“

„O to nemám starost. Nauviljo má už jistě připravenou nějakou válečnou lest. Vyptává se podrobně coronela, jak se to na Barranco změnilo od těch dob, co tam nebyl. Hlavně chtěl vědět, je-li čistá a prosekaná cesta do lesa v pozadí fazendy, je-li dobře vidět až tam, kde se zahýbá. Vyptal se na každou maličkost. Dověděl se také, že postavili palisádovou ohradu do čtverce kolem fazendy až skoro k řece.“

„To jsem nevěděl. Wenceslau mi to asi chtěl vysvětlit, ale nerozuměl jsem mu. Postavili si tedy past sami na sebe. Dvě winchestrovky jim odříznou za palisádami přístup k vodě. Stačilo by několik dnů a mohlo by se to urovnat bez zabíjení. Jak bys myslil, že bych mohl přemluvit Nauvilja, aby nepodnikal útok po starém způsobu?“

„Těmi winchestrovkami. Nauviljovi staříci mají jen staré předovky a do nich sotva padesát nábojů. Já a několik mých hochů máme dobré zbraně, ale nábojů málo. Nechce nás vzít s sebou. Vzal

si do hlavy, že když já poslal do boje děti, on povede starce. My tam ovšem budeme i proti jeho vůli a bez jeho vědomí, ale jen proto, aby se mu nic nestalo.“

Cestou zpět měl Karaí o čem přemýšlet. Na pašování zbraní a kořalky indiánům jsou přísné zákony. Je ovšem druh lidí, kterým úřady obcházení zákonů trpí – hlavně mají-li podíl na zisku, ale k těm Karaí nepatřil. Svěřit se někomu nebylo také radno.

Když se vrátili do vsi, byli už očekáváni u Nauviljova lůžka, kolem něhož byli shromážděni staří bojovníci. Nauviljo neprozradil, jakou válečnou lest chystá. Porada se točila kolem jediného předmětu: zbraně.

„Ted' jsme bohatí,“ prohlásil Nauviljo. „Mohli bychom platit dobyt看em, ale obchodníci se k nám neodvážjí. Máme jen nože. S noži je možný jen starý způsob boje.“

Snad by věděl radu coronel Feijó?

Ukázalo se, že věděl. V Olimpo bylo dvacet nových winchestrovek a dostatečná zásoba nábojů. Sám Malheiros je objednal, ale nemohl zaplatit. Majitel by je rád prodal a přijal by úpis coronelův, ale coronel sám potřeboval krytí.

A jak sem zbraně přivézt?

Lovec rozhodl: „Nauviljo vám zaplatí úpis dobyt看em. Požene-te zároveň s Alonzovým podílem do Porto Braga a já pojedu pro zbraně.“

„To by šlo. Alvaro pojedje s vámi.“

Lovec se jen usmál. Nedal na sobě znát, že si všiml nedůvěry a přílišné opatrnosti. Vždyť to mohly být jeho poslední peníze. Coronel Feijó měl rodinu a začínal v cizí zemi.

Kapitola šestnáctá

LYNČ NEBO VÝPRASK

Cesta ubíhala rychle, i když koně byli ještě trochu unaveni. Bylo krásné ráno, vanul svěží větřík, přece oba jezdci mlčeli.

„Copak máte na srdci, Alvaro?“ začal hovor lovec. „Už po dva dny jste nějak zamlklý.“

„Je mi smutno. Všechny moje iluze se zhroutily. Jak jsem se těšil, že přijdu mezi indiány, mezi děti přírody, nezkažené, volné! Jak jsem byl nadšen v prvních dnech! Ale to všechno bylo jen zdání. Jsou to přece jenom barbaři a teď, když jsem mohl nahlédnout do jejich života, přestávám se Malheirosovi divit, že je chce všecky vyhubit. Kdybych nebyl přesvědčeným spiritistou, sám bych vedl ty své nehodné krajany proti nim.“

„Nechtěl byste mi vysvětlit, co s tím má spiritismus společného?“

„Nevíte? Nuže – kdo má nějaké zlé myšlenky, ten k sobě láká zlé duchy a ti se zmocní jeho ducha a řídí celý jeho další život ke zlému. Proto o tom nechci ani přemýšlet.“

„To by nebylo tak špatné učení, i kdyby to jistě šlo i bez duchů. Víra tvá tě uzdravila a tahle nemusí být právě škodlivá. Copak vás tak hrozného poděsilo a zaujalo proti vašim hostitelům, mladý příteli?“

„Vždyť ani zvíře by nemohlo jednat tak proti přírodě!“

„Hm. Zním už Kadúveje hezkou řadu let, možná, že také se vším nesouhlasím, ale nemám právo chtít, aby se měnili podle mého názoru. A něco proti přírodě jsem u nich opravdu nezjistil. Nechtěl byste mluvit trochu srozumitelněji?“

„To je to, co mě nejvíce udivuje. Jste mezi nimi, rozumíte jejich řeči a děláte, jako byste to neviděl. Prvý den se mi zdálo, že to jsou nejlepší lidé na světě, veselí, dobří a neschopní něčeho špatného. Pak jsem se přece dorozuměl s některými, kteří uměli trochu por-

tugalsky. Připisoval jsem to jejich neznalosti řeči, ptal jsem se všech a není možná mýlka. Nedovedete si představit, jak jsem si oddychl, když jsme odtamtud vyjeli. I ve spaní se mi o tom zdálo. Můj dobrý duch mě varoval a vyzýval, abych co možná rychle odjel.“

„Možná, že duchové vědí za den víc než našinec za léta. Nechtěl byste se se mnou rozdělit o svého dobrého ducha, aby mě také trochu poučil.“

Lovec už stěží zadržoval smích.

„Nevysmívejte se duchům, nebo vás stihne jejich pomsta,“ pravil Alvaro. A jako by zaváděl řeč jinam, zeptal se: „Kolik roků myslíte, že je té Nauviljově dcerce, té maličké, co jí říkají Očopana?“

„Říkají, že je jí osm let. Ale Kad'uvejové umějí počítat jen do čtyř. Pro pět už mají stejné slovo jako pro mnoho. Jejich počet není přesný. Nemyslím, že jí bude zatím víc než šest roků. Znáám ji ještě jako nemluvně. Proč se o ni zajímáte?“

Alvaro neodpověděl, ale ptal se dál:

„Víte, proč byla ta velká slavnost a proč ti lidé pekli celé voly v kůži na rožnících?“

„Myslím, že to vím, protože jsem se sám přičinil o to, aby slavnost byla přeložena z Chuvarady do Nalike. Je to slavnost sklizně, slavnost k počtě souhvězdí Plejad, které je tak něco jako bohem úrody. Ten se vtělil v člověka a naučil lidi sázet plodiny. Třemi zrnky fazole, třemi klasy kukuřice a třemi turecky navařil spoustu jídla a nasytil davy lidí, které pozval na slavnost, když se mu narodil synek. Je to jedna z nejkrásnějších mytologií, které jsem u všelijakých indiánů sebral.“

„Jiný důvod slavnost neměla?“

„Měla, ale to byla jen shoda okolností. Byla to oslava svatby Nauviljovy dcerky.“

„A to říkáte tak klidně? Dovedete si představit něco nemravnějšího a dovedete mluvit o takovém zločinu, jako by bylo všecko v nejlepším pořádku?“

„Cožpak je svatba nemorální nebo dokonce zločin?“

„Hrozná! Sám se divím, že s vámi ještě mluvím. Jste snad tak špatný, nebo jen ze sebe děláte cynika? Já mám sestru – je o nějaký rok starší, ale té Očopaně je podobná, jako by to byly sestry. Kdybych si měl pomyslet, že by se měla vdávat...“ Když Alvaro viděl, jak se na něho lovec nechápavě dívá, vyrazil: „Cožpak nechápete, že je to ještě malé dítě!“

„Tedy v tom vidíte nemorálnost? Poslyšte, toho svého dobrého ducha se hleďte zbavit, a to hodně rychle! Spíše se mi zdá, že to byl nějaký zlý duch, který vás sváděl posuzovat činy svých bližních, aniž jste dříve zkoumal, je-li váš dojem správný. Vezměte na vědomí, že to, co považujete za nemravnost a zhovadilost, je ve skutečnosti tak morální, že by toho nebyl schopen ani svatý Antonín, neřku-li někdo z nás. Byl jsem při kaďuvejské svatbě, kde nevěstě bylo sotva víc než dva roky. Co byste tomu říkal? Pamatujte, že není radno posuzovat zvyky některého lidu, dokud je nepoznáme a nepochopíme. Kaďuvejský indián se žení s dítětem, aby si z něho vychoval ženu. Žijí spolu na jednom lůžku, pod jednou moskytí sítí jako bratr se sestrou tak dlouho, dokud se z dítěte nestane žena. Přemýšlejte o tom, a až to pochopíte, dejte svého dobrého ducha do pense a prostě duše všech Kaďuvejů za odpuštění, že jste jim křivdil.“

„Bylo by něco takového možné?“ byla poslední slova Alvarova cestou k ležení lovců.

Když se blížili k lesíku, vyběhl jim naproti Nené Fiori a už zdaleka na ně volal:

„To je dost, že už jdete! Právě k nejlepšímu! Chystáme se na krásný lynč. Nebýt Otonta, který říkal, že přijedete, byl by se ten chlapík už houpal na větvi, i když má pro vás všelijaká doporučení.“

„Na lynč je vás trochu málo, nemyslíte? Pokud vím, je třeba padesáti občanů, aby se stal z vraždy pouze přestupek.“

„Jsou výjimečné případy, kdy se na to tak nehledí,“ odpovídal Nené. „Jen se pojdte podívat, ale pojdte rychle, chcete-li vidět, co dělá, a chcete-li ho vidět ještě živého.“

Lovec se svezl z koně a běžel za Fiorim na mýtinku za táborem. Co tam viděl, bylo nemyslitelné a nepochopitelné mezi slušnými lidmi, tím méně mezi lidmi žijícími v divočině. Nějaký chlapík, oblečený po lovecku, ale v šatech jakoby právě vybraných z výkladní skříně, stál před koněm přivázaným nakrátko ke stromu. V ruce držel silnou hůl a mlátil koně. Čím zuřivější byl kůň, tím víc ho řezal po hřbetě, přes nohy a nakonec třesoucí se zvíře nemilosrdně bušil do hlavy tak, až z mohutné hole lítaly třísky. Otrlí lovci si říkali, že koni vystoupily slzy nad touto surovostí, ale surovec nic takového neviděl, nýbrž řezal dál a dál, až kůň sklopil hlavu a začal ji schovávat za strom.

„To je nějaký blázen,“ řekl Karaí Nenému. „Nebude to asi mít v hlavě v pořádku.“

„Spíš bych řekl, že je to darebák, a myslím, že to není jenom můj názor. Podívejte se na ostatní. Měl jsem co dělat, abych je zdržel do vašeho příchodu. Po odjezdu Dona Pabla jsem převzal odpovědnost za ležení.“

„Copak tady děláte?“ zeptal se lovec městského panáka s klidem, kterým byl pověstný vždy, kdykoli byl rozčilen nebo rozezlen.

Chlapík si otřel pot a podíval se na lovce. Hledal v kapsách.

„Vy jste jistě ten lovec známý pod jménem Karaí Pukú. Já jsem doktor profesor Moskitinho. Mám na vás doporučující dopisy, podle nichž mi máte být k službám.“

„Ptal jsem se vás, co tady děláte!“

„Tak in medias res⁵⁵. Studuji tady život zvířat ve volné přírodě. Je to velice důležité pro vědu a pro lidstvo. Víte, jsem takový druhý Seton a píši vědecká pozorování.“

„Nevybral jste si pro svá studia nejprůhodnější dobu, ale já se vás ptám, co tady děláte s tím koněm.“

„To je ještě polodivoch a řekl bych, že patří dosud mezi divoká a svobodná zvířata lesnatých hor. Je zajímavé, že jeho normální

55 Přímo k věci.

povaha – byla-li kdy dobrá – se pokazila stykem s člověkem právě tak jako povaha divochů, zcivilizují-li se jen napůl. Přestanou se pak báti technických vymožeností, poznají slabosti civilizovaného člověka a těží z toho svou hlavní životní zásadu, že práce je kletbou a že lze použití všech úskoků, aby zásada pracovati nebo obětovati se ve prospěch jiných byla co možno zdařile napálena.“

„To je názor lidí, kteří neumějí jezdit a jsou líní chodit pěšky. Je to váš kůň?“

„Ne, můj kůň to není. Byl mi zapůjčen na základě dobrých doporučení velice významných osob a vzhledem k mé vědecké činnosti. Vždyť já mám na tom koni jezdit celých příštích čtrnáct dní, mám-li zabít svého jelena. Víte, je velice důležité pozorovat život volných zvířat a vědět, jak se mají správně a sportovně zabíjet. Ale já znám své pappenheimské. Nesměl bych nikdy sednout na hřbet toho koně, kdybych mu povolil...“

To už nemohl Alvaro poslouchat:

„Pane,“ řekl, „víte, že jste vy spíš hovado než ten kůň?“

Učený muž se obrátil k lovcovi s výčitkou:

„Nedovolíte přece, abych byl urážen tím chlapcem?“

„Nejsem vaše guvernánka,“ odpověděl lovec a pokračoval: „Divím se, že vám ten chlapec řekl ‚pane‘. Ale jeden pokyn vám dám: Zde je zvykem, že cítí-li se kdo urážen, vyrovná si to sám s tím, kdo ho urazil.“

„Ale já mám doporučující dopisy od vlivných osobností. Dovolte, abych vám je odevzdal...“

„Ty vám tedy nebudou nic platné. Myslím, že ti, kdo vám dali doporučení, by se za to styděli, i když jsou to politikové, kdyby viděli, co tady provádíte s vypůjčeným koněm. Myslím, že vám nezbude než sáhnout po revolveru a vypořádat se s tím mladíkem, který vás urazil, protože jinak byste se seznámil se soudcem Lynchem. To není příjemná známost.“

„Ale ten mladík by asi také střílel, kdybych sáhl po zbrani? Jen se kouká po mých rukou a pás má natočen dopředu.“

Přestože byli lovci velice rozezleni, museli se smát:

„Vy asi nosíte zbraně jen proto, abyste střílel po tom, co před vámi utíká a co se nemůže bránit.“

„Samozřejmě. Nemohu riskovat svůj život. Má velkou cenu pro vědu a pro lidstvo vůbec. Pochopte, pánové, že jsem profesorem a vzdělavatelem mládeže.“ Mezitím Alvaro odepjal pás a odhodil jej.

Sotva se tak stalo, ruka profesorova se pohnula směrem k revolveru. Nebylo ani třeba zákroků lovců, protože zbraň se vze-přela v pouzdře, jako by se i ona styděla za svého majitele. Neměl čas ji vyprostit. Dostal krásnou ránu do brady.

„To je jen tak závdavkem,“ křičel Alvaro.

„Nebylo by lépe vzít tu hůl a tlouci ho hlava nehlava tak dlouho, až by byl tak zřízen jako ten kůň?“ mínil Nené Fiori.

„Už jsem potřeboval trochu cviku... Nemyslete však, že na to moje pěsti nestačí.“

Stačily, ale bylo to příliš mnoho cti pro učeného pozorovatele živých zvířat ve volné přírodě.

Karaí zatím odešel k svému stanu a prohlížel si doporučující dopisy. Jak jsou někteří lidé neprozřetelní a lehkomyšní při psaní takových dopisů! Nepomyslí, ani komu je dávají, ani komu jsou určeny. Jen ještě zaslechl, jak Nené dával profesorovi dobrou radu:

„Tak jen se pěkně seberte a vraťte se, odkud jste přišel. Ale půjdete pěšky! Uvidí-li vás některý z nás na koni, nevyvážnete už tak lacino. A to by byla škoda pro vědu a pro lidstvo vůbec.“

Karaí měl jiné, důležitější starosti. Ani on, ani jiný z lovců se už nesetkali s doktorem Moskitinhem. Jen když jel s Alvarem k Barranco Branco, zeptal se ho lovec:

„Copak asi těm vašim ranám říkají vaši dobří duchové?“

„Jistě mají radost – ovšem nebylo-li těch ran přece jen trochu málo.“

Kapitola sedmnáctá PODLOUDNÍK

Pro těžce naložený člun není horší vodní cesty než Rio Nabileke. Samé zákruty, že není možno napnout plachtu a využít příznivého větru. Sotva se plachta trochu vzdeme, už je tu nový zákrut a třeba ji povolit a chopit se vesel. Vítr, který chvilku pomáhal, nyní ještě více překáží. Karaí byl líný každou chvilku vstávat a spouštět stěžeň, proto se raději dřel s vesly proti větru i proti proudu.

Není však lepší řeky než Rio Nabileke pro pašeráka, který právě uklouzl Malheirosovu parníčku. Místy běží řeka jako splašená, místy se rozlévá do široka a je tak mělká, že se spodek člunu dře o dno. Sem za člunem parníček nemůže.

Hůře tomu bylo na volné řece Paraguayi. I přes příznivý vítr – a byl to krásný vítr, který nadýmal plachtu, že nahýbala člun a třela se o hladinu – zmenšovala se stále vzdálenost, která dělila člun od parníčku. Lovce už počítal s tím, že bude musit použít zbraně. Nesměl se dát chytit, protože zboží, které vezl, nebylo jeho. Nákladem jeho člunu byly sice vražedné zbraně, ale tentokrát měly pomáhat k tomu, aby se zamezilo krveprolití.

Vítr je velký pomocník, ale pára je lepší. Parníček byl docela malý, zato nadělal hodně hluku. Jakmile nabral dostatečně páry, zapískal a poroučel plachetnímu člunu, aby zastavil. Neměl k tomu žádné právo, a dokud byl mimo dostřel, neměl ani moc, kterou někteří lidé občas považují za rovnocennou s právem.

Lovce si parníčku prozatím nevšímal. Dostane-li se parníček blíž nebo oslabí-li vítr, tu věděl, že jeho „právo“ je lepší, protože jeho dlouhá mauserovka nesla mnohem dále než pušky pronásledovatelů. Počítal s tím, že bude stačit několik pokynů, aby zanechali pronásledování.

Ležel u kormidla a klidně kouřil. Ani se neohlédl, jen podle zvuku parníčku odhadoval vzdálenost. Pojednou začal k němu doléhat jiný zvuk, sice slabší, ale ostřejší. Tento nový zvuk ho donutil, aby pohlédl po proudu. Místo jednoho parníčku viděl na řece dva. Druhý byl mnohem rychlejší.

Jediný pohled stačil, aby lovec poznal, že se blíží vojenský hlídkový člun. Dorozumí-li se s Malheirosovým mužstvem, mohlo by to být nepříjemné, protože canonheira⁵⁶ měla na palubě ještě lepší „práva“, než bylo jeho. Schoval tedy pro každý případ svou mauserovku pod plachtu, kterou byl přikryt náklad, a otáčel pomalu kormidlem, aby se zdálo, že u paraguayského břehu hledá příznivější vítr.

Ale canonheira byla příliš rychlá. Dohonila ho dříve, než se dostal do poloviny řeky, která tvořila hranice mezi oběma státy. Ale už to stačilo, aby se vládní člun příliš nemíchal do osobních sporů. Nejvýše mohl lovec vyptáváním pozdržet tak dlouho, až by ho parníček dohonil.

Canonheira se rychle blížila, ale z pravé strany. Už to bylo dobré znamení, neboť napovídalo, že mu nehodlají odříznout cestu k paraguayskému břehu. Když byly přídě v jedné čáře, zvolnil parní člun běh a jel tak blízko, že bylo dobře vidět celou posádku, jež se vyhrnula na palubu. I strojník vykukoval od kotlů. Přesto nemohl lovec poznat, je-li mezi uniformovanými vojíny některý z jeho přátel. Spokojil se tedy pozdravem zamáváním rukou. Odpověděl mu hlas, který se mu zdál známý:

„Como está, dottor? – Jak se vám vede?“

„Dobře! Výborně! Kdo mě volá?“

„Tady João Salgado Guimaraes, alferez do exercito⁵⁷, a tady jiný váš přítel José de Sá Earp, velitel pevnosti Coimbra. Kam máte namířeno, Karaí Pukú?“

56 Dělová loď.

57 Poručík pěšího vojska.

„Jedu k ústí Nabileke.“

„Jenom k ústí?“

„Jen až tam máme společnou cestu. Dál se sotva budu moci těšit z vaší příjemné společnosti,“ řekl lovec z povinné kurtoasie, která je Brazilcům vrozená, i když si o příjemnosti takového doprovodu za daných poměrů myslel něco docela jiného.

„Co to vezete tak pečlivě přikrytého pod plachtou?“

Lovec vsadil vše na jednu kartu a odpověděl se smíchem:

„To víte, že nějaký kontraband. Co jiného bych vozil z Paraguaye do Brazílie! Chcete si prohlédnout obsah člunu?“

„Doufám, že nevezete indiánům kořalku?“ zeptal se velitel. Byl to velice přísný pán. Zajímal se o osud Kaďuvejů. I když je nikdy nepoznal osobně, vážil si jako pravý voják jejich strategického umění. Dovedl je ocenit, protože sám velel pevnosti, které indiáni kdysi dobyli.

„Stačí vám moje slovo, komandante?“

„Stačí. Po ostatním kontrabandu mi nic není. Ten ať si honí celní parníček. Nepotřeboval byste přípřež? Vezmeme váš člun do vleku a na tu hodinku, než dojedem k ústí Nabileke, byste mohl k nám na palubu.“

To byla velice lákavá nabídka. I kdyby se čilý větřík udržel v nynější síle, byl by lovec potřeboval k ústí Nabileke nejméně dvě hodiny. Ale bylo pravděpodobné, že se stoupajícím sluncem vítr ochabne, a pak to znamenalo pilně veslovat až do večera.

Přece se však lovec rozmýšlel, má-li nabídku přijmout. Mohla mít své nevýhody. Než se rozmyslel, dopadl na jeho člun provaz s hákem, hozený z příďe lodi tak přesně, že hák zachytil za spodek stěžně. Nezbylo nic jiného než přivázat kormidlo tak, aby se udržela stejná vzdálenost mezi oběma plavidly, a svinout plachtu.

Za pozvání k návštěvě paluby lovec pěkně poděkoval.

„Zůstanu raději u svého kormidla. Nerad bych si zmáčel náklad, a i tak můžeme mluvit.“

„Copak by se vám mohlo zmáčet na vašem nákladu?“

„Vezu také trochu mouky a několik pytlíků soli a těm by voda nedělala dobře,“ vymluvil se podle pravdy. Vojáci však dobře věděli, že je to výmluva, a bylo to znát na jejich úsměvech.

„Copak vám chtěl ten pensionovaný tuleň Lázaro Aranda, který kormidluje Malheirosův parníček, Teniente Herreros? Pískal svou píšťálou ‚stop‘ a nadával jako teruteru⁵⁸, když mu jde vačice na vejce. Musel jste ho přece slyšet.“

„To víte, že jsem ho slyšel, ale nezajímalo mě to, i když mi to šlo na nervy. Kdybyste nebyli přijeli vy, byl bych mu asi musel odstřelit píšťálu, aby dal pokoj.“

„Dokázal byste to?“

„Možná, že ne na první ránu. To víte, jsem suchozemský tvor a na řece jen hostem. Snad bych na vodě neodhadl hned přesně vzdálenost. To vaši matrozové jsou jiní chlapi. Umějí hodit provaz s hákem stejně přesně, jako gauchové treří lasem a boleadorou. Také bych je byl několika prvními výstřely upozornil, že se mají schovat. Znáte mě, že jsem ke každému plný ohledů. Nejméně bych chtěl navrát starého Arandu. Neříkal vám, proč tak touží po hovoru se mnou?“

„Něco říkal, ale ten jeho ‚Herreros‘ dělá takový rámus, že nebylo rozumět. Máte asi mnoho munice, když byste s ní chtěl tolik plýtvat.“

„Vždyť jedu na delší dobu do divočiny a nějakou tu patronu navíc jsem s sebou ovšem vzal.“

„Bude dobře, když si pospíšíte,“ vmísil se do hovoru prostořeký alferéz. „Malheiros má fazendu plnou ozbrojeného lidu a ještě žádá vojenskou pomoc. Když jsme tam nakládali dříví, říkal, že se bojí přepadení. Nějací darebové prý na něho poštvají divoké indiány, ohrožují ho a kradou mu dobytek. Jak vidím, vy si jedete na hranice jejich území docela sám. Uvidíte-li některého toho divocha, poradte jim, aby to vyřídili dříve, než nás pošlou proti nim. Banka má velký

58 Pták podobný čápu.

vliv a bojí se o každé ukradené dobytče. Jsou ti indiáni opravdu takoví zloději?“

„Každý se na to dívá se svého stanoviska. Banka v nich jistě vidí zloděje, protože každý hádá podle sebe. Já myslím, že to jsou velmi nábožní lidé. Vzpomínáte na staré přísloví: Quen roba un ladron...“

„Tem cen años de perdon,⁵⁹“ zazněla odpověď za všeobecného smíchu. „A nepotkal jste se tam někde s profesorem Moskitinhem? Byl vycpán doporučeními, také od banky. Co tam vlastně dělá?“

„Chtěl se koukat na jaguára lupou. Zdá se mi, že jsem ho zachránil před lynčováním.“

„To nám musíte vyprávět.“

„Až někdy jindy. Děkuji za příprež. Até otro dia! Na shledanou!“

Lovec se ještě jen zeptal: „Da licença? – Dovolíte?“ a aniž čekal na dovolení, přitáhl lano, vypjal hák a jeho člun se obrátil v pravém úhlu přímo proti ústí Nabileke. Plachta se vzedmula a z obou plavidel si mávali na pozdrav.

Vše šlo tedy tak dobře, že si lovec nemohl víc přát. Vojáci měli na věc týž názor jako on. Neměli mnoho chuti pomáhat špatné věci, ale museli by, kdyby dostali rozkaz. Postarají se, aby rozkaz nepřišel brzy, a přijde-li, aby nebyl s přílišným urychlením proveden. Ne nadarmo znamenalo v těch dobách v Brazílii slůvko amanha zítra a zítra znamenalo za měsíc a podle okolností třeba za půl roku. Lovec tedy měl dost času, aby vše vyřešil před příchodem vojska.

Jediné, co ho trápilo, bylo parno poledních hodin. Vítr ustal, a proto Karaí vstal, svinul plachtu, vysadil stožár a položil jej do člunu tak, aby co nejméně překážel veslování.

Při té příležitosti zjistil, že už nemá daleko ke Carlitově fazendě. Měl sice v úmyslu přenocovat pod fazendou a proklouznout v noci za tmy, ale díky torpedeře měl náskok a polední doba, kdy na fazendě všecko spí, se k proklouznutí hodila skoro lépe než noc.

59 Tomu je sto let odpuštěno.

Nijak nespíchal. Chyběly ještě dva dny do doby, kdy se měl sejít s Kaďuveji několik mil proti proudu. Ne daleko, ale přece z dohledu Carlitova statku přiléhal až k řece hustý, stinný lesík a tam si lovec hodlal v klidu zarybařit a nadělat zásobu sušených ryb.

Také břeh pod statkem byl porostlý lesem kolem potůčku, který tam ústil. Když jel mimo, byl v pokušení utábořit se docela blízko a přesvědčit se, jak se obyvatelé fazendy dívají na válečný konflikt. Pak se přece jen rozhodl pokračovat v cestě. Břeh byl vysoký a mohl proplout kolem fazendy, aniž ho někdo viděl. Vždycky se může vrátit pěšky. Přestože vesloval nejtišeji, jak dovedl, nepodařilo se mu proklouznout. Ku podivu někdo na statku nespal siestu. Z vysokého břehu se ozvalo:

„O dotór! Porque passa de lárgo! Nao séa brabo. Atraque! – Proč jedete kolem? Nehněvejte se na nás a přirazte!“

Nad břehem se vyklonila Carlitova hlava, kulatá a usměvavá jako měsíček v úplňku. S jeho úsměvem kontrastovala hlaveň pušky, která se vynořila těsně vedle hlavy.

„Hezké pozvání s puškou v ruce! Mám snad zakázaný průjezd podle vašeho břehu? Jen řekněte a pojedu po druhé straně.“

„Dios me livre!⁶⁰ Ta puška neplatí vám. Modlil jsem se, aby sem přijel někdo, na koho by bylo spolehnoutí. Pánbůh vás posílá.“

„Nepamatuji se, že by to byl o mně kdo řekl. Zpravidla říkají pravý opak. Ale já mám své starosti. Budu tábořit asi míli proti proudu na vašem břehu v lesíku a tam ke mně můžete přijít. Není-li vám to vhod, utábořím se na druhém břehu na indiánském území.“

„Proč byste nepřijal naše pohostinství na dva tři dny?“

„Mám své zkušenosti z Porto Braga.“

„Říká se o vás, že neodepřete nikomu pomoc, i když nejste o ni požádán.“

60 Bůh chraň.

„To je jiná řeč. Nenabízíte mi pohostinství, ale potřebujete mne. Víte, já lépe rozumím, mluví-li se se mnou přímo, než když se jde na mne od lesa. Říkal jste dva až tři dny? Dva dny vám mohu věnovat. Sjednu tedy po proudu a zakotvím v lesní zátočině.“

Lovec vjel člunem do zátočiny, jak nejhrouběji byla splavná. Dostal se tak docela blízko statku a byl chráněn lesem, takže odnikud nebylo jeho člun vidět, ale on sám měl rozhled jak na břeh, tak na řeku. Když upevnil člun a vyšel z lesíka, pozoroval, že Carlito již připravuje svůj člun k odjezdu, že naň přenáší vesla a stěžeň. Ani při té práci neodložil svou opakovačku.

„Tak co máte na srdci a čeho se to vlastně bojíte? Nikdy jsem neviděl, aby někdo chodil doma tak vyzbrojen.“

„Když zde zůstanete jen dva dny, musím spěchat a řeknu vám to jen krátce. Žena vám to vysvětlí podrobněji. Najal jsem několik Paraguayců na vykáčení lesa. Teď ode mne chtějí, abych jim hned zaplatil za práci, jinak že mi zapálí statek. Já tu nemám hotové peníze a musil bych pro ně dojet do pevnosti. Nemohu však jet, protože by zde zůstaly jen ženské, a ti chlapi hrozili vším možným.“

„Kolikpak je těch Paraguayců? A jaké mají zbraně?“

„Šest jich je a mají jen dvě předovky.“

„Dobrá, převezmu za vás hlídku, ale nejpozději za dva dny večer jedu dál. Ale poslyšte! Nechcete jim snad provést nějakou čertovinu a nějak je ošidit na mzdě? V tom případě bych s tím nechtěl nic mít.“

„Jak si můžete o mně myslit něco takového? Věděl jsem, že mohu s vámi počítat. Ale teď už pojedu!“

Chystal se vstoupit do člunu.

„Počkejte ještě chvílku. Mám své podmínky. Až se vrátíte, zaplatíte jim za práci tak, jak jste si to ujednali. A zaplatíte v penězích, a ne ve zboží, hlavně ne v předraženém zboží. Budu sám při výplatě a při jejich odchodu. Promluví si s těmi chlapíky a postarám se, aby se chovali slušně, ale nedovolím, abyste je ošidil za práci.“

Lovec pozoroval, že se jeho podmínka Carlitovi nějak nehodí do rozpočtu, a proto dodal:

„Nehodí-li se vám moje podmínky, mohlo by se stát, že bych se přidal na jejich stranu.“

„Bůh chraň! Ale raději s nimi nemluvte. Jsou to hrozní surovci a mohli by vás střílet ze zálohy. Vyhrožovali mi tím. Kdybyste je viděl blízko fazendy se zbraní v rukou, raději hned sám střelte. Jinak by zde ženy zůstaly bez ochrany. Až se vrátím, půjdeme na ně oba ozbrojeni a budeme krýt jeden druhého. To bude bezpečnější. Jen dejte dobrý pozor a hned střílejte. Až uvidí, že odjíždím, jistě se pokusí o útok.“

Carlito neměl pověst zbabělce. Lovce začalo zajímat, jaké to vše asi má pozadí. Známe-li dobře nějakého člověka – a lovec dovedl lidi dobře prokouknout – můžeme si vypočítat, jak bude za určitých okolností jednat. Jedná-li jinak, pak jsou v pozadí jiné okolnosti, než jak je vylíčil, nebo je tu nějaká neupřímnost.

Lovec pokynul Carlitovi na rozloučenou a vrátil se k svému člunu. Vyčistil si v lesíku mýtinku, postavil stan, rozdělal oheň a chystal si oběd. Hodina oběda už minula a Karaí předpokládal, že na statku nic nedostane.

Právě když sypal napolo uvařené fazole a rýži do rozpálené slaniny, vyrušilo ho zatleskání. Před lesíkem stála stará černoška:

„Da licença? ‚Seňá‘ Luisa zve pána k obědu.“

„O mulata!“ Lovec udělal stařeně radost, že ji nazval mulatkou, i když byla černější než supí peří. Nesměl to ovšem přehnat a zavolat ji – „O rubia!“ – blondýnko! – to by se byla jistě zlobila. „Vyříd'te paní, že nechám pěkně děkovat, ale že už mám oběd uvařený.“

„Paní dala zabít slepici a sama udělala placky jako o největším svátku. Voda na kávu se už vaří, aby byla čerstvá, až pán přijde.“

„Snězte to na mé zdraví. Moje virado⁶¹ je už navařené. Mám ho zásobu na více než dva dny a ještě mi zbude na cestu. Déle tu nebu-

61 Jídlo.

du. Voda v mé pavě už také zpívá. Vyříd' paní, ať si se mnou nedělá starosti. Jako bych tu ani nebyl.“

Černoška se odkolébala kachním krokem a rozhostilo se ticho poledního žáru. Ještě nebyl konec poledního odpočinku, tak posvátného všem obyvatelům tropických krajů.

„To by byla příhodná doba, abych se podíval na plantáž, na ty nebezpečné buřiče,“ říkal si lovec pro sebe. „Rozhodně bude lépe promluvit si s nimi, než něco podniknou. Můj příjezd asi nepozorovali, protože jsem jel těsně u břehu, ale Carlito jel po druhé straně. Bud' chtěl být dál z dostřelu jejich předovek, nebo chtěl, aby ho viděli a pokusili se o nějaký útok na fazendu v naději, že tam není nikdo, kdo by kladl odpor.“

Lovec začal mít podezření a uvažoval dál:

Hostit někoho mimo čas k jídlu není v Brazílii zvykem. Tím méně vařit zvlášť jídlo – a sváteční jídlo – za poledního žáru. Ještě méně zvát cizince do statku, jehož majitel není přítomen a kde jsou pouze ženy. Lovec znal dobře zvyky brazilského vnitrozemí. Často býval na fazendách hostem po několik týdnů, aniž jen zahlédl některou ženu, nejvýše nějakou starou černošku. Ženy sice pozorují hosta skulinami v stěnách, poslouchají všechny hovory, ale samy jsou neviditelné a hlídány přísněji než v tureckých harémech. Lovec děkoval za svou oblibu hlavně tomu, že všude respektoval zvyky lidu, u kterého žil.

Zde tedy nebylo něco v pořádku. I strach před přepadením by sotva porušil posvátné tradice. Musil zde být jiný, vážný důvod. Takovým důvodem by mohla být chamtivost. A to je vlastnost sedláků všech krajů.

Kdyby se lovec zapletl do boje se vzbouřenými dělníky, zvláště kdyby je přistihl, jak se chystají k přepadení fazendy, byl by jich jistě několik postřílel svou rychlopalnou zbraní. Pak by bylo méně placení – mrtvým se neplatí a zločincům se platit nemusí. A snad by byl také lovec střelen a pak by se nikdo neohlížel na správné

zaplacení ani na placení hotovými. Vykácení lesa by přišlo zadarmo. To už stálo zato udělat sváteční oběd. Také by to byl důvod, proč Carlito odjížděl tak okatě. Kdyby byl odjel tajně, nemuselo se nic přihodit až do jeho návratu. O děti a o svou ženu se asi nebál. Ne nadarmo to byla dcera Portugalce Bragy. Jistě dovedla dobře střílet a postarat se o sebe. Vždyť vyrostla na pokraji divočiny.

Když si lovec promítl ten plán z hlediska farmáře, nezdál se mu tak špatný. Ale on neměl chuť hrát v něm určenou úlohu. Dal za pás svou mauserovku, na pravou ruku navlekl mboreví⁶² a šel opatrně lesíkem. K řece sbíhal les jen úzkým pruhem, ale rozšiřoval se směrem ke kopci za fazendou. Tam byla čerstvě vykácená mýtina – všiml si jí hned, když přijížděl – tam jistě najde dělníky.

Když se opatrně přiblížil k mýtině, překvapilo ho, jak je mýtina veliká. Hezký kus práce udělali ti chlapíci. A Carlito bude také musít vyplatit hezkou sumičku. Práce v těch krajích není laciná, ale dělník se v té krajině málokdy dočká své mzdy. Nebývalo kde se dovolat práva. Carlito dělal dojem boдрého, veselého a rozšafného chlapce, ale v obchodních věcech se o něm leccos šušovalo. Nepotřeboval sice bohatnout na úkor jiných, měl sám hezkých pár tisíc kusů dobytka a výborné pastviny. Ale byl sedlák. Čert mu věř!

Dělníci už nespali. Seděli ve stínu kokeirové palmy a radili se. Nebylo jich šest, nýbrž osm, a ani jejich výzbroj nebyla tak chatrná, jak Carlito vyprávěl. Lovec litoval, že si nedal všechno podrobně opakovat od senhory Luisy. Byl by si mohl udělat lepší úsudek o tom, jaká past zde byla políčena. Pravda, muži měli většinou předovky, ale také dvě remingtonky byly opřeny o kmen palmy. Zato nevypadali nijak zločinecky. Podle šatů se nemohlo soudit, ani podle vlasů a dlouho neholených vousů. Na člověka neznalého divočiny by dělali dojem banditů nejhoršího druhu, ale lovec si všiml spíše výrazů jejich tváří než divokého zevnějšku. Byli to

62 Bič.

veselí chlapci, kteří vtipkovali, i když měli důvod být důkladně rozmrzelí. Některé jejich vtipy, které dolehly k lovcovu uchu, byly by snad jinde pohoršlivé, ale v tomto prostředí nebyly špatné. Není nepříjemnějšího zvuku, než když vedle psacího stolu řve papoušek nebo krákorá vrána. A přece je krásné, když se večer papoušci svým křikem loučí s prérií na cestě k hnízdům v lese nebo když krákorá vrána nad zasněženou krajinou. Lovec se musil zdržovat, aby se hlasitě nezasmál některým vtipům, jež zaslechl.

Právě nad hlavami dělníků byly tři obrovské hrozny kokeirových plodů. Lovec si dobře všiml, že byly zralé, většinou žluté, a z některých se už loupala kůra. Zasmál se svému nápadu – žertíku, vhodnému právě také jen pro divočinu. Postavil se za strom, nasadil svou rychlopalnou pistoli na pažbu, takže ji proměnil v karabinu, pozorně zamířil a vypálil rychle za sebou tři rány, každou do jednoho stonku. Rány samy dělníky důkladně polekaly, ale leknutí se zmnohonásobilo, když se na jejich hlavy sesypalo několik set těžkých a tvrdých oříšků. A než se mohli vzpamatovat, slyšeli rozkaz:

„Pět kroků dopředu a nikdo ať nesáhne po zbrani!“

Poslechli jako automaty. Lovec přešel kolem nich. Dobře si je prohlédl, nemají-li při sobě zbraně, a byl spokojen, když seznal, že na zemi, kde dříve seděli, nechali ležet i mačety.

„Tak, a teď se posaďte pěkně do kruhu, ale kousek dál, abych vás měl pěkně na očích. Mám totiž ještě nějakou spěšnou prácičku. Až ji udělám, tak si pohovoříme.“

Nahrnul pušky na hromadu, přisedl k nim a nožem odšrouboval všem puškám kohoutky. Nastrkal je do svého pasu.

„Tak, to bychom měli. Nemračte se, hoši. To jen abyste neudělali nějakou hloupost. Dostanete součástky svých pušek v pořádku zpět. Jen ty dvě remingtonky si vezmu s sebou a pro všechny případy si vypůjčím vaše mačety. Za dva dny dostanete všechno s výplatou zpátky.“

„To znamená, že nedostaneme ani peníze, ani své věci. To si na nás najal Carlito pěkného zabijáka, aby nás mohl okrást.“

„Tak nemluvte, hoši. Podívejte se: Moje bouchačka dá třicet pět ran, než jednou mrknete. Kdybych byl zabiják, mohl jsem vás odstřílet všechny, dříve než byste si byli uvědomili, co se děje. Zatím jsem na vás nechal jen pršet oříšky, které jste byli líní načesat, abyste měli změnu v potravě.“

„Nejsme opice ani indiáni, abychom jedli kokeiro. Nejedli jsme to, ani když nás Carlito nechal o hladu, doufaje, že utečeme bez platu. Teď, když jste nám vzal zbraně, myslíte, že pojdeme hladý. Ale my to Carlitovi nedarujeme! Dříve nebo později ho stáhneme z kůže.“

„Nestáhnete, hoši, protože vám Carlito zaplatí přesně podle ujednání. O to se už postarám!“

„Vždyť jsme ho viděli, jak ujel. Jistě jen proto, aby odvezl peníze, které měl na statku.“

„Mně řekl, že jede pro peníze a pro zásoby. Nemohl prý jet dříve, protože jste hrozili přepadením fazendy, a tam už také neměli co jíst. Co tomu říkáte?“

„Nejste vy ten Karaí, co se stará o dělníky a nutí patrony, aby platili za práci? Pak jste se dal tentokrát napálit. Carlito nám nechce zaplatit, a bude-li k tomu nucen, myslí, že se spokojíme brakovým zbožím. Proto jel do Olimpa. Nebo tam jel pro pomoc proti nám. Snad si vypůjčí od Malheirosa jeho hrdlořezy.“

„Slíbil mi, že vám zaplatí penězi, a já budu při výplatě. Malheirosovi lidé mají co dělat s indiány; kdyby však pomýšlel na takový úskok, tu vám včas vrátím zbraně. Ale nebudete je potřebovat, protože za dva dny budou indiáni zde a spořádali by je sami.“

„To bychom přišli z bláta do louže.“

„Nebojte se jich. Já sám mezi ně jedu a nesnědí mě. Ale když říkáte, že máte hlad, uděláme obchod. Vy mi donesete své pušky a své mačety do mého stanu, vezmete s sebou velký pytel kokeirových oříšků a já vám prodám na úvěr půl pytle fazolí, arrobu rýže a arrobu slaniny. A dva dny pustíte z hlavy nápady na přepadení fazendy.“

Až dostanete zapláceno, půjčím vám svůj člun a vy jej odevzdáte v Olympu černochovi Manuelovi.“

*„Y son de cobre – – –
como campanas de palo
suenan las razones del pobre.“⁶³*

„Bude-li to tak, jak říkáte, bylo by to po prvé, co dostaneme poctivě zapláceno za poctivou práci. Podívejte se. Není to dobrá práce? Ale nebojíte se, že vám s člunem ujedeme?“

„Nebojím. Proč byste to dělali? Za to, že vám pomohu k vašim penězům? Ostatně byste se s ním nedostali daleko, ten člun je příliš známý. Ted' půjdeme, ale pěkně lesem, aby nás nikdo neviděl. Na fazendě nepotřebují vědět, že jste odzbrojeni.“

Tím uklidnil i jejich poslední pochyby. Vybral si tři dělníky k nesení nákladu. Sám nesl jen dvě vojenské pušky. Se slíbenými potravinami je poslal zpět a osaměl ve stanu.

Slunce už přešlo k západu, ale na spaní bylo ještě příliš brzo. Nebylo tu příhodné místo k lovu ryb, ale lovec se přece pokusil rybařit. Sešel k řece a hodil silnou šňůru s velikou udicí. Zatím na malou udičku chytil všelijakou drobnou havěť. Zabírali dobře bágre, malí vousatí pancéřoví sumečci. Chutné jídlo, ale má víc odpadu než masa. Velká ryba nechtěla žádná ani ťuknout. Konečně sjela po břehu silná šňůra a napjala se, jak byla přivázána druhým koncem k pružnému stromku. Lovec vzal šňůru do ruky a potězkával, jak je kus na udici asi veliký, pozvolna přitahoval a popouštěl. Když již chtěl vytáhnout rybu z vody, ozvalo se zatleskání a obvyklé: „Da licença.“ Zase se přikolébala černoška:

63 Peníze jsou měděné – – –
však práva chudého
zní jako zvony dřevěné.

„Seňá' Luisa vzkazuje, že je čas k večeři.“

Právě v tu chvíli vyhodil lovec na břeh velikou pira-kanžůbu. Pochlubil se tučným kaprem:

„Řekni, mulatko, senhoře, že jsem si svou večeři zrovna chytil, že nechám pěkně děkovat. Ale tady vezmi s sebou kokeirové oříšky pro děti.“

Vykuchal rybu, nasolil ji a kusy nabodnuté na prutech opékal na sálavém žáru ohně. Pod primitivní rožeň nastavil rozpolcené bambusy, aby se v nich zachycoval rozpálený tuk, který z nich skapával, a tím občas poléval pečínku. Když odešel na kraj lesa, aby natrhal velké listy divoké canny, které mu sloužily za talíře, pozoroval, že se blíží nová návštěva. Tentokrát to byla sama fazendeiria, provázená asi čtyřletým chlapcem. Rychle se stmívalo, takže ho nepozorovala. Ještě než zatleskala a mohla říci obvyklou formuli, ozval se sám:

„Velká čest pro mé ohniště, senhora, doufám, že neodmítnete kousek ryby.“

„Jako jste vy odmítl naše pohostinství? Já vaše přijmu –“ a přisedla k ohni.

„Nejsem zde přece jako host, ale jako stráž,“ pravil lovec.

„Vymlouváte jenom odmítnutí. Stále se na nás zlobíte pro onu trapnou příhodu v Porto Braga. Tatínek tehdy mnoho pil a mluvil, jak nechtěl. Ale vy jste byl střízlivý a těžce jste zranil jak jeho, tak mne i Carlita. Ostatně jste to svými verši vyhrál nade všemi a mohl jste být spokojen.“

„Už tehdy mi Carlito řekl, že jsem se ho nejvíc dotkl. Nevysvětlil mi, jak a proč. Nevím mnoho o té věci, jen to, co jsem řekl – nic víc. Když jsem viděl, že se to trapně dotklo i jiných, nepátral jsem po tom dál a nechci o tom nic vědět.“

„Přece však vám musím vyprávět, jak to bylo podle pravdy. Snad o nás budete soudit jinak. Byla jsem lehkomyšlné děvče a měla jsem ho tak ráda...“ Lovec ji nepřerušil a ani se nezeptal, koho měla ráda.

„... Byl tak krásný a uměl tak krásně zpívat, ale byl chudák honák a otec by nikdy nebyl dovolil, abych si ho vzala. Přemluvila jsem ho, že spolu utečeme...“

„Nevyprávějte mi to, senhoro. Nepletu se nikomu do jeho bolestí. Ty si musí každý prožít sám.“

„Ne, ne, musíte to vědět! Ujeli jsme oba na jeho koni. Nechtěl si vzít jiného koně, aby ho neprohlásili za zloděje. A to byla chyba. Kůň se unavil. Tam u toho lesíka jsme s ním ještě stěží přeplavali na druhý břeh. Carlito nás tam první dohonil, přemohl ho a přivázal ke stromu. Já jsem se skryla v houští. Neměla jsem odvalu ho bránit. Musela jsem se na to dívat. Dlouho tam před ním seděl Carlito s puškou v ruce, než přijeli ostatní. Otec přijel rozezlen a ve zlosti ho zabil tak, jak byl přivázán u stromu.“

„Nu – slyšel jsem o tom konci a nedovedu ani zlosti omluvit takové jednání. Snad váš otec myslel, že k tomu má důvod, ale já mám jiný názor.“ Pokračovala, jako by neslyšela lovcovu poznámku:

„Na všechno jsem se musela dívat z křoví, všechno jsem musela slyšet. Ten strom je tam stále, ale uschl a opadala z něho kůra. Každý, kdo jde kolem, vyřeže na kmen svou značku a já se tam chodím za něho modlit a dávám tam dary, aby ten, kdo jde kolem, se za něho modlil.“

Položila ruku na hlavu chlapcovu a hladila ho.

„To je jediná upomínka, která mi po něm zbyla. Pak jim teprve Carlito řekl, že jsem v křoví. Vytáhli mě. Otec se rozzuřil i na mne a snad by i mne byl zabil, kdyby se mě nebyl Carlito zastal. Proto jsem si Carlita musela vzít – nemám ho ráda. Jen on nám překazil útěk. Už bylo skoro všechno zapomenuto, když jste to zas obnovil.“

„Je mi líto, že jsem vám udělal bolest. Ale teď už bude všechno v pořádku. Viděl jsem, že se tam na fazendě batolilo krásné děvčátko. Má tak bílé tvářičky, že může být jen vaše. A Carlito se o vás jistě dobře stará, i když snad měl volit jiný způsob, jak se zbavit soka. Inu, každý jedná, jak dovede, a co se nedá napravit, do toho se nepletu.“

„Mám dcerušku a mám ještě malého mazlíčka – ještě docela maličkého. Neumí dosud mluvit a jen leží v hamace. Snad je nějak nemocný. Musíte se na něho podívat.“

„Podívám se zítra, senhoro, ale já dětským nemocem nerozumím.“

„Proč až zítra? Půjdete přece na noc do fazendy. Já se tolik bojím být sama.“

Lovec se na ni pozorně zadíval a zavrtěl záporně hlavou:

„Zůstanu zde. Musím také hlídat náklad svého člunu a odtud mám přehled po celém okolí. Slíbil jsem Carlitovi, že se vám nic nestane, a jen odtud mohu zaručit vaši bezpečnost. Vy se na fazendě zabarikádujte.“

„Dobrou noc, senhor!“

„Dobrou noc!“

„Zas mám o nepřítele víc,“ bručel si lovec. „Dobře, že jsem se včas tam na ty chlapce podíval. Teď se budu moci klidně vyspat.“

Ráno byla fazenda jako po vymření. Dveře i okenice byly zavřeny, jen dým z komína dokazoval, že uvnitř jsou lidé. Ani hlásku nebylo slyšet. Vše slibovalo nudný den. Lovec si vzpomněl, že by se mohl jít podívat na místo, kde se měl sejít s Baidžokigim. Možná, že ho už čekají. Ne-li, bude dobře dát jim znamení kouřem, že už je na místě. Pomalu se loudal podél břehu a četl si z malinké knížky, která ho všude provázela: „Za posměchu tretu z ...“

Vtom ucítil náraz na levé noze. Náraz, jako by ho kladivem uhodil.

Uskočil stranou, ale na noze jako by mu viselo závaží. Do jeho širokých spodků byl zakousnut had mboipéva, jeden z nejnebezpečnějších hadů, který útočí skokem z dálky. Lovec zachytil krk hada těsně u hlavy a odsekl tělo svým loveckým nožem. To by tedy bylo odbyto.

Avšak i když nic necítil, neměl jistotu, zda jedovaté zuby nezajely do masa. Ohlédl se kolem a na kůlu ohrady našel zamotané laso. Nebylo kdy je rozmotávat. Přesekl je nožem, a drže stále jednou

rukou hadí hlavu, zakousnutou do látky širokých bombachas, ovázal si druhou laso kolem nohy a silně je stáhl. Pak teprve pustil hadí hlavu. Podstrčil pod laso rukojeť nože a zatočil tak, že úplně znemožnil oběh krve. Teprve pak měl čas podrobněji prohlédnout, co se stalo.

Zasmál se, když zjistil, jak zbytečný byl jeho úlek. Zuby sice prošly silným manšestrem, ale na noze nebylo ani škrábnutí. Usedl, uhladil nožem kukuřičný list, nakrájel tenké plátky z provazového tabáku, rozemnul je v rukou a stočil si cigaretu. Teprve když ji zapálil a vdechl několikrát kouř, aby se uklidnil, odepjal opatrně hadí hlavu a vypálil v látce čtyři dírky v místech, kudy vnikly zuby, aby tak zničil všechny stopy jedu. Pak zapálil několik suchých dřev a vhodil hlavu do ohníčku. Tělo krátkého a tlustého hada si přehodil přes rameno a vrátil se k fazendě. Prošel ohradou, zastavil se před zabeđenými dveřmi a zatleskal. Dveře zůstaly zavřeny. Položil hadí tělo před dveře, zabušil do nich rukojetí svého nože, prošel ohradou zpět a zamířil směrem k plantáži. Na polovině cesty zavolal. Z plantáže dostal hned odpověď a netrvalo pak dlouho, uslyšel praskot větví pod nohama běžících dělníků. Seskupili se kolem něho.

„Měl bych pro vás práci, kamarádi. Možná, že bude placená, ale je také možné, že za ni nedostanete nic. A je to práce, ke které je třeba trochu odvahy a hodně opatrnosti. Chcete ji podniknout?“

„To je divná nabídka a není příliš lákavá. Ale napřed děkujeme za jídlo. Až dosud nás krmili zvlhlými fazolemi, ztuchlou rýží a plesnivou slaninou. Dlouho jsme už tak dobře nejedli. O jakou práci jde?“

„Tam na rohu ohrady jsem zabil mboipévu.“

„To jste neměl dělat, patrone. Mboipéva chodí vždycky v páрку, a zabijete-li jednu, jde za vámi druhá tak dlouho, až vás dostane. Prý ji ani řeka nezastaví. Bylo by nejlépe, kdybyste odjel v svém člunu hodně daleko, snad vás přece nenajde. Ne, to jste neměl dělat! Měl jste se jí raději vyhnout.“

„Kdybych ji nebyl zabil, byla by zabila mne. Teď se už nedá nic dělat. Slyšel jsem i od zkušených lovců to, co mi o ní říkáte. Nevím, zda je to pravda, ale možné to je. Odjet nemohu, to víte, a také o sebe nemám strach. Ale potuluje-li se druhý had v okolí, mohl by uštknout více lidí. Je to nepěkná smrt. Myslím, že bude třeba hledat tak dlouho, až najdeme druhého. Kolem domu je vysoká tráva a křoví. Chci, abyste mi pomohli velký kruh kolem domu vyčistit, aby se had nedostal do domu.“

„Nejde-li o vás, proč se staráte o ty lidi? Záleží vám na nich tolik?“

„Jsou tam děti.“

„To je pravda. Ale přece nebudeme trhat trávu a křoví rukama.“

„Vrátím vám vaše mačety. Kdo mi půjde pomáhat? Ale opakuji: Je docela možné, že vám tu práci nikdo nezaplátí.“

„Půjdeme všichni. Už kvůli tomu krásnému chlapci. Chodíval k nám na mýtinu, alespoň z počátku, dokud nám nebyli mnoho dlužni. Později mu to asi zakázali.“

Všichni se pustili do práce. Postupovali od rohu ohrady směrem k domu, posekanou trávu házeli na hromady a hned zapalovali. Černý dým ze suché trávy a ještě zelených křovin se valil po prostranství a lovec si tak uspořil práci s kouřovými signály. Nezvyklý kouř vzbudil jistě pozornost jeho přátel, kteří poznají, že změnil místo schůzky.

Práce postupovala rychle. Mačety svištěly, hořící větévky praskaly, ale přes všechn ten hluk zaslechl lovec zoufalý výkřik z vnitřku domu.

Dveře se otevřely a vyběhla černoška. Ruce vztyčené a vyboulené oči svědčily o jejím úděsu. Lovec už myslil, že byla uštknuta, ale černoška volala:

„Venha senhor, venha ligerio, salva a criancinha! – Pojd'te, pane, rychle, zachraňte děťátko!“

Lovec odhodil mačetu a vběhl do domu.

Ve velkém pokoji byla tma a lovcovy oči uvyklé slunci z počátku nic neviděly. Skočil k oknu a otevřel prkenné okenice. O stěnu byla

opřena Dona Luisa a vytřeštěně se dívala do kouta pokoje. Sledoval její pohled. Šikmo přes roh byla tam zavěšena dětská hamaka a v ní spalo dítě. Před hamakou stál stůl, rozestavené židle a nějaké bedny a to vše překáželo. Přece se tedy Karáí přišel na děťátko podívat, jak včera slíbil, i když nerozuměl dětským nemocem. Tušil, že to, co se zde děje, patří do oboru jeho schopností. Pravděpodobně tam někde bude had. A nebude daleko od dítěte.

Tiše, skoro neslyšně řekl Doně Luise:

„Ani se nepohněte! A ani hlásku!“

Sám se také nepohnul, aby nedělal zbytečný hluk. Jen se nahýbal, díval se ze všech stran. Dona Luisa ukazovala prstem.

Skutečně. Pod hamakou ležel stočený tlustý had. Byl stočen do klubka tak, že se skoro dotýkal nízko pověšené hamaky. Dětské hamaky se věší vždy nízko, aby si dítě neublížilo, kdyby vypadlo. Zde však stačilo, aby se dítě ve spaní pohnulo, a zavadilo o hada hamakou.

Lovec se přikrčil k zemi a hledal mezi nohama židlí místo, odkud by nejlépe viděl. Opatrně a potichu vyňal svou pistoli z dřevěného pouzdra. Ještě opatrněji natahoval kohoutek a spíše vnímal, než slyšel šeptané slůvko:

„Nestřílet!“

Pochopil. Dítě by se výstřelem polekalo. Opatrně položil pistoli na podlahu a začal se plížit mezi rozestaveným nábytkem. Nehlučně posunoval ruku píd' za pídí. Nesměl o nic zavadit. Had snad spal, snad se jen tak stavěl. Mezerami mezi zákruty těla bylo vidět jeho matné oči.

Jak dlouho se plazil těch několik metrů, lovec sám nevěděl. Ztratil pojem času. Jen aby někdo nevběhl do pokoje!

Už snad chyběl jen metr, když se mezi zákruty zakmítal rozeklaný jazýček. Had ho zvěřil. Lovec strnul vleže, s pozdviženou rukou.

Had stejně pomalu jako dříve lovec začal měnit polohu. Pomalu rozvínoval klubko a tvořil ze svého těla pravidelnou spirálu. Z jejího

středu se začala vztyčovat hlava v pravém úhlu ke krku jako kladivo připravené k úderu. Hadí útočná pozice.

Ted' pohyboval lovec rukou jen po milimetrech. Stále blíž a blíž, až už skoro objímal hadí krk. Cítil to had? Odborníci tvrdí, že hadi mají výborný čich. Neviděl ho? Prý mají špatný zrak – snad považoval nehybnou ruku za mrtvý předmět. Ale co vědí odborníci o zvířatech, jejichž studiu zasvětili život? Oba ti tvorové, had i člověk, dívali se navzájem upřeně do očí. Lovec věděl, že se začíná chvět, a zdálo se mu, že se had chvěje také. V stejnou dobu se oba pohnuli. Had uhodil, ale lovec sevřel pevně ruku pod hadí hlavou.

Stejně zvolna se lovec vracel touže cestou, ale s hadem ovinutým kolem paže. Pak vyskočil a běžel ven. Sám se ulekl, když slyšel, jak vykřikl. To nebyl výkřik člověka, ale výkřik šelmy, která vítězně vybojovala svůj velký boj. Taková šelma dříme v každém z nás – jenže se málokdy probudí. Probudí-li se však, pak se mstí na organismu, který ji tak dlouho věznil.

Dělníci obklopili lovce. Měli v rukou své mačety, ale neodvážili se seknout, aby nezranili lovce. Požádal je chraplavým hlasem, aby mu podali jeho ostrou mačetu, ale sám také nesekl. Neměl v levé ruce jistotu. Přitlačil tedy hadí hlavu ke sloupu ohrady a dlouho řezal a pižlal, než se mu podařilo odříznout hlavu od trupu.

Vrátil se pak do pokoje pro svou pistoli, ale neměl sílu, aby spustil kohoutek. Prsty jeho pravé ruky byly stále ještě sevřené v křeči a hadí tělo měl ještě ovinuté kolem paže. Požádal jednoho dělníka, aby nesl opatrně jeho pistoli, druhého, aby vhodil hadí hlavu do ohně, a když vše nutné obstaral, vrávoral do svého stanu. Dělníci ho bez pobízení podpírali.

Trvalo hezky dlouho, než si lovec odpočinul z nervového otřesu. Všichni dělníci seděli kolem jeho ohně. Podíval se po své pistoli a našel ji vedle sebe. Obě vojenské pušky byly na místě, kam je pověsil, kohoutky pušek předovek byly v jeho pasu, přehozeném přes stan. Nikdo se ničeho nedotkl.

„Vidíte, chlapci, že jsem dobře hádal, že vám mohu svěřit svůj člun,“ pravil Karaí konečně. „Podejte mi můj pás a své pušky – přidělám vám na ně kohoutky. Není třeba, abych hlídal váš majetek. A postavte někdo vodu na oheň. Nebudeme přece sedět na sucho. Dnes si uděláme maté z mé největší tykve. Však jsem si je zasloužil!“

Když se Carlito vrátil, našel všechny dělníky ozbrojené a utábořené kolem lovcova stanu. Přijel sám, přivezl velké zásoby a také hodně zboží, kterým chtěl zaplatit dělníkům, ale ani jim je nenabízel. Bez smlouvání zaplatil všem, jak bylo ujednáno, a zaplatil hotovými. Byl to snad jediný případ za mnoho let v pořící řeky Paraguaye, že dělníci dostali poctivě zapláceno za poctivou práci. Dověděli-li se to někdy sousedé, snad se Carlitovi smáli, že je hlupák, snad si to Carlito myslel o sobě sám – ale pozdě, když už dělníci odjeli i s výplatou v lovcově člunu.

Když bylo vše odbyto, požádal Karaí dělníky, aby se s ním utábořili míli proti proudu. Dva mu měli pomoci veslovat, druzí šli pěšky. Když vstupoval do člunu, přišel k němu Carlito:

„O doktor! Myslím, že byste mi měl zaplatit zkažené laso. Bylo docela nové a zbytečně jste je přerízl. Vždyť jste je mohl klidně odvázat.“

„Myslím, Carlito, že vám to laso nikdy nezaplatím. Raději vám dám příležitost, abyste mě pomlouval, že jsem vám udělal škodu.“

Co naplat! Farmář je a vždycky bude chamtivec.

Místo jedné šňůry a jedné udice padalo jich do řeky devět. Stačil den, aby měl lovec větší zásobu ryb, než mohl vzít s sebou. Neměl sice kdy je vysušit a musel je solit. Když přijeli jeho přátelé s nákladními voly, paraguayští dělníci se jich už nebáli. Přeplavili se v člunu na druhý břeh a pomáhali skládat z člunu a upravovat náklady na sedla. Převzali člun, rozloučili se a každý se chystal na cestu jiným směrem.

Ale loučení se neodbylo tak rychle. Jeden z peonů⁶⁴ zavolal lovce, když už dával nohu do třmenu:

64 Dělník na plantáži.

„Patron! Málem bychom byli zapomněli, že jsme ti dlužni za fazole a za rýži, kterou jsi nám dal na úvěr.“

„Za to mi dovezete člun do pevnosti.“

Nedovolili to. Musel přijmout plnou cenu za potraviny i za dopravné v člunu, stejné, jaké jim započítal Carlito, když si je přivezl na práci.

Kapitola osmnáctá INDIÁNSKÝ ZVĚD

Karaí Pukú vpadl plným tryskem do tábora lovců.

„Konec lovu, kamarádi, sbalte každý své věci a pospěšte si! Nejdéle za hodinu vyjedeme. Lovit se už nebude!“

„Proč? Co se stalo?“ znělo se všech stran.

„Nebudu vám nic vysvětlovat. Je to rozkaz a to vám musí stačit. Hněte sebou! Rychle!“

„Rozkaz?“ ptal se rozpačitě Nené Fiori. „Až dosud jsem si nezvykl poslouchat rozkazů od kohokoli, tím méně od vás.“

Lovec přimhouřil jedno oko tak, že to nemohl vidět nikdo než Nené, a křikl přísně:

„Tak si na to budete muset zvykat. Za hodinu ať zde zůstanou jen blechy vašich psů!“

Nené pochopil. Dělal, jako by nespokojeně bručel, ale šel balit své věci. Jules ho následoval, i Don Pablo, jenž poslouchal lovce slepě. Domorodí lovci kroutili hlavami, ale poslechli. Jen Švýcar Voelker se rozkročil a díval se, jak Otonte rychle skládá stan a plní sedlové brašny.

„Mně se zdá, že jste se všichni proměnili v otroky jako tady ten šilhavý indián. Neviděl jsem lovce, který by si dal poroučet, ale rád bych viděl toho, kdo by mě donutil, abych nechal výnosného lovu, když se mi nejlépe daří.“

„Toho, kdo vás donutí, vidíte před sebou! Pamatujte si, že vám nikdo nevezme vaše věci na koně. Ponesete si je pěšky, jak jste přišel. Každý má sám svého nákladu dost. A pospěšte si, protože asi budete muset odnést své věci na dvakrát. Najednou to nepoberete, když jste měl takový lov.“

„Moc toho neponesu. Ani ne to, co jsem přinesl. Vy mi přece, Julesi, odkoupíte kůže, jak jsme měli ujednáno.“

„O tom si promluvíme až na Barranco Branco nebo v Olimpo. Mám svého koně přetíženého, a když Karaí poroučí, tak poslechnu.“

„Vy snad, ale já nebudu poslouchat nikoho, abyste věděl. Zůstanu tady a budu lovit dál. Však vy si pro ty kůže přijedete.“ Odplivl si a odešel k svému pelechu.

Netrvalo ani hodinu a již odcházela karavana ze zrušeného tábora. Někteří lovci šli pěšky, protože měli přetížené koně. Smečky psů byly pomíchané a dělaly pekelný rámus. Když dojeli asi míli daleko, zastavil Karaí Pukú koně a čekal, až ho všichni dojedou.

„Ten rámus našich psů zatím nemohu potřebovat. Rozdělte smečky a vezměte je na provazy.“

Zatím co se zaměstnávali touto prací, ptali se Nené a Jules skoro současně: „Proč jste nutil Voelkera, že musí poslechnout?“

„Protože jsem věděl, že neposlechne. To byl nejlepší způsob, jak se ho zbavit. Ale psí štěkot by prozradil, kam jedeme, a to se mi nehodí.“

„A Jules nám neodkoupí kůže?“ ptali se domorodí lovci.

„Odkoupí je on nebo někdo jiný, zatím se tím spokojte. A teď za mnou! Nejedeme daleko.“

Karaí opět vyjel napřed, ale zatočil přímo na západ k břehu řeky. Jeli nejméně vhodnou cestou a směrem k místu, kde les sahal až k břehu. Někteří už začínali chápat, ale neptali se. V zátočině u břehu byly připevněny čtyři bachraté čluny, každý z nich obsazen dvěma Paraguayci.

„Teď honem složte své věci do člunů. Nechte si u sebe to nejnnutnější.“

„I když ty čluny poberou všechen náklad, nemůžeme nalodit své psy. A co bude s koňmi?“

„Ti zůstanou na břehu a půjdou s námi.“

Lovci mezi sebou chvíli šuškali a jeden z nich si vzal Karaího stranou: „Neuprchnou nám ti Paraguayci s celým naším majetkem? Můžeme jim jej svěřit?“

„Svěřujete jej mně a já vám ručím za to, že vše najdete v Manuelově domě. Možná, že to bude pomíchané, ale každý si pak najde své. Zbraně a náboje si ponechte.“

„Tak, a teď pojedeme zpátky tam, kde jsme odbočili. Tam zase pustíme své psy, a čím větší rámus budou dělat, tím lépe. Každý pak pojedje, jak bude jeho kuň moci. Pamatujte si, že utíkáme před indiány a že jedeme varovat obyvatele fazendy před nebezpečím. Čím uštvaněji budou naše koně vypadat, tím lépe. Každý jsme ve spěchu chytili jen nejnutenější – zachránili jsme jen holé životy. První ať jede Otonte. Nemá žádnou zbraň a bude nejpodobnější pravdě, že utíkal nejrychleji. A každý vypravujte, že se za vámi žene několik set indiánů, a buďte hodně ulekaní. Snad dovedete zahrát pěknou komedii?“

Otonte se nedal dvakrát pobízet a vyrazil závodním tempem. Za ním vyjížděli jeden za druhým. Jen tři koně se čtyřmi jezdci jeli krokem. Jules vzal Dona Pabla za sebe do sedla.

„Co to plánujete za čertovinu, Kara?“ ptal se Jules.

„Slíbil jsem vám, že kdyby bylo nebezpečí, pojedeme na Barranco. Nebylo by vám možná zdrávo, kdybyste jel sám. Není třeba spěchat. Indiáni podniknou útok až zítra kolem poledne. My už teď Riograndské trochu poplašíme. Budou dělat přípravy na obranu, nebudou si vás ani všímat a budou rádi, když odvezete ženy a děti. Nemám už dva dny zprávy a nevím, co se tam děje. Proto musíme být trochu opatrní. Pojedeme pomalu. Až před statkem zpotíme koně. Beztoho by nikdo nevěřil, že jsme jen tak utekli. Ale když uvidí i nás, zvětší to jen paniku. Než přijedeme, budou tam už na nás čekat čluny. Kdyby něco neklapalo, zrekvírujeme parníček.“

„Jste si jist, že Nauviljo neporučí útočit dřív, než slíbil?“

„Nauviljo povede útok osobně. Vyjede až v noci na volské káře a teprve blízko fazendy se dá vysadit na koně. Lidé Baidžokigih jsou už v lesích kolem fazendy, aby zamezili výpad. Ale o tom Nauviljo neví. Také nezasáhnou do boje. Myslím, že toho nebude ani třeba.“

„Vždyť je tam přes šedesát dobře ozbrojených lidí. Jeden lovec, který si šel pro municí, vyprávěl, že je jich tam přes sto a způsobili

prý indiánům před několika týdny hroznou porážku. Měli také ztráty, a hodně jich přivezli zle zřízených. Musela to být hrozná řež. Jak by se mohl Nauviljo odvážit proti takové přesile?“ ptal se Nené.

„Vy jste mu, Julesi, nevyprávěl o té slavné bitvě? Všechna čest, umíte držet jazyk za zuby. Řekněte jim to cestou. Co má Nauviljo v plánu, sám nevím a jsem hodně zvědav, jakou lest si vymyslel. Ale zdá se, že si je jist výsledkem.“

„Nemůžete zabránit takovému masakru?“

„Myslím, že mnoho krve nepoteče. Bude to spíše jen hezký ohňostroj. Ale může se to zvrhnout všelijak. Pak bych se do toho nepletl. Malheiros by jen dostal to, oč si dlouhá léta loudil, a ti najatí vrahové potřebují dostat za vyučenou, mají-li se z nich zase stát lidé.“

„Mrtvý už nemá mnoho času, aby se napravil.“

„Ani v tom případě jich nebude škoda. Vypravujte si o té slavné bitvě. Já se zatím podívám napřed a obhlédnu terén.“

Karái zrychlil krok svého koně. Nejel dlouho, když proti němu vyrazil v plném trysku Otonte s lesklým kopím v ruce.

„Alberto! Jedu ti naproti. Vypůjčil jsem si kopí, aby mysleli, že jedu proti Kad'uvejům. Na fazendě jsou všichni totitha⁶⁵, a jak jsme přijížděli jeden za druhým, zbláznili se ještě víc. Nauviljo dělá válku zbytečně. Malheiros je mrtev.“

„Kdo ho zabil?“

„Říkají, že ho otrávil jeho negra. Manoel Wenceslau přijel včas. Jinak by ji byli utloukli. Také Manoela chtěli pověsit, ale přijel jsem včas a polekal jsem je a pak přijížděli lovci a ti nedovolí, aby se jim něco stalo.“

„Proč neodjeli čluny nebo parníčkem?“

„Negra nechce odjet, dokud nepřijede Jules pro ni a pro děti. Parníček kouří a čluny přijížděly, když jsem se sem rozjel.“

65 Blázen (v řeči Čamakoků).

„Dobře. Vrať se a nějak šikovně řekni Doně Mariquinze, že Jules přijede hned. Ať připraví vše k odjezdu. Anebo počkej, raději pojed' se mnou. Pojedeme s Julesem rychleji než ty.“

Obrátil koně a oba je hnali zpět, až se setkali s opozdilci. Don Pablo přesedl za Otonta, Karaí s Julesem pustili koním uzdy.

V jednom rohu palisády kryli lovci s puškami v rukou černošku a děti před hulákajícím davem, Jules si ani nedal čas, aby otvíral vrata, a mistrným skokem svého koně přeskočil palisádovou ohradu přímo mezi nadávající dav. Karaí seskočil před ohradou a připravil si pro všechny případy mauserovku. Dokud si dav neuvědomí, že mrtví neplatí prémie za odstřel, byl Jules v dosti choulostivé situaci.

Ale lovcova opatření nebylo ani třeba. Útočníci buď nevzpomněli, že mají proti sobě jednotlivce, nebo si už uvědomili nebezpečí. Ostatně Julesův kůň jim nedovolil, aby dlouho přemýšleli. Točil se na zadních nohou, vyhazoval. Karaí otevřel vrata a pokynul lovcům, aby začali ústup k řece. Šťastně se všichni nalodili na parníček. Než odrazili, přitočil se Karaí k Manuelovi.

„Jak zemřel Malheiros?“ zeptal se.

„Na stařeckou pošetilost. Měl velkou hádku s mou sestrou. Chtěl napravit své stáří a otrávil se přílišnou dávkou alcantarie⁶⁶.“

„Nepěkná smrt. Ale zasloužil si ji.“

Stiskli si ruce a parníček vyjel šikmo přes řeku. Karaí prováděl svého a Julesova koně. Oba byli příliš uhnání. Koně ostatních lovců pobíhali volně v ohradě. Nikdo se o ně nestaral, ani je neodsedlal.

Karaí dělal s koni stále větší kruh a blížil se zvolna k lesu, odkud měli přijet jeho přátelé. Pozdě si Riograndští uvědomili, že jim unikli lidé, na nichž si mohli vylít svůj vztek. Malheiros byl mrtev a kdo jim teď zaplatí ujednanou odměnu? Kdož ví, kdo převezme fazendu, kterou oni už považovali za svůj majetek. Starce měli v rukou a snadno ho mohli vyhrůžkami donutit ke všemu, k čemu by

66 Druh mouchy, ze které se připravuje prudký jed.

chtěli. Neměli tušení, že se Malheiros i proti nim opatřil a že žádal o vojenskou pomoc nejen proti indiánům, ale i proti nim. Nevěděli, že zástupce banky už byl na cestě. Nyní měli starce v rukou, ale co jim byl platen, když ležel ztuhlý v předním pokoji! A to vše bylo jen vinou té jeho černošky. Přede dvěma dny se s ní pohádal, pokusil se ji ztlouci a druhý den ho našli mrtvého, zřejmě otráveného. Černoška unikla za pomoci těch zpropadených lovců. Hledali jinou oběť a nebylo třeba dlouho hledat. Před palisádami klidně prováděl Karaí zpěněné koně. Ten přece vždycky vedl lovce, ten byl za vše zodpověden.

Jeden z jezdců ho poznal:

„To je ten, který po nás střílel se skály! Poznávám ho po volavčím peří na klobouku. To je špion indiánů.“

Lovec se mohl přitlačit k palisádě a tam je mohl svou rychlopalnou pistolí udržet dlouho v šachu. Ale nechtěl je upozornit, jakou si to na sebe postavili past. Také koně by byli v nebezpečí. Vyhoupł se tedy na koně, svěsil se mu na bok, a veda Julesova koně za uzdu, hnal se k lesu.

Několik výstřelů se ozvalo, ale ještě než dozněly, odpověděl z lesa indiánský válečný pokřik. Výstřely hned ztichly a hrdinové se uchýlili za zdi fazendy.

Válečný křik zazníval dál a Karaí jel směrem, odkud přicházel. Všechn ten řev vyluzoval Otonte. Don Pablo a Nené se marně pokoušeli vyrovnat se mu výkonností svých hlasivek.

„Krásně jste je zahnali jen vy tři. Ale zpátky tam už nemůžeme. Vedu vám koně, Done Pablo, aby se vám jelo pohodlněji. Kdo ví, jak dlouho budeme muset bloudit indiánským územím.“

Kapitola devatenáctá

JEN ZBABĚLEC PROMÍJÍ ZLO

„Na takovém koni jsem ještě nejel,“ řekl Don Pablo, když vyměnil nepohodlné místo za Otontovým sedlem za měkké a pohodlné sedlo Julesova hřebce. „Teď je ještě dost unaven, a tak doufám, že mě neshodí. Až si odpočine, bude to horší.“

„Také jsme ještě nikdy nelovili s takovou smečkou,“ přidal Nené.

Skutečně: Julesovi psi, když je pán opustil, sledovali jeho koně a se psy tří lovců tvořili teď pořádnou smečku. Možná říci vzornou smečku, protože běželi tiše vedle koní. Každou chvíli se smečka ještě zvětšovala. Psi ostatních lovců, opuštění svými pány, necítili se na statku spokojeni a sledovali stopu svých druhů. Jeden po druhém se mísili do stále vzrůstající smečky. Smečka pro ně znamenala bezpečnost, ač psi jistě neměli o svou bezpečnost tolik obav, jako se o ně strachovali jejich páni, když si uvědomili, že je opustili.

„Myslím, že jsme dosud nelovili horší zvěř,“ řekl Karaí, „a tak se mi zdá, že se ti psi budou hodit Nauviljovi do válečného plánu a do mých záměrů, i když spotřebují nejméně jednoho vola denně. Tuhle útratu už bude muset nést Malheirosova pozůstalost. Myslím, že kromě Voelkerových ‚psích duší‘ jsou zde všichni psi z našeho tábora. Kdyby tak člověk mohl vniknout do mysli těch chytrých zvířat! Podívejte se, jak se najednou všichni snášejí a jak se podřídili vedení Pablových ‚vlků‘. Jen moji psi se drží u mne a Julesovi u jeho koně.“

„Jenom vaši psi, Karaí, znají indiány,“ řekl starostlivě Don Pablo. „Nebudou s ostatními nějaké těžkosti?“

„Právě o tom přemýšlím, jak to udělat, aby uznali vůdcovství mých psů. Jen tak by se povedlo, aby celá smečka poslechla našeho rozkazu. Se svými psy se dost dobře dorozumím.“

Poslouchejte chvíli tiše! Zpěv slavička sabiá – odpovím. Bude me mít příležitost vyzkoušet, jak se budou chovat psi k indiánům. Nevšimli jste si, jak volal Jules na své psy, když chtěl, aby ztichli?“

„Myslím, že to umím stejně jako on,“ řekl Don Pablo.

„Zkusíme to tedy tam na tom uzavřeném campu.“

Karái zajel první do světliny v lesíku a poručil svým psům, aby si lehli. Po něm opakoval totéž Nené Fiori. Don Pablo zahvízdl nejprve na Julesovy psy, ale ti si lehli kolem koně, na kterém jel, a zůstali nehybní. Pak zahvízdl jiným způsobem na své polovlky a ti se poslušně připojili k prvním dvěma skupinám.

„Zdá se, Done Pablo, že budete muset s koněm zůstat u psů. Poslechnou koně spíše než vás, jeďte mezi ně.“

„Však já už na to přijdu, jaké řeči rozumějí,“ řekl Don Pablo.

Zajel mezi smečku, ale Julesovi psi zůstali ležet na tom místě, kde dříve stál. I když každý lovec měl své psy jinak cvičené, přece zvířata chápala, že je třeba poslouchat, a psi domorodých lovců napodobili ve všem ty, jejichž vedení se svěřili. Všichni zůstali ležet s čumáky mezi předními prackami a jen chvění čumáků a pohyblivé oči dokazovaly, že to jsou živí tvorové.

„Ta zvířata jsou jako lidé. Dokud každá smečka poslouchá jiného pána, perou se mezi sebou při každé příležitosti, žárlí na sebe a nenávidí se. Jakmile však poznají, že je jejich pánové nechali na holičkách, dovedou se sjednotit a vyvolí si mezi sebou náčelníka, kterému mohou důvěřovat. Julesovy psy váže k jejich pánu jeho kůň a jeho písknutí – i když falšované – jako nějaký symbol zamezuje jim spolupráci s ostatními. Jsem zvědav, zda se vám, Done Pablo, podaří jim to vysvětlit.“

Karái se teď znovu ozval ptačím zpěvem a dostal odpověď už zblízka. Pokynul svým druhům, aby zůstali u psů, a sám vyjel indiánům naproti.

Jen stěží poznal Baidžokigiho mezi několika jeho průvodci. Všichni byli nazí a celá jejich těla byla pokryta drobnými ornamenty

v modré barvě. To znamenalo, že jedou na slavnost, a ne do války. Chybělo válečné pomalování červenou šminkou urukovou.

„Jedete na slavnost, a přece jste všichni dobře vyzbrojeni,“ usmál se Karaí. „V těch kabelkách přece nevezete dárky pro hostitele, na to jsou příliš malé, a na zásobu nábojů se mi zdají víc než velké a těžké. Myslím, že ze slavnosti ani z války nebude nic. Malheiros je mrtev. Bude nejlépe, když se mnou pojedete Nauviljovi naproti, aby se zbytečně netrmácel.“

Lovec stručně vypověděl, co se stalo v posledních hodinách, ale Baidžokigi zavrtěl hlavou.

„Nauviljo neustoupí od svého plánu,“ prohlásil. „Pojedu s tebou sám. Moji hoši zde zůstanou.“

Karaí souhlasil, aby se také lovci utábořili a přivázali vůdčí psy všech smeček na provazy, potom vyjeli oba do tmy.

Lidé náčelníka Nauvilja vypadali jinak. Jejich těla nebyla pomalována jemnými ornamenty genipapovou šťávou, ale silnými čarami urukovou červení. Nauviljo ležel na býčí kůži napjaté na káře, tažené dvěma voly. Někteří měli koně, jiní jízdní voly, ale většina jich šla pěšky. Právě se chystali k nočnímu táboření. Karaí znovu vyprávěl, co se přihodilo, tentokrát podrobněji.

„Přepadení fazendy je teď bezpředmětné,“ řekl určitě. „Fazenda už nepatří Malheirosovi, nýbrž jeho věřitelům. Kdybys ji vypálil, poštvou na tvůj lid vojsko. A vojsko je již na cestě. Bude lépe, vrátíš-li se.“

„Jsou tam však ještě Riograndští.“

„Ty vyžene vojsko. Bude s nimi mít dosti práce, aby zapomněli na Kađuveje.“

Lovec vyprávěl, co se dověděl za jízdy podle canonheiry. Ujistil je, že ani vojáci, ani velitel nemají chuť něco proti nim podniknout.

„Snad máš pravdu, Alberto. Tak by jednali bílí lidé, ale tak nemůže jednat Kađuvej. Bojovník nezapomíná na dobro, proto nesmí zapomenout ani na zlo, nechce-li být zbabělcem. Jedno souvisí s druhým.“

Zlo třeba trestat. Vím, co mi chceš říci, že neměli kdy provésti zlo. Že jsou mezi nimi někteří, kteří se neúčastnili útoku na naše území, že ti, kteří jej podnikli, jsou dosti ztrestáni. Tak myslí bílí lidé. Kad'uvej však myslí jinak. Ví, že všichni měli vůli vyvraždit mé lidi, kteří jim nic neudělali a s kterými neměli krevní mstu. Nechtěli jít proto, aby bojovali, ale proto, že myslili, že mohou vraždit bezbranné, aby za to dostali plat. To nejsou lidé, kteří pracují, aby z toho žili, ale lidé, kteří jdou vraždit, aby nemuseli pracovat. Jaguár zabíjí – byl stvořen pro to, aby zabíjel. Je dobrý proti nim. A přece zabíjíš jaguáry. Apakam byl raněn – zemřeli tři, kteří měli vůli ho zabít. To bylo po zákonu Slunce. To je vyrovnáno. Není proti nim krevní msty. Ale tito všichni měli vůli vraždit naše ženy a děti a na to – i když nemohli svou vůli provést – je po zákonu trest. Nemám vůli je pobít – byl bych musel tak jednat, kdybych byl měl jen nože. Ted' máme stejné zbraně jako oni a budeme zabíjet, jen když bude třeba.“

Nauviljo mluvil dlouho a květnatě. Jeho bojovníci přizvukovali tlumeným hú, húú. Jejich rozhodnutí bylo nezměnitelné.

Lovec odpověděl krátce:

„Velký náčelník řekl pravdivá slova – slova bojovníka. Nemyslím, že jeho rozhodnutí je moudré, ale není možno jednat jinak. Pojedu s vámi, Nauviljo.“

Trvalo dlouho, než je přesvědčil. Musel prohlásit, že jeho pobratim byl raněn a že má tedy právo bojovat po jejich boku. Nejvíce však působil lovcův návrh na použití smečky. To jen zlepšilo Nauviljův plán a mohli se ho částečně zúčastnit i lidé Baidžokigiho. Jen přímý útok na fazendu si Nauviljo vyhradil pro svých osmnáct starců.

Kapitola dvacátá

BITVA O FAZENDU

Fazenda Barranco Branco leží na břehu Rio Paraguay, šikmo po proudu proti pohoří Tres Hermanos, na jehož nejnižším kopci je paraguayská pevnost Forte Olimpo. Počátkem roku 1872 přijel tam brazilský parník Villa Maria. Tehda tam byla hlavní vesnice Kaďuvejů, jedné části velikého národa indiánů Guaykurú. Většina kmenů tohoto národa žila dříve v Chacu na paraguayské straně. Jejich území se rozkládají až daleko na jih od Argentiny. Mnohé zkazky ještě vzpomínají, že Kaďuvejové odtamtud přišli, ale i když se usídlili pevně v Brazílii, přece se tam často vraceli. Jezdili do Chaca dolovat sůl, kterou nenašli v novém území. Ale hlavně tam podnikali nájezdy, aby válčili s indiány Čamakoko a Tumrahá, příslušníky národa Zumuko. Z těchto nájezdů si přiváželi ženy a děti jako otroky.

Když přešli na brazilskou stranu, postavili vesnici Ealanokódi. Koncem téhož roku 1872 přišli opět bílí lidé a s nimi Malheiros. Usídlil se tam s nimi a prodával jim kořalku. Vymohl si, že ho vláda jmenovala diretor dos Indios, a přisvojil si více než 200 čtverečních leguas (12 800 čtverečních kilometrů) jejich půdy. Odstěhovali se tedy do Nalike. Pomocí kořalky je obíral o koně a o dobytek. Kaďuvejové zchudli, on zbohatl.

Postavil velikou zděnou fazendu nedaleko břehu. Dvě křídla budovy ohraničovala z každé strany rozsáhlý dvůr, vzadu uzavřený silnou zdí. Jen zpředu byl vchod – dveře ze silných fošen. Vzadu jen malé branky ve zdi. Před domem podél celého průčelí stínila dvůr veranda na zděných sloupech.

Fazenda Barranco Branco byla tak stavěna, že mohla být pokládána za nedobytnou. Na tuto pevnost se chystal Nauviljo se svými osmnácti staříky. Věděl, že uvnitř je více než sto dobře vyzbrojených

lidí, najatých nejen k tomu, aby hájili statek, ale také aby vyhubili indiány. A přece se toho odvážil.

Za fazendou byl les. Tím vedla cesta do vnitrozemí. Dříve, za starých dob, to byla jen úzká cesta a vedla na indiánské pohřebiště. Malheiros ji dal rozšířit pro volské káry, na kterých svážel k břehu kmeny vzácných dřev, jakož i polena, která prodával jako topivo parníkům. Cesta na pohřebiště bývala přímá. Vozová cesta nějakých tři sta metrů od statku prudce zahýbala, aby se vyhnula bažině. Těžké vozy by se v ní bořily. Les a záhyb cesty tvořily stěžejní body Nauviljovy strategie.

V poledne, kdy za největšího žáru vše na statku spalo siestu, rozlehl se v lese štěkot psů. Z počátku jen na jednom místě u záhybu cesty, pak na jiných místech, až se celý les rozléhal štěkotem, jak lovci štváli různé smečky na některé stromy. Štěkot se stále stupňoval, až vyburcoval spáče. Marně se dívali k lesu, aby si vysvětlili důvod takového hluku v době, kdy v horkých krajích každý spí. Ale přece něco zahlédli. Zdálo se jim, že přes cestu přeběhl nějaký stín. Za ním druhý, zase jiný a pak další, jeden za druhým. Když se pozorně zadívali, uvědomili si, že jsou to válečně pomalovaní indiáni. Byli nazí, pokrytí červenými čarami, ale v rukou měli nové winchestrovky a přes ramena těžké kabely s patronami. Napočítali jich deset, dvacet, pak sto a stále jich nebylo konce. Když jich napočítali víc než dvě stě, začal se jim počet útočníků násobit, čím více rostla panika. Neuvědomovali si, že se indiáni lesem vytrácejí a znovu a znovu přecházejí cestu.

Druhá část Nauviljova plánu dosáhla svého cíle: panika. Už nikdo se neodvážil vyběhnout před statek a vykukovali jen přes zeď směrem k lesu.

Zatím co Baidžokigiho lidé přebíhali cestu, osmnáct Nauviljových staříků se přiblížilo pod vysokým břehem a rozestavili se kolem palisádové ohrady, kterou najatí vrahové s velikou námahou postavili v naději, že je bude chránit. Ale ohrada teď chránila indiány.

Obležení se zabarikádovali uvnitř budovy a ti, kteří se tam nevěšili, zůstali na dvoře, přitisknuti ke zdi. Mezi oběma skupinami začala hádka. Každý chtěl být chráněn silnou zdí budovy, žádný nechtěl setrvat na nekrytém dvoře. Došlo i k násilnostem, když se ozvala první salva. Do čeho to indiáni střílejí? Ještě než dozněla salva, dostali odpověď.

Na chladné verandě byly velké hliněné chladiče na vodu. Těm byly určeny první rány. Zděšení se blížilo vrcholu. V chladičích byla veškerá zásoba vody.

Řeka byla vzdálena nějakých padesát metrů, ale ve statku nebyla ani kapka vody. Teprve teď si všichni uvědomili, jakou mají žízeň.

Ti, kteří byli uzavřeni v dusnu zabeđených pokojů, i ti, na které pražilo slunce na nechráněném dvoře, začali chápat, že jim jejich mauserovky nejsou nic platné. Palisády, za nimiž se kryli indiáni, neprostřelí – jsou z quebrachového dřeva. I kdyby odstřelili nějakého neopatrného rudocha, nic tím nezmění, neboť se domnívali, že oblehatelů je na sta.

Proti žízni není zbraně. Začalo vzájemné obviňování, byl hledán viník, který měl nápad postavit palisády. Největší vinu na jejich neštěstí měl Malheiros. Nalhal jim, že indiánů je hrstka, že s nimi budou hravě hotovi. Ti, kteří se vrátili z Orlich hor, věděli, co dovedli tři indiánští hoši. A teď je takových kolem nich několik set.

Proti mrtvému se obrátil největší vztek, když dopadla na dveře první rána. Dveře byly ze silných fošen – nerozbitelné, ale už nebylo slyšet salvy, nýbrž jednotlivé rány. Jedna kule dopadala těsně vedle druhé do kruhu. Nemůže dlouho trvat a útočníci vystřílejí kruhový otvor.

Veliký pokoj byl plný namačkaných lidí, z nichž každý se hleděl dostat dál ode dveří a strčit k nim druhého. Rány dopadaly pravidelně jedna za druhou, dveře duněly po každé ráně. Konečně se začaly odlamovat třísky a bylo zřejmo, že rány přicházejí ze všech stran. Pouze ti, kteří stáli těsně u zdi po obou stranách dveří, mohli věřit, že jsou chráněni.

Ano, ten Malheiros je vším vinen! Je mrtev, ale uprostřed pokoje na stole stojí jeho rakev. Ať je tedy Malheiros chrání! Přistrčili stůl s rakví před samé dveře ve chvíli, kdy ze dveří vypadl veliký kotouč. Sotva stačili rakví ucpat otvor. Kule dopadaly dál na rakev a ta duněla víc než dříve dveře. A rány začaly dopadat i na okenice. Strach – největší zbraň, s níž Nauviljo počítal, začal se měnit v šílenství. A přece nebyl nikdo ani raněn.

Ze dvora se ozval výkřik hrůzy. Indiáni se dostali na střechu, a chránění hřebenem, mohli ostřelovat dvůr. Do skučení strachem zoufalých lidí se rozlehl rozkaz:

„Kdo chce odejít beze zbraní, může vyjít zadní brankou. Kdo by se k ní však přiblížil se skrytou zbraní, bude zastřelen!“

Brzo byla u branky tlačence, branka vyražena a dvůr vyprázdněn. Na střeše zůstaly jen tři strážé, dobře skryté a neslyšné. Zato začaly opět dopadat rány z průčelí. Ne už do prostříleného otvoru, nýbrž do kovaných závěsů, jak u dveří, tak u okenic. Dlouho nemohly odolat takovému dešti olova. Každá rána byla jako úder perlíkem.

Vzadu bylo ticho. Někdo vyhlédl skulinou v zadních dveřích. Zdálo se, že tam je klid; zadní vrátka ve zdi byla vyražena. Tam byla cesta k útěku.

Ve chvílce byl dvůr naplněn, ale vzápětí začali branku ostřelovat tři střelci se střechy. Nebylo možno projít.

Zase se ozval rozkaz odložit zbraně, byl vyplněn a dvůr opět vyprázdněn. Tak byli „obrání“ z fazendy doslova odčerpáváni. Když vyběhli poslední, octli se mezi svými. Žádný z nich nebyl raněn, ale žádný také neměl zbraně a byli obklopeni jezdci Baidžokigihy, kteří na ně mířili. Později se k nim připojili Nauviljovi staříci. Poslední rána vyrazila dveře. Zatřásly se a vypadly ven. Ve statku už nebyl nikdo. Nebylo třeba plýtvat náboji.

Transport zajatců se pomalu začal řadit. Bylo použito stejné taktiky, jako když hnali stádo ustrašeného dobytka. Čtverhran, tlačení

z boků jezdcí, se prodlužoval v obdélník. Z počátku se pohyboval zvolna, pak stále rychleji a rychleji, až se změnil v běh směrem k jihu. Plné dva dny je hnali indiáni v rychlém úprku dnem i nocí, až je nechali vyčerpané poblíž paraguayských hranic s ponaučením, že není radno se vracet, protože by narazili na hlídky.

Od severu přijížděla canonheira. Odepjala vlečnou loď naplněnou vojskem, aby mohla jet rychleji. U břehu ji uvítal Karaí Pukú:

„Přicházíte na slavnost až po zákuscích,“ pravil, „ale přece včas, abyste sepsali protokol o tom, že boj Malheirose s indiány je skončen bez prolití krve jediného člověka.“

Důstojníci sestoupili z válečné lodice a zvědavě si prohlíželi natropené spousty. Když vstoupili vyraženými dveřmi do přijímací haly, našli vchod zatarasený stolem, na kterém ležela rozstřílená rakev.

„To je všecko, co zbylo z Malheroise, který se sám otrávil.“

Všichni důstojníci sňali čapky. Komandant řekl vážně:

„Takový konec si snad přece nezasloužil.“

Karaí Pukú nesňal svůj klobouk, zdobený volavčími egrety. Jemu neimponoval majestát smrti – špatného člověka.

„Zasloužil si horší smrt,“ řekl. „Při nejmenším se měl dožít porážky svých najatých vrahů a měl prožít jejich strach, dříve než zemřel.“

„Jste příliš tvrdý muž, Karaí.“

„Jen zbabělec si nepřije potrestání zločinů,“ řekl spíše pro sebe Karaí Pukú a snad si ani neuvědomoval, že jen opakoval smysl slov velikého náčelníka Nauvilja. Pak se obrátil k důstojníkům:

„Slíbil jsem vám při našem posledním setkání, že vám při jiné příležitosti něco dovyprávím. Teď se rád dám pozvat na palubu canonheiry a rád přijmu každé pohoštění. Zasloužím si je. Tím kontrabandem, s kterým jste mě tehda nechali projet, jsem dokázal, že se vše odbylo bez prolití krve.“

„Teď jste, Karaí, zase příliš měkký. Nevím, bylo-li to moudré, i když je to možno nazvat humánním. Teď však rychle na palubu.“

Z Olimpa sem jede plno zvědavců, když už není slyšet střelení. Nerad se míchám mezi civilisty z druhé strany řeky.“

„Nevím, bylo-li to moudré,“ znělo lovcí v uších – a byla to slova prorocká.

Závěr

Mám vyprávět dál?

Mám psát o tom, jak se několika Riograndským podařilo ještě před útokem vytrhat se z fazendy, jak prorazili nepozorovaně kruhem oblehatelů a podnikli útok na opuštěnou ves Nalike?

Mám psát o tom, že našli ve vsi jen raněného Apakama a Očopanu, která neutekla do lesů, protože nechtěla opustit svého manžela?

Mám psát o tom, že navrátilší se indiáni našli Očopanu naraženou za živa na kůl, že ji našli jen natolik živou, aby jim mohla prozradit, kdo zákeřně zavraždil raněného a kdo umučil ji? Mám psát, že se Alvaro docela rozhněval na své dobré duchy, že se ho zlí duchové úplně zmocnili a že se přidal k těm, kteří pronásledovali zločince propuštěné z fazendy? Nebo o tom, že žádný z nich se nikde neobjevil – snad jen supové by o nich mohli povídat?

Či o tom, že jak Alvaro, tak několik vojáků, kterým dal velitel dovolenou a tajný pokyn, vrátili se smutní, mlčenliví a že ani veliteli přes přísný rozkaz nechtěli vyprávět o tom, co dělali na jihu, když se pustili po stopě vrahů?

Nebo dokonce o tom, jak jsem se sešel s Josém Fernandesem a několika jinými indiány v městě Corumbá, kam si dojeli pro kosti Nauvilja, zemřelého v nemocnici – otráveného, aby je dovezli na hřbitov v Orlich horách?

Myslím, že toho není třeba. To je už příliš drastický zásah „civilizovaných“ lidí do dějů divočiny a to by se ani nehodilo pro tvoje nervy, čtenáři, i když je to pravda.

A. V. F.

Ediční poznámka

Srozumitelnost textu, a tím čtenářský zážitek by byly velmi omezeny, nebýt vysvětlivek indiánských a jiných cizích pojmů, které v knižním vydání – spolu s mapkami – zpracoval Čestmír Loukotka (1895–1966), významný český lingvista a etnolog, odborník na jihoamerické (indiánské) jazyky. Výběrově tyto cenné poznámky zprostředkováváme i našemu čtenáři.

Redakce MKP

Alberto Vojtěch Frič
Dlouhý lovec

Edice Literatura pro děti a mládež
Ilustrace na obálce Morphart Creation/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 18. 12. 2018

ISBN 978-80-7602-434-2 (epub)
ISBN 978-80-7602-435-9 (pdf)
ISBN 978-80-7602-436-6 (prc)